

كتاب نزهة الارواح وكتاب طرب المجالس وكتاب موقوف
 بسى نامه حسينى ولفصايد الجنه الموقوفه ببيع كنج وكتاب
 زاد المسافرين وكتاب كنز الرموز في التصوف

او دارها ^{قفا ناسى}
 ٩٨٧-

يا سر
 ٢١٨

I

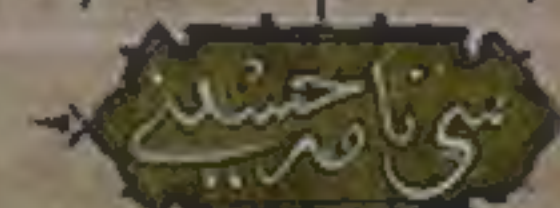
مذہب ال

کتاب صحیح

522.

المعظم
عظيم الملك
سلطان الامم
الملك الناصر
قدوسه
الحسين بن محمد بن علي
ملك الدين
سلطان مصر
صاحبها

کتاب نزهة الارواح

بتوفیقش جو خوشدیده آواز
سخن را هم بناسر کرم آغاز
بگو ای مرغ زین کجاست دویله
که هستت اورا سپاس و منت اولی

سپاس بی قیاس و منت های جیه سنه امیلک را که ملکش و نیازست
و درگاه لطفش درگاه و بیگاه بر در بستگان او بازست
قدیمی که یک نیک و دو هم در دایره قدمش نهاد حکمی که حاکم
بحکم رای عقل در محکمه قضاش دم نزد جیمی که نسیم لطفش هر بی
برک زاد بر گرفت که می قبول فضلش هر شاخ ناسیگسته

مرکز الدیر السید حسینی

نصف السید المحفوف

بار داد صابغی که انگشت ازادش نه فلک زایای در جرخ آورد
مبدعی که دست شستش جها طبع را بی نجوه در هم تافت

یکانه کرد کار نیست و ببالا	بدی
طبایع کرجه باشد ظلمت و نور	نه او جسم و نه او جوهر تعالی
از اندیشه زادل زبیر مانده	همه الله در گوشت اندود
کمالش نیست مرادش به نیست	یقین هم در کان خویش ماند
جوانچا بخودی جیه آورد هوش	خرد را پشت از اندیشه شکست

قدیر الله رحیم الخیرین

عِجَارَتُ رَا اِشَارَتُ كَرْد خَاثُو	اِشَارَتُ هَم رَه نِهَاتِ افِضَا كَرْد
كُي كُودَم رَزْدَا اِنِجَا خَطَا كَرْد	بِو عِي كِي كَرْد غِيَب وَ دَر شَهَادَت
بِي زَادَت اَوْشِي نِيست اِمَكَاز نَدَا زِدِه كُي اَوْزَان مَاز و مَكَانست بِر عَقِل	
اِنِجَا كَمَر اَنُفَل مَكَانست بیت	اَكِه اَنُوشِيَن جُونِست جُنِین
جِه خَبَر دَا رَدَا نِجَا رُجُونِ	اَو مِیَن است اَكِر جَا نِز كَرِی
اِن هَوَايِ بَاب و خَاك مَبِین	نُور حُور اَبَدِیَن پَاك نِز كَر
نُتَوَان دِیدَنش بِلَا ن و بَدِیَن	عِلْم قَدِیْم بِر دَا رِه جُز و كَل
مُحِیْط است لُطْف عَمِیْم بِر دَا مَر دَا رِه خَا و كَل سِیْطِست جَا نُور	
دَر دِل سَنَك نَوَا نِز اَن اَشْر حَمِیْت اُوسْت سَنَك رَا دَر دِل جَا نُور كَدَا رَش	
اَرَا یَت قُدْرَت اُوسْت كَا ه لُطْف اَز سِیْب و نَا رَا بَا عِی كُنْدَا صَبَا عِی	
كُنْدَا كَا ه قَهْر اَز اَسِیْب نَا رَا بَا عِی رَا دَا بَا عِی دِه دِه دِه دِه حَكِیْم	
دَر مَرِیْع مَسَكُو ن ز قَر قَهْرِ بَدِیْن اَو كَشِیْدَه نَقَا اَشْر طَبِیْعِی	
بَر قَرَش بُولُوز قَلَم تَصَوُّر نَقْدِیْر اَو زَا نَد كَا ه اَز حَا ب نِیْسَان شَاخ	
نِیْسَان زَا سَر سَبَر دِه دِه كَا ه اَز رِیَا ح رِیْعِی بَر كَرِیَا جَزَا سَرخ رُوی	
بَخَشْتَد نَقَا اَشْر قُدْرَت رَا دَر هَر بَاب قُو ی است بِو اَسْطَه اَلت حَكِیْم	
رَا دَر هَر فَضْلِی صُنْعِی است و شَابَه عِلَّت	
ز بَا د خَوَان صُنْعِی پَا كَر نِز كَر	رَا وَا ن كَر دِه بَر رُوی بَر كَر اَب زَر

نفس

زِنْفَتِه هَم اُوسْتِه هَنَكَا م دِی	كَمَر مِیَا نِه سَه جُوب و قِی
دِی كَر بَا رَا ن اَمَر و نِجَا مَر	نَه اَز لُطْف اَو كَشِیْدَه كُي هَم جُومَر
نِسْم بِهَار و سَمُوم ثَمُوز	خِرَد رَا دِل اِل است زُوش جُوز و ز
اِی اَنَك طَا ق و جُفَت و رَا كَدَر مَجْنُونِی نَه رَوَا ق جَنَبِی جُوبِك حِلَقَه	
بِر دَرِشَوَايِ خَا وُ كَل نَا زَا كَر مَت اَب دَر جُوی وَا ن جُز و وُ كَل رَا	
اَز تَطَرَت رَنَك دَر رُوی اِی مِثَال عَفُوت عُدُز دِیْدِیْر هَم رَا عُدُزِی وَا ی بَرَا ت	
لُطْفَت عِیدِی نَخْشَر هَم رَا قَدْرِی اِی دَقْر هَسْتِی كَشِیْدَه بِر پَا ك اَوِیْسْت	
وَا ی قَلَم نِیْسْتِی رَا نَدِه بِر هَشِیَا ر و مَسْت نظم	
اِی هَمِه تَوَجِه كُومِیْت كُي مِی_Kَا ن مَر	هَم رَا یَا ن مَسِیْدِی هَم رَا نِشَان مَشْهُی
قُو ی كُودَم بَدَم مَوِی مَوِی ز دَدَم	بِی كُور مَوِی بِیْش و كُور اَوِیَا ف اَلْهَی
قُو ی رَا اَنْدِشَه نَحْو دَر سِیْدِی بَقِیْر كُي مَان بِر دِیْدِی كَر سِیْدِی جَوَا ز هَر دُو	
رَا حَكَا یَت بِر سِیْدِی دِیْقِن شُد كِه نَا ر سِیْدِی دِیْدِی رِی خَا نِه بِیْی مَوَا فُوت اَبَا د	
اَمَد رباعی	دَر رَا ه تَوَفُكُ مَر مَجَا یِ بِر سِیْدِی
كَا جَا ز مَر و فِكْر نِشَان نِیْسْت بَدِیْدِی	مَر كِیْسْتَم و فِكْر كَا رَا ه تَو كُی
حَقَا كِه خِیَالِیْسْت هَمِه كَشِیْدِه	اَلْهَی اَكِر جِه نَلْفِی عِیْقَل مَآ حُود
نَمَا یِ بُو دِه رَجِه عَنَكُوت نِیْنَدِه هَمِه هَوَا یِ بُو د اِشَارَات و نَفِی	
اَدِی جِیْنِه تَشْبِیْه و تَعْطِیْل نِیْسْت اَن اِیْت كِه وَصَف تَوِی كُنْد	

نفس ماه

تاویل نیست بر هیچ دانه نیست که خورشید نشانی آنگاه که گوید

که دانه خورشید را نیافت

ای بوصف بیاز ماهمه هیچ	همه آن توان ماهمه هیچ
هر چه پند خیال ماهمه نقش	هر چه گوید زبان ماهمه هیچ
ما بگنه حقیقت نرسیم	ای بقدر و کمان ماهمه هیچ
بی نرو تو تو ی جنانک توئی	بوشا نشان از ماهمه هیچ

ساجات الهی کلام کلیم شد سبحانک نبد الیل
و ندای ندیر شد لا احصی ثوابک ما مقلسان خیر لسان
از عقده زاد رجه محل حل کنیم یا خرد درین دانه یک کدام قدم
دم ز سیمای در سرادقات لرزیده بفرایند معرفت وای بر سر در
لا یرالو بوحلانیث موصوف ای صدای ملکوتی فال اللهم مالک
وای ندای جبروتی کل شیء مالک ای برقع جمالت الکبریا
ردای وای عرصه جلالت لا یسعه ارضی و سما
ای خیمه همه از کمال خیمه نیازی وای با همه از غایت بند تواری

مشوی	ز چید لامکان ناخاک نمناک
همه سر در نقاب ماعرفناک	میکر از من اگر کشتم بهر دست
که چشم عقل را حیرت فرو بست	تجربوی و اند شیب بالا

کمی در کنه لاکه شوی بالا	در زمیند از دل بسیار نشانی
میان لا و لایک الی یافت	جو کرد از حرف را با خود شماری
الی لالی دند از نظر فکاری	درین حالت که حیرت میرد جوش
ز وحدت شوی گشت میزد و دهو	جه پند دل جو هم خود جانش
ازین معنی بهر مرد دنیا	ای عطا باش خطا پویش وای جرم

تختر عذر پویش ای جهان بان نهان پیر وای خیمه نشان بر نشان
تو از ویگانه بیگانه گذار ای انکار لطف میسر بیرون بود

میرودن هیچکس از دل لطف بود

ای از تو جهان جان بر آسوب	فکر همه درین تو مقلوب
گویند و بجا همه چه گنم	آید ز حدیث خود شکفته
اسرار از دل جو نیست معلوم	کو علم و که عالم وجه معلوم

الهی آنچه در تحت عبارت کجده همه اسم بود و هر چه میزانت
طبیعت سجده همه رسم بود ای در شوق عزت بی نیاز از رسم و اسم
وای در حور کبریا متر از جیم و جوهر نظر

ای دل از نور مضیق علم و عین	واله و سرگشته بن الا صعبین
ذات پاکت پر تر از کیفیت	چون کنم این جیس از خاصیت
ی برد احببت ان اعرف مرأ	ورنه کوا هلیت این صف مرأ

الهی اگر چه کار سازیت برای همه است اما یونیا زیت و زان عقل و رای همه است بلیعام از یونیا زیت سگ صفت و نابکار سگ آن کار سازیت با شهر مردان یار غار سگ بود از نظر لطفت یحاده کشته و دل جی سگ از اثر قهر و یحاده کشته	
نظم	بسته و لطفت از دانه نم زد
تا خورد مغرور سر نم زد	یونیا زیت جو سزا فرزد
کرم از یوب طعمه سازد	در نعت سید المرسلین
و خاتم النبیین علی افضل الصلوات و اکمل الخصال بعد از حمد خالق و دود و دنیا محدود بر آن محبوب عاقبت محمود باد سیمغ قاف قدر و آن شهبان رضای آن صاحب صدر مستند کنت نبیا و ادم ربین الماء و الطین و آن ناز نیز چهار بالین و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین آن طوطی سخن سترای و مینطق عن الهوی و آن بلبل بوشن سترای سبحان الذی شرف آن شهبان بلند پرواز انا سید ولد آدم آن عندی روشن آواز و علم عالم کن تعلم شعر	
سبب آفرینش عساکر	معدن جود و منبع الطاف
شرف دو دمان آل بی قصه	نافه سر مهر عبد مناف

هم جو قد ز شرب د رفت قدم نزد با نر فلک شب معراج	
آن ندیم خا صر الحامر آیت عند منی و آن برید صاحب اخلاص و لاینا مر قلیه سو کند یشت تجار و ستر او و آن که عفا لله عنک سپید یشت کرد جاز و ستر او و آن که و اللیل الذی یغنی قسیت بموی مشک باز شرا که و النهار الذی یجلی قسیت از رنگ حشا ش شعر	
رسول مشرق و مغرب امام انور و ملک	که بر سیاط شرف شهور آفرین است
زهی بلند گانی که در صفد عوی همه نشانه او قلب قاب قوسین است فتح نامه رفیع کسری در کارگاه کسری انگده دیده باز سالش قصه قیصر در همه شکسته که برای شمن بدک امل را با انگشت دوشیم کشته و که بجاک بدر دشمن ناقص بدست تمام کشته و تره و سنای او که از خانه فلک زانین پر کرده و دست بر سنای او باز نامه حاتم را طو کرده در یابیش کفش همچون کف پیش در یا خوار نموده آفتاب در نظر تر همچون نظر در آفتاب خجل مانده نظم صدر عالم آفتاب شرع و دین	
مقدور و زاعر شرا عظم چون زمین	لیک پیاده در درگاهش عقل کل
لیک سوار اندر صفش روح الامین	در آزل منشور او خیر البشر

و کلام

تا آبد طغیان ختم المثلین آنکه در پیش جیشش زر غیر خود ز آلیک
 جو شک ندید و آنکه در دستش مال صامت بگفت اندر نیامد که
 جز نبیند طغیان دشمنان را که گشت و که چون تیغ جواب خصما را
 زبان می کشاد فلز دور باز را دست بوز او دست نهاد تا هیچ خسران نکشت
 بر حرف و نباشد تیغ یکدو و نیز دست منافقان را فلز می کرد تا هیچ کس
 پا از خط او نبرد و شهید تیغ جوهر هم که خود با او در میان نهادار آن
 بر سر آمد فلز از دست او کوشه گرفت از آن بر سر زد تا آمد

فلم یخط او جوشها دست
 از آن از روز زد و پیمار ماند
 جوان دولتش دستگیر نگرد
 سبیه رو گشت و کوشاز ماند

وجودش عالم علم را که راسخ نسجیده بود اما عجب کوهی که در غار در آمد
 طلوعش ظلمت کفر را صبح صادق و آمد اما طوفان صبحی که در شام برآمد
 از خلاصه عنصری لای غلب که لواء دولتش همیشه غالب بود اگر چه
 در اول بدو طالب بود آخر بدو طالب بود

میان جدیت شرعش نیاز و دل بر بند
 بدو لشکر مکران و دخت نیجات بود
 جو مقتدای هشت و شصت و شصت
 اگر بصد و سیای حکونه جات بود

و صد هزار تحف نیجات نشا رافح مطهر اولاد و از واج مکر و انشاع
 محترم او باد که هر یک سیاه برج سروری و ستاره آویز مهری

فی مناقب امیر المومنین بکر الصدیق علی الخصوص بر آن مخصوص
 بایت از مافی الغیاء آن سر حلقه جمع مهاجر و انصار آن غزین
 اسرار نبوی آن سبط انوار مصطفوی آن قافله سالار قد فایح المومنین
 و آن سهم الجیش و آن جندنا الهی الغالبون آن کلم صفت
 کلیم تجرید آن خلیل شیرت خلوت نفرید

آن همدم خاص باو اشیر
 آن مخزیز از اسمما جینه
 آن محرم کعبه میساف
 در آخر عهد ایام اول
 صید یو طریق استقامت
 صلح قدم مقام تجرید
 اول قدم از دم بخت بود
 زان پیش رو سپاه دین بود
 در جمع مقر بان صادت
 حقا که جز او نبود سابق

فی مناقب امیر المومنین علی بن ابی طالب و بر آن شایسته عظم
 و اساتیس بطحا و حرم آن مظهر کلمه صدق و صیانت و آن معمار
 مقصوره شرع و دیانت آن بانی قاعد جهان باو آن تحت خلافت
 تا سلیمان کافی
 جوهر تحت خلافت رفت فاروق
 شد اعلام هدی را سر عبود
 ز صید یو راجه عالم زیب و فریافت

خود از عهد عمر عمری دگر یافت	سپه سالار دین کز رای عالی
جهان را داشت از پیکاد خالی	جنان نیک از ظلم از پنج بر کند
که گریه از پیش دامن بر سر افکند	زهی روشن دل صاحب سکنه
که نمودش نهان از مدیت	عزیز ملک که کرد شورا

از شد بعد از این کار شورا
 و بران امام معصوم و محترم مرحوم آن صاحب جیش عشت و آن
 واسطه عیش و نصرت آن قیله از باب حلم و قدوه اصحاب علم

زهی پرست پر شرف کوی	که بودش همه باد و اختر قران
همه قول او همچو نعلش صواب	همه جود او چون حب او کران
جهان صفا صوفی پاک رو	امان زین و امک زمان
نه در کار دین بوده رایش سبک	نه از بار کس کشته طبعش گران
جواز صبغه الله شد سرخ رو	همی سینه کشت روی جهان

فمنافق امیر المومنین و امام المنقیر علی بن طالب که مراد الله
 و بران سر و مد طلبی و ابن عم نبی آن اصل شجره ولایت و آن فرع ثمره
 نهایت آنک و او مدینه علم را در پی با نیست و آنک صرد پر را با او هیچ
 در نمی با نیست مردی که در هیچ با هیچ رو پشت نداد شیر که در

هیجا بهیج نیست رویا و در آن پردی که یک نقره
 لشکر می راد و پان می شکست از صفدری که یک
 حمله قلعه راد و پان می افکند شش یک روی بود از آن در دل
 دوستان می نشست پیش و روی بود از آن در میان دشمنان می رفت

شیرین از گز بهیب خیمش	نظم
بوده از اسب او پیش از اجل	خشم را بفرستد خور در حیمه
اوست قلب لشکر اسلام از آن	جان دشمن در غری غره
بروز قدر عالمی منتظرش	مهر دین مهر او نامد ستر
چون که از یک نقطه هوم	من گویم آسمان یک کنگره

مناجات

ملک آباد شاهان بان ما از هر چه زیان ماست خاموش کن
 بر دل ما هر چه سبب نسیان و دل ماست و خاموش کن قالب را
 بتوفیق هدایت گردازی ده قلب را از نلفظ عنایت گفتاری بخش
 نوری ده که ظلمت آب و گل را بیاید بر دهیم حضور ی بخش
 کن فضو جلی جان و دل را باز ز هیمن علی که عطا کرده بعمل
 برسان بقیعت نبی که نه نمونی کرده امل بر تان

ای کار همه ز تو فرام	چون مرهم جمل مرهم
----------------------	-------------------

زان پیش که پند آرد ویر / آردوی کرم ده آرد ویر

خلوت ده که انجام او من کجند سلوئی بخش که دو عالم را
یک جور انسجند شناسائی بخش چه بنیاد معرفت آشنائی ده
و خیال محبت در مجلس انس نشاط فرست بر بیا طوب انبساط

گرامت کن شعر / خرد سر ریشه گوگرد از تجر

یقین ده مرا و راوی تقیر / فصولی میکند نفس بداندیش
تو دانا ای که بحر و حم ازین ر / دلم زاد ر غم خود شاد می ده
بخوش از بند خود آزادی ده / در روز تاجی تمای بزور دار
به آمده نمی گویم که چون از / و بقیه ده که اندوه گذشته

نخوردیم حال ده که رنج نا آمده بتر بفر و روقت حال ما میجو
مکن بمان نزدیکی ما را دوری فکر / کز هر که نفس بندد بگنا

راحتی که روح خندد پیفرای / نظر

ای خالق خلق و عالم عیب	ما پند و دی و عالم عیب
ای از نظر تو کار ما راست	از آشته مرا آنچه ما راست
عذرم همه لطف تو پذیرم	کسر آنکی توان بدی زد
رحم از که جمله در مدارم	سو مایا مید و سیم داریم

و خمار تشبیه و تعطیل دی تو جید روزی کز جی شمار نفی

و اثبات قدم تجرید از زانی دار شکستگی ما را با اعتقاد در رست
پوند کن الود کی ما را پیقتن خود مبذل کرد از عفتی
که رفت بر ما مگر تقصیری که اید از ما بند بر نفس ما را با نفس بر آذری ده

قدم ما را با نظر بر بری ده / دم نفتم فراغی بخش ازین درد

غم فردا و دی تا کز توان خورد / بیاش اندر دلمو تخم سعادت
بگن بینا در رسم و پنج عادت / الهی باین و از مکن دار کی مر

داغ نشت اگر چه من باغی ام کم در باغ نشت دانی که نفس عاصی الود
معاصی است از تکاب مناهش نامشاه است امید و انقست اگر چه
طاعت نیست عزیمت صادقست اگر چه است طاعت نیست اندیشه
ز آت کد دست و زبان لال تقصیر بجا جری آمده از ملال / نظر

اگر کار بیک خسر نیست مان شود	ز در یای لطف چه نقصان شود
امید مرا قاعد محکمست	اگر چه بدی بشر و نیکی گشت
بسی نفس اماره او آن کشت	نه بر شی مگر آنچه بر من گذشت
برایب هوا اگر چه تازنده ام	دلم زانویی قبله تازنده ام

فصل اول در مبدل سلو / الهی ارجه سودا است

که مایه در سرا و کرد پر و ارجه تمنا است که بر خود بتر کرد پر چه طوفانست
که از شور ما بر جو شید چه حمار شست که عقل را بپوشید شعر

جه خارشست این که در دامن در آویخت		جه بادست این که گردان ما برانگخت	
شعر		ای غم همه شوی مرغان آفته	
ایا که من از بوز ترک یافت		آن روز مراد و چشم تو سرخ نمود	
بر خود که کلیم ز سیه یافت		سنا کنان ملا و ملکوت از غایت	
غیرت در زحمت که مال للراب و رب الارباب چه میتوان کرد			
جو محمود را با صد هزار چشم و خدم چشم بر آید بود بیک که آید از			
زایه نسبت جبرک و ساز بود		بد	
اگر باد شه برد ریز زرت		نشند توای خواجه سبک بکن	
جواد جهاز افتد این بانک و شور		سایمان اگر گشت مهمان مور	
درین حال اگر بر من آشفته ام		ملا مت مکر و فجود در فته ام	
تخم تخم در کلی پاشیده که این معرفتست نهال محبت در دین			
نشانده که این محبت است این ظلم و جهول را با زامانت بر سر با این			
همه طغیان بجعل فیها من نصید فیها و یسفک الدماخوشر			
من در غم توجه می کشم بار کران ای دوست مرا طاق سربازی			
عقل از ولایت معزول و ماضی و مستقبل درین حال جهول بر ساحل			
خی بدید آینه علم در از غرق در پیا بان همی وزید معلوم در از هلاک			
تو این صیدی که عالم دانه تست		همه معلوم و علم افتاده تست	

عالم

عجایب قصه مشک کلدی		که عقل این بر کوی و آنه تست	
توای مقلش از آن بد نام کشتی		که جای کج در ویرانه تست	
همه عالم حضور شمع خواهند		ولیک کن شهر و روانه تست	
جه بچاند تر از لفسر نکوی		مکر لیک نان موی در شان تست	
تر روی مکر باد شمر و دوست		که از شور از میان خات تست	
جاست طاق این کار و کار است زهن انکار دید خود عیب و دانستن			
خود هم میاز هر دو آینه است در وینگر		شعر	
با سر شنت جها که سمر هست		خدا از آن که از خود آگاه است	
کوهری در میان این سنگ است		بوسفی در شیب این چاه است	
پیر این کوه قرص خورشید است		زیر این ابر زهره و ماه است	
او را نظر نیست تا تو را نفس نیست با او استعداد از نظر رسبک باز			
بی تربیت نظر نفس وجودی تو مدد نفس از آن خبر جودی		شعر	
فلولاکم ما عرفنا الهوی		فلولا الهوی ما عرفناکم	
پرهیز رحیمه الله علیه فرماید آهیده که جوهر باید کار هر دو			
عالم بر شیلی آید علیه الرحمه کوی بد طوبی لری کان عی و عمره			
نفس		نظم	
نفس ندیم نه از شراب و شاهد هو		مستم نه زهشباری و مسینه خبر	
نی چشم و دل منظر بشیر و پست			

مقصود من ان هردو جهان يك ^{نفس} است که تحت

لا نخل ان تفا لکم الی بلکم کونوا بالعباد ^{ادبیت} آتش طبع

و آتش است آب مزاج هم کار ساز و هم خرم سوز هم

عقل کداز و هم جاز افروز ^{بیت}

ترد من هر شب نیم صبح نا آمد شد ^{است} از تو پیغام آورد از من برد آرم را

در وقت بهار و آواز شکفتن ازهار هیچ نفس خوشتر و هیچ ناله

دلگیر تر از آه مرغان بحر گاه نیست و آنجدید هزار مرغ که در ^{بستر}

و پیر آید بحکم آن نظر اند که صاحب این نفس اند تلذ من

الاولین و فیلد ^{نظم} آخرین

چرخ و شاهنرانه پروای کست ^{زاغ و کرک کسزانه بانک بلبست}

جعد را کج خراب آمد نصیب ^{بنم کل زاد در خور آمد عند لیب}

آمد شد دلیل واسطه رضای معشوقست هر که آنفسیست

نظر بر آن مسبوقست شعر ^{انا بی هواها قبل ان اعرف الهی}

ضاد ف قلبی خالیامتمکنا ^{بجهت و محبوب}

نظر را با نفس اشار نیست تا بنیداری که نفس را بیش از نیست

فالمو لا اله الا الله ^{یا امده شد نیست در موج}

در باز آمدن حقیقت این حال کفیت تمام نصیب کفاز دریا چیست

سر کرانی مقامات و احوال همینست اگر دانی خواشند که شناخته

شوند کشفند باید که کدخانه شوی آنگاه همو طالب

همو طالب در آمدن محب و در رفتن محبوب ^{بیت}

بخود می باز در خود عشق با خود ^{خیال اب و کل در ره بهاست}

آنجا که ازل باید پیوند حقیقت بر مجاز تو خندد و راهی که تو پوی

نارفته به حریفی که تو گوی ناکفته به این طایفه کفته اند

زنده گشتیست که از خوش مرده است مرده گشتیست که خود را شمرده است

حکایت پروانه و موم ^{محرم این حال زاد و حالت}

روی دهد یکی سوختن بی تکلف و دوم ساختن بی تصرف ^{همین در حالت}

در پروانه و موم موجودست از آنهمدم آتش چه تواند بود حکایت پروانه

باشممع اگر چه معلوم است اما صفت یگانگی در موم است صفت موم

جست خود را در آتش اگر در صفت پروانه چیست خود را در آتش غذا

کردن در حقیقت هر دو سوخته اند اما پروانه محبت است و موم محبوب

بیداشده در مقام معلوم ^{نظم}

ناموم نگشت همدم نور ^{پروانه را آتش از موم}

تحقیق ترا جو موم کردند ^{تاب رخ او نگشت مشهور}

آنجا بقبول خود نشاندند ^{بس نام ترا ظلم کردند}

اینجا به لقب جهول خواندند	این را میسر را عجب حاکم نیست
بنگر در صحرای زنده در خانه نراند	بدین
در بار تو چون صاع ملک یافته اند	از گفت و مگوی با تو در یافته اند
پروانه را گفت خود را بر آتش مزن کن یا نیست و لا تلقوا بالیدیکم	
الی النهلک و ما نست گفت یا ایها الناس	
لا تنافقوا لئن نالوا البر حتی تنفقوا بدین	
کمال عاشق پروانه دارد	که غیر شوخ پروانه ندارد
هنوز جمع زادر میان جمع نیارده بودند که میان بر وانه و قوم	
بواسطه روشنائی آشنای بدید آمده بود از آن وقت باز که بر آن نور نظر داشتند	
انحال بیکدیگر خبر داشتند یک چند بنی زحمت اغیار در خفت	
یار بری برند	شعر و کانت بالمر ازل الیال
شرقا هن من ایدی الزمان	تا گاه حکایت آوردن شمع
در میان جمع بسمع پروانه دیوانه رسید غیر از نهاد او سر برزدان پای	
در آمد و دستی بر سر زد و نزد یک موم آمده تا کیفیت حال معلوم کند	
موم با او در سخن آمد و گفت	کجه شه داد خود تمام دهد
شرط باشد که باز عام دهد	نور خورشید تا ظهور ز کرد
ظلمت شب ز خلوت دور نگر د	پروانه سبک سر این سخن

کران آمد با خود گفت عجب کار نیست شعر	
رواد از م کس زاهمدم او	جو خود میخرم بودم در غم او
مرا از خوش غیبت بود بسیار	چگونه پیش در چشم اغیار
بعد از آن روی سوی موم کرد و گفت ای اختر بلند پایه	
وای جوهر گر نمایه ای در بنم صبح خیزان منبع نور وای در عرصه شام	
چون کوه طور وای شعبان شکلی که اهل ظلمت را دید پضا نمایی	
وای سود از ده که از غلبه حرارت زک صفای کسائی با من بوی	
که اندیشه تو چیست موم دانست که پروانه صاحب سگرست	
و عریده بسیار خواهد کرد از دل نرم نفس کرم بر آورد و گفت	
ای شهباز بلند پرواز وای هزارستان عجب داستان ای مرغ	
سلیمان تخت وای بیک سلطان تخت در بدایت جشت و جوی	
پیش ازین گفت و گوی	شعر
از عدم تا در وجود آمد دم	سر بر آوزد از کربان این غم
پیش از آن که خود بیابم آگهی	این حکایت کرد با من همی
گوی آتش سایه بر من فیکند	تلخ و شیرینی که بود از من بیکند
الفیضه هنوز خام بودم که دیدم از سودا همتی تخت یا المینی	
گفت معهم فافوز فوفرا اعطیما شعر	

بادی بخارا کرد بمانجند بود	کانه بود در دامن او بجنه بود
از دل جبر عشق تو بی پر سیدم	خود عشق تو با جان من آمیخته بود

اکنون که روی از همه بر نافتد در صحبت تو باز یافت
ممکن نیست که از تو جدا شوم هر گاه که خواهم بود از صحبت
او گزین نیست و از خدمت او گزین نیست بدین

تا کور شود از غم مرید بدخواه	ز بوس من و معشوق تو گشت علی الله
------------------------------	----------------------------------

پروانه جزو حکایت موم بشیند و سلیم دلی او دپد با خود گفت
از این اختلاف مزاج در روی بدید آمد بدو علاج مرابعی

در بیغ از درد را سرهم ندیدم	امید وصل بود از هم ندیدم
از آن کار مراستست نیاد	که عهد دوستان محکم ندیدم

آخدا لامر با خود مقدر کرد که هر آینه کاری بسیار بد کرد بدین
یاد دل ز هوای یار باید داشت

چون شمع در میان جمع آمد و از دور نزدیک خود را مخلت نمود موم از او
چون با تر ساخته بود و از حکایت خود باز پرداخته در مشاهده دوست
چنان مستغرو و مستهلک بود که غیر ندید و در از حیرت از غیرش
یاد دنیا مدبر باز حال گفت شعر

اذا شغل الا هو عنك شغلهم	جعلت اشغالي فيك يا مشغلي
--------------------------	--------------------------

پروانه بعد از طیدر بسیار دانست که آن صفت نفس نادانست
جواز از محرم نیافت خود را محرم دیدن باز ملامت بکشاد و گفت

شعر	کای نفس بلای از دل ز شر تو بی
-----	-------------------------------

سر مایه محنت بدند شر تو بی
با خود منکر کرد دشمن خویش تو بی

شعر	آبجه زفته بود بدین بیت میخواست
-----	--------------------------------

ارحم بقیة نفسی فیک قد نلقت
رمقی پیش نمادست ز بهار غمت

نظم	بالتوفیق تمکنتم که عشقت ناگهان
-----	--------------------------------

بیش ازین باور نمی بودت ز من
وقت آن آمد که زحماید مرا

شعر	عاقبت نفس را بکناشت و در نظر
-----	------------------------------

شع نفسی بر او زد و در از حال میر گفت
نماشای چشم بر دیت خوشت

شعر	جو خود را با نظر هم نفس کرد بدین بیت بگرود
-----	--

لا خرج من الدنيا وجبكم
بین الحوائج لم شعیر به احد

خود را تسلیم کرد و ظاهر و باطن او اطمینان یافت خطاب در رسید

كُنْ ارجعني الى ربك راضية مرضية بيت

بعد از من و این سنت در میان قوی که هر چند او بود ندانم مانند

قبل ان تموتوا ان صدقوا اختلاف ان حكايت بدید

مردی که وجود او عدم باشد گو
یادم که موافق قدم باشد گو

فَضَائِلُ مَقَامَاتٍ سَأَلَكَ دَرَّ أَحَالَتُكِ كَيْبَرُ وَأَنْتَ

بیش چشم نیارده همه را از کدو مجید و از غصه در کوی

بغضب سفید میکردند و آنه که ششین ایشان ناست و خاطر حق

ملاط نوری راجه پست ایچو
البر پست پست پست

—

دشمنان از دو ابرو ترش کرده بودند که نه خانه شیرین که از

جَالِسُ رَدْنَكُ جَوْزِ أَنْ مُعَامَلَهُ مُشَاهِدَهُ كَرْدَنِ يَكُ بَابِ رِ بَا مُعَامَلَتِ

بطع از دهان بسته برکت اندو کام بیا کام خوش میخورد

لِکُنْهُ عِدْلُوْا وَاَوْمِعْشَوْا

چگونه میستد اما خود را بدین بیت دل میناد بلی

[illegible]

حضرت اودر محراب معیض شد و حضور اودر حضرت

نور مقرر گشت بایک دیگر گفتند ما هذا الاشرار منكم

سُهِدَانُ نَفِضَالِکُمْ بِرَبِّکُمْ زَاکَاةُ نَبِیِّکُمْ اَنْ جَنَّانٌ یَّأْذُوکُمْ

پروانه زادن حالت این بیت یاد می آمد مرابعی

در عشق نواز دل ملامت برخواست
یگانه خویش ملامت برخاست

تا با برادر منست که شش فایده نیست

نشسته هنوز با تو یکدم بجهان کن مرد و جهان جین قامت خرا
 بر گفتند ما نیز بال و پر دارم خیزد تا قدم برداریم و کمر موافقت
 بر میان بندیم تا این سخن باشم در میان نهیم شمع را خود حکایت
 ایشان روشن بود خواست تا نقد قلب هر یک را قلب گفتن ایشان
 بود در پخته امتحان کردار شیوه و قراضه دعوی جینی معنی
 همه را بر محک یقین زد تا قیمت خود بداند و در جبهه راست
 حکایت نامور و زنگنه و از پیش و پیش سخن که و پیش گویند
 گفت ای کونه نظر از پیش ترا پند نا حکایت بر شکایت شمارا
 جواب با صواب گویم و هر یک را یقین شود که پروانه مثال
 و بیاوسطه کدام خدمت یافته است و از چه سبب مستوجب
 این منزل گشته **شعر** سالها خور خور دنا ف نامگر
 بوی مشک در مشام او رسیده شیشه خود را بر آن بگذاخت تا
 قطره از آن بجای او رسیده هر یک از مقام خود بجز حرکت آمدند
 چون بتکلیف قدی چند برداشته و دعوی دروغ خود را هیچ
 فروغ ندیدند از نهیب آن صولت همه را سبقت سنت گشت
 بایکدیگر گفتند باز کردید که اینجا جای سرفرازی نیست
 و با شش سوزند بحال بازی نه که لا تحملنا الا طافه لنا بر

هر که نظر خود کند آن نظر افی بلی که بتر باهل دل از نظر افی بود
 قوت نفس و قوت جسم از دید زست و دانستند استم بود عیار زین
 که از اینها زاید جز عادت نیفزاید عادت اگر چه در چشم شب
 روز و از نمی نماید اما خدا نیک براید روزی نماید بیت
 از بد از کرینک پنهان نه از فریبست **شعر** هر جا اما سر باشد که نکوید فریبست
 طاعت ز شی بضاعت مر جائست ترک عادت دلیل بیعت و بجا است
 خمر کرد زبشت خربکاری نیست در راست کاری امید ز ستکاری نیست
شعر تا عکس هستی تو نماید زاینه معبود تو خیال تو باشد هیرانه
 عاشقان مشغول آینه باشند مغرور
 رسم و این نباشند ایشان از دل کم و بیش رفته اند ترک عادت پیش
 رفته اند ایشان جز انرجان بخویند سخن از این و جان نکویند دل شب
 داند که جگر شان سوخته چیست نسیم بخورد اند که جراحشان فروخته
 کشت کرپان صبح جالان غم ایشان است دامن شفق بر خون از دم ایشان
شعر الصبح یعلم ما ابکی العیون به
 فاشال ما سده عن مدمع الباکی هر روز در کوی ملامت بردارند
 هر شب بیوی نسیم پندارند عجایب قوی که باد صبح همدم خود سازند
 هر دو با هم سخن می پرورانند بر حکم طبیعت بر خاک می گذارند

بنیاد زد که سخن ایشان چه آرد و می برد آخر سخن یاد آورده راجحه اعتبار

عهد لهم بالزل قد نقضت

كذلك ينقضني على الزل

خود را اسامی منه که بوی بنیاد است شیخ احمد غزالی رحمه الله

عليه مقرر مايد تیر عشق بر جان آدم رسیده مجروح کشت

بان خاک بل از جراحت پاشیده ای مجروح راجحه راحت بغیر از پنهان

داشته جراحت نطفه

که جو ز افتاده برد از خاک

مده خود را جیز بر باد باری

جون تیر تقدیر از عالم و نشانی جان آدم صفتی آشفته ساخت

و باد بوی ساری زلف پر میج و تاب حکمت را شانه میگرد این سخن

با خاک در میان نهادند گفت پیش از آنکه آب بدو رسد و این جراحت

سر کند احوال تیر خورده ما را حتی باقی و عدا الله پوشیده دار و حکایت

این خسته را همچون سر نشسته بگذار بدی حتی باقی و عدا الله

همراگون لاله و شیر بر آید

فرو افتد نقاب از جبهه کل

خاک از این حکایت بغایت آفریده کشت و خشک فرو ماند و گفت

عليه السلام

این خسته را تیر بر جگر رسیده است و بیکار در دل نشسته بیناست

که چگونه پنهان تواند داشت

لولا الصبا لمحدث و جلی هم

لكن نوحته بالعراف ليشهدوا

نار عشقت گردانده هر کسی از من بداند

آتش دل را نهان میدار ماما پیش خلق

دانشمند که هنوز اوصاف نشده است و اوصاف نیمه در طبیعتش

با نیست و این همه استبداد که می کند آن شایع است گفتد نظر

ای زمر اگر رنگ تو داند صفا

تاز که داری نکندت بها

که چه بشی در دل گز بود

بوی نشین با شری که آلوده

در میان مکه و طائف خلوت خانه است ای مده دل آنجا جهل

صبح زنده دار خاک جز از بادیه حیرت قدم در زانوید عزالت نهاد و گفت

تا بر غمت میان جافه بر نسید

انده توام ز بای ناست بر گرفت

حاصل که از خاک از بوی خود را

در آتش مجاهده میسوخ و جز زاهب بخانه ریاضت جله می کشید

تا هفتاد هزار حجاب ظلماتی که لایزاله ذات اوست بگذشت بعد از آنش

باب و آتش سو کند دادند جنان و آن مجید خبر داد قوله تعالی

وَلَمَّا دَعَاهُ ذَا إِلَهِ الْآلِ إِلَىٰ أَنْفِ قَبْرِ هَارُونَ قَالَ لَيْسَ بِي مِنْ شَيْءٍ فَاصْبِرْ
وَإِخْلَافَ مِزَاجِ أَنْفِ خُتْمِ بَيْكَاكِ الْعِندَالِ بِرَيْسِدِ صَدِّ هَذَا شَجَرِ

طیبه از نهاد او سز برزد شد
جوز کُل بکار بار نیست
از غم سرو پای خار نیست
از شاخ شکوفه جوز جدا شد
صد گونه خوش بیاغ پوست
مرفان ملک و ملا ملکوت هجند

سُورَةُ نَزِدَتْ وَنَمَقَّارَ نَقَارِ خَالِ زَانِ وَزَبْرٍ مِكَرْ دَنْدِ يَكْدَانَهُ
اَزَانِ بِنَامَتِ زَبْرِيَّانِ نَشْدُ وَبِرَاسَانِ نَرْسِيدِ اسْتَاذِ شَارِ اَنْبَارِ جَدِيدِ
هَزَارِ سَالَهُ رَادِرِ كُشَادِ كَاهِ بَرَكِي حَاصِلِ نَبَايَدِ

بسیار جو برك ما شكم و او
دیدي كه به نيم جو غم ما ش بود

بلیس کُندم نَمای جَوْش و شُ بود اَز دُ کَاش فِرو کَشیدند
دَم جَو نَمای کُندم فِرو شُ بود اَز دُ و کُش بَر کَشیدند اِبلِیسُ
اَز اِری بُود کَاش بَه پِز اِری کَشید اَدَم جَو اَز اِری بُود اَز اِری
فِوَر شید اِبلِیسُ کِه یِکانه بُود بَهِشت رَا کُشت پِش جَامَه اَدَم جَو یِکانه
دُ دَر خَت رَا کُشت اَو دَا جَامَه دَه

بجندوی برای او باش
کمر دَرِ می برای او باش
نماز همه روزا کربدای
ابلیس خودی اگر بکاف
مبدلی که از ندَم ز د
در باز که رضا قدم زد

فصل ششم در بیان وحدت فاتحه عشق اخلاص است
اما کسی را که از خود خلاصست بحساب احمد الف بگفت بدو بحساب
عشق الف اوست و تو بحساب احمد در گرفت و انکشتست بحساب عشق در
کشاد دست جمع ان بار قام و جمع ان با قدم اگر چه شمار دهد و بر تخته
خاکست اما انجا خاک را بر تخته باشند و انجا خاک را از تخته تراشند
این نفی و اثبات اگر ترا مشکست در دل کبر که لوح محفوظ دلیست

<p>از آن پست نهادن تخته خال</p> <p>جو بر تخت یکی ماند شمارت</p> <p>الواحد بيفيك من الكل و</p>	<p>شعر</p> <p>که ناهردم شمار خود کنی پال</p> <p>بروز ماند حساب صدهزارت</p>
---	--

لکل لا کفایت از این یکی نزد یک بایزید آمدند پس از الله روحیه گفت
 شماری دانه مرا عقد کن هر عددی که می گفت بایزید از وحدت جواب
 میداد بچانه در ماند گفت این چه حساب است که می کنی بایزید گفت
 از جزئی می دانم که همه از یکی آید و یکی از همه نیاید **ط**

در هر چه نظر کنی به تحقیق
در جسم یقین که جز یکی نیست

کتابت کوئید احولی نشسته بود یکی مرغ از پیش او برخاست
ان حالت از او رسیدند که میگویند احول همیشه یکی را دو می بینند

سَبَبِ جِسْتِ کُتَابِ شَحْنِ رَاسْتِ نِیْسْتِ اَکَرَنَه بَایْسْتِی کِه مَن اَیْنِ دُورُ غ

تَا جِهَار دِیْدِی شَمَر جُور دَدَه عَفْلَسْتِ پِیْسْتِ

بَنُودِ یَکِی هَرَارِ پِیْسْتِ اَرَا شَنَه شَوِ مَحْسِنِ سِیْرَتِ

تَا رَاسْتِ شُودُ تَرَا بَصِیْرَتِ دَانِی کِه کَجِ اَرَجَه یِ شُودِ تِیْر

تَا پِیْسْتِ دَرُورِ اَو بَرُورِ کِیْر کَا بَیْتِ رُوزِی شَیْخِ لَهْمَانِ

سَرَحِی رَحْمَه اللّهِ عَلَیْهِ بَرَدِکِ اَبُو الْفَضْلِ حَسَنِ اَمَدُ وَاوَرِ اَجْرُوی دَر دَسْتِ

بُودِ کُفْتِ یَا اَبُو الْفَضْلِ اَنْدَرِ زَیْنِ جُودِجِ مِیْجُوی کُفْتِ هَمَانَه کِه تُو دَر تَرِکِ اَنی شَیْخِ

کُفْتِ لَیْسَ اَز اَخِیْلَافِ جَوَاسْتِ کُفْتِ خَلَا فِ تُو یِ سِنِی کِه اَز مَن یِ بَر سِنِی

کِه جِه مِیْجُوی اَز مَسْتِی هَشِیَارِ شَوَانِ هَشِیَارِی بَیْنِ اَرَا شَوَانِ یِه سِنِی کِه مَن

اَبِکِ جُویْمِ نَظْمِ تَرَا کَر دِیْنِ اِحوَلِ بَنُودِی

حَدِیْثِ اَخِرِ اَوَّلِ بَنُودِی تَرَا اَز صَحِیْبِ خُودِ کَا رَخَا شُودِ

وَكْرَنَه اَخِرِ اَوَّلِ کَدَا مَسْتِ تُو مَعْرَ عَالِی اَز پُوسْتِ بَکَدَر

دَر پِنِ خَطِی کِه مَوْهُوسْتِ بَنِکَر جِه بَاشَدِ مَآوَرِ بَا اَیْنِ وَاَرِ جِیْسْتِ

بَجَرِکِ نُوَرِ دَر کُورِ وَاَمَکَا جِیْسْتِ اَکَرِ جِشْمِ یَقِیْنَتِ رُوشَنَسِنِی

تَرَا جِشْمِ نَه اَز مَآوَرِ مَسْنِی عَزِیْزِ مَن اَز خُودِ مَکُوی وَدَر خُودِ

مَن کَر کِه تُو چَیْدِ تُو شَرِ کَسْتِ وَاَمَعُوفِ تُو شُکُورِ یَکِی کُویدِ مَکُودِ اَو

نَه بَیْنِدِ مَکُودِ رُکُفِ مِیْجُ کِه دَر کُفْتِ هِیْچِ نِیَا یَدِ دَرِ یَا طَلَبِ کِه کَر دِ هِیْچِ رَا

نَیَا یَدِ

نَیَا یَدِ نَظْمِ

جُزْکُفِ نَکِنِی تُو هِیْچِ یَا صِلَ کُورِ طَلَبِی صَدَفِ شِکَرِ شُودِ

غَوَاصِ مَحْطُ خُوشَنَ شُودِ فِضْلِ غَمَرِ مَن تَرِکِ نَیَا یَدِ

ای مَحْجُوسِ اَمَدِ لَیْسَ اَجِلِ

کُورِ طَلَبِی صَدَفِ شِکَرِ شُودِ

فِضْلِ غَمَرِ مَن تَرِکِ نَیَا یَدِ

ازاد دینا و عقیقی د و پر بناخته اند نه آنک هر د و را پیش خود سپر
ساخته اند عام دنیا بد گفت منزل اینست خاص عقیقی یافت گفت
حاصل اینست عاشق تو می خواست گفت مشک کل اینست عام زاد و زخ
رسید خاطر را بهشت عاشق تو می دید هر د و را بهشت شعر

قَمُّهُمُ بِاللَّهِ قَدْ عَلِفْتُ | فَاَلَهُمُ تَسْمُوا إِلَىٰ أَحَدٍ

مرد آنست که کرد دنیا کرد او نگردد و وایه عقیقی سرمایه او نباشد لا تر

وجوه هم قمر و لاله نشاز درویشانست بر یقین

در شان ایشانست ز با عیب | ماروی ترا قبله جاز ساخته اند
بر نطع غمت هر د و جهان باخته ایم | در اصل نمند ما جان دود و ست
کن کوز و مکار بیشتر از ناخه ایم | دنیا و عقیقی طالب خود را آمان

گویند که هاروت و ماروت یعنی انما نحن فرار که رابعه بصری
را گفتند انسا لی الجنة گفت الجان شر الاله بیه

که هست ز اصف دل و دوش زای | تمایه طلب نخست و نگاه شرای

آورده اند که یکی از طایفه کرد محلی طواف میکرد ناکه نظرش بر سطر
زیبا طبعی افتاد دید که همچو آفتاب طلوع کرده بود چون از اوج حشر
خود با برج خاکی مقابل گشت پیمان همچو زده باد ساخا کسار شد و آتش
در نهان و افتاد جز ز کمران حشری که از سده بود دستش نداد

که پای بر کرد در میان راه آهوان و بر آمد و هم بر جای فرو نشست
ساعتی پای در دامش کشید و کمر پان خود بگرفت جز روی بر آینه
ز انو نهاد از عکس نور روی آن زن که دیدن بود زنگ در آینه صبرش بدید آمد
و از در پای وجودش خوش غیرت و جوش حمیت موج زد ز گرفت و گفت

نه ان مرغم که باشم صید هر دام | شعر

نه ان بچرم که با خسر کنم از دام | نه بادم تا بهر سوی بر آید
نه ابرم تا زهر سویی بر آید | نه آن خاکم که افتم زیر هر پای
نوی مقصود اگر مشغول غیرو

در پیش درین سخن بود که آوازی | نوی معبود اگر نزد یکدیگر

بر جرع بگوشاوند سپید پیش از آنکه سر از خور بر آوردی کسی خبر آورد
که درین منزل ماهی بود و سال عمرش بحکما رده رستند همین ساعت
مفاجا ازین جایی و قاجا بر رفت و از برج خود نقل کرد مرد عاشق از روشن
ان ماه جون صبح صادق و خنده نبرد و از کردش روزگار جز فلک در چرخ آمد

و گفت | عشق تو نظر بهر که افکند

از یک و بندش برید بیوند | دل خانه صبر اشا سر میگرد
آن قاعده را غم تو بر کند | آن مرغ که از تو دانسته یافت
دشوار شود اسیر هر بند | لب لب جو شیم کل یکا بد

در سایه خار نیست خوش سینه
جو آمد در ابد هر نفسی ترا جاری
در زانوی جبهه کن تا با عشق در نشیب و فراز نیست خود در دست گیتی
چون آند و نودند یک روزی خود بدانیستی هر آینه غیرت عشق با غیرت
نگذارد و یک جبهه حمله را از پیش بردارد شعر

جو خود را بر کباب عشق بسیتی	دو جو مند پیر ازین بالا و پستی
جان رو کند و کون آسوده کردی	اگر بی عشق زنی شود کردی

منقرض الی شبر انقربت الی ذرا عا بیان آن نسبت و آن
نسبت بهر بچگونگی درشت می کند و رنده از آن نسبت اصل
خود را می تواند شناخت که بجهت عبارت از آنست هر که
عارف آن اصل نیست زیرا که وصول جز از آن حاصل نیست نظیر

تا بی خبر از وجود اصل	ای خام طمع نه مرد و صلی
زین حرف نشان برش تا بشو	در دام هوا اسیر عفت صلی
طبع تو مخالف است از آن رو	کاشفت این چهار فصل
تا لیک دل و لیک نفس نگردی	مغرور خیال قول و فعل

حکایت مردی بر سر کوئی استاده بود صاحب جمالی
بروی یکدشت پچان یک نظر متلای او گشت سردری
او نهاد و گفت هر چه مرا بود روده تو شد معشوق شیرین سخن و موزون

صنع بود گفت مبارک باشد اما چنین مرغی که تو بی دریغ آیدم که در
دام همچون می آتی مرا خواهد گشت که در زبانی هزار جدم نیست اینک
در عقیق میزند شعر جو کل اسد جگر باید سپهر
جواب آمد نمی شاید تیمم سلیم القلب کوشش شعر او داشت
و از نادیدنی چشم از او برداشت و در عقیق نظر کرد کس زانید
معشوق از شیر غیرت طباخ بر روی او زد و گفت ای مدعی هوش دارا که

ر بوده می با غیرت جگر کار نظم	بر جان عاشق سر خوش کیر
جو عاشق نه کار خود پیش گیر	تو با این کدائی و کد بقیر
نیایی بدرگاه شاهان محلد	فصل ششم در قاعده طریقت

هر که دعوی عشق کند قاضی وقت از او و کواه طلب کند
یکی ذکر مدام دوم فکر تمام ناهرد و در حضور شوق اللفظ و المعنی شهادت
اذا نکت دعوی بقطع زسد خصم تسلیم نکند جهد کن تا بکنه
این نکته برسی و معنی این دعوی از خود برسی شعر

چون توان حال خود خبر یابی	از رخت امید بر یابی
از دو عالم یک کرانه شوی	در میان از میان کد یابی

عزیز من در رده که خیال نه یافت از هر نفسی صد هزار نقش
نمودن گیرد و در هر نفس چندین شاخ و برگ بدیدد اگر چه سوزن

برای خلاص خود هر سوزن ندانما جو زبیمان در او اوخت و کره محکم
شده ممکن نیست که بجهد از آن دام پیروز جهد لاجرم در ان خیال چه آید و بی
رود تا انگاه که خود را علی کند و از همه نشانه بر علیست مشوی

جَوَامِدُ الْأَبَائِ عَلَيْهِ ٥
تُوجِّهُ لَخَوَاصِّ رَأْدِ الشُّرُطِ

کُندَر کُندَر دَر دَر رَه نِیست لَاق
بِیاد افروزِ پِیست کُندَر مَردی

عالم کُنار دَر پَن عالم سُبُیَازِست عالم کردار بود ز سُوارِست اِن آیت مفسران
رَوایت نکتہ دار شارف و توش مشافیر از حکایت کتدھر کہ در خود سیاحت
نکرد در محرم معانی سیاحت نکرد کردن منکر کرد کردن مکرر کردی مکان و زمان

زَافَافَانِ اَكْرَمُ دِي نَطْمِ

در مقامی که حال مردانست

معرفت کوی و علم جو کانت
راه خود رفته مداین کوی
حلقه جیدین من که در

نَاوَزْ پَاوَرْهَمْ كُوِي
نَاوَزْ بَا اَبْدَنَهْ يُوَسْنَسَتْ

مَنْزِلُ عَاشِقَانِ جَانِیُتِ کِه جَانِیُتِ

جَانَانُ طَلَبُهُ كَمَا جَانِیْتُ جَانِی كَيْ عَشِقَ زَاوِی كُیْسَتْ نَهْ جَانِی كَمَا أَنْ یَا دَوْخُورُ مِی كُیْسَتْ
جَانِی كَدْ رُوحِیْمَه جِوَانِیْسَتْ نَهْ جَانِی كَدْ رُزْ هَر جِوَانِیْسَتْ شَعَرِ

بِعَاجِزٍ بِذُرْجَانٍ طَلَبُ كُنْ
اِذِنْ كُنْتُ اَخْرَجْتِ حَاصِلُ
نَكِي مَمْلُوكٌ زَادَ يَوَارِدَا دُ

سَخَوْدَ كِزْ وِ مَ اِنَا فِ طَلَبِ كُنْ
اَكِرْ زُ بَايْدَتْ كَا فِ طَلَبِ كُنْ
دِرِ يَكْ شُورْ سَلِمَا فِ طَلَبِ كُنْ

خود را ناجسته بر جسته که یافته ام هنوز ناری نرشته نرافراشته
که یافته ام جرعه ناجسته نردز کشته که گزشت ز نسل
بر کرده کرده که شکرست برای لقمه جوئی در جلا نردمان شو که جوئی حلق
کردی در آسپناست تر مزار اگر مردی مرد لقمه هم مردود و هم میست
از ترک مراد می دست صوخی کسبست که نبه از گوشه بر کشدنه آنک
پایان بشمار داد را عوشر کنند

ای کرده ز راه پنخوی جامه بود انگر که بحامه راه حویافت که بود
تصوف تخم اقبالست که در بر آید نه انکار آید باز کرد هر در بر آید روند این نقشه
ناید گویند این خوف خاموش دفتر شسته باید تا خود فراموش شعیر

مجدد از طریق جماعتی دیگرند
بهدری که رشی خرمز جوطاق آخر

بدین صفت که تو داری بدان صفت میرند
که اها صفت بدین خلق که نیکند

اگر خواهی که سرازگر پیاں بزاری نخست پای در دامن کس پاره در
حاصل کن ناپوند تو راست افتد چشم بر دوخته دار تا خجسته بر روی
فند اگر دزد فقری معامله از در زنی بیا مور از خودی درو بر جوییم دور
ن سعادت و نشان نه است یکی که از ازای دور بسیار زاری را عید

در مذهب عشق اگر درستی
با خلق خدا مگر درستی

اندر مژگان که باز جویش
بخیر اشکراز نیست خرویش

طائفه كه اهل و دادند همه را يكي بيايدند تا تو يكي دي
 و دوستاني گمان ببر كه از دوستاني با خلق بخلق باشي نا خلق نكري
 حق وستان بدان تا دوستي حبيب يكي كس را بهر چه روي پشت پازن
 نداشت بتو بر نهدي دل خسته مكن كه خسته و اشمنده شد
 جوانمرد در حضرت مرانگر گويانا چنان بايد كه موري را سر موي نيازاري
 مرگباري نهي ممانت برده هر كه جراحت كني بر تو سر كند

شعر ختم را كم مرز نه چي سبيل

كز يكي شبه عاجز ايد سبيل	هر چه كودي دليل شست بيات
بشنو آخر ما نديز و تان	نظر بر خير و شر مداراي پنج بر شرم

دار از خواب بيدار شو كه مردار اين مذهب نبست به بسيار بسيار سنگر
 كه مردمي بايد زها مذهب نبست بدين

بدنيا تو انگر نگر دد كسي	اگر نبشت دست صبرت مالا
كه چون نند باد اجل در رسد	نسبش نه سبب گذارده مالا

خود را از هر چه داري پاك دار چود هر چه داري پاك مدار تصوف امانه
 گشتنت نه موانه گشتن طهارت بر جاده نشستن نه سجاده

نشستن را عيب	تا روي ترا قبله نيا باشد و
بگذر كه همه هواست بگذار هو	طاوش كرده در زير نعل ملاح

او

صوفي نشود بجامه و فوطه مكن تا بستي داري كه جامه
 صوفيان دو تا بشت ايشان لشك خدايند لشكر ايشان يكا بشت
 حكاييت يكي بر سينه از ان شريسته شريعت و استاد پيشه طريقت
 آنك سوز هلاقي است و ان جوانمردي كه سيرت او لا فتي است عليه السلام
 كه نه ديد چيست گفت ترك ما شغلك عن الله نظم

بيانا جها نرا هم بر زنيم	درين خار و خراش اندر زنيم
زمان و مكار را قلم در كشيم	قدم بر هر چرخ و اختر زنيم
مكر و راهيم از غور نيك و بد	وزن خنك تر خيمه بر زنيم

بزرگي فرموده است الدنيا يومه و لا يند صومر هر كه غم
 قوت هر روزه دارد قوت اين روزه ندارد خلق را و عله افطار بچيدست
 عيد ان جماعت از او عله بچيدست خواجه سنائي كويد بيت
 صوفيان در دي دو عيد كند عيكوتان مكر قديد كند

اين ضعيف كويد **ط** صوفيان از دو عيد دم ترزند

جن سوي نبيسي قدم ترزند زيرا كه ايشان روزه است كه در
 ديت افطار تواند كند و زنند ندارند كه قوباز كند فضل

در كمال شغفا سيجاز الله لطيف مشكي كه
 چند چكر را در سوداي او سوختند شيرين كزي كه صدهزار دل

در آرزوی آن تنگ شد عجبایت گنجی که بسیار جان برآیند او تراب
 گشت شبلی گوید قدر الله روحه دوزی از خانه بیرون آمدن این
 بیت بشنیدم شعر **اَسْأَلُ نَلِيَّ نَهْلٍ مِنْ حَبَرٍ**
 یَکُونُ لَهُ عِلْمٌ بِهَا اِنْ تَنَزَّلَ نَعْرُهُ بَرْدٌ كُفْتُ لَوْلَا لِلّٰهِ مَا
 فی الدار من عنده **مَجْبَرٌ بَدِیْنِ**
 عالمی دیوانه عشقتند و نبوت وصل معشوق از جا آورد گشت
 صاحب صد زیر سالت لابل نیلما دیوان جلالت آن لشکر شکن
 انا از رتباتک شاکه انا و کافر کشتار سلما
 بالهدی و دین الحق علیہ الصلوٰۃ والسلام انک بیک انگشت
 قرصه زاده و پیم پیگرد و آفتاب از تابش او در حجاب تمام می بود مرکب
 آری بدیدی آب از چشم مبارک گشت باز آن شدی و فرمودی هذا قریب
 العهده عنده **شعر**
 خبرونی عن العتیق خبرا **نظم**
 انهم بالعتیق اقرب عهدی **نظم**
 ندانه ناجیه حاصل کرد لب لب
 چه دید انا آفتاب آن دوز خرد
 عزیز من حاصل حوصله خوا **صل**
 که در سر کشنی عمری بسر برد
 ازین بحر پیش از مرغاز دیگ گشت و همه آب روی پیش از آن

نیست که بروی آب می رود **بیدی**
 مرغی که ازین نعر گذرد دارد کو **و ان قطره که از نعر خرد دارد کو**
 موسی کلیم صلوات الله علیه که کلیم مقام قرب بود و بدید حضرت
 بساط عزت از پیر پرده آری برای چه گفت ایخ بر کوه تافت اگر او یافنی
 انا اول المؤمنین گفنی و با کان البشران **بکلمه الله**
 الا وحیا او من وراء حجاب **شعر**
 که یکی بر جو شد این طوفان که کلیم **اندرین صحرا نه موسی ماند و نه کو طوفان**
 آیه از دفتر عشقتش اگر منزل شود **محو کرد در دوزخ حرف جمله احوال**
 قیمت ذر زین آفتاب اندازان **چون همه سر کشنی آمد چه در**
 هستی کوک در آسمان بیعت است اما نمودن ایشان بآمدن شب موقوف
نظم **استرا از آن زانه تو دانی و نه من**
 و پسر بیما نه تو دانی و نه من **هست از پیر پرده گفت و گوی من و**
 چون پرده بر افند نه تو مان و نه من **عزیز من حقیقت دل مرجان ا**
 همه محاسنست که صدق مرجان انا قطره در صدق نهان نشد بر سر
 با ناز بدید نیامد **شعر** **تویی قطره که از دریا جغای**
 جز زوشت بسا حلیمه نمائی **ترا که موج دریا در روی**
 ز تو نام و نشان هرگز نبود **ضامن مردمان غافل**

در فصل ربيع اول خواشد که ربع سکون را از خزانه
 کن فیكون عشرين فرماید و ایام خاص و عام نماید و ایشان
 صنع را اشارت دهد که بنیاط زمین را بجلوس نشا ط سازند و حقیقت
 بانان ملک را خطاب نماید که در نطخ خاک مهر حکمت را فرزند باند
 نخست باد را فرمودند که بجای روبری کبر و فرشتا غبر را
 فراشی کن یعنی هر خسری که در زمین جبر و تولید از نا هوش بردار
 و هر سنگی که پیش پای تو آید بر دست انگار بعد از آن ابر را
 فرمودند که بدریار و دستبوی آن صوفیه صافی دل که دعوی فوق
 میکند و مدعی شد که بدر خدمت استاده است در نایب
 و از حیاض خود برای ریاض وجود چند قطره آب در یون کوب

شعر
 بی نغمه جز ز عید ندید دست کسم
 باشد که بدریار و صالت برستم
 چون بر شد از غم تو هر دم تقسم
 سرگشته جواری دوم که جهان

نظم
 هست ما را بسی بکمال خاک
 از هاهای نفیسه در دل خاک

در آن حالت ابر آب را بر داشت و پاره راه بر رفت جند جزو اصل
 از الدین سبقت از مناسبت که سابقه ایشان
 زایان کرده بود او ملک همه الامور و همه از خاتمت

هر یکی خبر داد یعنی شعر
 قوی که بدن نشاط شاهند
 فرزانه قلب این سپاهند
 امانت نه در آید و میسر
 در بحر مجسمه ندید
 بحکم خاصیت وقت روحانیت

بک خود مایل شدند و از کنار ابر خود را در میان دریا انداختند
 با عینه نیت ایشان چون از سر صید بود و داعیه نیت از دم عشق
 دانستند که آن مرغان بحری در صحرای ارم نخواهند یافت
 و آن نهنگان قلزم معینی در ساحل صورت صبر نخواهند کرد و خوا
 که آن قدس شی ایشان ضایع شود زیرا که علم قدیم شرط و آن سببیکم
 سوفیری بود اما چون فرمان شدند بود که هر قطره
 آب بآید که بجد زدن خاک و اصل شود که بود که آن قول
 نیز بدل کرده ما بیدل القول لیدی بیت

از لطف تو هیچ خسته نی بر نماند
 و ز جوی تو هیچ تشنه بی آب نرفت

القصه اصحاب اعراف را که معارف دار الملک معرفت بودند میان
 بر و بحر موقوف کردند تا هاهم اصل را یافته باشند و هم بفرع رسیده

هَمْ نَحَاكَ يَوْسَنَه وَهَمْ دَرِ يَانَا دِيَهْ نظ

میان آب و گل بادی برآمد	میان روز و شب صبح در آمد
به پیکر کانداز میان سایه و نور	یکدیگر ز زینه روشن تر آمد

صَدَفِ نَاصِکَه وَجُودِ اَوَانَا جَزَائِ خَاکی وَاوَرِ تَرکیبِ یافته بود
وَاَزْدِیرِ یَانِ خود زاناده اشنا کرده کُفتند ای سینه همت سریر
دل جو ز در دل بر می تراپیم خود بشیاری داده ایم این جند بشیم را که از خانه
مادر و پدر و در طلب مادر بد زافتاده اند در بر خود شان جاده پیش از آنکه

ایشان زادر باید و ایشان زادر یاک بد

سزوی جی بایست فاده نا	بیش از آن کز یاد را بدست گیر
-----------------------	------------------------------

دِهَانِ باز کُن تا این جند صنی صفت بیک دم در شکست در آیند لب
هم نه تا این جند موی قدم در کسارت بنشینند بین

دوست راه کس که باشد دوست دارد	یک را کرد و دست داری کوئی بر دی آید
-------------------------------	-------------------------------------

در یاجور یافت که اجزای او را بنام صدف عقد کرده اند شوری در نهاد
اوقات و روزگار بر روی تلخ گشت از قهر صدف کف از دهان او بر آید
و از غصه دلش موج زد ز کسرت ساعتی بر خود بخوشید و گفت
ای آنکس جزو و کل را بدریای حقیقت کز دینی و خار و گل را

از بوشنار احدیت خبری شعر

ای حضرت عزت تو والا	انگشت و مگو والا
از کوز و مکان ز پای کافور	در بحر محط و جدت غرق

صَدَفِ میان تویی آن پردل از کجای که اجزای مرا شفر و کرد اند
و از دیوان قضا تا صورت از ادب خطاب کند که ای دریا تو بغور این
معنی نرسی و از بعد از حکایت خبر نیاب از سخن از اجزای تو بگردان
که آن جند قطره را صفا گشت که لا یغیر فهم غیری
سر خود گیر و سخن ایشان کو اشریک ندارد که هر قطره در بر جند روز
جندیز در شب فرو ز طاهر خواهد گشت و ایشان جوهر مایه سخن شاهان
و پیرایه کوش و گردن ماهان خواهد بود دریا بحکم این وعده آرام
یافت و جوهر او فرو نشست قطره ها در حرم صدف جو جبر در صدف
رحم قرار یافت و جوهر یک جندی برین بگشت و حال برایشان برایشان
گشت اگر چه شب و روز در قفس این دریا بود ندانما جوهر صدف حجاب
بود در یاران نمی دیدند این قدر که نمی دیدند بر خود کی می نشستند
کُلِّ حَزَبٍ بِمَا لَدَیْهِمْ فَرَحُونَ اخرا لامر قطره ها را
در میان صدف جنبشی بدید آمد و هر یکی خود را بکرانه افکند و بعد
از آن حال خود را بهر شکلی که توانست در هر شکلی که دانست نظام
داد شعر خلق ز غمت در بدر و کوی بکوی

مقصود تو این همه گفت و مگو و بس و وفور از ادب آن همه قطرها
 که شین در باز حرکت بحکم طبیعت هر یک و یکی را آوردند
 و خود را در صورتی نمودند بعضی از باب نفوس کشند و بعضی
 اصحاب انفس الفصه با این همه حجابها ظاهر نشدند از باطن حکایت
 من و تو سر بر نزد و اختلاف این و آن بدید نیامد فصل یازدهم
 در اختلاف حالات بیشتر خلوت سرد در هوا کرده اند که ماز ا
 هوای در سرت افتاد البیست تاب لبس کمان برده اند که افسست
 باش تا این شب برود و رفتند و جفتگان را هنر کام پنداری برود آید
 سر و دانه بار بر گردن نی و کرد تا نزد است بر سر بیست

باش تا ناکه بر افتد این نقاب	بیک لانه خیمه زان همه طناب
این رواق شش جهات پنج در	باجه ازار کار او کرد در خراب

حکایت و فی بطریقه میرفت در میان راه کاشه بر
 بدیدم جو کشته بفلسان تخی گشته و جو کشته بفلسان
 نکوز افتاده با خود گفتم چه بودی که سر گذشت و معلوم شدی
 یا سر نوشت او مطالعه افتادی در نقش کاشه نگاه کردم تا گاه
 مرخه چند دیدم بخط عبری نوشته که ای چشم عبرت بنر بدان و آگاه باش
 که من کاشه بودم مرا شخصی بهزار هوش مدتی بر سر خود نهاده بود

و آن روزی که داشت بهر که زیندی کفتی کاشه جانهم
 بسیار جو کشته در کاشه هر که فرو میرفت و یکی دست در
 کاشه او نمی کرد روزی درین باده میرفت در راه زیندی رسید
 و او را دست در کاشه دید گفت می گفتی کاشه خوش جانهم

انجانبه و آنچه در کشته داری بین

اگر می دیدی در کاشه خوش	از دهنر شیه کاشه پندش
شکم دیکت و سر کاشه فزون	چیز در بند دیک و کاشه نشین
بهر لقمه ترانم کاشه هست	ایا نادیده پیش خویش کرد دست

میان علم و وجود ترا بداشنه اند از یک طرف گرفته اند و از یک طرف
 گذاشته اند حکایتی و بر می معلوم کرده کان الله و لم یکن
 معه شیء قصه و داشتند کل شیء هالک الا وجهه
 حال امرو خوانده کل هو فی شان ای خط مو هو ام اگر پیش
 روی لله الا امر من قبل و من بعد و اگر با او شیب
 روی و هو الله فی السموات و فی الارض و اگر راست و جیب
 نگاه کنی الا انه بکل شیء حیط و اگر بر و زود و زور
 نگری هو الظاهر و الباطن و اگر سر و با طلب کنی
 هو الاول و الآخر و با عیب

ای چرخ را ز کار جهان میسج نه	بنیاد دین است از آن هیچ نه
ممکن بجای خود وجودت علم	نیکی بیکری که در میان هیچ

حکایتی که بوده است از باب تحقیق که باینکه بدست نرسد
و همیشه در خرابیها گشتی بر سر گشت بدست نرسد گفتیم حق عبودیت
که خورشید بودن زان شب چشت گفت ای برادر کوز و مکان در جنب
حقیقت و مملکت از و هم جگر ویر و از آنچه حقیقت است چه توان گفت

شعر	در اندیشه سرگردان جگر
جگر و چون نمی داند جگر ویر	از آن ساعت که در کف دازم ایام
تجیر بنیم از آغان و آخام	زبان ز جو مجسم نیست مالب
زوماند میان قلب و قالب	ز دل آ که نیم از زجه برسی
درو گشت تمام از مزج و میری	ز جو حیرت که جسم راست بر است
نمی گردد بگفتن و این راست	عام سر بر گرد همه پوست دپد

خاص نظر کرد پوست بادوست دید عاشقان هر دو کز گرد همه دوست دید
آنک پوست دید بمرتب حیوانی نماید آنک پوست بادوست دید بد رجح انسان
رسید آنک همه دوست دید زبانی گشت و لیکل رجبات
نما عمل و آن لیسر انسان الا ما سعی آنک همه پوست دپد
هیچ گفت آنک همه دوست دید هیچ نتوانست گفت آنک دوست بادوست

قل کل یعمل علی شاکله

دید گفت و گوی اندام بدید و زجه کوید که همه نمازد نرسد یک
جه کوید که نه نمازد و اگر چه صم بکمر صفت دودانست
سز عرف الله کل لسانه ممانست شوش طراکت و کوشت که هنوز
در جشت و جوشت اخلافا ن بان از تفاوت نظر خاست و فنا
نظر از منظور حاصل آمد بعضی مؤثر دیدند بعضی اثر بعضی بیان رسیدند
بعضی خبر چنن نویی در خود یافتند و نویی در غیر سسریم آیاننا

فی الافاق و فی انفسهم بدست	یکی خورشید بدید دیگری نور
قیاس هر یکی باشد ز همه دور	بقدر جهد خود هر یک نظر یافت
که کس استخوان طوطی یافت	مستور ز اجوت نظر بقایت رسید

گفت رایت شیئا الا و رایت الله فی شئهی انجا یک در داصلا
پوست نه بیند جانک شبلی گفت رحمة الله علیه النصوص
شرك لانه صیانت القلب عز العیرو لا نهائیش نیست و باینش
آنکه مجنون بی عامر راست

من کیم تانسیبم باشد بدست	او من رسن او بناسم جمله اوست
او من آسانه آب و گلست	کز تو از مغزا کهی بکدر زبوست

خود را در میان ججه پیانی آخرون اوست ما قدم و ما ناخر
انجا که نویی گفتند من صمت بنما انجا که او کوید نه تو ما ف

افلا یصرون

شک

و نه جا چندین هزار نفره که یاید صد داشت اگر بگویم حقیقت
 شوی یک نداشت **بیت** و من و تو تو گفته روز نخست
 اینجا که تویی کجا حدیث من نیست در مرکز معنی من و تو ناید راست
 در عالم وحدت این وان نیست در ابویزید بطنای رحمة الله علیه
 جبر نفیست که فرمود یکبار پیا بان یایان مردم که ز اطواف کردم
 بادل پرد ز د عزم حرم کردم چون کعبه رسیدم خانه یافتم دیوار آن
 از سنگ بر جید با خود گفتم از جنس عمارت سیار دیدم این کار
 بیاد می ندانم باز دیگر رفتم خانه نادیدم و خانه خدا را دیدم گفتم
 هنوز حقیقت تو چقدر درست نیست با رسیوم رفتم همه خداوند
 خانه را دیدم بسیر جاف ندا کردند که یا بایزید اگر همه عالم را دیدی
 و خود دیدی شریک باشد خود را در میان منبر تاهمه او باشد **بیت**
 از تست حجاب تو یقین است شرط همه ره روان همیست
 می پر و مگوی مذهب است ی باش و مباشرت کمال نیست
 هر چه دانی منبر و انجیه پنی بدان این ره توان رفت بدین بدان میا
 جاز و جاناز فاصله نیست مقصود حاصلست اما اثر این حوصله نیست
 حکایت یکی از بزرگوار کسی سوال کرد که میانه ابوبکر و علی چیست
 گفت میان ایشان بغیر از فضولی تو هیچ نیست حکایت من بر د چشم

در د آینه ماند که مردم بپیادت او میرفت و کرد او بر می آمد
 چشم در جواب او می گفت اگر چه مرا خود این جراحت بود اما نا تو
 نیامده بودی هزار راحت بود **بیت**
 طیب این بند را از من جو بکشود مرا از صحنه پر هیز فرمود
 تو ای سکن کنین شان خوار گشتی ز دست خوشتر نیماز گشتی
 بامبدهی صاحب خلوتست و من میا عزلت خلوت است که از خلوت کوشه گیری عزلت است آنک خود را
 از میان بر گیری نظم جو سپر آمد اینجا دل از ما و سر
 هزار و بسند که بگوئی سخن بر و افکر از پیش با سنگ خود
 هرگز پله خود را تو که سنجش سهل بن عبد الله تستر و گوید
 رحمة الله علیه چچان طوطا
 اگر با خود سخن نکفتی بودی در زندان مخفتی تا با خویش نمی نشد
 نقض بر و محک گشت **بیت** جز هیست تست با تو در پوست
 سی نه شو حکایت اوست باد سینه کل ز جاز بکر بخت
 در کرد ز دل بر از نیا و بخت آینه جو زنک خویش بگذاشت
 ز روی تیان نقاب برداشت مهتر عالم را علیه الصلوة و
 والسلام پرسیدند که فرزندانم راجه بهتر فرمود آنک بودی یعنی

ناهمه آن دم بودی عزیز طلبانفت و ازادت و بال
و جوده حجابست و جده از محال های های قرب و خیال
حضور غور زیت نفسا و ای و دود و دست

جوان زنده در یکدیگر یافتست هر آنکه که می شود یافتست
عجب حالست سایه تریک ترا نور نیست هیچ از نور چون

سایه دور نیست

در دلد لمر از شمارد قریب داشت
از واقعه در چهار شنیدست کس
و ز قصه به حقیقت و در یکدیگر
من گشته و زانرا ایم از پس بگفت

روزی در باغ نشسته بودم ناگاه سایه باد رخست
در سخن آمد و گفت مدتی مدتیست و عهدی بعید که دست

در دامن توده او وجود در پای تو افکنده ام و بدان
میدانم پیش می دهم و سخن آن کم و بیش می

شنوم که جز آفتاب با تو نظری هست و من چشمه او بر تو
روشنست از روزگار تیره من سخن غرضه داری

ناهمه آنک تو حجاب پیش آفتاب استاده من نیز
در گوشه بنشینم و در روی بنشینم در رخست گفت

ای سایه عمر نیست که من بیک پای استاده و خدمت

میکنم و نیز از آن روز که سر بر کرده ام
بهمان روز نیز شهاده ام و تراست و روز خفته می بینم

شعر

داری سردرد که نه خاموش
و ز هر نمی دهد تو می نو
ای سر و پای به زخم خود
که بار نمی دهد تو می کشت

با آنکه نمی کشد تو می کش
ممکن نیست که آفتاب

تا به واسطه من بتوان دید که در حجاب اصل و فرعی
حقیقت وجود مراد داده اند زیرا که اگر نور و واسطه

من در تو نابد قطعاً و اصلاً از آن هستی اثر نماند بعد از آن
جز نیست گشتی تراجه حاصل نظم

حکمی وصل دلبری که
جه نشان بر من از روی
دیدار او هلاک جان آمد
از وجودت بوی نشان آمد

جه زو حلقه بر دری کلان
نا تو باشی نمی توان آمد

ای سایه بی پایه از پرده خیال و ز آبی و از محال را
بد و ز خود راه مد از من سخن راست بشنو و خود را جیب

و راست میفک که در خانه حقیقت وجود تو مجاز نیست
و از هر طرف کشت تو بازی نام هستی بر تو بواسطه نیست

و غرض من بودم که از کتم قدم بسرحد و خود آمدی تخت
 سرا از خود بستان و از گاه آفتاب را از من سپهر نام بجاخ خود را

شعر	من نماز آفتاب را از من بستان
رو نماز خود داز که ز سورت	ای سایه تو مرد محبت نورنه
ی ساز بد ز قدر کرد و دونه	اندیشه وصل آفتاب ترسد

فصل و از مردم میان دل دل را قلب از خوانند که
 کرد است اگر آتد از جوی که کرد آتد از اطلب که زینا که
 تا تو نظر بر کشتن دل از دل بر کشتن داری شعر

تا تو از دوست ببرد دل نخواه	دل برای دوست خواهد مرد راه
مشک را از آن بهر ناله که خواست	ناف بهر مشک میجوی رواست

صاحب دل را همه خون جگر قوت قوت بگشاده یا قوت دل خلق
 آهراست و دل عاشق زو عن از دنیا زدست و پا و این الا صعبین
 به بهلوی راستی نشین تا بدلی برین در بهلوی جب با از هر که برتری
 دل مدینه است پیران لطیف لابل کعبه است عشق در طایف دیل
 گویم انهر د و عالم بری نه آن کوشش پاان صنوبری بیت

نه در طریقه هوا مرگ ریایا شد	دلی که صدف رمدار کبریا باشد
حدیث نیک و بد بر نقش بویا باشد	دلی که در نظر هر چه خیر نیابد راه

دل با دشمن است و جوارح ز عین او اما جو خیر یابد از معیت
 او ای بخبر تو با او نه او باست جسد کن تا بخود برتری بیت

جدا یار خود در پیج و تاجید	نیای تو مگر خود را سبک او
یکانه شوز خود گنجاده وی نیست	طلسمی با بهر زنجار وی نیست

حقیقت در ادراک حقیقت نهاده اند نقطه علم را علم از نقطه داده اند
 چون بدم منشین که قلب شوی و قوتی بند کردی که صاحب قلب شوی
 عجب حال است سیم ناسر را قلب بخواند و دل بدین درستی را نیز
 قلب میگوید نیدانم چه حکمت است یکی را بدست میگرد است و یکی را
 بانگشت و هر دو را بهر حالی که هست می شکست اما شکستن هر یک را
 موجب رد و قبول است از حکایت نه لا تو هر یو الفضول است بیت

یکی در جگر شوکسته بهر دست	یکی هر دو جهان نادیده در دست
یکی سودا زده در کوی و بازار	یکی از سود و زیان خود باز از

اگر دل را پایا بر این و آن ندهی ای بخبر تو مصرطایع نه دهر هر که
 در جوهر شناسی هنوز خامست یافت را کار بر د که شک خامست
 سخن صاحب دل است که قبل از تحصیل حصه الله بیت

که تو داری در مشناسای	مشک با احتیاط از چه میسای
سپند الوقت سیف قاطع این تیغ در میان نهند اما وقتی که در میان	

نمائند مرد صاحب دل به آدمیان نمائند تا تو در وقت نیگری
 از نوازه و یقین اگر تو در وی نیگری زاده و قتی بتدی زاده و وقت
 و وقت زاده منتهی نانه پنداری که از غنایت میان بیست
 زبده مرا که اشارت شروش بلندی کف از حکایت خموش
 که از مرغ کاچا پروبال زد دیم جی مع الله در حال زد
 اگر موجدی آید میاز یعنی نفی کردی باز میاز ه
 فصل نیز در مذهب تصفیة دل جو ائمرد در صورت هستی
 خلق را با تو شریکتی هست و همه شریکت را انجاست بر میزند که
 ایشان کز اما ایشان را کم ترز قل الله هم در هم
 چیست یعنی در هم عشق را خاصیت نیست که هیچ هستی با برارد و در
 نیستی را در برارد و کمال عاشق از دوی موافق بودست نه
 منافق نمودن بیست
 شرط نه عشق حقیقی نیاز نیست
 امانه برای سرفراز نیست
 جو شیر و شکر بود موافق
 با خلق جهان مزاج عاشق
 مانند خاک و باد پوستان
 نرد همه از همه تهم دست
 موافق را مقامی دهند اما
 مقام محمود موافق را در کمر کشانند اما در کاس فضل موافق را یک دست
 و موافق دوروی این کلبست نشاند و از خار بیت خود روی

اگر خود را اندر بیاز استی میز معنی راستی زنی
 جو حلقه یکی گوشه کبر از میان گشت جو از کمر در میان زد گشت
 دوروی مکر در میان همچو تیغ اگر بایست که میان بر کشند
 هر که از اجالت که بحالت با این قوم کند که هر چه بحالت از سر
 بنه زنی که هیچ فضولی را از این فضیلت نیست هر که که خام است
 این اثر این نزد هر که از انماست بوی این که کل بوی ترست
 شمع پردلی باید که باز غم کشد
 دردی این درد را هر دم کشد زال زدن از پر سیم رخ پرست
 زخرا باید تا از زخم کشد هر که از سر و سر از سر و ریشست
 و رایش همه از این خود اگر گوید عاشقت عاشقت اما بر نمائش خود
 بیست پروانه جواز خوش زهای بود
 باشع هزار آشنایی بود در جبار سوی عشق سرور در خرد
 نقدی سر باید که روانی بود صراف عشق میخرد دجه و د
 از نقد دجه بدست از عزیز نه هر که مالک دینار بود مالک
 دینار بود یا هر که سری یافت سری شد یا هر که نیز مشهور شد معروف
 گشت عاف لا حسیر بشناس و بایز بد میاشهرد و ز ابدان و بایز بد
 باش مرتبه سهل بد شواری توان یافت عین ز من عزیز مصر بعد

از خاری توان گشت سید الطایفه حیدر از حمه الله علیه کند
 بجایه یافتی آنچه یافتی فرمود که قطع مال و فوات و ترک
 حسنات شمر
 پوشتن او همه چندانست
 حقا که نشان آشنایست
 کز عید نه بهر روستایست
 در جلوه عشق و سنا نیست
 بشن خلو در شور مشو که ترا گفته
 بشنم از بی بیست
 جیبت در جیبت بر آواز سنا
 تا کی از درد منی سرد ز کمر بیان داشتن
 در خورست که از گفت و گوئی کوی کوی پائش بخت هرگز انظر
 بر جیبت و آشنایست از درد منی بی کس که ناست ایست اگر سزایست
 کله داری ترا بخت ترک بیاید سرد ز کمر بیان کشیدن ناست
 نیاید اگر عاشقی بر بهر جاد و میاز پیش هر خس خود را جو جاد و میاز
 هر دل که در غم باد و مبادست همچو خرد در میان کوه و بادست

ای سبک ستر که از کرا جیاق
 یک زمان هر دو چشم شوخ نکر
 از دریا اگر دری براری مردی
 بیست
 از بحر پراز آب جیانت بجوی
 حکایت و حیف بر زین هید در سیدم مرغ زادی در مرگ
 آب نشسته بزرگ اندام و بلند همت پاکیزه صورت و خوب سیرت
 هرگاه که طبع او طمع طعمه کردی بانگ از در وجود آمدی
 فی الحال ماهی شراب بر کردی و زرد یک او شدی بحکم عادت ماهی را
 بکار بردی ای خود پرست او باش آخر که از من غم نباش بیت
 تو پیر از سر دداهی بر آواز
 ز در یای معنی که هر در بر آواز
 جو انمرد اصاحب در داشت که قبله همین در داشت هر که
 پیش و پس دود همچو ز موشکیست و درین سخن یک سیر موشکیست
 بیری مرید خود را بوضیعت میگردد گفت ای سیر چندان بر کن و مکن
 لله فلا تکر در دل مدار اندیشه گویند نشیده
 که لا تحذوا الهین اشین این همه سرگردان دود بر برای
 نسبت دود پذیر است چون مرد ز پیکانی پیکانی بر آید حکایت

سُرُکری را بر سینه ند حکونه در جگر شخصی که گوید امیر المومنین
 حسن چشم داشت و امیر المومنین حسن چشم داشت گفت
 چشم جگر کور باد ناهرد و داشت بند هر که جگر داشت

گفت هر که ز راست گفت	نظم
گر تو بصفت یگانه کردی	نه در پی دام و داناه کردی
پند و طرف بحیثی	مادام که در میانه کردی
در بحر غوطه خورد	ناجده بهر کزانه کردی
جوز نیز برستی بزور شو	ناکی جو هدف نشانه کردی

تا تو در میان نیامدی کرانه پنداشت تا تو دعوی نکردی
 مسئله غافل نگشت جز مخالف خویشی باری موافقت
 عادت مکر الف از بیم الله می دردی و وادار عمر و زاید مکن

شعر	کیوم که تو یار دوستان جی می کنی
باری دل دشمنان چنین شاد مکن	آن واپسند مگر که در عشق
نایب دست نایب است هر که از خورشید بگری خرسندست	
حدیث ان الله جمیل حب الجمال تحت سلیمان	
مده بود دست در هر چه میری پایدار نیست کل راخت	
سپیدی غم کار نیست حاصل از همه چیز تانیک یابد شعر	

و لود والد کل طیب است | بغیر کلام لیلی ناشغال
 یعقوب را علیه الصلو و السلام اگر چه یارده بسر بود اما
 بی جمال یوسفش کجا بصر بود این سخن که طاعت از امید و بیم
 آرند دلیل می نماید که همه بیمار اند شین خطویش و قد وصلت
 اگر وصلت از روست بد و قدم پیش ای یعنی بر روی که بر هر دو بسته
 یکشای ای تدر اندران به خشک زگر که جوز درون خود زانگی
 با آدمی بدم شدای سنک دل انشیشه کم مباشر که جوز باطن خود را
 صاف کرد با بری همدم گشت دنا را به جو که به بر نهاده و میگو
 تکران گفته ام گفتار برای کشند او میگوید خفته ام شعر

شوق تری اذا الحب الى الغبار	افزین تحنك ام حمار
به بیخی جو روشن سودان غبار	که به لاشه خریا بر آشی سوار
فصل چهارم در بیان عشق	عشق مزاج آتش دارد دینی

کرم و خشک همیشه دل را کرم دارد و طبع نا خشک کند
 و پند از آن با ش نیست گد که بهیچانک از سوزند برست
 عشق سوزنده در دست اینجا که آهن را بر سنک زدند آتش در وجود آمد
 و خشک و تری که بود سوخت اینجا سبب فقر و فقر سبب از میان دود
 آتش عشق سوزد و میگر آنک دل سوخته دیزینه بود در آسخت و نیل

ویدی که دید از میان بر داشت	بیت
بگرفت مرا عشق نگاری خوش خوش	گفتا جو من آمد تو پایدون کشت
الفصه جان سوخت من اندر غم او	کانه همه هیزم شد و هیزم آتش
معرفت را عقل الت و عشق حالت آن بند ریخت	بهر تراب میرند و این
تجربا آب بر سر خشت عقل ز نکست بی بوی عشق	بو نیست بر ناک
عقل سنگ نکست بر ناک عشق نم نکست	ز سنگ عقل مر غشت
در هوای عشق هوا نیست در مرغ مرغ	در هوا انتظار کی هوا در مرغ
آواز کی	بیت
نه مرد آشتی ای بنده بر هیز	روان شد باد دندای لشته هیز دار
عقاب میرندای ضعوف ز نهار	عزیز من عشق سخن گفتن دیگر است
و سخن عشق گفتن دیگر هر که عشق سخن داشت	بر آمد و آنک سخن عشق داشت
از من بر آمد آنک بگفت هیچ ندانست	و آنک بدانست هیچ نگفت سخن عشق
تا هجوش کمر میدان در زبان سخن گوید	و در دهان سخن دان
بیت	حرف عشق از سر زبان دور دست
شرح این آیت از بیان دور دست	ای حجر مر و هوا که رسته
ان حکایات از آن میان دور دست	جوانمردا همچون آن مجذوب
بما لرفیع لولا اشارت سخن کو	

اشارت سخن دانست هر که چیزی گفت صاحبان مستند نیست

ز پرا که حدیث عشق را میسند نیست اگر عاشق بر وایتش فهم

کن این اصول را از باب وصول دانند آن باب وصول مجوی این مسئله

از منطق طیبورست جوابش از فضل مگوی این نکته است و دای قیاس

و دای بگذر از قبل و قال محفل از ای تجزیه بر سودای محال

ای عشق ندانم آن کجای	پیکانه نمای آشنای
از نیک نظر تو عقل کل را	بهر زنده جمله کدخدای
از نه گذرت هر از فرزند	باز از جبهه منی و مسای
عافلا میل طبعیت را عشق کفر از حیرانیت خفته	
کندم ز اشجن حله خواند ز شیطانیست عشق یکی در یای دینه	
پایانست تا پنداری که آخر چیهار پایانست آنه عشق را ز نگار نیست	
از انکس نامد و ز ز کار نیست	بیت
عشقست کلید این طلسمی که تراست	تا باز ره زهر زهرسم و اسمی که تراست
فبله عشق را از اسبب جهی معنی نیست که اوین را و در شجر	
مبارک که است و از نه شرف و نه غریبست و نه عجمی و نه عربی است	
بیت	ای ترک سمن برای بیت سیمین
وصف تو بدین زبان میانم گفتن	جوز سایه هندی دم من اندر تو

خواهر بخاطر کزین خواهی بخش	روزی سمنوز بخشور
در اسنقامت جنوز با قامت جون نوک و قی که عشق لب لکری	
کرفه بود در دانه دیش می کشد صیادی دید که آهوی	
دست و پای بسته و بر زلف افکنده و در بند از شده که سرتن بر کرد	
جون از سیاه چشم بدید عالم جشم سیاه شد و از غایت سفید دل	
فریاد بر آوند و گفت شعر	خفف الله لا نقضه ان شیه
حیو و قد ارعدت منه فاض	جون نور دید خود را در چشم
آهوی بدید یعنی نشان لب از وی یافت گفت از مردی باشد که آن	
پای در بند مانده زابدست صیاد باز که دارم معلومی که داشت	
و آن دهر بسته را از بند بکشد و عجب حال نیست که آهوی کشند	
و آه او می کرد شعر	احب من حبکم من کان
خلفد کدت آهوی الشمس والقمر	بیت
از آن مجنون شدم در هر بهاری	که کل جون روی لب لکری
اذا فریده از سب و آزاد	که بالای بلندش زویشان داد
ان الله يحب الجمال	بعضی گفته اند او خود دوست
و دوست او هم دوست اگر قبله عاشق انحراف بدید از حرف	
تواند بود ز با عیسه	یوسته سر اباد در آتش داند

کوزلف ترا از جبه مشورت دارد	هر لحظه شوم بدست
جون زلف تو با خاک سری خوش دارد	طافه در بنایت عشق حال نیست
که دوست دوست دادش دارند اما این نوع از غایت چشم	
نکست و نیک دلی بیت	در چشم تو خواب زاجواهنکی
با خواب همیشه در سرم جنکی مت	ز از روی که در رخت جرای بند
از آینه تو برد که زدنکی هست	مهر عالم صلی الله علیه و سلم
جون بنیهایت از کازر بند فرمود اللهم ارزقني حبك من	
احبک و بنور فرمود بحبک یحب الناس و یعاد	
بعدا و نیک من خالقک من خلقک بیت	
خاری که بر و نوافه از باغ منست	و از کل که نیافت بوی تو داغ
هر که بعین عشق ترسید آب حیات نیافت هر که کوه قاف	
نیافت سیرغ را ندانست عشق ماه نو نیست که گنه شود افنا نیست	
که پس هیچ که نه شود شعر	اری الا یامر تلک کل شی
و اشواقی الی اللیل کماهی	عشوق هر ریت و مشل
مثل او زانست نیاید با وجود آفتاب زهرم جبه زهرم دارد که بنماید	
اما کسی که تشنگی بر و چیرم باشد و جشم او چرخ کرد اگر شراب راست	
آب نماید عیش مکن بیت	

هر شب که من از روی روی تو بزم	از مهر تو بر خیزم و در مه نگر
مه درجه حساست و لیکن جگر	میان و هجران غلطی شمر
نسبت حقیقت بجزایمان مقدار است که یک مشری در آسمان	
و یک در باز است هر کجا مهر بردست بندد ز یوز سوار نباشد	
اگر کوز کی پای بر نی نهد سوار نباشد بیت	
از لعل کران بهار گزند کشت	و آن در یگانه زانسان در کشت
عاشق از زبان سخن نیست که لب محرم نیست نلکد لار را	
در سینه نقیست که دم هدم نیست میان عاشق و معشوق	
گفت و گو نیست که جز بگوشت جسم سوار دانست جاز و حاکم را	
جست و جو نیست که جز بستر و بر و سوار نمود شعر	
تکلم منافی الوجود عیوننا	فیجر سکوت و الهوی تبیکلم
از طایفه راز و شپست که راز خود پوشیده دارند بل که خود	
آن خود پوشیده دارند نمی دانم یازای گفتن ندارند یازای گفتن ندارند	
اری در شتی که در دست و پای افند فیمیشک نقدی که باغیا ر	
رسد بوعیار کرد سخن بچونست شعر	
تجیرنا العیون بما اردنا	و فی القلب بتره هوی دین
هر جا که من یار هم باز رسیدیم بیت	

از هم بداند لب خورشید زید	و واسطه کور و دها از طرف چشم
بسیار سخن بود که گفتیم و شنیدیم	فضل با جزم در جهان عین
زهی عشق که هر که چون تیر داشت نشد در شست و نیامد هر که	
چون نون پشت خمید و خود پوشید داشت کمان از کشید میان زان	
همه بر قلب نیاه زنده عشق صفدر زیت که سپاه قلب زنده	
عیان آن همه در طلب خزینه زنده عشق دلاور نیست که در خزینه طلب	
می رود بیت	عشقست که می کند به سزای
نقشی که نگرد هیچ دستار	مانند عذلب دار د
در همد نقشی هزار دستار	عشق کو هر نیست از کان
کان الله ولم یکن معه شی در از من و ما و من الماء کل	
شی حی ای باذر غم معشوق تا با غم زده چه کار عشق را	
کرشمه است که اگر شمه از آن بر اهل عالم متجلی شود حقا که	
زار و آن از روان بر آید بیت	شرط نیست بان که جز یسار آید
اندوی کرشمه شیوه ها بنماید	که غم زنده و گاه زلف آید
ایشان همه جیست تادلی بر بایند	شک نیست که زلف لیلی ز اشک نیست
که جز دل بچون تابان ندارد بر عذار عذر خطیست که جز جان و امیر	
عذر آن خواهد در لب شیرین نکست که سینه و هاد حسنه اوشت	

در حیدر ایان حلقه است که عقل محمود نبسته اوست بیت

توجه دانی که عشق بازی چیست در ره عشق تر فرازی چیست

هر که در عشق دین باز شود صیغ به انداز که باز شود

هر که عشق سر برافرازد بر صد ساله را جوان سازد

عشق را با حق نطفه نیست از لب و آبدی و از انسبت نیست شکی

و بدی هر که در عشق نیک و بد گفت نیک بد گفت آنک در

طلب خوب و زشت رفت قوی ضعیف رفت حکایت

یکی از خلفای بکر روزی لیلی را اندوید و بدید باز دیکان خود

گفت لیلی اینست لیلی شنیده گفت یا امیر المومنین لیلی

و چه تو بچون نه باد خست و عجز خست نمی که دار که

در خست در آید نظار خست مراد بد مجوز باید تا به بیند که

در همه عالم باب روی جوی خود طاهر و از لطافت افت عهد

خونم ببین

نقصه شمع اندل پروانه پرش

حال باغ از بلبل دیوانه بر

عاشق از اندر میخانه پرش

جعد را از کج هر ویرانه پرش

طالب ملاحتست نه صباحت عزیز من صباحت نقشیت بر

که داند و ملاحت شیو از غیر که از ندانسته که شود

از ملک خیزد که می اثر شیرینیت رباعی

فریاد که طبع عشق بنهار گشت

نی حشرت وصل و دم هجر آفر گشت

از مهر عالم و بهتر بی آدم علی الصلوة والسلام سوال کرد که

یار رسول الله جمال جهان را از تو خوشتر یا جبهه دلکشای و عارض

ز پای یوسف صدیق علیه السلام طوطی که رخای نا افسر جواب

فرمود که انا ام سلم صباحت باملاحت بیاید اما ملا

از صباحت مستغنی نیست

گرشته تو جهان را قیامتست آخر

به پند در آینه یک شیو را که جسم تو کرد

عجب که بچ و خم زلف تو بدیدد لر

بدین صفت که تو بر هم روز و شب آرد

ان الله جميل يحب الجمال

غافل از مقصود جمیل دید جمال خویش است آینه که روی درو بهتر

نماید هر آینه قیمتش بیشتر حقا که از پیر مغز و پوست اشانت

او هر بدوست اما جز بر آینه عکس یافته است و نظار کی

ببین

جه جای حال و خط قد و قاعه آخر

مراجعه حاجت چند ملاحت آخر

هنوز در طلب استقامتست آخر

جه جای توبه و زهد و سلامتست آخر

بحکم مقتبل اثر از یافته است از انجالت که هر دَره
 بقدر تاب نور حسن تقو عیش شیشه شوق زادر حرکت
 می آورد با همه خلوت بدان مشغول شده اند و حوالت از او کرده بر
 هر گاه آن نظر بشهر ساینه تعلق بیش تا بعدی که صورت از میان
 شود و همان تعلق با صیل خود باز میگردد و از انجا گفته اند الحجاز
 فطره الحقیقه اگر معلوم کنی هر گاه نظر حسن
 کمتر تعلق عشق کمتر غلبه بجای بر حقیقت از انجالی نگر
 بین
 به نزد در نفس خود از زجه کن
 عجایب جاللی از زجه جلیست
 تفر را با بقدر اشار نیست از میان از دوی دوها اندهی یامن
 و هاهم راه است صبح نایب سیدند که هر روز خندید تو
 از جلیست گفت از خورشید و شمع دم زبیر که نشیم را با من
 نفسیست جو نام فرایاد آید او جواد در فرایاد خورشید و جو از حکایت
 بشنید گفت من نیز در ز گفت و گویم نمیدانم چه میگویم شعر
 عجب میگویم ای غیرت حور نمک بانو من عجب میگویم در شور
 باله عاشق اثر جزر است و حقیقت خزن از میان تعلق عشق

نظر

و نظر حسن در وجود می آید و علائق که لا یقین است از میان
 بر می دارد و پیوند عشق با عاشق زیادت میگرداند و العجب پیوندی
 که بهیچ نوع راست نمی آید و این بسبب است که نسبت اصلی نیست
 بلکه وصل نیست بیت
 با ساختن هر دو بهم معلومست
 با سوخته نسبت نمک معلومست
 حکایت وقتی قصد حیات
 کردم صورتی دیدم با قامت تمام بد در حیاتم نقش کرده
 با خود گفتم هیاتی ز پائی و شخصی بدین رعنائی یقین که از
 برای میهنی نگاشته اند و هر آنکه جهت مصلحتی داشته اند این حکایت
 از هر نوع نقش می بستم که صورت زبان حال بگشاید و گفتای غافل
 اگر چه شکلی دارم اما در کار خود مشکلی دارم شعر
 هر چند که رنگ و بوی زیناست مرا
 معلوم نشد که بر در خانه خلوت
 چون لاله رخ و جوسر و بالاست مرا
 نقاش من از بهر چه از است مرا
 بد رجحان برهنه شده ام و همه بر من می گذارند و روز و شب
 قائم منم و سیم در گازی می برند مدتی شد که روی بدیوار آورده ام
 و حیران بماندم و هیچ در نمی یابم که این زنگ بهر چیست و اینک
 این نقش جرات است بیت
 باید که ناکاه خاک کنند

از پندوی دیوار پاک کرد	نه از من بود هیچ سودی
شب و روز در محنت و اندوهم	ز هر نوع خود نادیده می دهیم
ندامیم که من برین نه کند	نه از آمدن زدن زدن خبر
اگر بستم جیست از زنگ و بوی	و گرهستم از خیره جیسم بوی
در خاک کداز باد بی موده ام	همه عمر جز نقش نموده ام

محققان گفته اند النهایه هو الرجوع الی البدایه
 از اینجا معلوم میشود که هیچ معلوم نمیشود حکایت
 یکی از مشایخ طریقت رحمه الله مدد و در حیرت میماند جز خود باز آمد
 ان سوال کردند که بحیثی وجه دیدی وجه یافتی و بحیثی باز آمدی
 گفت بگریزتم و افت سگریافتم نو میدی دیدم و بحیثی باز آمدم

بیست	ای مشک که این چه شور و غوغا
شای مایه اندوه از چه سود است	بیست
این وای که هشیای خورشید شوی	ای ذره بگو که از جا خواست

عزیز من همه چیز هست و حیران اگر خواهی که بعالی زانی دمر
 آشنایی ندن نشان دیوانگیست به یگانگی خو که از همه بیگانگیست

بیست	خورشید ندید جیسم حفاش
پیش از من و هست این سخن فاش	ای مدعی که یک مشت خاک

فصل شانزدهم
در جبر و سالك

و باد می تراهمین شب که یابیت	از نیست که تو میکنی بخود زای
حقا که شیرینی خود زای حکایت	و قتی مرا انفاق سف و افتاد
و از خالفت روزگار روی برفت نهادم بسیار نشیبت و فرار دیدم	
تا روزی بدی فراموشیدم و میرانه جند دیدم جز دل غریبان بهم مشکینه	
و دیوار آن جزو محنت عاشقان برهم نشسته دی بطلب همدمی از جیب	
و زانست بشتافتن کرد آن خانه دینار یافت از هر طرف که نگاه کردم جز	
باد هیچ جبهه نداشت و جز آب هیچ روند نیامد شاعی شد جغد	
از صحرای زامد و بر سردیاری بنشست و بحکم حادث بانگ زد در دایه	
او شدم و گفتم ای علقه قاف عزت وای نمای هوای وحدت ای سیم رخ آشیان	
تجربید وای هزار دستان نشستان نپرد پش انا و از آواز تو بگو رشیدن	
بود و باز هاد در زیر این باری شدم که در صحبت تو چگونه باز آیم بیت	

در پیش زهر اگر چه مست آمده
 صد شب بجز برده ام اندر طلبت
 از قضا جغد با من در سخن آمد و گفت ای بوالهوس تو در عمارت و
 در خوابی از من چه بهره یابی شعر
 رو بر خود کبر و دست از من بدار
 جز نذار دایر اسنان او مدار

در پیش زهر اگر چه مست آمده	لله که بدست آمده
صد شب بجز برده ام اندر طلبت	ای ماهیک از روز نشست آمده

نپشت بنیاد زمانه پایدار	در خوابی از من چه بهره یابی شعر
خوش را از نجه مدار از نیک و بد	رو بر خود کبر و دست از من بدار
پس بخواست تا آوازی کند	جز نذار دایر اسنان او مدار

عجبت

بادی

برخاست تا پیر واری کند و آن شهر از تحت و منش بود
 بلکه پروای منش بود گفت بخوان باطل زاد در حضرت
 اوزده نیست که یک شاعت توقف کرد نادو دم با تو بر ازو شعر
 چیست حالت دیز در باط خراب هر چه پرسم از بگوی جواب
 که هم گزیند از بنهانت داستانی بگوی ز دشتانت
 چه رسدت که آرمیده نه جند کردی اگر رسیده نه
 جعدان دل کرم نفسی شد بر آورد و گفت بیت
 ترا هم بامز اند گفت و گوی نیازم گفت با کس هیچ روی
 ز بهر کج در ویرانه کردم از سودا چنین دیوانه کردم
 جو خورشیدم نمی تابد ز رودت سرد یواران افکشت مشک
 از رخانه که یار هست بی در جراحندین بدیوار آیدم سر
 من گفتم آغاز اینیت و انداء این است از جاک خاست جعد
 گفت وقتی بسیار بودم و زحمت بسیار بر رسید جواندک صحتی
 روی نمود بحکم اخلاف طبع عادت و علت ما لیل و نهار
 ظاهر شد و سودای کج در باطن می گشت مدتی در یک هوس
 بر آتش حرص نهاده بودم و از خام طبعی در این سودا هوس خج از هر که
 نشان کج می یافت خود را بهوس جواری تافت بعد از زنج بسیار

کج نامه یافتم در نوشته که آنچه تو می طلبی در ویرانه باشد هر که
 طالب عمارت است و بری باشد باز امید عمر نیست که ترک عمارت انسان کند
 و طواف این خانه حج و عمره خود دانسته ام هر هفته در ویرانه و طواف
 و با کج نهفته عشق بی نیازم بیت
 از غم کج روایم ساکن کج خراب همجو مستی گزیند از ویرانه خواب
 بیت
 که خوانم دید روی روی نیازم کفتم همیشه زمره می گویی
 بیان کن که چه می گویی که ترا می آید از آن ترانه چه مقصود است جعد
 گفت جز استغنائی کج در باطنم کج می کند و نهایت فقر خود
 مشاهده می کنم از هیچ نوع حیثیت از غمی دارم که او را بر من کردی
 افتد بامز از و خبری باشد مگر از راه این خرابیها از غایت عجز بر سر هر
 دیواری که می رسم بیت
 ای ملک از لطافت صد جعد فنا ای توانمت که از من مهمان خود ولیکن
 ای کج اگر زای دایم بشی خرابی کفتم هیچ پناه هست که آن کج نهان
 از جبار روی نماید با این دلبسته که تو بسته از جبار نه شاید گفت اری
 حریف یافته ام اما پیاپی نمی گزیند شیشه ام اما نشان نمی دهد
 شعر
 حدیث استغناء فیما مضی

سَمِی الوصال و کم بر دوت	با این همه می نامد که این کج درین
کج خرابها پیر و زینت	زیرا که در گوشه از و ران ماری می بیند
که صفت او در شمار نیاید بیت	نه ما ز ست بل از دهائی شکرین
نشر نیست و یلجود در یای ز روف	اگر یک دم خویش در هم کشد
همه پیش و کمر را یک دم کشد	زهر ز که خواهد در کشاید ری
زهر سو که خواهد بر آرد سیری	شک نیست که این چنین برنگین
ماری که خفته است هر آینه در بر شکر	بجو نهفته است بیت
چیز رفت از دل نقد یازگان	که کل اخاذ باشد کج با ماز
عسل را نیش ز نو زشت پیوست	شکر را نیش ز غوغای مگر هست
حکایت مز بشاکد در سز تاب می ماند	که استاد خود را گفت از چه هنر
که مرا موخه هر چند کار خود پیش تریم	برم پس تر مر بیت
هر چند که من نخسته ترم آن عید او	در کار من شوخانه دل خام تر
از بکیت و از نزد که گذشت حکایت	و افسانه گشت شعر
تا جعد پشت درویرانه پیوست	که آمد بر آمد کج بنیشت
مکن ویرانه خود را تا آباد	مشو غمر که بر باد ست بینا د
اگر چه کج زانپها ز نهیادند	نشان حمله درویرانه داد بند
خردمند درین کوی مجازی	همان هنر که باویرانه سازی

تا صبری بیاید با همه زنج	مگر بر خیزد این ماز از سز کج
حکایت دودی بهوا نرفت مرغی بدو رسید	گفت ای مشا فنیسه
پوشنیک گرم روی غم یکا داری	گفت آری یک جند در میان خار خاشاک
بایک دودم خشک جانیخه	و آمد قیامت کرده بودم و لقمه از صفت بی لقمه
نیشری بدو ناکاه بادی نند در آمد	و خود را سخت بر ز دجیانج
آتش در نهاد مرا فاد اینک اندست	و سرد رجها ز نهادم بیست
دلی را که عشقش کریان گرفت	ملالت مکن که بیایان گرفت
آنان برین این کار دشوار گشت	که عشقش همه زنج آسان گرفت
مرغ گفت ای دود از سر کزدانی چه شود	هیچ دان مقصد بجاست
و چشت مقصود دود گفت ای غافل درین هوا که می روم	نه است و نه این
آمای نام که هر چه هست بیاد می آید	داد گفت آنکه توجه باشی
گفت لاشی عند ملوک لا یقدر علی	شی شعر
تا هیچ کسان بهیچ کار میر	و هیچ کیم اگر شوم از میر
چون هیچ نه ایم بس بدین هیچ	از واقعیه چیست پیچ در پیچ
آتش در پیچ افتاده بود و می سوخت	و گفت ای آتش چه کرده ام که مرا
می سوزی آتش گفت دعوی نی معنی کرده	و گفت چگونه آتش گفت
پیکوی که نیم و هجما ز در بند خویش ماند	و شب و روز بر ل خودی شای

از آن میسوزی حکایت درویشی حین میسوز را
 نجه الله علیه گفت بر او صیتی کن گفت بنفیک ان لم یسجلها
 شغلک بر تو باد بنفست که اگر با او پیکار کنی بیک زخمت
 پیکار کند و اگر تو پیشتر زبری او خود ترا پیکار کند پیش از آنکه از پایت
 درازد و کاری بدست او ده تا غباری بر روی نیارده است باری بر
 او نه بیت
 بلام آذر که آن طرفه شکار بیت
 شبی در خواب دیدم از و پرسیدم که توبه چیست گفت شکستن
 گفتم پیاز آن چگونه باشد گفت شکستن کرد ز هوا نفس عین
 در اصل و فرع نقد او در دیده است با نفی او همه خلاف او بسندیده است
 نفس در غل هیمو غلست پر موی اگر بر کنی در دو اگر یک نداری بوی
 آنچه از مار منی شد جسم انسانست آنک از ما و منی گفت نفس است
 دشمنست بصورت دوست دوی سیکانه است به ظاهر شناخوی شعر
 نفسست بیک پیسته نمی ماند راست جز بانک میان نهی از هیچ نجات
 رویه صفتست و خواب خرگوش کند اسوب پلنگ دارد و گرگ دعا
 رفته تابو زانف الز شد ظلمت نفس را بنسب دنی که اصل او از بافرع
 انا نجما وصل کرده اند سرشت او از آن بود و در صفت مفصلست او بهتر است

نام متصلت کلمه است که پیش و نه حرف علت او است مسئله است
 که هفتاد و نه ملک رخصت او است شعر
 چه بگو نیست نفس آدمی را د که هر دو در دهر در زمان توان یافت
 از و هر زهر قاتل چه توان ساخت در و چینه حیوان توان یافت
 شرب ناهم بنهار توان دید همش در سوار و هم آسان توان یافت
 او است که در عین قویید و بی اثبات کرد او است که با جذا حرکت
 دعوی نبات کرد حقیقت او جز از اشرا افعال و صفات بود معرفت او دلیل
 انوار ذات گشت مزاج او جز از مهر و لطف جز مخالف نمود نقصان
 حالش شب گال شد بیت
 بند که من روانش باد خوشنود
 مرا از راه لطف از پند فرمود که محکوم سکی بود درین راه
 به از نفسی که باشد با تو همراه گت مار سیه در آسپه است
 به از نفسی که با تو همیشه است در ز معبدی کو شش نمودم
 در سست آنچه گفتند از نمودم نفس را هموار ناهموار در سست
 و جز نمت بلند نیست نگرده هر که از پست برستی نیست خیر است
 نگرده هر که عهدی کند ناپایدار است حکایت که به رونه دار است
 که جز روی خود فراموش کرد همه رهد خود را فراموش کرد
 هر که در پو تو به خود را انداخت مهر شکنیک کشت در سست نیست

هر که در قمارخانه رفت جز از باخت اگر دعوی نفی کند تمام نیست
 بزرگی که زاپهر سپندند که فقر چیست گفت الفقر هو الفقر
 یعنی کمال کم زدن کم شدن است دیگری را همین سوال کردند گفت
 عقب الدنيا و محالها فقام ابن مسه اشارت بفنای او صیانت
 همت در رویش در بند اتمام نیست تا تو کل خود نکنداری تو کل
 تو تمام نیست غافل لب و زود در بند روزیت خاکستر بر سر که بدین روز نیست
 حکایت شعله ممالک و دود بخیر مرسل سلیمان زد او و علیهما السلام
 روزی بر کوه باد نشسته بود و کرد که خالک بگفت لب لبی را دید
 که بر شایه شاخ بزرگ و نوازی زده با اصحاب خود گفت میدانید که چه
 میگوید گفتند الله و رسوله اعلو گفت ای دم بخورید بجهانند و در
 قناعت میزند و میگوید اكلت و صفت نمرو علی الدنيا الفناء

دل از هر حرص مردم خوار و کزین	که خود را از مردم خوار یازد
سنان صبر و رجیم طمع زرت	کزین دو نان دو ناز و شوار یازد

زرق تو در اند و زرق تو مقسومست طالب از مشو که مکلف شو
 اگر ترا در روزی جان نیست بقیه میدان که روزی را از تو چاره نیست بلیت

غم روزی چه بخوری شب بدوز	که سگ و گربه را همین کار است
کم خوردن از عزیز گشت همای	تا غنای خوار شدن از خوار است

درخت خواب و خور خوری بر دهد از حقیقت عزت قناعت خبر دهد
 هر که خرسندی ز اماند خرسندی ز اماند هر که ز خور خوری نیایی
 تو امان زانک دیدم حرص و خورای بمعنی تو امان در کج فقر و قناعت
 کج فقر زانست جوئی از آن بخاوری کیست از تو که گشت درازی
 اصل نشان کوه نظرسیت و بسیاری طمع دلیل کم هنری باز نا بخود
 حبشما زانست صید ز تکلیف از تو گشت دجوز جیش و از خود فرود
 طعمه زانست کلف در دهان از تو نهی که عقل با خوشتر داری هیچ

به از خوشتر داری نیست بیت	نام زمر جوز صایقت از بهر تمام
عزیز باشد بهر محفل تمام	و رهمه در آب و اشتر جیه رود
سنگ خود با خود نمی دارد تمام	کوه باشد کوه را جور

این قاعده از بنیادست صفت قطب داده اندا که چه یک انا و ناست
 سنگ بر شکم نهاده است و همه کجها در برابر و کمر خد مت

بر میان نسبت است و تیغ بر سر او بیست

دل از هر حرص مردم خوار و کزین	که خود را از مردم خوار یازد
سنان صبر و رجیم طمع زرت	کزین دو نان دو ناز و شوار یازد

تا خود را در صفت دیوود دیو و شوار ازین معنی مددی او فضل
 شد در محافل فقر ای نفس این همه خطاب

بانت ز پرا که این همه خط از تن ای خیر از مجر و مای
 حر و بد لکام یک نفس یازم اگر نه بند علامتی بدین در بند ج
 لا یقی اگر نه که هوشی می نه بهر چه وابسته این خسته بیت

ای نفس که از روستک تر	سپار که و سخت شستی
حالت که بچه بر لبند	بد پیما از آنک یک شستی
با آنک قوی ضعیف شستی	در راه کجی تو از است شستی
بیدای تو جزو زبان خراست	هشیاری تو بر ز مستی
از جزو یک کال رسد اگر تو	کو تا ه کند در اند شستی

ای نفس از آن کمی که در کار خود کی از قدر دانست ام که بجزوری
 اما دانستمت هستی گویم که جغدوری اگر بنده ترک داری بگذار این

همه خشک و ترک که داری

نه مستی نظر تو بهر جامدار	دی دل بر آغاز و انجام دار
به نیز کز جگای و چون آمد	که فردای تو بگذرد بجزوری

این جمله را که بعضی خار و بعضی وردند تا نبینداری که بهر خواب و خوردند
 حقا که باطل نیامد این بالا و فریهات

همه نفس این کسند بر نگار	ز لطف ظن الدین کفرو
کوه اندر صیغ پروردگار	اگر کوه هر آمد و گرچه خست

درو و بر من را حکایت نیست	تو از گفت ایشان ندای خوش
که گفتند لیکن نداری تو گوش	دینا بجو بجهت و قالب شستی

بارش کنی خود را شستی در خود سفری کن که بجای کشتی پیش هر
 معبری چه کنی خواب جزو معبری زین خود بیاید

باش از روی کار این برده بردار می	اکه یابی که هر کس آنچه بر دارد
----------------------------------	--------------------------------

شراف ساده اند که تا ابد باشی گویند که در بد باشی ترا گفتند میان
 قلب و قالب سر باش نه که بمینه و که بمینه باشن بجای گوشت
 نیست معمور شدار دل در خور این محلی نیست محمور شدار بیت

ای از تو نام گشته بی تلک	از عالمی نشان بیدار
بیش کن قص و جودت آخر	ای لیل از ایشان بیدار
ای ذره که از قضای قدسی	انجا چه کنی تو هان بیدار
پروان چه از زجهار دیوار	یک لحظه ز لامکار بیدار

ای نکان خوی تو برده کز و جزو فرشته آمد دیومر و همه
 نمایش که پنی اگر چه نفس دیوار دیقتر دان که از مرتبه ملک بعبادت
 دیوارند خرده و فو شان که درین با نازند حقا که هر یک از حق آزارند

ایا نفس ناقص کمالی بیدار	بگوشت ازین ملک مالی بیدار
جنوب پرستی مکر ز الهی	باز را شستی خلیل الهی

بُتْ وَبُتْ تَرِشْ اَللّٰهَ رَبِّهِ تَوْعِيْهِ	اگر پیش چشم خود آری دوستی
دَرْ زَشْتِ دَلِیْنِ بَخْ وَ زَاپَا زْ	از دینان تو معبود باطل سزا ز
اِهْمَهْ که در ساحل کدایت و خسروند با شتابد ریا نهند هجر	
تَوْنِدْ بَدِیْتْ	اگر گیتی داشت و نوشی روان
هَر اَنگُوْنِ اَمْدِ جُو پِزِ رَوَانْتْ	جهان چیست گه نه ریاط و درو
شَبَازِ رُو زِ اَمْدِ شَدْ کَارِ وَاَنْتْ	انجا که روز عمر زان و نیست رستم
زَالِ کَمُ از نال نیست ای فرشته جود بود در خیال مباشر ای سگدَر	
بَاسْکُ اَللّٰهَ جَوَالِ مَبَاشْ	بیست
کَرِ جُو جَشِیدْ کَرِ دِی وِ هَمِنْ	تا نگویی که اِهْمَهْ به مر
وَرِ تَشِیْ بَهْ مَلِکْ خَمَکْ کِی	دم آخر نه در حاکم
کَرِ مَقْ اَللّٰهَ دِیْ مَقَامْ نَکَسْتْ	جد روزی رخ ندند کدشت
ای نفس این همه عالم کس را نیست تابدا و کدشت کس را نیست ای کدَا	
اَن کُمَا نِ کَرِ دِی مِی بَرِی زِ سِی اَمَا جُو اَن خُو دِ مِی بَرِی اَن خُو دِ	
مُرْدِ زُ اَجَلِ بَیْمَانْدِ دِی وَ قَتِ نِی زِ کِ اَن جَا وَ قِیْ بَیْمَانْدِیْ اَجَلِ	
شَعْر	یک سربینه و هزار بر کیر
بَکْ جَا زِ بَدِ وِ هَزَارِ نِشَانْ	ای نفس اندیشه که که جِزِ اَمْدِ
جَوَانِ نِ که بهر جِزِ اَمْدِ بَیْیَارِ صِفَتِ دَرِ هَا دِوَسِ شَهْ اَسْتْ	

بعضی را سبب دیو و بعضی فرشته است

فرشته آمدت هدیه بویسم	ز هر دو وجه حاصل ترا ای سلیم
شود گارت آسان جانشان شوی	جراهر دم آخر دگر تار شوی

ای نفس اگر از خوف و رجاء رانی ای جُو هَر دُو اَن زِ بَرِی وَ قِیْ عَاشِقَا

نظر بر خوف و رجاء نیست از حکایت لا تَوَهَّجْ جَانِیْسْتْ تَرِ اَبَا اَزْدِ

نقد خود سودا هست تا خیدن و که امروز روز داست نقد خود را

کدایش حقا که زیار ناسود نباشد

بای حکم نماز صرت بخدا	زیر العالاد لا من زیر اهل کنا
-----------------------	-------------------------------

با خود که نشنیده فتنه بسیار رخ دای چه پستی که آن تو جها ریزد

بهرانت گفته اند اماره بالسوء که بسیار میروی

بهر سو مشکت تر از مطمئنه یافت مکرانگر که ترا

مطلوب نیافت	جه بلائی که پیل بالاعنه
-------------	-------------------------

خوردم آن تو که دَرِ نِی بام

توجه چیزی که دَن مِی یا بَر

جکم از قدر نمی یابم

ای نفس آسان باش و جز در بهی

مشو یا خود سپکا ر جُو نَهْمِهْ شُو اَدَمْ صَفِیْ صَلَوَاتُ اَللّٰهِ وَسَلَامُ

علیه صفوت انسانی یافت تابنداری که انان آسانی

یا فت زلت آدم تا قیاس مکرر انداختند و فنی و لم	
خدا له عز ما ترا نسبت بخاک ابو البشر آمد از آن وقت همه	
در خیر و شر آمد اگر جان آدم علیه السلام با تو که خوشی	
کرت از روی کوششی	بی
ز آدم از دست کوهست حاصل	بهر در یاری می چون حاصل
از کار تو آمدی در بیج	که از مرغان قفسه آری در گنج
اگر هر چند بنده بودی بایه رخنده زنده کشتی هر یکا لیت	
مور و مار شتی صد بار در زشتی نسبت این راه بعد از و خراشا	
نیست همدم عیسی شدن ای خایان نیست فصل نور خمار	
در معاملات کون و مکن همه جوکانست ناخلاق	
در وجانی بیکتد طوطی از آن برای تربیت خورد در قفسه نکستد	
جسمی عبرت نکرده معتبر است شریعتی را لایق تربیت حقیقت	
اعتبار را ناالشیاء کاشی است ناما را ز ایننداری که ماست	
سن	
بیاید بی خود او را کسیت	بعبرت هر از دیده کو مکرر کسیت
برستی ز اندیشه جز وجد	جو صاحب نظر کشتی ای هوشمند
در کج اسرار بگشایدت	ز هر دانه کان آیت
شیر	

فقی کل شیء له آیه و	
اندل علیه الله و اجد	
خواهی که از آن آیه حوا و نخست سوره در ست بر خوان با هیچ	
مکسر را حلوا خوانی بر خوان هر که پید بود چشم خود	
پرده بردارد ز روی روزگار	نخل و شیرین را بنیاید بردوام
ریح و راحت ز آیه پند برقرار	از همه جون باد باشد و طمع
با همه جون آب کرده ساز واز	هر که بتفلید نکرده بیند
راست از اشارت جسم حقیقت بر راست	
تر انفس جهان دارد مشوش	جو کل در جشم داری خا میکش
این انعام عام کالایعام راجه خبر بر اسرار از اشارت راجه نظر	
یک سخن از طبع منزه روان از ادست نیز که با جهار طبع هم ز ادست	
بر فوق مدعی خاک نیز از نسیم معنوی آب نیز در گوش عام باد	
سموم آمیزد در دل خا بر انشست آب انگی	
سخنهای جواب آورد هر بار	مکرر باز از شد این طبع که بار
چنین دانم که باز از بهار است	که یک جا کل دهد جای در کجا
مفرح شد دل را جز ز مرد	ولیک دینه بر کند از سر مار
بزدل یک و بد جو کشت روشن	یک کو نور میخو انش یکی ناز
این حکایت آوردنی نیست آمد نیست این آیت بدنی نیست مد نیست	

قد از عید روستای جه داند خفاش روستای جه ماند آدی را
این سخن خوش از نبات خار و گل نیز حیوان نبات بیت

لؤلؤ اندر کیسه لاله کرد	لؤلؤ را محرم طه که کرد
توتیا در حشر ناینا که کرد	حیف باشد این سخن در کون عالم

عام اگر چه بصورت آدمیست در پی معنی جه لا تو هم نیست
آکر درخت و گاو و هر دو شاخ دارند تو از بارشان بر آکر دهقان

و کشتی هر دو میل کشد و در کارشان نیکو بیت

کوثر کن این حدیث و مرد کو	هر که بی بهره شد از او هوش
هیچ کس نیست بهتر از بنو مو	زین و سبک اگر بکاری هست

این معنی را بخت و بهار نیایی خود را از خود بهار نایی
مبتدی را از حال خبر نباشد از منتهی بود که خبر نباشد اهل ظاهر

آکر چه صلوات از قلب این سخن دوردورد بیت

جو زینب از زینبی مگوی جو	حرف معنی گزینها که نیست
جه بی در در کار خرد و فرو	قیمت لعل جوهری داند

حکایت
یحیی بعد از رازی که از حجره ما زین را بود روزی بر
س منبر اند خلق بنوه دیدند و جمع آمده شایعی در اشارت نظر کرد همه
و انتظار کسی یافت گفت ما را گفته اند که مالک سخن بجوی و انکس

حاضر نیست این بگفت و از منبر فرو آمد نط

لیو دند از ناید همدی را	جو این دم سر بر آورد از دهانت
بجوی از سایه خود بحر را	جو همسایه شدی بادر عشقش
تو در معنی که مرادی را	ز صورت تجر خیالی نیست حاصل

حکایت
سمون مجنون که در هر علم و فن بود روزی جمعه
در مسجد و عظمی فرمود و در هر چه تو بگفت تقیر از
غفلت جمع بدل و نشید و هیچ کس را از ایشان شمع نیافت روی
بقند پلهای مسجد کرد و گفت باشا میگوید آتش تقیر او به قند پلهای
گرفت همه بر هم زدند و از دوستی سخن آن بزرگ خرد بشکستند

آنانکه نه با غم و شادند	شعر
ز آن مرده دلند می جو حیوان	در عالم معرفت جیمادند
هر کس که بصورت آدمی شد	کر نماز در هر خونزادند
این سینه زهر سیری توان یافت	خاصیت آتش ندادند
حکایت سهل عبد الله	تا نور یقین کجا نهادند

نسخه
نسخه رحمة الله علیه بعد از نماز جمعه در مسجد استاد بود جمع انبوه
دید که از مسجد بیرون می رفتند اهل لاله الا الله کثیرا و الخ
منهم فلیک آدم که از او صفرا آید کو

بیک دل که از روی وفا آید کوی	درجه از آد میان نیاید نامری
در میان که یافت هزار مرغ پشیدند	تا از شیر مرغ نیشاز که داد
عالم هر صد بقیست مقصود یک صدی	صد بقیست شیخ
و اذا صفا لك من زمانك واحد	فهو الم اذ و ان ذاك الواحد
عزیز من اگر صاف رفت از اجه در مانت	در مانت از همه در دارا
دیور بر تخت نیلماز دیدن مشکست	خر را بجای علیست بشن دسوار شوخ
جسم از شیوخ عظام خواند حقا که	از مشایخ جز عظم نماند
لله اجاب بات هم اندی النوی	عاهدتم لا غصت غیره الا و انتم
بین	ای کل که بر روی مثل سیمت
آخر بکلام گونه نسبت گفت	خوار هم از نسبت اهل دل
که مر داز سنک باز طلا صحت	هر را هم از مشایخت با او که زهر کاز با نو
کادو	درجه از جور در آید طرها
قصه مشک نماید تر هات	وما یستوی الاعی والبصیر
عام و خاص را قیاس میگیر	بین
پیش رخ اوله و کال دسنه میند	حاشاکه جو او شوند خاشاکی
جند هزار مرغ در زیر پروازند	تا بندگان که همه محرم از رازند در
صورت همه را مرغ بینی تراست	اما زاع نعره و بلبل را تراست شعر

زها

یکی بوی مرداری اندر دماغ	یکی بقت از انبای بیاع
یکی ز ابدل در همه از و جرد	یکی ناجیگر همه سوز و داغ
بدن نسبت اندای بر خاص و عام	یکی صوت بلبل یکی بانک زاع
جوانمردان غار هوا زانه قسیم	دان و هر قسمی شغول از شیعی نگر
و هر یک از شیعی تصور میکن	قسم اول که در زیر خشک
و ترند و از آب آه جگر خن پیشترند	روز و شب طالب مرد از دجربانک
میان دمی ندارند قسم دوم	را از بر رجب نوا نیست و در باطن هر یک
هوا نیست یکی زادر سر از خود	در سیتی خار خاری و یکی زادر پای شکستنی
خاری قسم سوم از هزار یکی	و از سیار اندکی بعضی را آینه در پیش
روی و بعضی را با خود سخن گوئی	بین
ایشان سربای و سربدارند	اندیشه بال و پد ندارند
ایشان پهر صیلا ز رفند	از اذ دام و دانه رفتند
از روح قدردین گذرگاه	نلقین یقین شان قیل هو الله
این طایفه طوطیان شکر خوارند	اما در نظر هر کس و کس خوارند نفس
نفیس ایشان که ز من حکمت است	از اثر رحمت مقابل آفتاب آند و اشرف
الارض بود به عبادت از آن بوده	روح مجروح ایشان را که آسمان
عزیزت دست قدرت در چرخ و تاب	آورده که السموات مطويات

اشارت بدان کرده آدم علیه الصلوة والسلام میان مکّه و طائف
 بود که این جماعت کد حرم طائف بودند و از کُن و مقام اشر
 بود که حجله سودزاید بصرای نمودند شعیر
 شرنا علی الوجه الحیب مدامه سکر یاها قبل ان یخلق الکرم
 ضل بسیرت زجده واجنهال سلطان ممالک شرع و اسلام
 علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات اصحاب حکم زای و اجاب
 حکمه ازای خود را جبر خطاب فرمود

یعنی که از محب دینان که پیشتر گرفتند سبک بازان گفتند
 ای کد از قدرایت عندن پی وای سبک روح و لاینام فلجی
 ای کاشف اسرار قدم مفردان پیش قدم کیا تد فرمود که اینان
 که در زیر طغریه اند و از غار زنبیل و خرقة اند پیرانه جند که از یاد
 شمع پر نورند نی که سوخته جند مستهلک مذکور اند بدگان

آزاد و مسافر از حیدر کاد بیت	نه روانی که جی خرو بازند
کشته نبع عشق صد بازند	بفترازند هیجوا بر بهار
لیک بر خاز و کل همی بازند	بر نخورده زندست جی بر کسی
انک از اصل و فرع بر بازند	همه در صحن بارگاه بول
حاجب خاص و شحه بازند	ای حکایت زادر قمر جان سرشته اند

لاری

بر روی کاغذ که نوشته اند جندین هزار نقطه نبوت کد درین مکتوبند
 با همد که زبان یکسان ذلک و کن ند خست رسالت را صلوات الله و سلامه
 علیه و فرمود که بفرمایم افند یعنی امانت نابدست نایم ماز مدله
 بر قامت عام ناید این قیاس است خاضر معیت کمان قاناست طایفه این
 غم کد بیان کرفته است دامن درست در ایشان کثر و اخضر
 جناح لایمونین قوی زان پادرا و زده است دست کد ایشان شو
 و اصبر نقسک مع الذین یدعون با حیه هممه زانظر بر شکست

و کلو یا ایشان جک در هم یاکلوا شعر	مرکز که حدیث وصل و هجران داند
این درد دلی از بود و بود در دابر	قد در خشر بلال و سلمان داند

بوطالب طالب از حکایت نیست بوجهل اهل ایروایت و سخن از فایقان
 مگوی اولک هم الکفر الفخر نفس با عاشقان زن الدین
 ییا یعونک تحت الشجر ولا تطعم یعنی از صیحت از مرده دلالت
 دوزخ و ما یستوی الایجاد و کلا لای یزید و ما انت بمسبح

والقبور بیت	زدام و خشک لب بخت نبیند نیرد
با سوخته دم ز کد رویه کیر	مرده دلا جو کوشش ندیدند چشم
و کوشش ندادند فی چشم داد در ایشان امانت دید لک بدید داشت انک	

من اعفانا

آنک جسم نداشت از نور زاده یافت اما خلل مردم نادیده تابود که
 بود شافت این نغمه از نغمه یار دیگر است چون ایشان موی در جیم داشتند
 بچشمشان در نیامد لیز لغونک با بصیر هم هیچ میدانی چه بود
 شیر کازنی غیرت بعزت کرد سر از سر و برآمدند سار حیرت جیششان
 در سر رفت حالی برآمدند از قوم را که جسم درون گرفت گفتند
 دور از عینهم غافل همه شهر در پادشاه خود می نیکند آنک پادشاه
 در ایشان نیک کرد قوی دیگرند هزار هزار سنک آفتاب زاینده و آن
 سهلست آن سنک ندا که آفتاب بیند لعلست شورش که در دست
 راحت چه داند آنک در دست راست آخچه در اعوش عاشقان سیجند
 کوش از وان بگذر این دهر نسبت را حلویم در دین با خلق نمیکند زد
 آسوده زان حال فرموده چه جبر الوده زابا الوده چه نسبت شیخ
 جوز تو ندانی هویم مرعزار
 و آنک جان یمن ند صبح و شام
 بوی کوی میرسد در مشام
 در اول کتاب گفته شده است او را نظریست با تو تراقیست با او
 استعداد آن نظر سبکباریت هر چه تراقی گوید کز آن کئی هائیه
 باز خود را که آن کئی دروغ آن دشمن مخیر که خیرت نماید جبهه آن که باز خست
 بماند زمرک روح آمد توان بهر که شد ملای بازت جولا شسته است بخود

ز پیش مذار	بیت	اگر باز آخرت ز سر بر کن
چند غافل شو باز نی که کن	رشد بکشت و باز فدا و خجست	
شان باز و خرباز چه خجست	حکایت	مردی نشسته
بودم دزد زادیدم که آفتاب بر روی تافت راود در پرتو نور خود راه می یافت که معشوق را مقابلی آخر بجه استعداد این می به قایلی ای شوخه که بانو شاخه انداز یکا خاشته که ترا خواسته اند		
آخر بجه آشنای ای باد بکوی	کستار دوازده نغمه یوی یوی	
مرد در طلب در بدر و کوی بکوی	تودر بر اول لب و دوی بکوی	
دزد گفت این مقام انگس زانست که اول قدمش ترک اجراست ندانسته که کس نی ز رخ اغیار یازنه بیند و بی دفع غبار یازنیابد بیت		
ای آنک از آن دراز دستی	خود را تو جو پای باز بسی	
یک باز که این کز شود باز	بر خیز که باز ترستی ای باز	
ای یار یگانه کدر سزای	زیر بند جراحی کزیری	
غولبست که کرد سر کند پر	ای که در سرت جبهان نوی پر	
هر که بند بکوبد یا بنزدید در عالم کبر یا پدید بر مری که سر شد از سر بر مری شد قومی که سر برک داشتند اول ترک سر داشتند مردی که سر حلقه کشت همجو حلقه بی سر کشت از باب تجرید زادین		

درین باب هزار سخن بیشتر همه را بر سخن اینست که سخن
 شرمگویی زیاده که هر چه در باطن است بجا نر کند که مرد زود
 دعوی نر میکند **بیت** اگر تر گشتی در میان نیستی
 شمار او مازان یا نیستی **کسانی که با خرمی کشند**
 سر اندر که پای خود میکشند **خود بینی و خود نمایی ترا و بند**
 این یک سخن بهتر از هزار بند است هر که از بند و علت خلاص یافت
حقا که بحقیقت خلاص یافت **شعر**
 در نظر تو کمر هوا بر آید **از هر دو صفت دو شهر آید**
 بر خیز و بر تو هر دو بال است **و آن که به پیش بختار بال است**
 خود بینی نثار آید و بال است **صفت نازد هر که و بال است او صفت**
 که حجاب اهل معرفت اند می دان که هر یک نتیجه این صفت اند **بیت**
 ز یاد و کبر تو زرقست و افشوست **جرا از خود بینی ساری لب الوست**
 مین خود را و که گز خود نمایی **که هم باشی بلام خوش بچوش**
 ز خود بینی کشد بجان طوطی **همان که خود نمایی بد طاولت**
 مکن کردن کسی که شوی کبر **استر آمد بدست دیو کاوست**
 ز خود بینی جنان شد کار جمشید **که در شه نامه گوید شاعر طوط**
 فلیطر الانسان من خلوت **حیث یعنی هر که از سر و بر**

یاد است

یاد است داند که آسان نیست بیاید است خواهی که سر در بغل کسی نمایی
 یک ناز تر گشتی آشن بر تو و زنی نشاند که دامن کسی
شعر سر تر گشتان بر خاکست و باد
 ترا از لطیفه ز من یاد باد **شکسته دکان ز در شد و بر**
 ز بند خود این قوم ز شدند و بر **مثال سعادت همان که بر د**
 که شخفه در زیند در نیاز آورد **نیاز مند خسته است که و بر**
 دل هر آمد ملهم اوست شکسته دل گشته ایست که مقام عید
 دیت اوست با دانه کردن کسی جز گرد نگیرد ابراز و روی هم بجای برینید
 خاک چون تواضع داشت آدمی شد آتش خود نمایی گشت شیطان گشت
 ملعونی که نا آید مردود است و ویش سیاه از آزار زد و دست **بیت**
 فرعون نار یکم از آن گفت **کن یاد بهر وقت خود بر آشفست**
 نمود که سر بر آسمان بر د **بنگر که ز پیش نشسته جوز مرد**
 ای خرد غم و سر بر هر د **هست از سر تو من بال نیز**
 باز معشوق جز نیاز عاشق بر نتابد پروانه نابلد بر می برد شمع بر د
 نابد مرد این خود پند خود نماید هر که نه امنست از خود بوی
 نم آید از صفتها لنگر است و قالب گشتی باز شرکان گشتی خود را گشتی
 لیحبون فی النار علی وجوههم **صفت کمر از باران امنست**

یعنی هرگز از بازها امروزه نرود که فردای قیامت هر آینه
 برود که رفتن این راه بقوت زاده و زاحله نیست جز ترک خویش آید زاده را
 چکه نیست فصل و پست و بیک در سنت و متابعت
 از وایح را چون از کان کن به پخته کن و مکن آوند آتش عشق ایشان
 تافته کدازنی بنهان در نهاد هر یک بدید گشت بقدر استعدای
 که در اصل فطرت با ایشان همراه بود از جوهر خلاصه آمد
 الناس معاد تا از کد نام بعد از یافشده و زنیامش و آهوی
 کل مولود یولد علی الفطره تا از آن در نیاجه در بر از قطره

بیت
 از پخته کجا بود ز هائی
 یعنی نه از خود این که پیش
 معلوم تو کردد اینجا هستی
 تا قیامت تو بمشاید

الوده اگر درین راه آید
 بیکدازد و پخته خوشتر
 ز آتش خود جو بار ز سستی
 از پخته سر از آن ز بایستد
 آنک در پخته بماند ناپاکست

هو لا اله الا الله او را چه باکست آتش دوزخ بر آنکه آفرودخت که آتش
 عشقش سوخت نشیده که النار نیز هم از یحیی فی قلبه

بیت
 دل دوزخ آتش کرفت اندک

جو در آتش عشق شد مترکم
 عاشقان این آسمان و زمین اند

والا مین از جز این قوم بینند ناموس عاشق بیکان زانا ابد است
 زیرا که آتش از آن زلال و رخت است بیت

فی فواد الحب ناز هو	آخر نازا بحیم ابر ده
آتش دوزخ بیکانه سوزد آتش عشق آستان آتش بود و داید	
ازین آتش بوی حلو آن آتشت که تجزی بها کل کمور این آتشت	
که آتش منجای الطوب این آتش را خاصیتست که همه	
خالک زار کند اما بشرط آنکه همه زرد خالک کتد از کتد کان	
اگر زری داری خشت زری را طلب کن که دم او را آتشی باشد	
و آتش او می نباشد چه این همه نادرستیها که زرق قلب و قلب زربداید	
آمد است از تو قوی آن دمست که معلوم کنی شمر	
ای خواجه زرباک نداری نخرند دزدیدن مزین مهر که آتشت	
هر که مشر زار کند کو کرد شرح را طلب باید کرد آنک خالک را	
ز رنگد کو کرد شرح و زرد مگرد سیم ناسه در هیچ خیطه بکشد	
باش صراف نقد ترا سجد نقد چیست مافی الضمیر صراف	
صراف کینت یوم بلی السرایر بیکر که چه آب کرده	
در سبوحا سبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا شمر	
جون توبه نگردی ز کناهی	آخر کما انک می کناهی

مستدی را هیچ بهتر از صحبت نر نیست طالب تحقیق را اجرا این
ند نر نیست هر که از خود رفتاری ترک کرد کفر قمار
آنکه بگفتار خلوت مغرور شود گفتار نیست دوی بمردی کن
تا خود روی نباشی اگر رفقه کردی بهتر که روی باشی بلیت

زیر جان بد را نر نیست بدیدیر	بر وقت آن صاحب دوتی کید
که قطره ناصدف را در نیاید	نگردد کوه روز و شب ناید
نه شک از تربیت بعلست	جنانک اطلست سودان پرورش نوت
اگر نایب صحبت نیست ایدون	نیاید هیچ مرغ آن پخته بیرون
آسان کار وقتی محکم افتاد	که موسی را خضر کرد استاد
جو مکر نیست این بی دلیلی	بیاید مصطفی را جبرئیلی

مقتدا گشت کرد ولایت بهره دار نه آنکه خود را در
ولایت شهر دار دهر که آن خاک و آب دست ندارد افتدا
بنویس که آبدست ندارد آن آب و خاک و در کنگار
طهارت آن آب و خاک که هسن نیست از آن عیان است حجاب
عشور را امام بازاری نیست آنچه در عقب نیک و بد گاری نیست

بیست	نماز خلوت سیم و سجودست
نماز عاشقان ترک وجودست	قیام بقعه و تکیه و نیست

همه محوسست در عین معیت	هر پیشی که در دنیا و نیست
صلاه در ده صلاه و قامت ایست	قبله صورتت بیت الحرام است

قبله یعنی بیت المعمور عشور اقبله است از هر جهت دور
عاشقان صادق و مجاور از جرم اند نه هر طایفه یک طواف میزند
اصحاب صفا درین صف جوی لا مرصوص اند که اول قد بطهارت

از بی مخصوص اند نیست	با کوی اگر می توان شنود
که تحقیق او قوالی بدی چه بود	که یعنی شما عهد را شکنید
پس آنکه درین بنم را می کنید	جواب بل که ای پربلا
همان یاز کن در خلا و ملا	تو یک عهد خود که بجای آوری
سینه فلک ز پرای آوری	در شریعت یک ابدست بخ و

نماز توان کرد اما در طریقت بد غسل یک نماز بوقت توان کرد
شرط آن جامه پاکست و شرط آن جان پاک اتحادست بر شپه نهند
انچایای بر شرط طهارت چیست شستن اندام طهارت باطن چیست
کسستن این دام صلواتی مودع حدیث صاحب مرغ است یعنی
تواصل با بار چه جای فر عست شریعت متابعت اوست طریقت متابعت
با او هر که بنای در راه دیر نهاد باید که دست بدهد دهر بی روی
را از رادست ندهد بیست

شریعت را در تحقیق می دانست
 جو حلفت به بسته آن در همی
 اگر خشنودی بخود خواهی
 ایاز خاخر ز اچاگر همنی باش
 اگر ترا پیشند که میان شریعت و طریقت چه فرقت بگو شریعت
 مو و طریقت فرقت عزیز من میان زن و مرد فرقی هست در موی
 اما در بین معنی فرقت موی در موی از فرق راهمه کس بشانه داست

آن فرق کمی جز در ویش از نداشت	ایا در خواب غفلت حقنه بر خیز
از غولان مردم خوار بگریز	که دل را گفت و کوی دیو مردم
بود جز زهر مار و نیش کز دم	منه چشم تو خود در هر خنجر
رسول الله تا به تریب اختر	محمد انک محمود ست شریعت
شد معر حقیقت اصل و فرشت	حلیت نفس و زینت فرشت
ز جاز و دل ز کباب مصطفی کز	این جماعت که سر بر خط حقیقت

دارند نخست خط شریعت را بر سر نهاده اند هر که که جز نقطه
 بر حرف نیست همه کس را انگشت بر حرف اوست هر که که جز
 حرف در زیر کلمه جمع نیست همه را سخن در صرف اوست خط او را
 هر که برگرد ز نیست از اد نیست خط که خطبه او سر کشند آباد نیست

بیت	نامه تحقیق را بی مهر او عنوان
خانه توحید را ب مهر او بنیاد نیست	فصل بیست و دوم

طالبی که سخن عشق را آقا بلست صحبت اهل دنیا زهر قاتلست
 نزد این راه بخلق او بخت به که بخلق آید این و آتش بفر و خسته
 به که با ایشان دوخته بری بس خرد را از باب تلفظ می کرد بسر
 گفت با با اول این چیست گفت جان با نادع الخلق جانا
 هر چه غیر اوست تکیه مگر بر آن جوش کز میوزی مگر زان

بیت	نزدیک خود ای و از همه دور
انست بیان سعی شکور	آگاه شد ز مردن نفس
انکس که رفت زند در کور	میلی که کنی بخلق میلست
کان چشم و دل تو میکند کور	پسندیده خلق جان نیکانست

هر سنگی که رخنه شود نیکانست اینج خلق از دوریستند توان نه
 زیرا که در اصل نیست کز نه آن بی عام را جشی است که همه خنی
 در و رود داروی چشم عزیز نیست صراف داند که نفس به از ازین
 غافلانه هیچ هستی بد ناهالت بردار کند خلق را از پیش بردار ناهالت

بیت	هر قبولی که مرد این را
از در جاهلان زنی خرد است	که به پی پی بدیده تحقیق
بخدا کان قبول پیچ زداست	عشق مرغ نیست و ملامت خلق
بالش را بچا بدان دبار و آتش از هر دو حال از آن برتر میکند	

نازِ یادتِ پیرند تا بخود نرسد دل از هر دو فارغ نیست هر که می
 خوردند بید بالغ نیست نارسند که خواب بر ایشان بید واجب
 نیست که خود را از ایشان بید عافلاجوز مردنه خود را جبه رسوا
 کنی تا جند از خرم دم جرم واکنی بیت
 در ره عشق با سر مردانه ورنه چون مرغ میسر دانه
 جند باشد عطا و منع کسان بگردان گفت و کوی منع کسان
 مرد را جو عشق او ست مرد نه قبول اندر ز میان و نه رد
 خلقوا با خلق الله جلست بر نشانی بیخ خاز
 بر کزاکر کل میشتانی بیت
 جو بر عکس میگردد اینجا عبارت میسر کز جاکر مت اشارت
 درستی درین شکست و آمد که اول خراپست انکه عمارت
 دنیا پرستان ازین حرف در غلط اند هم جو خود در خاک ازان جی
 غلط اند مرنکان بی هده اعمی فهو اعمی در
 ساز کیست که ندانست این معنی کرد و کوران بود که در دنیا
 نشیند و نگفت ازین معنی نظم
 صفت او ست در کلام الله ان شر الله و اب عین الله
 نظر خلوت در میان ظلمت و نور است جو شان طوفان نه ازین نور است

الآخره اعمی

عاشق

عاشق را خلق دیوانه خوانند و خود را هشیار خرد و هر همه را خفته
 داند و خود را بیدار بیت
 که در هر دو عالم ترا کس ندید اگر هیچ واقف شوی زین نقش
 از آن برتری کت نماید بکس که دار خود را توان چشم خویش
 که اندامت از ناخست نشیند عاشق را مگوی که از در حلقش
 نقصانست قبولی که از قبل ایشان بود نقصانست هر که او
 محسود او از شد حقا که مرد صاحب قرآن شد اگر چراغ تواند
 لطف او ست مترسانانک برید و ناز بطف و نور الله ه
 با فواهم بیت رد خفت راحت آمد صحت ایشان
 روی کاغذ چه حاصل جز سیاهی قلم عاشق را زو نیست که هیچ زو ند
 کرد شرا نه بیند مکر در کرد شرا حوال تا از کد دام مش بهارند یا بکدام
 طرف خمش دهند انجا بهر صفت که موصوف شود هر آنکه در هر آینه
 عکس آن بقدر نیست بیابد از آن قدر نایش نیز توان دانست که تحقیق
 او کی توان دانست بیت عاشق از خود نیز نبهان میرود
 زانک پایش بر سر جاز میرود که زانک خوش بیرون ناخنی
 بنده را از حق کی نشناختی اولیای تحت قیای
 در زبانب گفته اند اگر در یابی بیت

ترا جواز از تو گشتاندمردی	بقی بشتو که آنکه ز درستی
قبول و ردت آنجا منجر باشد	که مرغت پای بند دام باشد
ترا گریه و بدایت رنگ بودی	یکبار وای نام و شک بودی

بزرگ از گفته اند شهرت افت است و خمولت زاحت اما جبر دان
که هر دو افتست آن قوم را که پای بند صفت اند زیرا که در شهرت
دیدن خلق افتست و در خمولت دیدن خود دیدن نیک و بد سهلست
اما دیدن خود نیک بد رسیدن را گشتن این قدم از چه یافتی گفت آنجا
من یافتی از خلوت در انجمن یافتی

گفت وایه این قدم در سر است	همی یک حکایت ترا زهر است
هنوزت گرفتار داردش کی	گفت نیست باز از خانه یکی

حکایت شنیده ام که دیوانه بر پیشی نشسته بود و ماری بدست
گرفته در میان بازاری در آمد گوشه نشینی بود آن قدح نوشید و
از چشم خلوت نوشید در هر دو گوشه مکانی داشت اما در آن بازار
دکان داشت جوز دیوانه بفرسید گفت سگ بر نشستن لاف
سکانت و گری بدست گرفتن خلاف پاکان اگر از خود رسته
و بخود رسته ساعتی چون ترا و شک خود با خود دارد و در میان دو پله
خود جوز عمود راست باشد

شهرت

کرد و مست کرد تو کرد	ز هر دو وجه حاصل تو کرد
بیشتر بن کار و پیش نیک کرد	دخلی کم و خرج پیش نیک کرد
گر شهرت شهرت از تو کرد	کردی کنی تو کرد خود کرد

فصل بیست و نهم در بیان شهرت و خمولت
و نسبت شهرت از مآذ و بد را دارد

نه در وصل شادی نه در غم قراری	نه دست صبور نه پای فیر از
-------------------------------	---------------------------

فی القرب و البعد نالی منهم فرج فالواحدان تر من الاثنین
هر چه بساط انبساط شرط نیست و صاحب نظر را بغیر از نظر آن فرد
جناح بزرگ را گشتن چگونه می باشد گفت جناح میدارد گشتن چگونه
میدارد گفت جناح میخواهد گشتن چگونه میخواهد گفت جناح می باید

از کار تو چون فکر نیاسود	بد
از سبب از خلل از نا استوار نیست	گر زنجیره سوی ندارد ست شود
بپدر بسطای را فدر الله ستره	عقل از زوایات متوار نیست

خطاب کردند که چه می بایدت بخواه گفت میخواهم که مرا خواست
نباشد یعنی با خودم نشست و خواست نباشد رضا نظر رحمت است
و نصرت اثر حرمان از نشان حمت است و این حدیث

یکداز تمام اختیار است	بد
-----------------------	----

ان طعنوا

ای زه ز تو شد موها مات عشق و طلب مراد هیما ت

کرم پله زانفت دای کرم که بر خوی مد نیست تا از بزرگ خوردن
باطن صاف کرده اما این خواب کاری بکس از کرده زیر که هر چند
سکونی کار بر خودی بویی اگر چه صافی نیی که خودی نیی کرم
گفتاری قصه مر شاخ در شاخسته کدز خار در خار و این
همه از آنست که هستی مر مراد نیست و درین صورت عیب

از منت بیست

هلا ای مرغ زبک پریند از
دیر وادی نه ر میخانه منک
کسی واقف نمی کرد داری حرف
شیخ ابو سعید ابو الحیر رحمه

که انجا مشکلت آهک پروا
ازین برده نه بانک آمد نه آوان
کسی محرم نمی باشد درین ران

الله علیه ورمود که سالها راه رود بر هیچ یعنی همه در دست دهند
دارونه از حکایت در دست بودارونه قصه عشق در دست بیخانه
در مانسهر که طالبان شدیروز در مانس درین اندیشه بودم
که قلم یامن در غر آمد و گفت ای ابوالفضول از هر باب در فضول
سخن راندی و قصه راه روان روان بخوانی ساعی در من نگر
تا هر چه باین رسم و مجاز گفته در آینه تحقیق به بی نیی که لبنا
نقز جزیر قامت من جست نیست و سر نامه عشق جز بنام من

درست نمی گفت همان ای قلم برها و بیاید ای خامه خاموش باش

خام و بخت کداری بیانش

بگو ای خیر پر داز سبک روح
بگو ای عشق باز از سخن ساز
الا ای بک خوش رفت از هر کوی
میان بسته بقدر و شر و دیدی

قلم در زمان زبان جال بکشاد و گفت از روز اول که سزا خاک بر کردم
بلند مرا از آن پستی باورد هر ناد مخالف که از جبهه داشت می رسید
مرا حرکت می داد تا بهیچ روی کرد ز شهادم پیش از آنکه این گفت و گو
بود من خود راست می رفتم و بزرگ قدم خدمت را که بسته بودم اگر چه
ازیراضت خشک و تر زار و زاری شدم و از کرم و سر در مانده سرخ و زرد
می کشتم اما هرگز از بار کس گریه نبود و از پای و سر نگر اینر نفس و در منظر
عمری بپیری برده و مرشد کاری روزگاری می گذراندیم بیست

نم در میان دوری که داشت
غم صبح و اندیشه شام یی
نه در سایه ام هیچ خور امکان

نخود بر نخورد جها می گذاشت
برون از یکی قطره اشام یی
نه از میوه ام هیچ کس را دکان

تا وقتان شد که بدوم آنچه کشتم یعنی خام بود بخت کشتم گفتند

ای بی خواست بی یکر ترک برک خود کن بیدار از بند من جدا گردند
 و بوند و کینه را از کرم من ببردند از همه آرد آندام و بند و وار
 بجای برندی زور جو حقیقت کار خود شناخته ام بر بنای امر از شد
 قدم شناخته ام فقیرم که سودا وجه مطلق مراست عاقبت جو اصل و
 فرع از من جداست گفت ای بسیار گوی و دوزبان وای باد پهای تهنی میان
 این همه دعوی بود که کردی معنی کو گفت ای غافل اگر تهنی میان من
 میان تهنی نیست از حکایت رسیده باشد بهر که رسیده باشد بلکه در
 خود دیده باشد هر که رسیده باشد گفت من خود بدین خشک و ترجیه
 مانم گفت در حجه خواستند من رجسام در هر چیز عینه با تو اینان
 تعلیم شماست اگر چه بی باز مر
 اگر چشم داری دی کوش باش
 جو یاد آندام کوش ترا همدست
 نه او همدست او که با او دجی
 شک نیست که این همه می نمایم اما شب قدر باد بی بیا بر نشیند که
 ما را از قصا جز این قدر است نمایند
 گفت ای فلان مبارک قدم آخر الامر
 از بیک و بوی و گفت و گوی ترا چه حاصل گفت از حاصل چه پرست

مجنز

هیچ چیز نبرد و اندم ناسرم نماند بعد از از دست از من بدارند
 بیست
 تانه پنداری که از سر نیست
 کجه معروزی که دجای سر نیست
 هیچ افشاری نه بهر داف نیست
 و نه هر دشتی بدیضاست ای معلول صفرای که از صفت زانی
 شک رفتی دهر شیرین نکرد دخترو بی باید که هدم شیرین کرد
 بیشتر خلق باطل را خریا زنده حقا که این همه از خری داند طالب
 وصال تالب و حال پند مرد نیست صاحب در دنا در دوصاف بیند نیست
 نادرنک و بوی کرم و سردی
 هیاهات بگارتی ببردی
 فرداشوی که در حجه کردی
 سبحان الله چه تیغ کردی
 کر راست روی کرد و ببردی
 بگذر که نه مرد این ببردی
 نه در از حقتر زشم عاشق خود را کشتنست ای غافل نه خود را کشتن
 بیست
 هر که را با در عشق آرام نیست

این

تو شن نفسش درین زام نیست	کام و ناکام ای تلیم از خود می
جز به تسلیمت بحال کام نیست	مرجه کوی ناهنوز اندر خودی
از همه جز باینک برون کام نیست	عزیز تر مرجه که نگر خود را
بدرود از مرز عریض بندود	بیت
درین راه آکر یک قدم بدروی	عجب باشد از کشت خود بدروی
تا نکرد نشان هستی کجه دانی که چیست و هو معکم هستی خود را	
نجست نیستی توان دید جز طالب نیستی نداری توان دید بیت	
کنای که اینجا کرد یافتند	همه بخود از خود خبر یافتند
جو کردند زیر هر هرجه بود	پیران که یک چرخ در یافتند
کله بکن و ترک استراحت	که اینجا پاره پاوند سر یافتند
سمون بخون زاکند این که گفت فمن ان	
لیت ن پجانه عاشق این سبب محمود	
اگر بیا مستانه کند معند دست هر که از شراب تلخ در روی	
کند هر که قدح کاز کشد لشر سبک آرد بیت	
بدریوره همیشه یاوه کردی	مکوف و خمیش داد مردی
جوهر ک کل نهاد شر بکف دست	برای خود لشر یک گوشه بنشست
بدندان و صراخون مغرب کاف	بغایت لقمه خود سرازیر یافت

بدشواری

بدشواری از یگان بر کند	دیگر زادره زبیل انگند
بگفت ای کرده عیش تلخ بر کوی	جراکشتی جوخت بر ترش روی
جو مرصش خام دل دیدار سردرد	جواب بخت در حلقش فرو کرد
که ای غافل بدام و دانه عیب	درین معنی مگر چندین سرا عیب
اگر کشتم ترش معنوی دار	که خوردم از زمانه مشیت
فصل بیست و چهارم در اقل طلب که بکایت سلوک	
بود خواستم در سلك مجربان در این از علامت و عوارض بریدم و انجبت	
خلا تو میمیدم که شاکر زانو که که مسافر بادینه ستر گردان تر	
انرا وانه مسگر بینا و نه ما و ا	
شد روزیم هر روز از تعاری	و ناقر هر شبی در کج غاری
کهی جو رک در ویرانه خفته	که هی جو آهوان صحرای کرفته
ز دیوه بازی خود روز کاری	دویدم در جهاز در هر دیاری
بود از غایت غفلت مزاحوش	ندانست که هست از خواب خرووش
مدتی در سرگردانی چنانک دانی سبب می برد مرا کجه دولت صحبت پیر	
مرا هیچ جوخت جو از مدد میگردد اما جو از افنا بجهاز ناب از برج عادت	
یا و ج سعادت نقل فرموده بود در هیچ محل واقعه منحل نمیشد با خود کشم	
بدین صفت کشن تخم غفلت کشتراست و دعوی خیر سفر کرد ز شانه	

دل کرد گشت اگر خواهی که از او باری باید که سر برانویستی
 آنکه که قدم بردنی و آخرت نه نکفت اند که بار بر خرت نه بدیت
 ز که باز در عشق اوصاف را نه از درد زاین نه اوصاف را
 هر آنکه که اوصاف کرد بدت بدل باید سر کرد اوصاف را
 بز کار خود بنشین تا این شکل از پیش تو بخیزد هر که جز باد که است
 همیشه خاک بر میاز در بند و گوشه بی بار آن جهانت کوشی میباش
 من از الغرلة فالفرلة نیت ظاهر تمام فراموش کن
 و به نیت عمارت باطن خاموش کن عاقبت الایمان میاید مشاهده
 پای در کوی مجاهده نهادم و در دایره تفکر سر در گریبان بچشم
 کشیدم بیت حاصل زجهان مرا جز این درد نبود
 اندیشه پوشش و غم خورد نبود جز از شغل و این کار گشتم
 که یاد دی و دشمن از یاد برفت و این وان بر سر و شمع نمائند محکم اندک
 الغریق یغلق کل شیء هر خوب دیتی که به پیش پایم نهادند بپرست
 می آن گندم و هر خاک و سنگ در پیش دستم آمد با او هم نفس می
 شدم بعد از گوشت بسیار اندک گوشت در کف کشته گشت تا شکر هر
 یک بشنیدم و اصطلاح ایشان معلوم کردم بیت شد دل روشن زبان دانست
 هر چه در پیشم آمد از کمر و پیش شد دل روشن زبان دانست

محرم راز گشت جمله جنات خواند روح الایمان سلیمان
 گفت مگر این پریشانی فراهم آید باین ناتوانی را مرستی بود باجمده
 و از میدان که می شنیدم حکایت غم زمین می گفت و از انجام و آغاز
 و نشیب و فراز از راه سوال می کردم نخت بنقطه خاک رسیدم دفتر دیدی
 بسیار کار از درد حجاب شهر یافت ماندک مایه ان معصوم شعر
 اگر چه غم دلش افروخته می داشت واپس کن ای خود افروخته می داشت
 نهاد پای هم جز کوه در پشت نمی گشت از مقام خود بیک انگشت
 که فتنه ای از رضی باطل و عرض ای زین کشته زمین نام ای زنده دل
 مرده اندام ای اصل صلیا ای مایه قار و زرع هر گل و خار بدیت
 ای از توانا این در و بام ای مرده و زنده زانو از امر
 بنیاد شش و چهار کشتی نه دایره زانندار کشتی
 از نقطه تویی که چرخ بر کار کرد سر تو شود جوهر کار
 دانه خردم بر دگر گزاری از کعبه جان خیر نداری
 ای خاک اگر که ای هر کوی با این دل پر غبار بر کوی
 سر کشته جود نه گشتم چند شاید که گشاید از توان بند
 خار خار ز در خاک از کرد بخاری اندل و بر آمد و زل که در نهاد او
 افتاد گشت ای نو باوه باغ کن فکوز من حدی ام مبنی بر سنگ گور

از حال زنی در محفل کسری جری افتاده ام و در مقام نصی
 فنی ندیدم جو نقطه همیشه در میانم اما از حرف جو نقطه
 بر گرانه شعر جو آنکه نگشتم مران زار او
 نه انجام یستم نه آغاز او ه بامش یک مرغ پر کنده ام
 صید خوازی اینجا شرافت کند ام اگر چه صورت کشنه زار اما
 معنی کشنه زارم ناخوشی مزاج من نه از سردی و خشکیست
 از سردی و روزگار کو خوشیست شعر

تأملنا الزمان فنا وجدنا	الطيب الحيق به سبيلا
بیت	ندیدم بگام از تو یک روزگار
سینه باد روتوای روزگار	جگر دم که آیم جنان بزرده
که کرد انهادم برآورده	دیدم که از خشک مغررا
جواب نغم بود و از سودا زده سرمایه نداشت	بیت
دل از آسمان کرد با او خطاب	بود در محفل ریشمان یک جواب
بیت	رخت گفتم به ما ندیدم گفت چون
سوال از آسمان کرد جواب اندیش از گوید	از سر او در کد گشتم
ببای کوه رسیدم با خود گفتم جو میگوید از او نام ببر از نام	
کجا میرد نزدیک او شدم ابدال صفتی دیدم از نیان خلق کوشه	

کوفته و باد بود دازام گرفته دیوانه شکر در رشت زوی
 و دل تنگ نری برهنه و دانی بر از سنک بیت

نه او را غم پای وین باد ستر	نه اندوه خنک نه سودای تر
درخت از او زبسته جو روی	تو گفستی که یکسان شد رشت روی
بسی جانور باری آمیخته	همه در کمر کاهرا آمیخته
آواز برکشیدم و ساعی همجو او اندر رو بچیدم جنان در حیرت خود	
راشخ بود که مرا هیچ باسخ نداد بعد از فکر بسیار از چند بیت ادا کرد	
بیت	قصه مشکلم چه می بری
کان غم شد لجه می بری	لعل بند جو خوش شود جگر مر
بیش ازین حاصل لجه می بری	طالب کوهی بد زیا شو
مر جو بر ساحل لجه می بری	جو جنت مانور داشتم
بحشر او رسیدم رونده دیدم از یوش از صحبت هرا جلیسی	
در خموش صاحب سکری که از گفت دهر رویش نمی نمود و از صفای	
سینه زود روی نمود و قیادی برآورده بود و سری و روان گنده و آن	
حالتی که داشت با خود جری میزد و به تحیل تمام میرفت و میگفت	
بیت	لتم سر کشنه سود و سودا
برهنه پای و سرد روی و صیحا	کجی نا ان درون بر سر کوی

کهی خیر از فیتاده در جوی	کهی بهلو بشت کرباز داده
کهی رخ در بیک باغ نهاده	کهی لب خشک از ناچار و ناگوار
کهی خرد در خلایب از جود آید	دوی چرخ خسته به این روان سپارد
زما فرزند کار مرده دار د	زما هو تابه در سینه حاصل
چیز رو شد دل آنک پای در کد	صوخته و از آن مرجه داشتم مجرد

شدم و بشرط از ادب بشاود و بدم و گفتم ای جوانم دعا کن ای مسیح دم خضر
قدم با که شفته که آشفته میروی وجه شیده که چنین میدوی

ای جلوه کردی طبعی	بتراشنه تو اصل و فرعی
آن فصل قدوی شسته دارند	چندین که نهان و آشکارند
نام تو جو ماست ماهم از تو	نشو همه و نوا هم از تو
جو نشسته است جان مجروح	ای که روح پاک شبک روح
در بادیه پای مردن باش	لیک لحظه دوا ی دردن باش
با خود تقسیم هم هر ده	از فتنه خویشم آکهی ده
من هیچ ندیده ام تویی مای	زین که نه پشست و پای
	جواب حکایت من بشید

بجواب من زبان بر کشاد و گفت ای لبم من شد که بتردی و مریه آوان
بحر ط آوان می روم گاه از حیرت روی بر خاک می مال و گاه از

یخسرت سنک و بیک مخورم	بیست
کس نیست در زبانت و مگویم	شد ناله من همیشه از همدم
و کمری جو نیست دیدن بر من	یا سرنهم یا سیر اید غم من

با این همه جست و جوی و درنگ و بوی بیم از آنست که مقصد نازشید
و مقصود نادیدن زما فرزند من و فرورد در رخا فرمید

مبیز رفتار گرم ای جوانمزد	یک هشت از کرد و کرد و ز دل سرزد
بمی ترسم که از نا پش فالاک	کر یا فر بیکر دد این خاک
بدریا ناز سیده غرقه کردم	وزن بر نیاید هیچ کردم
کم از ام بودی در دل سنک	بنایست دوی از جلد و سنک

قدی چند بر موافقت او بر فتم موافق حال خود جوابی یافتیم که بیشتر
بلند بود و همه میل سوی پستی بود و نیز از غایت شبک سری جان
بود که هر که بدو میرسید رود در کوزه میگرد گاه از آمدن سبک
فر یاد میزد و گاه از رفتن بادی روی تر میبکشد از و نیز دست بشستم
و بر مرکب ممت نشستم در خستنا و در نظر آمدن حتی که داشتم اینجا
کشیدم بدانم که اگر سایه اقبال ایشان بر من افتد مگر از بار بار خود
خلاص یابم و بیک و بواد بامد این دل از جیب و راست جو شاخ امید
بر آمد جبه دواست الفصه سبز پوشان دیدم و روحانی صف در صف

طاعت بیک قدم اشتاده و هر یکی جز شجره طیبه اصلها
نابت و فرعها بی السما بیت

قوی دیدم بصورت آزاد	از آتش خویش کشته بر باد	بارون و بامان و خواب
افطار همه بطریقه آب	از خواب بروی می فکند	هلوی و پیرانی نهادند
بودند باصل و فرع درویش	اما نیکان سایه خویش	جوز نیرزاد و کل حبشه
لیکن همه شاخ تا شکسته	پیران و جوان صفت سرور	نگداشته بخضایک موی
هر جیب و هر استند بزرگ	لیکن همه پوست خنک	روشن طایفه روشن

تراند بیک از جیب نمود خود را در حلقه ایشان افکندم بیک را دیدم که سجاده
بر سر آب افکنده بود و بنیاد او قوی تر می نمود نزدیک او شدم و از در ماندگی
در پای او غلطیدم و گفتم ای پیر بزرگوار وای یگانه روزگار نیست

زرد یک تو جو ز راه دور آمده ام در آن رنگی عاز که غور آمده ام

ای جوان بخت تان روی ای درشت اندام نرم خوی مرا خبر می کن
که درین باغ کدام گل شکفته است که چمن بیخ فرو برده و درین
منزل کدام شاخ در بر آورده که جای پای می کرده جبه قاعده است

که بنیاد رسا ینده جبه مرتبه است که سر بر آسمان بر آورده شعر

غریب از دین خرمی هست	ز پای فکاده ام مکنارم اردست
نمانی سایه برگار من افکن	اگر در راه من خاریست بر کن

نمونه

درخت خود بمنزله حکایت رسیده و از پوست بیرون نیامد جز دل نداشت
بجدل گفت شروع من در همه مسائل فروغت از معنی اصل روایتی ندیدم
و نه زبان خود را بر فرع باز بسته ام که اگر با اصل رجوع می گشخته می شود

بیت
زهرم کشی جز مرا را حشمت

به از زر گری گاندر و محنت
مرا طریقتیست که ندیم بر نمی ران بر
شرم می نهند مزد مری ز فراگر مرادانی نخت سرما و کر ما اختیار کرد و هم

دین مقام از آن کز شعر
سر کشته مشو که راه یابا نیست

حسب و طراز شرابطا امانست
جوز وقت تربیت از نمائی داشت
دیدم که هوای خود نمائی است گفتم ای پیر عقیقه قال بیک گذار این

شبهه را بر رو و حیل حال مینداز شعر

حدیث شاخ و برگ از پیش بردار	خیالشردان و هم در سایه بگذار
حریفان چون نظر بر میوه دارند	بجای شاخ و برگ کی که گذارند
ز صورت نقل کن از سایه بگریز	جو همان توام نفتی فروزید

درخت گفت این مسئله محلیست قاعده را اجماعی بیار و از قصه منعکس
اثبات علیت را دلایل بنمای جوز حوالت این نوع با اختلاف حال است

در حقیقت بن بیان حرفت از محال است دیدم که در بدایت مانده بود و سبق
هدایت خوانده بود مطالعه او جامع ضعیف را عمل نافع شناخته و امل

مبسوط را از خنجر خود ساخت جو ز سبیل بدو نشین بود که از چالیش
بر کند و سبیل خورده بود که از خود خنجر کند در شاخ و برگ
او بر شکستم و با هیچ کدام نه پوشتم زیرا که همه زدامن و خود مراد

بیت

بزم آمدن بود و از خشک مغزی باد شربت

در سایه خود ز سر فرازی	رفته همه در خیال بازی
ز آلاش آب و گل بود ه	بجاده چله نامازی
غافل ز معال حقیقت	اسوده بعال مجازی

بعد از آن بهیج سر و سرم فرو دنیا آمد و از هیچ شمشاد نداشت
و او پند از چار و پند بر گرفت و اسب بر سب و انا از نزد و با خود گفتم

بیت

و ز آب و هوایه شان کارست	بعد از کوشش بسیار مرکب
سبک از کردم و پیکار قدم بر هوا نهادم شد باد می دیدم که گری	
بر انکشته و می آمد بحکم آنک هر خنجر در صیحت او زاه یافته بود بخواشتم	
که سر خود را با او در میان نهیم باز گفتم که از چنین صحرای	

سر شری توان گذشت بیت	که چند نیز پند ها از بهر شان نیست
خدا را در دل هر بنده را ز نیست	از آن روی کل و ذاع اندین باغ
که هم طاعت و رکاست هم زاع	اکسینی بدو نکی مراد

که سم ابلش چه باید هم آدهم

در زین کاب او زدیم و گفتم

جان نعل بهای نشت مشتاب

علشی نقسادی می یازا مر

بسیار زد وید در ز کوی

این بادیه را جاکست منزل

باد گشت ای جوانمردان خاکسار بر کرد چه می پرستی نشین که سخن باد آور
را ای باشد گفتم از خود می پشخت سلیمان بوده و در خدمت او قرار
و نشیب دوید یعقوب را بوی یوسف نسیم تو داده آب زن داد و در زن
که در تو یافت ای مهلك نمود و عاده دانسته از مبداء و معاد باد را این

حکایت یاد آمد بیت

که کرد در هر ویرانه پوست	شنیدم در ز من گنجشک کی هست
نه با مرغان دیگر کید از امر	نه او در دانه او زنده در دما مر
شب و روزش همه کار بمنقار	جو پند در خنجر در کج دیوار
و زان سو دای فایند می رسیدن	مگر من غم در آن حالت بدیدش
سلیمان خاتم میاست در دست	یکم از شنیدم مر که یوسف
که گرفت او همه روی زمین را	مگر خاصیتی بود آن نیک را
	دل را از روی مملکت کرد

کون میجویران خاتم تصد در د	توان مرغی وین از کهنه بنیاد
سرخود کیمیدار این غریب	جواز نزد کشت او کفتم ای دل
نران باد بود زجه حاصل	بعد از از در هوا نظر کردم
صد هزار هزار مرغ دیدم از هر جنب	جمع اندک بگو از ایشان از ایشان
خود جزو همه در هوا جزو بال نه	بیت
دل بطبع و هوا بداد همه	بخه حرص بر کشته همه
هر یک از بهر دانه در دایم	بر سر استخوان آن ای
در هوای هوای پریک بلند	در معاک طمع فتاده نرند
نفر از ایشان در نهادم آمد پای بر سر همه نهادم جزو قدیم جند	
رفتم کرم روی جند دیدم بی نام سوخته جند یافتن نام دلی بران	
و خسته آشفته روزگار از تر فلک اشرفه جزو اثر و نرسید	
از نف سینه او و دوزخم برآمد کفتم ای بیرونهنگ جواز آهنگ ای	
سایح زک رحل نیرک بیت	ای بر سر دواز ایام
صبح از رخ تو دینده هر شام	اندوی تو نان کار هر شمع
اندوی تو بخه هر کار خام	هر خشک و تر کانه کبر
آنجا که بود میان بغی کام	محمود توام مگر خبر کن
اخرجه چشیده از آن جام	جوزدم در آتش رسیده

۷۸

فی الحال رنگش برافروخت و باز از کرد و گفت تو کیستی که
مجره حیا میخداشی و بر سوخته نمک می پاشی انگشت بر حرف من

مین و خود را با انگشت من من	بیت
حال من خاکساری پر و پیر	منشونم از این طاری بین و میر
سودانده جو نر نیامد بجهان	اینک من و روزگار می بین و میر
کفتم پس این همه دعوی سر فرازی و کاف باز درازی بهر چیست	
گفت ای بر سر جگم	بیت
خود را بطبعانجه شرح روی دار	جون اناتش هیچ دل کرم نیافتم
روی اندیز بر نافتم	بیت
همه خسته بودند بی هم	کجا از تر خاشاک یکسو
کنی در دل باز رست اندکی	دو عالم اگر نود و کر ظلمت اند
ز نزدیک دور اندیز خیر نند	ماه آن برآمد ز شب دل سیاه
آفتاب از فرسند روز زرد روی آسمان از ز واقعه جامه بکود صبح	
و شام از پر غم خور آشام دیدم که عطار د و ناهید را اساسی بود	
و بهرام نشانه که تیر بدی اندازد و بر جیس را حاسی بود	نظم
دل وایه خوف نیافت در هیچ محال	نه از نه و نه روز میر ترج و رحل
از قطب و سهیل کار من سهل نشد	وز طاهر و واقع نشد این واقعه حل

الْقَصَّةُ هَمَّةٌ رَاجُورٌ وَمَا رَجُورٌ بِأَفْتَمَ فَرِشْتَه خُود رَا بَمَن مَوْدُ
 هَمَّة رَا سَرِشْتَه كَمُ بُوْد بِيَت
 حَيَاةُ هَمَّة كَرَجَه خَا خَا رَسْت
 حَاصِلُ الْأَمْرِ أَنْ يَزَالَ وَكَيْسَتْ
 هَيْجُ بَرَه بِيَسْتَم وَأَنْ هُشْيَانُ مَسْت مَرَاهِيَج نَكَاذَا خُود كَهَنَم بِيَت
 نَقِي مِيدَا زَكَا انْجَدَن كَرُو بِيَت
 دَر خُوت وَكُو وَابُ وَالشُّو خَاك
 زَمِيَرُ آسْمَانُ وَعَرُشُ كُنُوتِي
 هَمَّة جُوزُ بَا زَا هَنْدَا زَكَا بَرَه
 جُوزُ أَنْ هَمَّة بَا نَا مَدَم خُود رَا هَيْجُ كُنَا مَ بَا زَا بِيَسْتَم دَنِي وَآخِرَت رَاهَمَه
 مَوْتُ مَوْدُ وَهَر دُورَا دِيدَم كَه بَا مَر بُوْد دَنَد
 وَ
 فِي النَّظَرِ
 كَه نَه أَوْ رَا سَرِشْتَه وَفِي بَا بِيَسْت
 هَرْجَه دَر طَبِيع تَوِي يَا دَرَا سَت
 كَه أَزْ بَا زَا عَزَمِي بَعَا يَت عَارِي بُوْد بُسِي دَا شَت أَوْ رَا بَعَا لَم خُودَن
 فَرِشْتَاد وَهَر دَخْلِي كَه بُوْد خَرَج مِي كَر دَبْعَا رَمْدُ كَه مَبْلَغِي مَال خُود زَا
 بِا بِيَال دِيد كَه تَاي شُرُ عُمَرِي بُسِي بُرْدِي هَيْجُ عِلْم بَدَسْت نِيَا وَرْدِي
 بُسَرِشْتَادِي شُدَه بُوْد بِهَر خَا سَت كَه أَنْ غَم أَزْ دِل بَدَر بَدَر دَر دَا شَت خُود زَا
 حَلَوَه دَهْد كَه تَاي بُدَر مَم آسَم وَحَرْف رَا الشُّفَا وَكَانِشْتَم وَفِي قَه زَا
 وَصَفَه

محرر

حَجَّتْ وَدَلِيلُ وَرَا نَا نَفْسِي وَنَاوِيلِ سَا مَوْخَمَ بَدَر كَه تَ بِيَهْوَدَه
 مَكُوي اَكْرُز بَا نَا عَزَمِي دَا شَتَه كَتَاوِي سَاوَر نَا بَا زَا كَنَدَه رَجَه بَرَا يَد
 پَارِشِي أَنْ بَا مَن بَكُوي بُسَرِشْتَه دَوَا بَا شَد كِه بُوْد سَت بَدَر دَا دَجُوزُ بَا زَا
 كَر دَا رَقْصَا أَوَّلِ صَفِي هَا لَا اَعْلَم بَرَا مَد بَدَر كَه تَ جَه بَرَا مَدَه اَشْت كَه تَ
 نَمِي كَه تَا فَرَد بَدَر بَعَا يَت جَاهِل بُوْد فِي الْحَالِ خَشَمِي دَرُو يَشَا شُد وَكَه تَ
 دَر خُوت تَوَجَدَن رَجَبُ بَرَدَم وَفَقْد وَنَشِيَه رَا يَا دَا دَام بِيَك شَخَر كَه اَز تَوَسُّد
 مِي كُوي نَمِي كَه تَا فَر جُوبِي بَر دَا شَت وَشُرُ بُسَرِشْتَه كَه تَ وَكَه تَ زُود بَكُوي
 بَا مَن كَه پَارِشِي لَا اَعْلَم جَه بَا شَد كَه تَاي بُدَر مِي كُوي كَه تَا فَر نَمِي كَه تَا هَيْجُ
 بِيَسْت
 نَوْعِ أَنْ نَا جَنَشِشْتَاوَر شَد نَا شَت
 بَحْشَم خَرْد مَن دَا اَكْ خَسَرُود
 وَكَرْدَا نَه دَر بُوْد بِيَسْت خَرْد
 بِيَسْت
 كَه نَوْشَم مِي نَمَا يَد جُمْلَه زَا بِيَسْت
 عَلِي رَغَم مَرَا كَر دَه هَمَّة زَا بِيَسْت
 لَم اَز بِيَسْت دَن دَا بَدَر اَنْد بِيَسْت
 چَرَا مَرَن مَنِي يَا بَم بَهَر نِيَسْت
 نَدَا رَد چَا نَه پِيَا نَه دَرُو شَت
 بَقَالَش هَمَّة زِير مَر كَا زَهْد
 بَجَاي جُوشُ زِير دَن دَا زَهْد
 جَه كُويِم وَزَكَا جُويِم قَصَه خُوش
 بَه مَهَر اَنَا كَه بِيَا نَم سَرُ وَا يَا
 بَكَا م خُود نَدَا رَد زَهْد دَم
 شَخَر نَا يَدَن كَلَم رَا سَت جُوب تِير
 نَعْبِي اَز عَدَد وَتَسْلِيم اَنْد بَر رَاه
 بِيَسْت

جوانمرد آسمان و زمین را آنگاه است که بهشت و دوزخ عقی
 را در اصل چشم نداند همچو کزدم اما از همه تن پنهانند بخت
 کزدم صورت او را صدهزار گونه است بآینده را چشم
 چگونه است در هر دانه که که کنی نخست او است اما هر کس نداند
 که در کدام پوست از پن سبب همه را بداند نیست کند

شعر	هی الدنيا نقول ملافیهما ولا نغیر کر حین البسای
بیت	که هزار از چشمم هر چه پدید که هست از کنی من خنده امیر

موافق این بیت حکایت صیادم یاد آمد که بقصد مرغان تمام نهادی
 روزی چند مرغ را بگام خود یافت بود و حلقشان می برد چشم آن
 سیاه دل از غایت آنک بریشان شرح میداشت بدرد آمدن بود و آن سر
 هوا آب گرم از وی دید مرغ را نظر بر چشم او افتاد گفت دزدی که
 نرم و دیدن پر شرم که این خواجه دارد که از مشقت ما سر شک
 شفقت می بارد در میان برایشان یک مرغ زیر کتر از همه بود با مرغان
 دیگر گفت ای پنهان لا نظروا الی عینه کیف ند مع انظرو

الی یدیه کیف یقطع
 مبین کوز اشک و دیدن ترست
 توان رشک پز کش بگام اندرست
 که دارد بقصد تو ندان سفید

نپست جوی بیند که هزار جز بزرگ ز پیر نیست دینی شک از نشت برو
 بازی کن جودانی که عشق نه کار نشت برو بازی کز متاع
 دنیا برای آخرت نه بینی که عاقبت ندامت و حیرت شد

زیاده المریجه دنیا نه نقصان	و ریح غیر محض الحو خزان
جودش زیانست و شادیش غم	مکوا این حقایق و آن انچه کم
طلب کار اندوز نا پایدار	جود روی بود بسته بر پای دار
جو آخر کند عیش شیرین تباه	پساید ز اول گرفت انتباه

ای جمال مال مرد ما را آخرت از کوشمال آخرت یاد نیست امروز دعوی
 ملک و ملک میکنی فردا بدان که مالک ملک بوده اکیما فی البه الیه
 المرجع و المآب گردان تو بر گردن مآب مگر دوزخ هست و دوزخ نیست
 که دینی بودنی نیست در همه حالها که بر تو گذر است از دوزخ نیست

شود که در آنست پیت	پیکار بر خویش با ری می
دم نقد را در د نسیه مد	یکی چشم عقل ای بر کشتا
من بر دل خویش چندین کن	نصیحت

دنی در دل در دست و در دست دوا یعنی آنجا غطا میشود آنجا عطا آن
همه جواب در کشی و این همه جوید آنکه پای در کشتی نه در می

ابتال درین معنی گفته اند	تا دل در دست را نهی نکنی
تا غم عشق هر هر می نکنی	که بود در دلت ملوک شوی
و ز بندست ایدت فصول شوی	چون در دل از دست عیان
به بود که تو که سوی زمین	ناخن از بهر خارش ستر تست
سرو ناخن بوجه در خور تست	غافلادی روی بایر قوم از دما

این قوم روی بدینا نیازند ندانسته که دشمن بدست دوست دهنه
امادوست را بدست دشمن ندهند هر چه از دنی نثار در روشا نکند
سبیدی بود که کرد سرایشان کشت هر که از این صورت تست
خطاست اما این برقع را حسنی بکمال بیاید زیرا که در پرده جز صاحب

جمال شاید	بیت	روی جیشی ز چشم بدو خط است
از ترک خطا هر که اولک شکرست		زان مردم چشم را سیاهست لب است
کز آفت چشم مردم او را خبرست		این طایفه قومی در منع و عطا یکسان

باز جماعتی از عطایر بنامند اما صاحب صدر این بزم است که از
منع او شاد و از عطایر ما نیست در حد ثبات در صف از صوفیان کوش
که بود غم کتد و ز نابود شادمان بسیار کس را در جرح آورد فلک است

منهم من سلم و منهم من ملک عینیه هر که صاحب
نصاب نیست روی بهر چه از صواب نیست هر که از دل از ما و من
تھی نکشت در عالم تحقیق منهی نکشت پی سمع و بی نطق از خود
مرد کیست تا از مدعیان که بیست مرد کیست کمال عاشق بغیر از خود
برید نیست روی آب رفت و در هوا پرید نیست در زیر سیاه طمر کرامات

کنند در فرزند سدا و کس مات کنند بیت حکایت مطومه

شیدم این حکایت را ناستاند	که روزی شیخ دین بو حقه حداد
مگر با جدم مردگار دیده	همی شد در پیا بانی جریده
جماعت را نماند از توشه نانی	نشست انداز وادی ز مانی
نهان از پیر می گفتند هر یک	که اینجا می باید مرد بی شک
اگر قوت و رای سنگ خار است	بدینا خود که از وقت خار است
چه بودی که درین وادی خون خوار	شدی ناگه بیک صیدی بدیدار
درین اندیشه می بودند محمور	که ناگه آهوی بیاشد از دور
در آمد همجو باد از باد بیگر	بخاک افکند پیش شیخ بیکر
دل اصحاب از آن شد حرم و خور	تو باری زدند آبرو بر آس
بقصدش خون کشادند از کین	سبک شیخ از سر سجاده جیت
بدل با خودم بنهان بر آورد	نخست آهوی را و جان بدر برد

ز طبع هر یک از حرف اقصا کرد	که در دین فوج آخر کرد
زبان بکشد از راه پیش	که هست از سر نه از پیش
سری کاخ فرو آمد بمیلوم	نماند از عالم حق و محرم
مراد ما بغیر از حق نیست	غم او در جهان ما زانماست

عاشق ز اشق طشت که در همه خاکست و دشت میجو ماه ارب
 درستی بود یا همچو ماه در دشت هر که در بند دشت اندوشت
 بهر است هار ناخیزی هر چه فروشد که بهر است اگر کسی باشد
 که از حقیقت بجا ناید از کوه که باشد که از هوا باشد خوان

بار آید	اگر تو بهر خوش این دانه باشی
چه در کعبه چه در نجانه باشی	دی که بگذری زین خود بهر
از آن جمله که گفتم باز رستی	فصل بیست و ششم

در ایشا اهل طبع نیز هر یک از طلبیست با هر یک از
 طلبد مقابله مگر آن که راه نیک رود با آن که راه نیک رود یک
 مگوی تا تو از بعد خود طلب که قرب است از مدای آن که
 در عید قرب است مرد عاشق همچو باز گشت اما سودا و نه
 باز گشت باز کار از آن که و بویشت نایک را بهر از گشت
 مرد عاشق ز اجست و خوشست تا هزار را یکی از آرا سفر

از برای مهر نیست که در دشت سره بیند این نظر بر مهر	
که در قلب شکسته یابد	بیست
یکی در زین باز خوشتر خرد راز	یکی باز و خراف کند یکبار

وقتی که از انبای دنیا که فلاح و نگر در گردن هوای آن
 در سر داشت باد رویشی از آن محبت می نهاد در رویش گفت
 مرد در شمار نیستم تو با من چه در حجاب داری تو انگر گفت
 مدتی شد که مودت تو پای بند من شد است اکنون صحبت تو
 در سر دارم در رویش جنسیست حقیقی بدید خواست که او را
 بنوع خود پیع کند گفت اگر چه هر دو سودای من اما میان من
 و تو راست نیاید زیرا که شب و روز تو رخت خود بجایار
 سومی گشتی و من باز خود هر ساعت بیکسوی افکنم و کار
 مایه بر عین یکدیگر افتاده است آج تو داری بیع

و آنچه من دارم عیب می کنم	بیست
برو کار خود کن که خوش خوار	که این کل زوید زهر خوار
درین پویه بسیار بیکداخته	نهراهن آینه کی ساختند
بجا هر صدق لائق کوه	نه هر نافع مشک را در خورست
نه هر مرد کاوش و کی می شود	نه هر مرغ طاووس کی میشود

زَد بُوئی یوسف زهر پیر مهر	لجبا نر شه یافت آن بیز نر
عشق از روز مشاق با این طائفه هم و یافت ایشان گفته اند هر که	
بهر آن بستان رفت یک قدم بر پیر مان رفت خفاش را کشتند جراز روز	
بیز روز نیای گفت بر در روشنائی شب عادت کردیم طاعت روز را	
تحمیل توان کرد شعر	قدم پیر و زینت آستانیش
که سیکانه نیاید نا شنایش	بزرگ گفت است طریقت
دو کامست از بوی گل چه شود آن که ز کامست	
راست گفته اند دو کامست اما کسی را که قد نیست بلک	
یک نفس پش نیست او را که دم نیست	بیست
همی کرد موری دجای سحر	که مهمانش آید سلیمان مگر
چنین گفت یک موزیر یک بلد	سلیمان خود آید و جای کو
هیچ روند محرم این کوی نیست مادام که در نقض مرغ شکر کوی نیست	
ان بی ذلک لذت کری لمن کان له قلب بیست	
صراط مستقیم اینجا توان یافت	که از تحقیر خود مردم نشان یافت
مگر شد دلش در مکر غیب	نه مگر دید و نه کور و مکان یافت
کسی شد محرم این منطوق الطیر	که مرغ او را آن تلفی زبان یافت
حکایت	شب پیر زهر از راه بر می آمد و گفت ای صفت صفای

۱۰۱

و ای سلیمان مملکت بقا هیچ پیدا هست که از مرغ بنهان نهان	
کسی در سخن آید گفت وقتی که جهاز طبع یکی کرد	شعر
از این صفت بر روی	سودای درشت و نرم تا کوی
طایع ترا بود جبر و	خشک و تر و سرد و گرم تا کوی
جان از دل و دل ز نفس چون زشت	طایع ترا عیدال پوست
حکایت روزی در پای درختی رسیدم غلیواری و همای را دیدم	
که بر سر شاخ نشسته بودند در میان ایشان ساطره میرفت	
غلیو از گفت ای همای یکجاست با من فراهمی که سخت پریشان خاطر	
همای گفت از چه سبب گفت مدتیست که دراز اندیشه مانده ام	
که در زمین با تو بر ابرم و در هوا به آن تو می پرورم اگر معنی است هر دو هم	
نواله ایم و کرد عوشت در یک قاله ایم اثر سعادت بر ناصیه تو بین	
داغ خوشست مرا از چه سبب بر جگر است انا ز که صاحب تخت و تاج	
بنایه اقبال تو محتاج اند همه در سایه تو می آویزند و از همشایکی من	
میگزیند بیت	قبولت هر کجا محکم کرد رای
مگر بر فرق سیم غار کنده پای	اگر پند خیال آسایت از دور
سلیمان کنی کند در عهدان مور	جو با عکست ملج این از کرد
ز فرد و لست شهباز کرد	شاد زین معنی حکم ساختن ام

تاجکم گئی کہ حکمت چیست همای گفت از همه نور است
 گفتی اما عیبی که تراست نکستی غیور گفت از عیب کدام است
 گفت آنکه همیشه از هنر داری که خود را آگاه و گاه ماده داری

سخن حکیم سنائی نشیده بیت	یا همیشه جو زنان ز نیک و بوی
یا جو مردان اندر ای و کوی در میدان کن	جو امر دایمان مرد و زن فریخته

هست در میان مردان فریشت موی در موی آن فرق راهمه گس را بشانه
 داشت این فوق را جز در و پشاز نداشت

در مرتبه که کم ز ناست	مردان جهان که از ناست
از نعره بلبلان سازاغ	آگاه نکست که گشوزاغ
صیدی که کوفت بجبهه باز	گشوزاغ و بر و ناست

هر که از از بلبله سر مست نیست با نعره این بلبلان هر د
 نیست شنیده ام که هزار دست از دستار بجای بود کل
 بیک قطره آب عقل از و بر بودی و جو کل شافی شدی سخن آب

در بایچه شدی شعر	فاسد کز القوم داور کاس
و کان سگری من المدیر	پس
جه جای آب نلخت ای جو امر د	لب شیرین شایچه پیچندم کرد
دل از بوی او گشت این جین مست	ز پای افتادم و عقلم شد از دست

موی باز

اگر زانست بر سنی از نعره از بوی بهار ست از زمستان نیست و گرنه چرا
 در زمستان نیست در یاب که اگر از بوی بهار افی بقیه میدان که
 بی بهار فنی از هر که این حکایت گوید مسکوش نایب شبحان الله
 این چه هست است چون هست از دست بجای بیست متف در باز گفته اند

از نیست این ضعیف گوید هست خود از نیست

سمت حکمی بلند پالیت	کرد و ست توان بدوست یوست
در دوازده و دوا هم از و ست	این واسطه خار شدیست در پو

مجنون زین عالم زادین باب بیستی است

نثار بیت مزلی لیلی من الهوی

کما یتداوی شارب الحن بالحن

وصال با اختیار تو عزیز دوز نیست از مسئله نه از منظومه و قدود
 مجنون نایب سر کوه بخد بود از نسیر صبا صباحت و جد بود مجنون
 کرد قیله گشت عشق قرب لیلی بر عقیده گشت اختیار و اراد
 نکرست سنانی هیچیز لافانا الخ و سبحانی همی خالک زان جهان
 این طول و عرض تکاد السموات یفطرین منه و لیس
 بنده مجاهد ولی شود و جلی اله فی پیاده فرزند تو ان کرد اما شاه فی

بیت	هر چه نماید بنوا دوز بین
سایه خود را توان از دوز بین	هر چه شوی هیچو کلبه و خلیل

پای نکه دار بقدر کلیم	و شدن عیسی صاحب قرآن
سورن خود کمر و خنجر و پیران	جیشم نوری که در آینه یافت
خیر مشوگان نه ز روی تو یافت	صاحب نظر زادن حال اشتباه است
اگر خود زادن بد حالش نباشست بجان مایشو اگر اینجا معلومست در روی ملا	
مصلوبست رونده اگر محبوب شود غایبست زیرا که اینجا مطلوب بود بعد	
از نظر الیست اینجا میم بجهت بانون بجهت در آینه زدن و از آن در حرف	
بیت	
منی بر انکیر ندان من تواند گفت	آب در یاشر کی تواند بود
بجهت بطا اگر چه باشد خرد	بجهت بطا اگر دست بود
بیت	
آب در یاشر تابشینه بود	محب با این دعوی زسد و اگر
کنده رایبه ز شد شریعت با سببان صورتست سیاست و ادب آن	
صورتست از صفت محبت و محبوب این قدر معلومست که این مآخوذ	
آمد و آن معصومست نهایت اهل تحقیق از این صورت مبرهنست ز مردم	
انجام مرگ برهنست زیرا که ظاهر حکم باطن بکرد و بصیر مرتبه بصیرت	
بیت	
هفت الصبح بالدحا فاسقیها	هی ذی الکاس ام الکاس فیهما
لست ادری لرقه وصف	جهت خوش باشد شماعی در شباهند
بیت	

صراحی با شراب صاف منزه	نهاد جان و جانان روی در روی
جو عکس و آینه و زخم زنه	غافل از هر چه شوی از بند بودن
کن نیست ملک حاجب بجا بد و وزیر نیست خواه از اعیان با شو خواه	
از صدف عیلم خانه الایمن و ما تجنی الصدف است	
ای بخود غم کن گراما است	وصف خود کرده کن مناجاست
تخن نفس گفته کن چالست	غم ز خورده کن مقام است
بیت	
اناسید ولد آدم و لا شریک له	
مهر عالم علیه الصلوة والسلام دبا اول قدم فرمود	
گفتند بلند مکن او المرحیدک بینما ناری جون سید بن جیشه	
این مشرب فرمود اما انا اکل و مشرب تخن عطار است	
بیت	
که ای زن در دعای نادم آور	در هر روز میرد مبر
که خواهد آفتاب از در فریاد	به پیر ناخود چه کار مشکل افتاد
درین نه خواستند از نور یاری	یقین میدان که شیر از شکاری
صاحب انبساط شاه این شباط	
آن در یای بر طای با نیرید بسطای رحمة الله علیه آن دم که از	
پیل مات اجل و اسبه رخ بدار بقا نهاده بود و در فرزند بنید جیرت	
از مرکب علم و عمل پیاده کشته از سر تواضع رینمای در گردن	

مالک

خود فکند کار دی بدست گرفت و گفت ان کنت یوسا	
سجانی فانا بحوسی الیوم اقطع ز نازی اشهد	
ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد ان محمدا عبده	
ای خواجه حدیث منشیان است	از حال کدایان سرگوی میر
آورده اند که یکی از علماء امت بعد از نقل او بیداری او را بخواب	
دید پرسید که از ازمه گفت و گوی چه حاصل آمد گفت از زنی	
در میان مریضی از ازمه عبارت و اشارت بیک جوسنک داشت	
و از ازمه اصطلاح و استعارت هم در زنی نیافت ما ماندیم و دو	
رکعت نماز پیش از صبح بیت	ترسم که انا ز گشت و مگوی که ترا
در خاک ز تند آب رویی که تراست	ان الله لغنی عن العالمین
از برای آن گفت تا تواند این فقر و مسکنت خود بخاورد زنی	
اکرو قتی بحکم انک و الارض من کاس الکرام بصید صید	
جرعه بر تو نرزد از حریفان مجلس نه بیداری	
ز نه از مشوغه که از روی جو ماه	از گوشه بای نماید ناکاه
ای عور که ابهر چه کیری سیر راه	رو رو که نظار کی بسی دازد شاه
حکایت	شنیدم که یکی از مشائخ حضرت جاز می داد
و این رباعی میخوانده	بیت

70

وز زبیدی و نه در بهی می میزد	نستیدی و نه منتهی می میزد
در من ای هر دو جهان خاک درت	کز هر دو جهان دست نهی
مجرد از طریقت راهی بیدی و الا کفی قوی ترا بیدار باکی نیست و هیچ	
عقبه کران ترانگمان شیک باری نی	بیت
عجب کاری که ما زامشکل از ما	دل ما ز ازمه درد دل ز ما ست
دانی که کی گویند اقبل ولا خوف و قتی که عصایف کنی از لطف صغی	
و کلیم زانکه شد بر عصا این را گفتند	
گفتند	بیت
که آنرا دانه دیدند بسا دام	میدان این عصا را خوب بسا دام
بر آن نیکه مگر کار از دها	عصایف کن که آن جز از دها
از عصا که دست کرد نه اینست	از عصا که دست کرد نه اینست
از عصا که پای کرد یقین نیست آن عصا را هر که برگرد باموسست این	
عصا را هر که برگرد نه موسست	بیت
تا شنوی زد و ست که اطلع علیک	از دوست نیاید نه سلام و نه علیک
آنجا که سرحد وادی می نیست و نه راجه مجال ما و نیست این مرتبه مر حیب	
و کلیم راست تا بیداری که هر سیه کلیم راست در خلوت خلعت	
و این دم آدم داشت نوحه این غم نوح کرد و دیان اثر داند یافت	
دعوی الهوی لا تا سر بفر فون به بیت	

شای مرغ بر کند مجذبه ملافت	که عنقا شناسند نه کوه قاف
سوی آسمان دیوراناه نیست	نیچو از بحر خضر آگاه نیست
نگیند خضر زایک جای تنگ	که در قف در ریافتد جز نهنگ

فصل بیست و هفتم در امرشاد و انبیا و جوانمردان و
 عالم حجاب تست و توحجاب خود با ناخودی هر یک ز نیاب بخودای
 بوالفضول اگر ترک حجاب کنی هر دو عالم حجاب نگرده در حجاب
 خود توئی اما بی تو هم نیست از جراحت زان سبب مرهم نیست این
 سخن را که توئی تو سبب نیست دروشت ز نیاب که نه پوشش معر

و نه مغزی پوشت	بیت	ما هیچ نه ایم جمله ماسم
گاهی مگسیم و که همایم	سلطان حقیقتیم لیکن	
در گسوت آب و گل کدائیم	عنبرین صاحب حال همه وقت	

یک ساز نیست و نمود ز این بادیه آسان نه وقت باشد که بوزاد و راه
 روند وقت باشد که در پی قافله روند از قافله سالار کاروان
 بحقیق آن جابک سوار میدان توفیق علیه افضل الصلوات و اکمل النعمات
 چون قدم تجرید در میان تفرید نهاد و فرمودی که لی مع الله وقت
 جوزبان که صحت در میان طاعت بسی فرمودی انا بشر مثلكم
 در مقام خلوت جبریل را بر بود در محفل دعوت هر روز بر دلش باز بود

نشیند آنجا که جان از بود جاندار لعل عقی مسان داند که جبریل	
بیت	دلالت اگر چه خوب کرد از بود
در خلوت معشوق کزین باز بود	از اصل و فرعیست و فرغ زبانی

در طپید ز خویشین یک که کن بازی	بیت
که از تحقیق تو بازت ز سینه است	جوشد بخار و خزان که که کزید

حجاب زاهتای بجان جهلست	اکر خود ز ابدان کاسه هست
دیرین معنی حکایتی یادم آمد	بیت
در ختی میوه خود را همی گفت	نهالم زاجه کله که تویش گفت
تاز من محبت و کار من ز تو خام	تو مطوب و مرا می لرزد اندام
تواری بوی و من کردم مهر رنگ	تو داری مغرور بر من میرسد سنگ

از پیری شنیدم که در ساحل بحر طرد ز ختی هست که در بدایت
 فطرت نهال او جبار نشو و نما یافته است که از شاخ و برگ کرد بوی اصل
 می زاید و مغرور و پوشش فایده نمی دهد گفت

نشان ده مرا که از درخت از کجا	مکرجا او سدره المنتهی است
شعر	
ز کسب و کسب نهالی بر است	بدین شان در ختی جبار تن در است
که طوطی طلب کرد همش ناکش	نکویی که کرد از بخار دایک پش
جواب	

پیکنت ای لبز این درخت نیست در زمین معرفت بر لب جویار محبت بر آید
و در میان قدرت و حکمت بلندی کز فقه او را خاصیت نیست
که هر جایوه او میرسد برك و جویتر هم میرسد زیرا که هر
فرع از وقایع اصل است و هروریه دفتر علی بیت

یگانه شدن برك و میوه و شاخ	بشور من و مباحش کشتاخ
محرم شده در مقام و صیقل	فرعش ثمر و ثمر جواصلش
جسم همه روح و روح او جسم	کو مغز وجه پوست یکد را ایم

نه هر درخت از بار خود این بهرزه دارد هر یک جای میوه را بر نه او چه
دارد مگر در پی معنی گفته است بیت

انجا که دلورفت تنم بالیست درختی که شاخی بر نیارزد
همجو جانوری دان که شاخی بر آرد حقا که درخت بود در بار
نیاید نالاشه نقش بود در بار نیاید بی از طریقت راهبر اند جمله
براستد که هرگز ادرین حضرت بار نیست هر آینه از تحمل آریست
این سخن در گفتن آسانست اما نه فلک آسانست باری که بر خر
زیر درین دکان نیست از رضاعت از هیچ محروک آن نیست

شیر	کسانی که این بار بر جان نهیند
قدم بر هر عمل و مرجان نهیند	زانا عرضنا کسی که هست

که این با جان وی هم هست نه فصل نه آساز و مات راست
سوی شاه نیز شوق از ناتوانست هر که به بار خود بیند اخت این بار

بزد انکس که چنین باز یافت هر که ز مرد عام را این سخن را خنده
آید خاص قدر چنین سخن را اند حیوان صفت این سخن در نیافت این همان
اما نیست که عرش بر شافت مرد معنی از صورت بر نیافت
او را جسم جان کر که بینش نیست صوفیه و کوی او را که
مخلوقست نشیند او که غیر مخلوقست مرد نه ناظر بر شود و زبان

نیست از الوقت را نسبت مایا زمان نیست بیت

کسی کو پند بد نداشت و پازد	سزد او را که اینجا عشق باز د
سرود ستارگر کس را بکار نیست	مکس شیخ الشیوخ روزگار

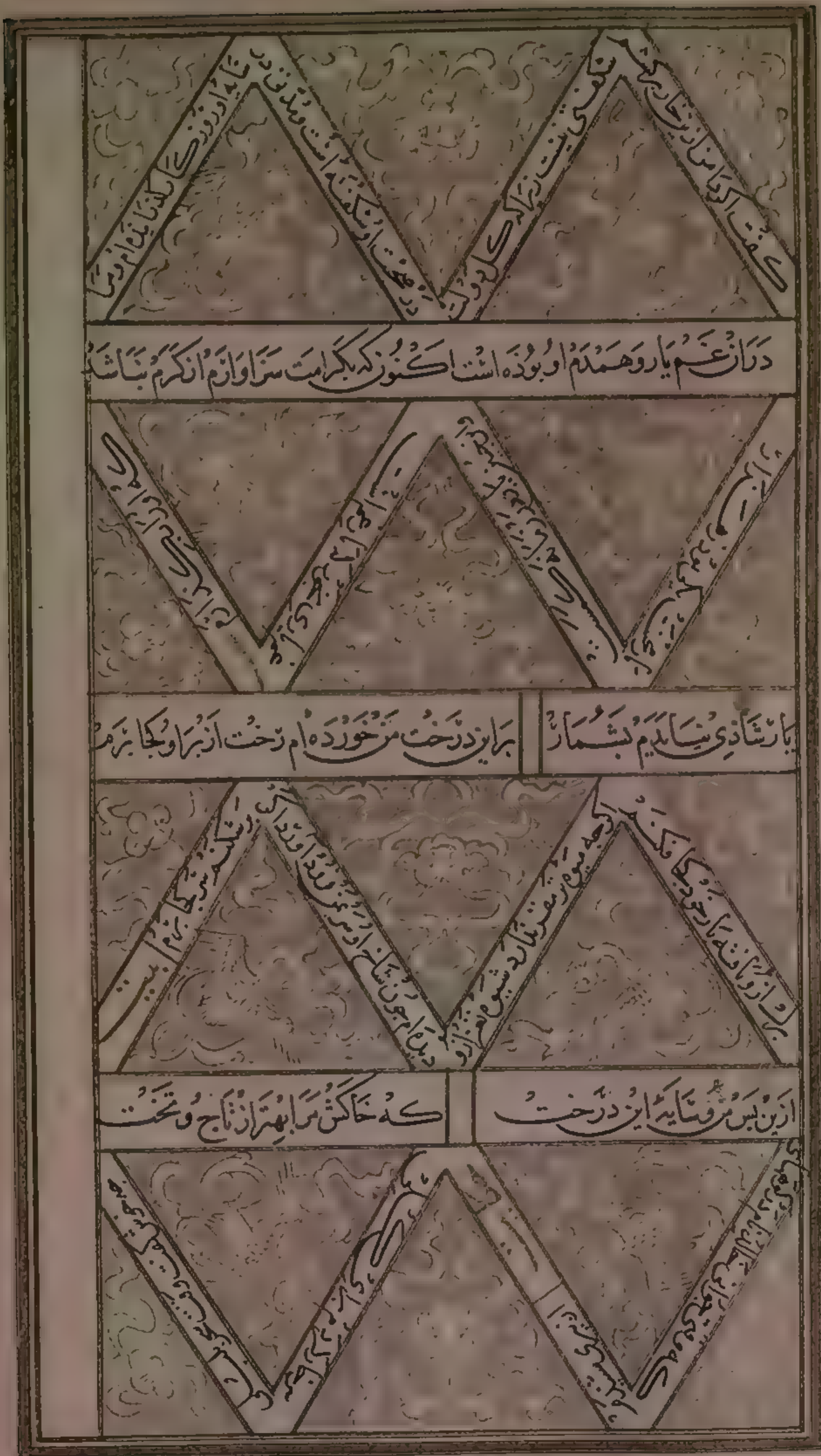
بعل طاهر از عقد ها حل نگردد مرد صورت بر لایق این محل نگردد
علی که حاصلش جد است بیکر که تحصیلش بر چه دالست
این حکایتها همه باز چه غلام بود آنچه مرد از این کار آید بسوی
دل برد علم ساقان در سینه باشد که سبواشیا در سینه نباشد
تلفظ تقلم نیز اینست هر چه از اینجا

بزرده همه نادان نیست بیت	هر که را علم کوی و جو گانست
توان گفت مرد میدانست	چه خبر باشد شریسته عشق

هر که نام شراب سدا نشت	سبحان الله فرزند آدم ز ابا این
مفلسی سودا در سرشت یا جلیست در سرش که هر چه هست در آن	
سرشت از آنچه در سر اوست از و بر سر او خواست این اندیشه است که	
نه سر سر خاست	بیت
جه جبرست این که با مادر سرشت	
جه در دست این که ما را سر نو	همه غم در دل و از دل خبر دین
همه با جان و از جان خود اثر دین	رخود پوشیده میدان آنچه دیدی
از نیا فغان خوشتر شنیدی	بخود می باشی بخود قدم زنی
بمهر خود تمام آن گاه دم زنی	زهر پوشیده و پنا که ما می
زهرشها و بر غوغا که ما می	اگر مردی مردی و دوش فراموش
کن و از حکایات امروز و فردا خاموش کن و دیده این راه نظر	
بر رخنه دارد این طرف که از هیچ طرف رخ ندارد سخن آن پیر	
است مهینه جوزدوست بدستی همه جای جای نشستی	
شنیده ام که یکی از بزرگان بعثت مکه بیرون آمد	
چون پای در بادی نهاد مردی را دید که سر در کربان	
کشیده و از خار خواری خود را در سایه خاری افکند زدیك	
از سر کشته آمد و از حال گذشته شرح طلبید درویش سر آورد	
و گفت ایها الشیخ	از پنجه از خبر چه پرسیدی

۷۰

و ز کمر شد کار از چه بر نی	نه روز مرانه روزی کاری
نه یار زودل دگر چه بر نی	مرامونی بود اینجا نهفته است
جراغی داشتم درین مقام مخفته است وقتی غایت کرده ام و حال بیاد	
داده	بیت
همی باشم چنین و صبر و خواب	
مگر در جوی من با ناید این آب	امید و از م که جوز میمان
نیت احرام محرم این خرم کردند شیخ از پنجه نور یا لید شیخ جوز مقصد	
رسید مقصود آن نامزد بر خاطر شریک گذشت دست بدعا برد	
نادست بر دی نماید گفت ای کز مت پای ماندگار دست کید	
و ای لطفت از دست رفت کار پای مدد حاجت آن درویش روا	
کز ویرانستان در لیش را دوا می فرست دم آن پیر مبارک قدم موثر	
آمد و نفس آن شریف نفس را عجز برداشتن در حال از دعا از صاحب	
وقت این مجروح شکست دل بر هم خود بوست شیخ در وقت مراجعت	
چون ببار مقام رسید درویش را دید بر قرار معهود پای از رخست	
گرفته و دست از همه عالم برداشته چون شیخ را از دور دید	
با نشاط تمام پیش روید و شرط استقبال بجای آورد و قبله تعظیم	
برد از اقبال آن قبله مقبلان عالم زد شیخ گفت ای عجب جوز دشته	
کل بدست آمد پای بند از خار بودن سبب چیست درویش	

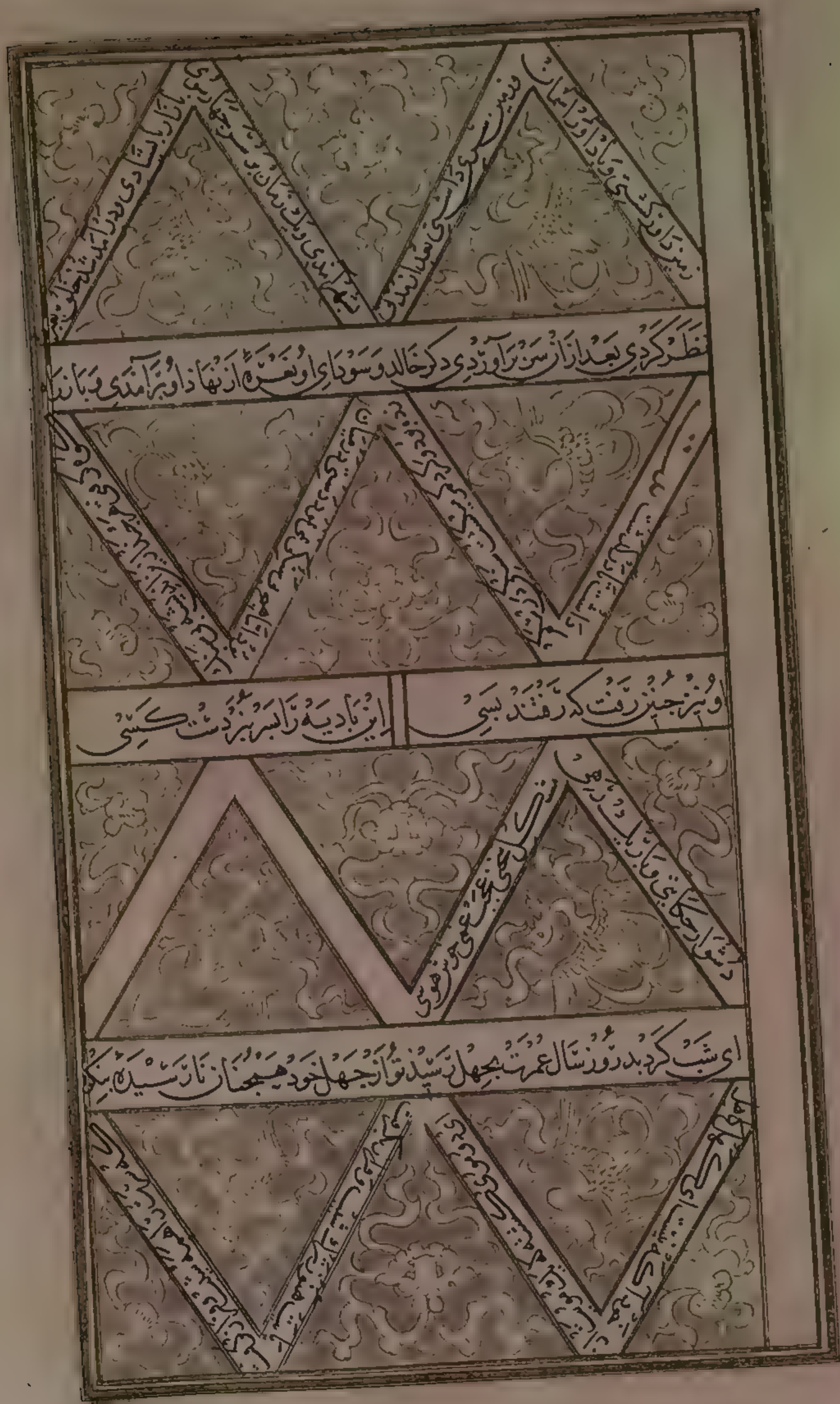

در آن غم یار و همدم او بوده است اکنون که بکرامت سزاوارم از گم نباشد

یار شادی می یابیم بشمار

ازین پس مونسای این درخت

که خاکش بر اینتر از نایب و تخت

نظر کردی بعد از آن سر راوردی در خال و سودای او نقش از نهاد او بر آمدی و بان

و نیز چهر رفت که رفتند بسوی

این بادیه را بر بخت گیتی

ای شب کرد بد روز سال عمرت بجهل رسیدن تو از جهل خود همچنان نارسیده

وَقْتُ زَوَالَتِ بَكَ نَبَتْ	بیت
بَنْفَشَه قَامَا سَرَو بَلَدَتْ	ز اسب فلک جو نشتن شد
سِيَه دِلِ مِجُو لَآ لَه جَنَد بَاشِي	که شاخ سبک برک است
بایزد بسطای ز جمة الله علیه روزی در آینه نظر کرد گفت	
ظَهَرَتِ الشَّيْبُ وَلَمْ يَذْهَبِ الْعَبْوُ لَا اَدْرِي مَا فِي الْعَيْنِ	
لَجَانَقْدِيكَ رُؤْيَا شَبَه	در نیاجوگان نور کردی شبیه
نَبِيْنَم مِزَاجِ شَرَامِعَتِكَ	که هستت سفید و سیه موی و دل
الهی تو قوتی شرف این در گزین بها جو از آن داشتی قیمت از آن زانی	
نِکَاه دَانِیَن تَخَرَّجَ اَکْه صِفَتِ کُلَّاب دَارِ دَبَر بَا ز کِ	
که صفت کلاب دارد ملوک مگر از انگشت هر نادی بدی خریف	
کِه یَدِ مَوْسِی اَسْت رَاه مَدَه نَفْسِ هَر نَار سِنَه اَز لَفْظِ کِه جَوَز عِیْنِ	
اَکَاه مَکَرِ اِیْنِ نَوْشِ کُتَدَه نَا کِه دَر عِلَیْسِ خُورده بِنَا ز وَرْدِ شِست تَاقِیَا مِ	
تَان دَارِ اِیْنِ رُخ نَهْمَنه رَا کِه دَر زَبَانِ رُوشِ دِلَان وَرْدِ شِست بِلَدَا وَا زَه	
کُن	بیت
نَو بَا وُ بَاغِ حِیَ نِشَان بُوْد	آن گنج روان که بس نهان بود
اَنْدِشَه اَو نَکَرده فِکَرِی	پیراهن او نکشته ذکرِی
اَوْرَدِشَر اَز جِهَانِ خَفِیَو	نا که جو مدد نمود تو فو
	الهی نفس را طقه را فیض فضل تو

نُصُوْجِی دَا دَقُوْتِ مَحِیْ لَه رَا جُوْد تُو اِنِ دِلِیْزِی مَحْشِد	بیت
وَكْرَنَه سُهَارَا کَا اِیْنِ مَحَل	که خورشید تابان کشد در
اَلْهَام تُو یَا فَنَفْسِ اِیْنِ نَفْسِ زِدْ نَفْزِ تُو بُوْد نَا خُورْدِ اِیْنِ خُورْدَه سِیْ کَرْدِ طَبِیْعَ رَا	
رَا تَکَلْفِی کَرْدِ بَر تَکْلِیْفِشِ بَر نَبَتْ زَبَانِ اَکَر خُورْدَه کُفْتِ بَجَرِ نَفْسِ نَه بَیُوْسْت	
بیت	بیت
کِشِیدَم تَظْهَرَا بَا نَزْ جَوَزِ دُر	سِیْکِ زِشَنه زِدْ مَرِیَا یِ نَفْکَر
کِه بَنَهَانِ کَرْدَه اَم دَر زَبَانِ اِیْنِ بُوْسْت	بسی مغر حقیقت های ای دوست
نَهَا دَم مَرَهه اَلَا رَوَاجِ نَامُش	در آن ساعت که می کردم تماش
	چیز کوید مصنف از بدایع و مولف
اِنْ غَرَابِ وِطَرِ اِفْ فَقِیْر حَقِیْقَ حُسَیْنِ بِنِ عَالَمِ اَبِی الْحَسَنِ الْحُسَیْنِی اَحْسَنَ اَللّٰهِ	
اَحْوَالَه کِه اِیْنِ عَرَا اِیْنِ اِیْکَا رَغِیْرِ یَقَاسِ اَنَکَا اَز نِصَا ت جِلْدَه خَا طِر	
وَصُورَاتِ خِیَامِ صَبِیْرِ اِیْنِ ضَعِیْفِ اَلْبَدَنِ دَر اَلْجَه	
اَز مَسَدِ فِطْرَتِ بِمُسَوْدِ عِ خَلِیْقَتِ	
تُرُوْل کَرْدَه اَسْت وَا زِ تَجَاعِ صَلَبِ قُدْرَتِ دَر بَطَانَتِ مَشِیْتِ حِکْمَتِ اَمَدِ	
وَا زِ مَادِ طَبِیْعَتِ کِه حَامِلَه اِیْنِ اَقْطَالِ بِمَشَقَّتِ بَاحِدَه وَشَدَّتِ رِیَا	
مُتَوَلَّد دَا یَه کَر اَمَا یَه عَقْلِ سَبْکِ دَسْتِ مَوْدَه وَهَر	
لِکِ نَادِر مَهْدِ جَهْدِ بَسَنَه وَا زِ بُوْسْتَانِ عِلْمِ شِرْ عَمَلِ دَا دَه وَبَدَسْتِ شَو	
دَر قَطَاعِ عَشْقِ بَیْجِدَه وَا مَدُو دَر شَوْ عِیْبِ اِنْ خِیَالِ حِیَا نِ زَا نِ نَقَابِ	

يَقْرَأُ وَجَلْبَابٌ صِدْقٌ وَحَدَرُ الْإِبْرَامِ خَفَاهَا أَنْ دِينَ زَيْدٍ وَعَيْبٌ مَجْهُوبٌ
وَأَسْنَهُ وَبَرٌّ بَرٌّ سَرِيحٌ وَجَالُ الْخُزْعَيْنِ رَأْيُ طَاعَتٍ وَصَفَاءُ
مَعَانِلَتِ صَبَاحَتٍ وَمَلَأَتْ أَفْرُودَهُ وَأَرْكَمَالُ طَارُوتَ وَنَهَائِتِ أَضَافَتِ
جَوْزِ شَيْدِ نَدَكُهُ
در شهر سنه احد

وَعَشْرٌ وَسَبْعُمَايَةُ شَاطِئُهُ بَلَغَتْ مَفْطُوحٌ وَمَوْشِجٌ سَاخَتْ دَانِ سَوَارِ خَلَا
تَجَنُّسٌ وَتَجَنُّسٌ وَتَرْصِيعٌ سَاعِدٌ وَنَافِثَانِ مُزَيْنٌ وَبِحَالِ كَرْدِ أَيْبِ
وَحَطُّ وَخَالِ الْفَاطِظِ عَرَبٌ وَاصْطِلَاحٌ عَجْمٌ تَابِعْدَارُ وَعَارِضَانِ عِدَارِ عَرْضُهُ
دَادُ فَرِ مَنَصِبُهُ زَبَانُ

دَرِخْلُوتِ حَلَقَةٍ پِيَا زِ اُورْدَه بَر قَاصِي وَفَتَانِ عَذْرَاتِ جَمْلَه عِصْمَتِ
وَأَنْ مَسْوَرَاتِ خَفِيَّة عِفَّتِ زَادِ مَجْلِسِ اُنْشُرِ نَامِ خَاطِبَانِ رَاغِبِ
وَعَاشِقَانِ طَالِبِ عَقْدِ لَبَّتِ اُمِدِ سَتِ كَدَرِ حَرَمِ قُلُوبِ صُدُورِ
مُحْتَرَمِ بَعِي جِهَانِ پِنَاهِ كَمَقَرِّ حَضَرَتِ اَللهِ اَنْدِ وَايَةِ

صِفَتِ خَالِ اَشْيَانِ سِيَا رِي مَكُنْدِ قُبُولِيَّتِ مَحْرَمِيَّتِ يَابَنْدِ وَاَنْ
دِيْدِ نَالِ سَنَدِ يَدِ هَرِ نَا حَفَاطِ كَه

اِنْ خَالِ اَشْيَانِ خَبَرِ مِي دِهَدِ
مَحْفُوظِ مَا سَتَدِ اِنْ شَاءَ اَللهِ وَتَعَالَى اَللهُ اَعْلَمُ بِالْصَّوَابِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

تَمَامُ شُدْ كِتَابِ تَرْهُمَةِ الْأَرْوَاحِ بِتَوْفِيقِ وَتَأْيِيدِ حَوْيِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَصِيْلِهِ اَللهُ عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهِ
وَمُظْهَرِ حَقِّهِ مُحَمَّدٍ اَللهِ الطَّيِّبِ الطَّاهِرِ

كُتِبَ مِنْ قِبَلِ اَفَقَرِ عِبَادِ اَللهِ الْعَبْدِ
نَصِيْرِ الْمَلِكِ الْخَافِظِ اَصْلِحَ اَللهُ اَحْوَالَهُ
در شهر سنه اثنی و خمسين
وَمَمْنَانِيَّةِ

کتاب طریح الخالص

حَمْدُ وَثَنایِ مَرَحْمَتِ رَاجِلِ جَلَالِهِ وَعِظَمُ
نَوَالِهِ اَنْ صَابِغِی کِه دَنُ خَلَاکِ کَشِیفُ
رَا اَنْ حَضِیضُ مَرکزِ جَهْلِ طَبِیْعَتِ بَظَرِ لُطْفِ
دَا اَنْ نَقْطَةُ عِلْمِ کَرْدِ اَیْنِدِ اَنْ مُبْدِی کِه قَطْرَةُ
اَبِ ضَعِیفِ رَا دَرِ قَعْدِ رِیایِ طَلُوتِ بَشَرِیَّتِ
بُورِ رَحْمَتِ صِدْفِ دُرِّ مَعْرِفَتِ سَاخْتِ جِیْمِ
سَقِیمِ حِیَوَانِی مِرَاجِ رَا اَنْ دَا رِ الشِّفَا کَرَمِ
بِوَاسِطَتِهِ عَقْلِ صَحِیحِ مَرَبَّتِهِ اِنْسَانِی
بَخْشِیدِ نَفْسِ خَسِیسِ شَیْطَانِی صِفَتِ اَنْ کَارِ
خَانَةِ فَضْلِ مَدَدِ رُوحِ قُدْسِی سَبِیْرَتِ مَلِکِ اَرزَانِی
دَاشْتِ صَحِیفَهُ یَلَاکِ کِه دَفْتَرِ آیاتِ

بَیِّنَاتِ بَحْدِ وَلِ اِیْعَالِ وَصِفَاتِ خُودِ بِه پَرَا
سِرِّ بَانِکُشْتِ اَرَادَتِ وَعِلْمِ اَرْقَامِ اِیْمَانِ
وَمَعْرِفَتِ دُرِّ اَوْرَاقِ اِطْوَارِ اَنْ دَرَجِ کَرْدِ
اَیْنِه جَانَاکِ کِه جَامِ جِهَانِ مایِ قُدْرَتِ
بَصِیْفَتِ اَنْوَازِ دَاتِ وَصِفَاتِ خُودِ بِنَا رَا
تَا بَعْکُسِ جَلَالِ وَجَمَالِ لَمُ رِیَازِ اَسْرَارِ حُجْدِ
وَمَحَبَّتِ دُرِّ دَا اِیْرِ مَرکزِ اَوْرَاقِ کَلِ
شُدِ جُونِ بَقْدُرَتِ بَرکَمَالِ وَحِکْمَتِ
بِوَاسِطَتِ کَالِ شِوِیَةِ نَفْسِ رَا اَنْ نَفْخِ رُوحِ
بَا اَتْمَامِ رِ سَاپِنْدِ وَتَرَبِیَّتِ قَلْبِ وَ قَالِبِ
اَنْ فِیضِ اِشْآنِ بَرکِیْبِ پُوشْتِ عِنَايَتِ
بِی عِلَّتِ اِنْ خُلَاصَه مَلِکِ وَ مَلِکُوتِ رَا اِخْلَعَتِ
اَجْتِنَادِ رَا بَرَا فَنَکَدِ وَاِیْنِ ذَبْلِ عِیْبِ وَ شَهَادَتِ
رَا اَنْ اَنْجِ اِصْطِفَا بَر سَرِ نَهَادِ وَ دَر لِبَاسِ
اِحْسَنِ تَقْوِی مَرکزِ کِه اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ اَدَمَ
عَلَى صُورَتِهِ عِبَارَتِ
اَز اَنَسْتِ کِه اَوْ رَا بَر شَرِ رِعْرِعَتِ وَ مَسْنَدِ

کرامت بنشاند بعد از آن از طینت او در
 چند هزار ذریه را بحدین نوع در وجود
 آورد و هر نوعی را بحدین صفت ظاهر کرد ایند
 و هر صفتی را بصفت و خاصیتی مخصوص کرد تا بحکم
 آن صفت و خاصیت در قاعده خلقت هر یکی مزاجی
 و عادت و مرکب گشت و از اینجا نقصان و کمال
 پدید آمد که موجب سعادت و نقاوت ایشان
 باشد و به نسبت از مبداء اصلی خود و اصل شوند
 چندین هزار مذهب و ادیان ظاهر گشته
 و اختلاف ملل و خل در میان افتاد بعضی در فروع
 از هر نوع شاخ و برگی انگیخت و بعضی در اصول از هر
 جنس معز و پوستی نموده طایفه در لوح صورت
 حکایت آب و گل در یک کوهی در و زرق معنی
 آیت جان و دل خواند و آن بحد از حال هر یک
 خبر داده کذلک زینب الکل من عملهم
 آثار قهر و لطف ظاهر شد آدم و ابلیس علت کشنه
 انوار جمال و جلال شعله زده کفر و دین

در میان آمدن فرمان الهی بیده ملکوت کل شی
 و الی ترجعون نظر

جه معلول از تجا علیت منه او	رها کن کثرت وقت همه او
همه با ارمه و ارمه میج	زهی مت کل حدی بیج بر شیخ
نه علم و عقل را از روی عبارت	نه و هم و فهم را جای اشارت
لکام محرم این را ز کرد دیر	بیان از داند بخا باز کرد دیر

و صد هزار تحفه حیات و کُل شته سلوات نشان حضرت
 عالی جناب آن نور باوه بوستان سعادت و اعجوبه عالم غیب و شهادت
 باد که منبع اخلاق الهی و مخزن اسرار نامتناهی ذات کمال و
 صفات او بود چنانچه خبر داد بعثت لائمه هکامه

الاخلاق نظر

آن نقطه مرکز نبوت	آن مرکز نقطه موت
آن خاصیتی مقام محمود	در و آن گشای قلمه جود
در پیاجه آمیخته هدایت	سر مایه دفتر عنایت
خونی که محیط شد بهر یک	خودیم محمد است بر شاک
آن دایره تابست در مرتب	بشناخت بسط را مرکب
شد نور و یابد آید آن دم	تا ز روی طفیل اوشت آدم

و درود بسیار و آفرینش شمار بر جمیع اصحاب و اتباع او که
هر یک بطهارت از حیل مخصوص اند و در تهید ایشان در نیایان
مخصوص اند و رضوان الله علیهم اجمعین و بر علماء کرام که کام کشگان
کنند عبودیت اند و بر مشایخ کبار که باز یافتگان خیر
ربوبیت اند قدس الله ارواحهم و اسرارهم و افاض علیهم انوارهم
آغاز کتاب طرب المجالس این مجعونیست
از صورت و معنی و هم سرشته و مجعونیست از اصل بقدرع باز بسته
تا مردم صاحب نظران حین مزاج و کمال قوت انسانی خبر یابد
و بقدر استعداد صلاحیت حیل خود را از معرفت خود معدودند
و بقوت بصیرت از علم الیقین بعین الیقین ترقی کند کسیر مدد
حق الیقین معاینه به بیند که در عیب و شهادت هیچ ذره را از
ذرات موجودات خاصیت فرزند آدم نداده اند و او است که در مراتب
و مراتب صورتی و معنوی بحسب مزاج سیر و سلوک فوق و تحت
همه می تواند بود که علیه و سحیح عبارت از آنست چنانچه
حق سبحانه و تعالی خبر داد و انتم الا علون **والله اعلم**
باز فرمود **شمار در راه اسفل سافلین** و این معنی از آنست
سبب بند مخصوص است که او را منظر قهر و لطف و مظهر فضل

و عدل کرده اند نا از حیض جمل بند رو علم قوت عروج یابد
و همچنین از واج معرفت بهاویه کفر و انکار هبوطی کند
ذلك نفذیر العزیز العظیم من لیس الله بضعف
یشا یجعل علی صراط مستقیم اما حکم آن از ادب از زیر لای در حجب
و شایط مخفی است و حوصله بشر را احاطه بکنه آن ممکن نیست
همیشه میان علم و جهل تردد می باشد و از آنجا بقصا و کمال
خود می رسد و درین تردد از عکس آن از ادب نوع اختیار می سر می زند
که مدار قاعده امور جوی و کمالی از نهاده اند و سر رشته
سعادت و شقاوت بدان باز بسته تا از رضای مبرم توفیق مقدر
بامضار شد و از لیس انسان الا ما سحر
پس دم دانش آموز چون بدلات از پر حالت و اف کشت و مجذبه
عنایت بر این حکایت اطلاع یافت و بدان اختیار می که کفیت
طرف علم بر طرف جهل راجح آمد و نقصان و کمال خود را از آن
طریق معلوم کرد و هم نیست آن توفیق سعی و فیه او شده است
در حرکات و سکات و تغییر و تبدیل ظاهر کرد و بحسب از در مدد
اخلاق و زیادت جبهه بدید آید اینجا از درکات حیوانی بدیجات
انسانی و صو حیل حاصل شود و اگر نعوذ بالله بر عکس این باشد که در میان

آمد داغ خد لا بر ناصیه حال او نهند حیوانات را بر و فضیلت
نهند و هم با اختیار خود در مضیق جهل نماید و غایت نقصان را کمال
حال خود بیند جز این مقدمه را نفهم کردی بقدر زاین بقیوت
حق فصلی چند در بیان آید که شرف اشان بر جمیع حیوانات
معین و مقدر شود و از روی تحقیق نه از روی بقتلیدار باب را
خود معلوم کرد که مردم مجرد صورت از حقیقت اشان نصیب نیابند
الا بتبدیل الاخلاق و اوصاف و اصل و فرع از ابار و شرافت خلق
نسبت داده اند نادری حقیقت و مجاز این معانی هیچ دقیقه مهمل
نماید فهرست فصول **فصل اول**
در بیان خلق و امر مشتمل بر هشت فصل **فصل اول**
در آغاز آفرینش عالم **فصل دوم** در صفت عالم شها
فصل سوم در اشارت کردن در حقیقت دنیا
فصل چهارم در صفت دنیا **فصل پنجم**
در مذهب دنیا و نصیحت **فصل ششم** در آفرینش
ابلیس **فصل هفتم** در بیان حال ابلیس **فصل هشتم**
در آفرینش آدم صغیر و کلمات الله علیه **فصل نهم**
دو مرد و زن و **فصل دهم** در اصناف ذریه آدم **فصل یازدهم**

فصل اول در آفرینش انبیاء علیهم السلام **فصل دوم**
در آفرینش علماء شریعت **فصل سوم** در آفرینش مشایخ طریقه
فصل چهارم در صفت علماء بخانی **فصل پنجم**
در صفت فقهاء صوری **فصل ششم** در صفت
مذکران حقیقی **فصل هفتم** در آفرینش امرا
فصل هشتم در بیان مراتب قوت امارت **فصل نهم**
در بیان امراء عادل **فصل دهم** در صفت امراء ظالم
فصل یازدهم در صفت عوام الناس **فصل بیستم**
در صفت زنان **فصل سی و یکم** در فضیلت
و شرف اشان بر جمیع حیوانات مشتمل بر چهارده فصل **فصل اول**
در آغاز مظاهر **فصل دوم** در جمیع اندک
حیوانات و مشورت کردن **فصل سوم** در سخن گفتن
حیوانات **فصل چهارم** در نند پیر کردن حیوانات و رسول
فرستادن بملک **فصل پنجم** در مشورت کردن ملک حیوان
با ارکان دولت **فصل ششم** در فرستادن ملک حیوان
با ارکان دولت **فصل هفتم** در جمیع اندک در نگاه
ملک حیوان **فصل هشتم** در مظاهر شیر یا حکیم

فصل نهم در مناظره نور با حکیم شام
فصل دهم در مناظره رویا با حکیم ترک فضل
یا زدهم در مناظره عنکبوت با حکیم روم فضل
دوازدهم در مناظره کشف با حکیم
عراق صد و نهم در مناظره طائر با حکیم هند
فصل چهاردهم در مناظره های حکیم خراسان قسم
جک ها نهم در بیان اخلاق حمیده شمل زنه
فصل اول در بیان علم فصل دوم
در بیان علم فصل سوم در بیان حیا فصل چهارم
در بیان حبه فصل پنجم در بیان عفو فصل ششم
در بیان صدق فصل هفتم در بیان عدل فصل هشتم
در بیان شفقت فصل نهم در بیان تواضع قسم پنجم
در اوصاف سه شتمل بدو از ده فصل اول
در بیان هوا و فصل دوم در بیان عجب فصل سوم
در بیان کبر فصل چهارم در بیان خسد فصل
پنجم در بیان بغض فصل ششم در بیان
حرص و شهوت فصل هفتم در بیان بخل فصل

هشتم در بیان سرف فضل نهم در بیان
یا فضل دهم در بیان طمع فصل یازدهم
در بیان مل فضل وازدهم در رسم و عادت قسم
اول در بیان خلق و امر مشتمل بر هشت
فصل اول در آغاز آفرینش و صفت عالم غیب
بشارت وجود کوز و مکان و ظهور انس و جان یعنی بنیادیت
لانمان که وان مرشی الا عند الله در سواد و حقه
مطلق ذات کامل صفات حق بوده و عالم از بحر محیط
و غیر خلیه ناکاه موج ارادت خواست عواصم قدرت لایزال
بشارت اسرار و کمال زایر فعل بیوست و انجذبت
کان الله و لم یکن بعد شی جوهر روح اعظم را
استخراج کرد و آن جوهر قطره بود از بازاری غریب و استغنا
در نظر لطف با انواع تربیت شرف گشته بحکم آن صفوت
و تفاوت که از معدن اصیل بحسن استعداد همراه او
بود قابل انوار ذات و صفات آمد و از اخلاق حضرت مهدیت
فیض کامل یافت بر ششعه آن انوار حقیقت ذات او
جز در صدف عذیت اجزاء آن جوهر باجماع او صاف

وَاَخْلَقَ مَقْعُودَ كَسَتْ وَبَرِّ مِثَالِ كَوَكَبٍ دُرِّ اَنْ تَقْلُقَ شَجَرَهُ
 مَبَارَكَهُ شُعْلَهُ زَدَنَ كَرَفَتِ نُوْرٍ مَحْمَدِي صَلَّيَ اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 طُلُوعُ كَرْدٍ وَعَقْلُ كِهْ قَلَمُ الْهَيْسَتِ بَرِّ لَوْحٍ وَجُودُ اِنْ اِقْبَالَ وَاَدْبَارُ خَوْدِ
 يَافَتْ بَعْدَانَا اَنْوَارُ نَقْطَهَا يُنَوِّتُ بَعِيْنِي اَرْوَاحُ اِنْسِيَا بَرِّ تَبِيْطِ طَالِعِ شَدْدَنْدِ
 كَسْرَ بَهْ نَسَبَتْ نَظَرُ لُطْفٍ وَتَهَرُّكِهِ بِرِّ تَوْجَمَالِ وَجَلَالِ الْمَنِيْرِ لِي اَنْدِ شُعْلَهُ
 بَرِّ وَنَوْعِ قِسْمَتِ شُدِي كِي نُوْرَانِي وَبِي كِي ظُلْمَانِي نَبِيْشَلِ هَجُوْ اَشْرُوْدُوْدِ
 اَزَانِ قِسْمِ كِهْ نُوْرَانِي بُودِ بَمَرَاتِ اشْخَامِ مَلَايِكُ كِهْ وَاَرْوَاحِ اصْحَابِ
 يَمِيْنِ وَبِهِيْشْتِ وَخُوْرُ وَاَعْلَانِ وَخَزِيْنَةُ جَنَانِ وَابْجَهْ دُرُوْسَتْ اَزْ اَلْوَانِ
 وَبَعِيْمِ دُرُوْجُوْدِ اَمْدَنْدِ وَاَزَانِ قِسْمِ كِهْ ظُلْمَانِي بُودِ حَقِيْقَتِ اَلْبَلِيْشِ
 وَشِيَا طِيْنِ وَاَرْوَاحِ اصْحَابِ شَمَالِ وِدُوْرُخِ وَزَبَانِيَهْ وَابْجَهْ بَدُوْ نَسَبَتْ
 كَاَزْدَانِ اَنْوَاعِ عَذَابِ اَفْرِيْذِ شُدِ بُرْكَ اَنْ كُتْنَهْ اَنْدِ اَلرُّوْحِ خَلْقِ
 خَرِيْقِ الْعِزَّةِ اَشَارَتْ بِدِيْزِ مَعْنِيْ اَسْتِ بَعْدَانِ اِنْ بَدَانِ كِهْ جُوْ
 رُوْحِ جُوْنِ دَرِ شُعَاعِ اَنْوَارِ حَقِيْقَتِيْ مَحُوْ بُودِ بَلَكِ كِهْ خَرْدَهْمَهْ اَنْ بُودِ
 كِهْ قُوْتِ وَفَدَرَتْ جَمْلَهْ صِفَاتِ دَرِ اَسْهْ نَهَادِ اَوْ مَجْلِيْ شُدِ حَوْرَانِ
 بَقَرِ بَقَرِ حَوْرِ شَنَاخْتِ بَسْ تَعْلِيْمِ اَوْ بَدِيْدِ وَبَشِيْدِ وَبَدَانِسْتِ وَبِكْفَتْ
 عَقْلِ تَرَجْمَانِ اَوْ شُدِ نَادِرِ صَفِ طَاعَتِ بَوَاسِطَهْ اَوْ جَمِيْعِ مَلَايِكُ كَا
 كِهْ فَالِدِ اِنْ عَمْدِ رُبِّكَ لِيْسِيْجُوْ لِيْسِيْجُوْ لِيْسِيْجُوْ لِيْسِيْجُوْ لِيْسِيْجُوْ

۷۵
 دَرِ شَانِ اِنْسَانِسْتِ بِاَنْوَاعِ تَسْبِيْحِ وَتَحْمِيْدِ وَتَكْبِيْرِ وَتَهْلِيْلِ زَبَانِ
 كَشَادَهْ كَسَتْ بَرِّ هَدِيْكَ دَرِ مَقَامِ خَوْدِ قَاَرِ يَافَتْ دُجَانِ كِهْ
 كُتْنَدِ وَاَمَّا اَلْاَلِهْمَقَامِ مَعْلُوْمِ رَاجُوْنِ اِنْ مَقْدَمَهْ مَعْلُوْمِ
 شُدِ بَعْدَانِ زِيْ بِيَايِدِ دَانِسْتِ كِهْ مَسْكَنْ وَفَقَرِ اِنْ جُمْلَهْ دَرِ
 عَالَمِ غِيْبِ بُودِ وَهَسْتِ كِهْ دَاَرْ اَلْفَتَرَارِ وَعَقَبِيْ وَآخِرَتْ عِبَارَتِ اَزَانِسْتِ
 وَاِنْ عَالَمِ مَرَكَزِ شُدِ دَرِ اِيْنِ قُدْرَتِ مِيَاَنْ رَحْمَتِ وَغَضَبِ بَدِيْدِ اَمْدَنْ
 وَبَرِّ اِيْ اَظْهَارِ فَضْلِ وَعَدْلِ وَرِضَا وَشَخْطِ وَعَفْوِ وَعِقَابِ كِهْ اَوْصَالِ
 ذَاتِ وَاجِبِ اَلْوُجُوْدِ اَنْدِ جَنَابِجَهْ مَقْنَضَا اَزْدَتِ اُسْتِ مَوْجُوْدِ كَشْتَهْ عَالِيْسْتِ
 اَزْ نَارِ وَنُوْرِ حَقِيْقَهْ اَسْتِ بِرِّ كُلِّ وَخَارِ لَطِيْفَهْ اَسْتِ دَرِ حَضَرْتِ عِنْدِيْ
 يَحْبُوْبِ عَمُوْسِيْشْتِ دَرِ نُوْشُوْغَرْتِ مَحْبُوْبِ قَصْرِ شَيْتِ طَاقِ اِيْوَاْشِ فَرْدِ وَرُوْ عَلِيْنِ
 دَهْلِيْنِ بَارَكَا هَشْ هَاوِيَهْ وَبِخَيْرِ بِنِ مَكَا هِيْشْتِ بَرِّ اِيْوَاْشِ اَرْوَاحِ پُوْتَهْ اَسْتِ
 كَاَزِيْزِ اَشْبَاحِ سَرِ اِيْرْدَهْ اَسْتِ مُعَلِّمِ بِيَقَايِ اِيْرِيْ دَاَرْ اَلْمَلَايِكِيْنِ نَادِيْشِيْكَ
 وَبَدِيْ كَشُوْرِيْسْتِ بِحَدُوْ نَهَايَتِ مَلَكِيْسْتِ بِنَقْصَانِ وَغَايَتِ جَانَانِ
 قُرْ اِنْ مَجِيْدِ خَبَرِيْ دِهْدِ فَازِ اَمْرَاتِ ثَمَرَاتِ نَعِيْمَا
 وَهَلْكَ اَكْبِيْلِ نَظَرِ

جَهَانِسْتِ اَوْزَانَهْ پَايِ وَنَهْ سَدِ اَزْ اَلْمَشْرِقِسْتِ وَاَبْدِ مَغْرِبِشْتِ	نَكِيْدِ بِيْمَرِ اِنْ عَقْلِ بَشَرِ اَنْهْ اَنْ كَرْدِ جَرِيْحِ رُوْزِ دُرُوْشْتِ
--	---

جه قدرت نهادنت ترتیب او نه از هفت و جازنت ترکیب او
در از خطه و نیکه بر خاک و باد در از ملک و رسم کوز و فساد

عقل با در وصف او بحال تصرف و نامان ترک کلف نیست اگر چه عقل
نیز جزو نیست اما جزو را بر کمال محط بود از آن حال است مگر عقل انبیا
که بیکل عنایت از نور هدایت بقدر استعداد حوصله هر یکی
باز اطلاق یابند و عقول انبیا و رسل را از این معنی حظی حاصل آید و اندک
عرصه عالم غیب نامشاهی است زیرا که مظهر لطف و قهر الهیست جلجل
خلق را در این عالم گذرد اندک که حقیقت طلوع و افول
سیارات مشاهده کرد و در اصطلاح و استعارت محققان ملک و ملکوت
عبارت از عالم شهادت و غیبت است و در عالم شهادت حکمت ظاهر است
و قدرت مخفی و در عالم غیب بر عکس این و حکمت در قدرت داخل است
و قدرت در حکمت سنجیده است زیرا که تا این احوال صفات را از لوح
کمال خود منزال الابد انقطاع بود و نخواهد بود الا
الحق و الامر تبارک الله رب العالمین در صفت عالم شهادت
جوزی که محط علم را موح ازادت بسیم لطف و صرصر قهر در جنبش
آورد بعد از آنج غواص قدرت با شانت از جوهر روح نابدیدا ورده
بود نور حکمت نیز از مطلع خود بتافت و قوت طلوع او از انقباض ظلماتی

که گفت شده است شری مفصل گشت جزو غلبه احوال صفات
بود بر ترتیب هر یک از کمال انشای مثال کوهی شد بحکم الهی
نظر بند حمت بر و شایط بود از هیبت آشوب افعال از صفات که هر یکی
از مطلع خود بر و فزاد و مانند لایق معلوم شجلی
شدند که از شود در حقیقت هستی از کوهی دید آمد بقدر لطافت
و کثافتی که در نهاد او تعیی بود افلاک و اجرام و طبایع بمزاج در وجود
آمد و ترکیب عالم شهادت که منزل کوز و فساد است بنقدیر
عزیز علم ترتیب یافت حاصل الامز جوز از کم عدد و بصیرت
وجود آمد و همچنانکه ازادت از نیر خلی افضا کرد هر نوع و جنس از درازید
موجودات خاصیتی مخصوص گشت این جمله در دیرستان حکمت
از تلفظ عنایت بر نگار بشو و ان من شیء الا یسبح بحمده
از رانی فرمودند تا برای امثال امرد بار و فساد حکم سیحانی بر نیج
فلا یعمل علی شاکلته طریق صواب را اندام توانست
نمود و جناح شرط سنت الهی قاعده مکنت و باد شاهی است
جل ذکره اشار عرصه ممالک علوی و سفلی بواسطه بسایط
و مرکبات معمود تواند بود **نظم**
ملک و ملکوت را خداوند حکیم آراست جنانچه خواست از حکم قدیم

جو روح الله ترا چشمی بیاید اگر خواهی که دنیا رخ نماید
 نزد یک اهل صورت است که حقیقت همین عالم ظاهر است
 که فراز و نشیب از بخت سر معاینه می شود غیب و آن
 مثل زمین و آسمانست و کوه و درخت و عمارت و ذرات است
 بار و نوا حیالی و کثرت اموال است با غلبه جاه و رفعت با
 دبدبه سلطنت و خمت و نداشت که این جنبه متاع
 دنیا است نه حقیقت او نزد یک اهل معنی قیاس ایشان غلط است
 عظیم و تصویر نیست نامستقیم زیرا که آسمان و قله دعا است
 و مقدر ملائکه اعلی است زمین محال اثر رحمت الهیست
 و محیط انوار نامتناهیست آن سقفت پید قدرت مرفوع این
 سطحیست بخت حکمت بود و آن قصر نیست منقش بگوایک منالای
 این صحن نیست مرصع بجواهر و لای از حقه است عقل مهره
 باز را این صنایع نیست طبع چاره ساز را جنانچه خبر دادند ما

خلقنا ما الا بالحق مشق
 در نه وحدت از فلیل و کثیر
 من است آن بکار تو منزلت
 کشت از خط است و امفهوم
 آسمان و زمین پس است دلیل
 منظر است این بین تو مرتبش
 نقطه فردان پر دگر معلوم

و هم بر زینت خاک مخزن است از حقائق است و من فی انواع خلا
 امهات زامایه است و زبان مولد زاده است مهر بان نرم دلپشت در شتی
 شکسته است بد رشتی خشک نه از درد امنی است سرد پشته از کرم خست

نظم	او بمن آسان میگرد ز ا
خست اول نهاد آدم ز ا	خاک ناپای در میان تشاد
هیچ فرزندان امهات ترا	آب خود سبب جیانت و بنا

پای مرد نیست هر بزم زادت کبریت هر اصل ز باغ زار رخ
 روی از نم اوست راع زار سبزی از قدم اوست نظم

از در حق نیست خلعتی	و من الماء کل شیء حی
---------------------	----------------------

هو این واسطه نشو و نماست مشاطه شاخ و برگ و کجاست
 هوا کران قدر نیست سبک روح تهر دست نیست با هزار فوج مسبحان
 صف زده زاپهر و از روسیا حاز دلشده زان زاپا و جها فصل
 را از روضه باب حیرت از روی شرف نقاب مشق

آمد شد اوست گزید با ف	دینا جبهه مرک و زید کایت
چون گره تو سر نو آمو	که ساگر و که روان سب و زو
یعقوب جو یا بدام آو	او بود که بوی بر هر آو
از بای که ادب بقدر مات	او آمدن مرکب سلیمان

او بود که جز زهاشده از بند
 بنیاد نمود و عادی بر کند
 و همچنین آتش مرغیست سرافراز هم خام سوز و هر بخنه شان
 سیه پوشیست همه عمر سرخ روی سوخته است همیشه در جنت
 و جوی کرم رویت الحق صاحب قدم کلیم راه بر نیست

و بی خلیل راهمدم نیست	نظم	ملازم و مرکز دان در حقیقت
توانش زادرین بر کار حکمت		همیشه عالم خام بودی
اگر نه طبع آتش دام بودی		ز دریای حقیقت آب در جوی
درخت و کوه ز این کرد درین کوی		بقدر خود تحمل کرده باری
همه از امر خود مشغول کاری		

حاصل الامر این همه که گفتیم در این وجود یک حکم دارند
 اما هر یکی در مرتبه بصفتی مخصوص آمده و در مرتبای قبول فیض و
 مستعد گشته و در از قبیل نوع خطاب مشرف شده باین ماک
 و منال و ترقه احوال و آنچه از این قبیل است خود قسم نیست از این جلاله
 در کلام مجید بیان فرموده نحن قسمنا اینهمه بعیشهم
 فی الحیوة الدنیا و هذا اشارت بدین معنی قل من ربنا ربنا
 التي اخرج لعباده والطيبات عزیز من این جمله متاع و نیست
 دنیا اند و حقیقت دنیا از این طریق فهم شود اگر گوئی

که این جمله را که نسبت بدنیاست از عالم لطف خطاب کرده اند
 و دنیا هم از این خطیست این حدیث یا دنیا ای اخروی من خدای
 پس حکمت چیست که حواله بعالق تهراند کوسم این سوال
 غموضی و دنی داند و کاغد و قلم را صلا حیت محرم نیست اما از
 طریق ظاهر خطاب دنیا هم از آن نوع آمده که خطاب الیها
 که یا ابلیس ایا ابلیس منع است و هر دو مجرم
 نص و حدیث ملعون و مغبوط است و حکمت در طرد و لغز ایشان جز
 تهر بخیر و کمال استغنائیست لایسار عما یفعل

پرسید مگر کی ز ابلیس	کای غمزه جهان بلبس
در عالم بعد مونس نیست	انجا چه خوری غداء تو چیست
گفت از هم خویش و کس که دادم	دنیا شده جفت و ساز و آرم
من او شده ام او من از دل و جان	وزند نخست او هوا دارم
خواهم ز خدای و خلق لعنت	این قوت نیست پس بقوت

فصل چهارم در صفت دنیا جو انمردا حقیقت
 دنیا اطلاع یافتن نه کار هر بوالفضولست اما اگر بر اوصاف
 او واقف شوی ترا یقین گردد که او خرده و دشتیست که در دکان
 وی جز متاع غرور نیست و معامله با او کردن جز لعب و لهو است

نظم	بزرگ و بوی این زال کهن سال
شوغر که بد مهرت و بد فال	جواد رحمت آمد آخر این خن
خسبی که کنای مغرور تا کن	از آن لیم برین در که شکوشت
که از خوان حقیقت استخوان خواست	اگر قارون بودی طالب کینج
بکار زینر زینت بصد رنج	از آن عینی علم بر آسمان زد
که اول پای به فرق جهان زد	دنیا بخاست نیست غلیظ که
آنک او در سیار اثر دارد ز الکت	لعلت باز پخته است آدمی که از
مرد دلپست زندگانی خوار کرد از جان نیست	سبک رفتار کرد گشت
یوسف ربای ز الپست رستم نمای	رو با ز پست شیر افکند گفت از
طبع نیست خر کوش طاووس شک	لست مازن بان مورجه
پایست موبدندان اهو حشمت	بلک نهیب دوزخ رو نیست
بهشتی فریب جلا نیست نوحه	کرنایست خیر ز کد
نظم	دنا که حقیقتش بجان است
دیوانه پرست دوزخ نواز است	دردیده اعتبار خواب نیست
بر که گذرخد سرا نیست	پی پاوست هزار در پیش
سرسنه یکی هزار سر پیش	کوته نظری در نازدستی
دانا خرد بهوش مسی	بکشد بجفا و سوك دار د

کردن زند و وقت انحاز د	اودنک ز نهیست پیش این در
کردن زخم منک اوشت بنگر	این طرفه که یک خشت و صد زند
یک لب و هزار گونه نهرنگ	این میشین ز کرم و سردش
مشغول مشویشخ و زردش	این ملعونه را عادت نیست که
سیار گفته برای کند زیر که با نوع خواهد که خود نمای	کند بر هر طایفه بشکلی غن زنده و در هر مقامی
بصفتی جلوه کند از کدورت محبت و تاثیر حشمت او در طینت	هر نفسی جان او صاف پیمه و ایصال قبحه در وجود آید که عقل از
اذا لک آن عاجز مضطر کرد جز بیارگاه بلوک زند نقاب حشمت	فرو کند از دوازده طریقه عیونت کرشمه آغاز کند بس یاد خوت در سدر
و اتش شهوت در بر دامن گشای بغفلت خراپند کیرد بیاد ظلم و اسباب	فتنه از اینجا بلند می پدید و قاعده عدل و ذات دین حال روی بستی
نهد نا از اثر آن فرعون دعوی خدای کند و شداد بود اذلاف جهانبانی	
نظم	طرفه زالی بگر که برد راو
همه کرد ز گشای دهر زبون	همان و بار نامه جمشید
هم از و طمطراق افروخت	بر کشید جمله را بدلت و تحت
باز شان بکند ز تحت کون	اوش هر که پشت پای بندد

آخر از دست او بخازد کون	چون بچفل مدعیان
-------------------------	-----------------

علم زود چشم بند بیا باز کند و در شیوه کبر و حیند
 باز کند از حرکات و صرصر میل دمد آهنت از مهبت نفات
 و بدعت در ویدید آید و کلبن شرع و سنت زادر هین باغ دین
 شاخ و برگ زینتر کیند ایشان بدان سبب در جبهه و منصب و بجاه
 افتد و چون دلوتی خود را بر سر نایب ناول و رخصت در او نیزند
 شرع و سنت هر یک را بر بار خال خطاب میکند و از راه نصحت

سکونید شهر	ایادر پایگاه حرم ماند
------------	-----------------------

جه پنداری که در اسلام صدی	توسرد وری ز علم ای شهزاده شهر
که نزد پست کز خورد ز شهر	صد زانی که منصف شهر
نصد زانی شدی حقا که دهی	سزای زین خود یار سر انجام
تو دانی خواه صد ز خواه دهی	باز جو خلقه دل و پوشان

فکر کند ز کند دست از آستین زرق وریا باز د و پای هوس
 بر زین نشا طزد ز کبر و ز کار تقلید و تحمیل بر روی میرا
 صید و یقین نشند و طریقه زندقه و یا حاد در جها حبل
 و جهالت شایع شود یا و کرد از جوار سزار کربار هوا بر اند خورشید
 سنت نابگاه کل سطح و طامات و هزل و خرافات بیند آیند

مشقوی	تدیک بمد هب جلولی
-------	-------------------

شیطان صفت و جهان نشوید
 در کرم زوی خلقت از یخ
 جمله بفریب خلق شعول
 و همچنین چون محلی معمان

و محشمان در لایه مجر حلو و قار لست رود و در دوزخ و عجب
 و رعوت بصر از سرمه غرور و در چشم و آستین بر روی در گفت و گو آید
 حسن نیه مایه را چون در فر و خن از داند اما تر حصر از و خن کیزد
 خرم سوخته جندان خام طمع و در چهار سوی مل دکان سودا بخند
 بناکت و سیم ناسه محمل و خنات در ریشه باز از همت ز رخ تمام
 کیند و بضاعت مزجاة خلاف و خیانت زان و نقی و دوا حید آید
 جوهر نفیس دیانت کاسید و فاسد کرد و باز بسنه صد و صیانت را

قیمتی نماید	نظم
-------------	-----

از جهان نام این همه کرد	ایلی جند زیشی کبر باد
خویش را خاص کرده عانی جند	مخنه سودای حرم خای جند
زیر بارند جو خرد جبال	از برای دور و نه نعمت و مال
همه در دنده ز فطاز	خواجه شهر و مخدر تجار
	الفقه دنیا را با هر یکی ازین نوع

شهرت

مَكْرُودِ شَتَائِنِست و در میان مَرُورِ آن چندی ویشتر است
 جَوَازِ آنست که کسی از پیرانِ اَشْفِیاءِ نَهیبِ دَهْدِ در خازنِ کُشَن
 بختِ رُجُو این مَهْدِ دُنیا و او در هیچ کُدامِ نِزِ جُمْلَه اَنَا و نَاقِص
 و او خود تمامِ نِزِ اَوَّلِ عَمَلِست و مَلامتِ آخرِ حَسَنِست و نَاسِت
فصل پنجم در مَدَمَتِ دُنیا و نَصِیحتِ طَالِبِانِ اَو این مَلُومِست ^{است}
 که مَصِیقتِ اَو از هزار یکی و از نیشیارِ آنست که در مَلَمِ اَمَدِ هَر کُند
 اَنجَبِ اَلِ عَرُوزِ خُودانه خوارِ حُوص و اَمَلِ کُند اِنْد و مَکاید شُور
 او مَکُور و مَرُورِ مَسْئَلَه و اَسیرِ شُهرتِ و شُهره شاختِ یَقینِست اید
 کانتِ که طَرِ یُوقِیرِ و صَلاحِ دُی و اَو مَسْئُودِ شُد و اَمیدِ نِعادَتِ
 و مَلاحِ اِخِرِی اَنْد مَنقُطِعِ کُشتِ جَنانِجِه خَلَقِ عَالَمِ فَرُودِ مَالِ مَیَی
الآخرة من خلاق نطفه

دو بار اندر دُشوارِ بَیِّنِ **بیک کوز بر دو حَرِش کُلِ نَشِی** ^{این}
 مَحْرُومِ بَیِّنِ نَاسِت اَکْثَرِ اَنادَتِ دُنیا در مَیَمَرِ مَکْرانِست در مَدَمَتِ
 عَمَرِی که مَدانَد اَکْثَرِ بَرُوعِ شَیْعی و اَصِلِ مِشُود و مَرادِ او در کُتار
 اَو مِیَمَرِ جَنانِجِه مَیَمُودِ نَد مَر کُلِ بَرِیدِ العاجِلِ عَجلانِ
 لَدِیها فَا نَشالَمَن بَرِیدِ بَا آنکه در حَقِیقتِ اَن حَالِ مِشائِست
 خِیالِ نِست نَریعِ السَّیْرِ جَنانِکِ حَمَلَه بَیَمَدِ مَیَمُورِ و اَمَدِ جَنانِ

جَنانِ شُکَلِ نِست که نِیازِ نَدَه نِزِ اَن نِشِست مَادِ بَارِ نَظَمِ
 بُوَد شُ اَمیدِ رَحْمَتِ مَرَدِ جِهانِ و لَیْکِ بَیْزِ اَو جَمِیْعِ مَکْرانِ نِشِست بَرِیدِ
ذلك هو الحسن المبین در نِزِ مِیَمَرِ
 حِکایَتِ بَیَمَرِ مِشِست نَظَمِ کُردِه شُد نَافَا اَن اَعِیْتِ اَرِ حَاصِلِ اَیْدِ

مَشُوعِ	اَمَرِی نَا کُفِست مَرَدِ کِ مِشِست
بَای مَرَدِش دُورِ مَرِغِ دادِ بَست	جُز فَرَدِش بَرُوزِ کُشِست
مَرَدِش مَرَدِه یافِست اَنْدِست	کُودِکِ از کَارِ خُشِشِ مَیَمَدِ
دَستِ خَالِی و کُوزِ بَارِ مَیَمَدِ	قَصَه طَالِبِ مَتاعِ عَیْشِشِش
مِیَمَرِش اَکْثَرِ مَکُورِ کُوزِ	جُز جَلِ و عِلادِ در کَلَامِ مِجَدِ

اَن حَالِ نِند کَا خُودِ خَبرِ داد و فَرُودِ مَن مَرِیدِ الدنیا
 و مَن مَرِیدِ الدنیا در نِزِ اَیْتِ اَزادَتِ خَاصِ و عَامِ زَا بَیَا اَن سَیَمَدِ
 و قَصَه نِکِ و بَدِش اَکْثَرِ مِیَمَدِ دُشِش نَا اَزادِش مِشِست جَایِ کُند و دُورِ
 و نَزْدِیکِ زَا بَیغامِ مِی فِی هَدِ عَیْشِشِش جُودِ اَنادَتِ مَرَدِش در هَمِه اَحْوالِ
 تَشِیعِ عِلْمِ اَوِشْتِ هَما بَیسه اَنادَتِ دُنیا اَز اَنجَبِ بَیادِ کُ مِیَمَلُوظِ طَایِرِ
 مِزِ الحَیْوَ الدنیا و مَرِیدِ الدنیا عَالَمِ مِزِ و هَمِ مِزِ نِشِست اَنادَتِ
 عَقْشِی اَنانِجِه و مِزِ آخِرَه مِزِ مِزِ قُوتِ بَا نَا اَنادَتِ مِزِ کِ مِزِ کِ
 و جَمِیدِ تَشِیعِ اِن عِلْمِ بَاشَدِ که و اَلذِی مِزِ مِزِ مِزِ کُوزِ

طالب دنیا بنزد طالب عقبی گرفت و طالب عقبی بنزد طالب مولى
 شريك اى ظلم جهول و اى مدبر بر فضول در صحیفه اعمام
 و در میراث احوال خود تا امل و ندری واجب از بنور بصیرت در دایره
 فکرت طوافی کن نام کرمشاهه کنی که ازادت کدام طرف
 از نهاد تو سر بریزند و بعلم خود ویتائی بر گیر که از کدام طواف
 از نهاد تو سر بریزند و بعلم خود طائفه جهل که نا ازان قوم نباشی
 که حق سبحانه و تعالی خبر میدهد که مذبذبین است
 ذلك لا الى مولی لا الى و طالب دنیا را گفت و هر من الاخره
 غافلون بحقیقت عقل ایشان است که مغرضه حق را بجهل خود
 ساختند یعنی شمر داشتند دوست را دوست پنداشتند کدام
 غفلت از قوی تر و کدام کبر از ببالا تر مهر عالم علیه الصلوة
 و التحیة از انجا فرموده حب الدنيا اس کل ضلالتة ناسنة که
 خداوند از مملکت هیچ فاسد و فاجر و باغی و طاعی زاد را محکمه سیاست آن
 نوع مطالبت نفرماید که بنده که از حاضر خود را در آن حال
 که از دایره طاعت ایشان متمرد نمایند و بکفران صریح حقوق
 نعمت را منسب کنند و در طریقه عصیان روی یکی از اعادی و
 مخالفان حضرت ایشان دارند چنانچه از حال آن ناخوشینا سبب

مولا

بالم طغیان و سر حلقه اهل شقاوت و خد لا خبر دادند و لو
 شینا الرفعا بهر او لکن داخل الی الارض و اتبع هو
 حکایت آن یک حضرت و آن برید عنت جبرئیل امیر در بارگاه زین
 در آمد و گفت یا رسول الله ما در دایره آورد ام که بلبس بر غنچه را
 اگر در همه عمر بکار این معنی ندی آنمندی انجم بخراست را
 در زمینه کلاب داخل نگشت بعد از این آیت بخواند که
 لا تشرع فلو بنا بعد از هدیتنا و هب لنا من لدنک
 رحمة انک انت الوهاب جو کل زاندر از نشناختی
 ز باطل سوی حق نپرداختی درخت امیدت از این خسته برست
 که خرمشهر در جبهه تو کوهرست قار و ز دون که در دنیای
 دنی بود جور بر آن و بوی از ملعونه معرود شد و متاع و زینت
 او در جبهه آن نادیده تربیتی ناف شرخوت از کربان تحید
 و تکبر بر آورد و دامن کتان بفاحر و تکاثر در خرامید
 آمد عاقلان قوم را گفتند لا تفرح ان الله لا یحب الفرحین
 بادشمن صحبت مدار که دوست نمیشند در بر در که بیان
 آن تا از تو بیارند اسب نشاط بر نشاط هوس کدم مزار که
 فرزند بنده تو محکم نیست یاز که از انجمن پل مال مکن

که شه رخ مراد در قنات و انج فيما انتك الله الدار
 الآخرة ان خاك كد انيت كه عافلا در او كشت كشته ميدانست
 كه عافلا در او كشت كشته تخم طاعت پياش كه مرزعه
 آخرت بجای حب الخیر حب خیری يك از كه مصلحت است
 و لانس ضیك من الدنيا همان قدر كه كیر كشته است
 ناپسندیده افتد یعنی فراخ روی مگر كه ناكاه شك بر كشد
 آنچه زیادت آن سفر معاد است بانیست كه بر پشت آدمی نازدست

نظم	دینا بمنزل خریست پر بار
خریده او مشویی گبار	این لاشه اگر چه تیغ زانند
جوز برسد پل رسد بماند	آن حاصل این فراز دستی
تا روز سقف درجه بار بستی	هر چه از پل بر باقی بگذشت

دینا ش بخوان كه آخرت كشت و احسن كما احسن الله
 البیت و نعماء حق و اد در جمیع احوال مشاهده كن
 احسان و اكرام او را من كل الوجوه صوبت و معنی معین
 شناس حضرت واجب الوجود كه این همه تاثر جو او است
 در مقام نیایش دار ركوع و سجود بی بدیت
 قبولی كه آن حق رسد زدم كن جو با تو نگو میكند بدمكن

بجای

ولا تبغ الفساد فی الامر در ریشه بازار فتاد بخندام
 كه رشتكاری نیایی در جها رتوی طبع سودا مكن

كه زیان كنی مشورت	ز قار و زو و بلمه اگر فضا كفت
نه رانیست كه چشم عقلش نهفت	ز نمد و زعفران از آن كرد بیم
كه ناكرد داكه خلیل و كلم	خردمند را هست زو و زو روز
كه شك را ادب پیش یوز	جو امان را دنیا معبر نیست

نماید

بای آمد شد اصحاب تجارت ناز متاع غرور و زانبر مال هر يك
 چیست كه در طلب زیادت شد آن سعی نمایند و مادام كه سفینه
 حرص و امل بر سر آب امانی كند است جهل میكند معلوم
 نیست كه در بار هر مسافری آن چه نوع نقدی موجود است
 و در جوال هر خواجه آن چه جنس متاع مد فو ز شده است
 تا آنكه گاه كه بسا جل ز شد و هر طایفه بر سمت روبر خود
 محكم آن از ادتها كه گفتند بد ز بدی نعل كشد و بعد از آن هر
 بار بسته كه در ریشه بازار می كشاده شود و هر درستی را بر دزدی
 قیمت كشد شود و زیار هر طایفه ظاهر گردد مشكوری

قیاسی كیزانجا آن و ایرت	خرپشته بل باشد پسین را
شب تازی و زنده و كز آن باز	خست زان زدم چند بر مننه خار

جو که کرد حساب جفت و طاعت	بجز خیر نبرد طمطاعت
شوی که که خجست و زین برود	جو که نیت در نیغ از قلت باز برود

عاقبت کسبست که در عوالت گزین یقین نظر کند و از صادر و وار د
این منهل تحقیق در اندیشد خود را بعد از فوات و ملح الجاج او ملقب نداد
و اقبال و اید بار و ذایت شک و یقین خود نشان د جنانچه جو جل جلاله
میفرماید فان صاب خیر طمان به و ان صابت فت
انقلب علی وجه شکست آن که جو زیند اند و در خوان
نیاز آمد از شادی استخوان فصل ششم در آفرینش
البشر حق سبحانه و تعالی جو زینت دیت لایزال و حکمت بر کمال
عالم غیب و شهادت را خلعت هستی از برای داشت و اصل و فرع هر یک
در دایره وجود سر خطا و نهاده و جزو کمال از آن در مرتبه
طاعت قرار یافت عالم غیب مقدره لایکه که در وجود و جان و کشت
و عالم شهادت منزل جن و انس و حیوان آمد خلقت البشر از زبانه آتش بود
بعد از آن قسم ظمانی که در فضل اول گفته شده است بنسبت
لطافت قبول فیض عقیل یا سعاد و حوصله او پیش از انبای جنس
آمد و در اقامت و اسم تعلیم و تعلم زیادت از دیگران نمود و بنا بر این
قاعدۀ او را معلم ملاء اعلی فرمودند و نیز در مقام خود که عبادت

بر میان جان نسبت بود و در آن تعلیم گشاده و در غیب و شهادت
آمد شدی میگرد محققان را در اصل و اخلافت بعضی گفته اند
از ملائکه که بود و بعضی گفته اند از جنیان بود بحکم این آیت که جو
جل جلاله فرموده کان من الجن ففسق عن امر رب
یعنی لو کان ملکاً لم یفسق لان الملائکه کلهم معصومون
لا یعصون الله ما امرهم و یفعلون ما یؤمرون
لا ینسب قوت بالقول و هم با جره یسملون
دیگر بر صحت این قول است که فرمودند و الجن خلقنا
من قبل من نار السموم و البشر کف خلقت من نار
حقیقت شد که البشر از نسل جان بود و اصل جان از زبانه آتش است
و از جنیان را هم جان بود که مردم را آدم و نوح گفته اند جان
خود نفس البشر است اما قول اول صحیح تر است زیرا که در کتب متقدمین
و قول حکمایا فیم که جنیان پیش از خلقت آدم ساکن زمین
بودند چون انواع فساد را نشان داد و وجود آدم حق سبحانه و تعالی
جو ملائکه که را بر ستاد نا جمله را بقهر و غلبت هزیمت کردند
و پیشتر ایشان را بقتل آوردند و اسیر کردند و بعضی منهر و در جزایر
واقط از زمین منتشر شدند و البشر در جمیع اسیران هنوز خد

بود در جمع ملائکه که شگفتان از حق بودند نشو و نما
 یافت و این و ترتیب ایشان کسوفت جانیکه نظایر ایشان
 گشت بلکه استاد و بر همه شد تا روز خلافت ابوالبشر
 آدم صلی الله علیه و سلم این منصب بوی مقصود بود
 جوید بدیده قدم قدم او بسمع ملائکه رسید آن کلمات
 طلعت او بقدر صحبت در هر یک اثر کرده بود و کثافت
 آن حجاب نور عین آمد در آن طلعت آن نهاد هر یکی نوع پنداری
 سر بر زد کسوفت آخر الامر همان کلمات بود که
 سبب طغیان و فتنه ها و فتنه ها گشت و سر
 عجب سخن سبح بحمدك و نفوس لك در میان
 ظاهر شدن آنجا گشته اند الصبیحة و در آثار مستطورت
 که جمعی از ملائکه بر لوح محفوظ طالع یافتند
 معلوم ایشان شد که یکی از مقربان بد اخ فرقت مبتلا
 خواهد شد رعشه در نهاد هر یکی افتاد نزد یک معلوم شدند
 گفتند دعا کن تا اشارت ما نباشد و از خود نخواست عجب و تکرار
 در باطن جان تمیز بود که خوف آن معنی بود که در کمال
 منت در بیان حال البیر در بیان حال البیر چون خلقت

او بانه آتش است لاجرم متحرک و ثابت آمد و حرکت او میل
 او بود اوصاف دهمه را که تعلق باصل او دارند یعنی نطفه
 طمانی و از غیر جهل و انکار سر بر دارند جز نظر در قهر از کمال
 استغنا متواتر گشت و از حرکت که بحکم خاصیت در حیل
 او بود زیادت قوت حاصل کرد اوصاف دهمه چون لازم ذات او بودند
 هم بقدر آن غالب می شدند و همه را در باطن خود مخفی میداشت
 زیرا که ضد خود نمی بداند اگر می بداند چون معلوم همه بود حاجت اظهار
 آن اوصاف نداشت بعد از آنکه بسجده آدم صلی الله علیه و سلم آمد و شد غیرت
 ضدیت حقیقی سلسله جهل در حرکت آورد و اوصاف بیگانه
 در جوش آمدند آن سرشت ناپاک او هر نوع اندیشه های فاسد سر بر زد

نظم

زنانای شنیدم این حکایت	که از تورتیت میگردد این روایت
که چون البیرون اطلاع بر یافت	مگر یک روز با جمع ملک
مراسر شده کم گشت اندرین	جواب خود همی خواهر بهر دوی
درین ره مشکلی در پیش دادم	دل از اندیشه آن ریش دارم
یقین است این که بیزد آن جز نیست	صفاش حکمت و قدرت شکی نیست
جو ذات پاک او علمش قدیم است	دو عالم را از او آید و پیم است

نه علم و قدرت او را از ادب
جواب بود از آن گفت و شنیدم
جوید آمد با این شناعیت
جه حکمت بود با این بی نیازی
بحکم او جود طاعت فروزم
جرا چون بجه او در سرم بود
جوادم تا نکردم بجه خوش
بوز بردن بشت پر نعمیم
مرا عظیم حق در دل یقین بود
که رفت که صواب و که خطا شد
جود است او که بخم بدیکشتم
جوید آمد مرا ای کجاست
زاو که در جه جرم آمد بدیدار
ازین معنی بسی افسانه بر خواند
کلمه را جوخت بدسیه دو
همین ظلمت بحکم سر نوشتی
ازین چون و چرا سر رفته شد
که لطف و قهر او اندوخت عادت
جرا کرد اندرین عالم بدیدم
بنگ کلفم چرا فرمود طاعت
ننگ کلفی بخدی بخار شای
شناختنا گشتم وجهی نمود
بنگ کلفم بخود غیر فرمود
بفریم چرا کرد اهل آتش
برندان جهنم کردیم
بدیدم غیر او جرم همین بود
که با آدم مرا آن ماجرا شد
جرا می برد باز اندر هشتم
که در دام من آمد دانه برداشت
که از من جمله را آشفته شد
پس آنکه دامن دعوی بر افشاند
در و آشوب قهر این آتش افروخت
سیرایت کرد از و در هر سرشتی
که اخوان شیاطین گشت مردم

فصل ششم در افشای امر
پس ازین گفته اند که در نهاد
جمع ملائکه از صحبت ابلیس کدورتی اثر کرد و نزدیک بود
که ظلمت آن از تلقین عقل که ترجمان روح اعظم است
بجور ماند چون نادت که نیریزد تا مقصود از امر نبیند عالم غیب و شهادت
اطهار علوم و معرفت ذات خود بود و حقیقت این معنی جز بخود روح
و عقل مجلی نمی شد و کدورت ابلیس بصورت قهر حاصل می بود
سابقه سبقت رحمتی غضبی جان افتضا کرد که
اطفال دیرستان ملک و ملکوت زادر کنند عصمت پرورش دهند
و ناشر صحبت آن یعلما اهل از ان لوح ضمیر ایشان فرسوزند تا از حروف
الحجده بدایت باشنقا و اسما و مصادد در نهاد ایشان تلقی کند
کار از ان علوی و سفلی تا که مدبران عالم غیب و شهادت اند اشارت
شد تا صندلیه در چهار سوی حکمت ترتیب سازند که جوهری
جند از نقاش خربیه قدرت نام زد او کرده اند مثل هجرون مجرّه
که او زانه در باشد که بطرف شش جهت کشاده باشند
تا مظهر افعال و صفات و مطلع بالک ما تواند بود پس بسمع ملا اعلی
بدین عبارت نثار سپید که انی جامع الخ فی الامور
ان ناموس را که بر و انطاوس نامور را خطاب آمد که از جمیع

اجزای زمین یک قبضه خاک جمع کن که پایه اول آن صندوق وخت
 اول آن حجره او خواهد بود جبریل امین آن مطاع مکن از برای
 امثال از طائران افلاک روی بخطه خاک نهاد زمین گشته جوت
 از آن حال خبر یافت بر خود بگفت مدتی شد که سیر حادثات
 و لکد کوبانات گشته ام و عاجز و از این دست در حقیقت
 کسیتی ماندم باز من آشفته زای ناسفته روی چه در حساب دارند
 بعد از آن گفت ای میان نشسته امربانی وای سرخیل سرهنگان
 روحانی هیچ دانسته که مهند در تقدیر ازین ندید چه مقصود جبریل
 گفت ما را از سرشت این کل سر رشته گراست اما این قدر یافتیم
 که از عالم فطرت شافی خواهد رسید که بیرون صوامع
 قدس را میرد او بیاید کشت و از مشبه مشیت طیفلی در وجود
 خواهد آمد که مفتیان مدارش را طیفیل او بیاید کشت
 زمین گفت بناید که این خلای صفت باد آورده یا آورده باشد اثر طبیعی
 که تاگاه آبدوی مایه جبریل را سوگند داد که از
 اجزای مزورق بگردان جبریل چون قسم را با مرحوم گوید
 دست از آن قسَم برداشت پس کاسل و اسرافیل نام زد شدند زمین
 با ایشان همان معامله بشیر آورد جزو نوبت بفرستاد پس باز دیگر

ام

خواست که عریده آغاز کند قاضی ارواح بانک بر آورد گفت
 ای دهان بسته رفاز درازی مکن که من بکام خود کام نهادم
 بخواب و که بامروز آمده ام تا حکم او بجای نیاید از اینچنان و فرجه
 اشارت قبضه خاک برداشت و تسلیم عایملان حضرت کرد بعد از آن
 بید قدرت از نقطه خلافت و نبوت که نطفه صلب قضا بود در
 قرار مکن بطن نعمان نباشند و بعد از معلوم یعنی جبریل
 صبا حذر در نظر لطف تربیت دادند چنان که در حدیث مشهور است
 خمر طینه آدم از عین صبا جزو این مدت بشمارد نقاش
 فطرت خامه تصویر برداشت و هیأت صورت آدم را بر لوح وجود
 شگاشت و از غراب و بلبل صنع هر چه نفیس تر بود نشان نمود
 و معنی او کرد آورده اند که مرغ روح را هنوز در قالب او نیارده بود
 و آن سرور پای در کمال داشت که ابلیس خاک ساز کرد و غبار
 عداوت و خصومت برانگیزد بود هر یک می رسید در نقص او سخن
 می گفت و هر یک برای دید بر عداوت او تخریب می کرد نخست
 از جبریل امین اصل قالب او برسد و از قلب و سر او برسد یعنی آن
 کل نوشگفته در کدام کل نهفته بود و اسحق ابراهیم
 کج آن کدام کج افتاد افشاده از هر یک اجزای در آن قبضه

جَمْعِ آمَدِ بُودِ طَاوُسِ مَلَأَتْ كَهْ أَنْ بَقِيعَهُ زَالِدُ مَوَدِّ وَالْبَلْسُ قَصْدُ
 أَنْ مَوَاضِعِ كَرْدَنَ نَاحُشْتِ از مَرَاغِ وَخَاصِیَّتِی كَدَرِ طَبِئَتِ هَر جُزْیَ
 بَخَفِ بُودِ مَعْلُومِ كُنَدِ بَعْدَ از آن نَشِیْبَتِ مَكْرِ حَقِیْقَتِش
 اِطْلَاعِ یَا بَدُّ بَهَرِ كُجَا كِه ی رَسِیْدَ زُزْمَهْ شَبِیْحِ وَوَلُوكَهْ هَقِیْلِ كُوكَهْ
 اَوْ ی رَسِیْدِ كِه غُلْمَهْ آن بَاوُجِ مَلَكُوتِ مِیْرَفِ مِیْخِیْرِمَانِدِ
 كُفْتِ عَجَبِ قَاعِدَهْ اَسَاسِ نِهَادَهْ اَنْدَامِ زُزْمَهْ كِه اِنْ اَجْرَ اَمَقَرِ قَبْدِ
 صُورَتِ اِشَانِ از اِنْ تَوَعُّسْتِ فَرْدَا كِه هَمَهْ جَمْعِ اَیْنِدِ صِیْتِشَا
 بَكَا رَسَدِ بَقَالِبِ اَدَمِ مُرَاجِعَتِ كَرْدِ وِیْعَزِمِ طَوَافِ كَرْدِ اَوْ بَرِ اَمَدِ
 وَطَالِبِ مَدْخَلِ جِی بُودِ نَا كَا هِ دَرِ دِهَانِ كُشَادَهْ دِیْدِ پَایِ دَرِ
 جُجَهْ نِهَادِ اَدَمِ نِهَادِ شَهْرِی بَا اَصْنَافِ غَرَاپِ دِیْدِ وَقْلَعَهْ بَا اَنْوَا
 عَجَابِ اَز اَسْتَهْ وَا بَرِ اَسْتَهْ یَا فِ هَر جِهْ دَرِ غِیْبِ شَهَادَتِ وُمَلَكِ
 وُمَلَكُوتِ كِه خِنِیْتَهْ نَفَاسِ خَلَوِ اَمَرِنْدِ مَشَاهِدَهْ وِمَعَانِیَهْ كَرْدَهْ
 بُودِ اِنْجَا جَمْعِ دِیْدِ كَرْدِ جَوَازِ حِ وَا عَضَا بَقْدَمِ حِیْرَتِ مِی كَشْتِ
 وَبَدِیْدِ غِیْرَتِ نَظَرِ مِی كَرْدِ جَوَازِ اِنْ سَاحَتِ بَا اَحْثَانِ صَدْرِ عَالِی قَدَرِ
 بَدْرُ وَا نِهْ دَلِ رَسِیْدِ شَعْلَهَا ی اَشِشِ سَوْدَا ی عَشُو دِیْدِ كِه اَز كَا اَنْوَنِ
 سَوِیَا زِ بَا نَهْ مِزَنْدِ دُودِ خَجَلَتِ اَنْ سَرِ اَمَرِ دُودِ بَرِ اَمَدِ جَوَازِ اَنْكَشْتِ
 تَصَوُّفِ اَوْ بَحْرَفِ دَلِ رَسِیْدِ هِمُوزِ اَنْكَشْتِ مَرْدَهْ بَرِ جَا ی فَرْدِ مَانِدِ

وَخَابِ وَخَاسِرِ مِیْرِ كِنِ خِزَلَانِ وَشَقِیْقِ طِغْیَانِ خُودِ رُجُوعِ كَرْدِ
 الْقِصَّهْ جَوَازِ تَرْكِیْبِ جِشْمِ وِهیَا تِ صُورَتِ بَا حِشْرِ تَقْوِیْرِ تَرْكِیْبِ
 یَا فِ وِتْسُوبِ نَقْشِ تَحْمِیْنِ جِهْلِ صُوبِ بَا اَمَامِ رَسِیْدِ سُلْطَانِ رُوحِ بَا
 صَدِّ هَزَارِ فُتُوحِ بَمَسْنَدِ عِزِّ خُودِ زُزْمَهْ كَرْدِ قُوتِ حِیَوَانِ كِه رُوحِ طَبِیْعِ
 خُوانِدِ بَقِرَانِ هَمَا ی دَوْلَتِ نَقْشِ اَشَا فِ شُدِ مَضْعَهْ صُورِی كِه دَرِ
 دَا زِ الضَّرْبِ قَالِبِ قَلْبِ نَامِ اَوْ شُدِ نَظَرِ اَلْمُكَشْتِ قُدْرَتِ وَحَكْمَتِ دَرِ لَیْكِ
 مَقَامِ جَمْعِ اَمَدِ نَدِجِ حِیْرَتِ اَدَمِ زُزْمَهْ رُكُوشِ شَرِیْهَتِ مَعِیْرِ كَشْتِ
 اَشِیْرَانِ سَهْ رُوحِ مَفَاصِلِ هَفْتِ اَنْدَامِ زَا دَرِ حُرُوكَتِ اُورْدِ اَدَمِ صِفِی زِنْدَهْ
 شُدِ تَاجِ كَرَامَتِ بَرِ سَرِ وَقْبَا ی عِزَّتِ دَرِ بَرِ بَرِ سَرِیْرِ خِلَافَتِ مَطْلُوعِ اَلْعِنَانِ
 بِنَشِیْتِ جَمْعِ مَلَا ی كِه رَا صِفْتِ مَوَدِّ فَعْلُوعِ اَلْمَسَاجِدِ
 اَلْبَلْسُ صُورَتِ دِیْدِ اَبِی وَاسْتَكْبَرِ وَكَانِ اَلْكَا فِی بَعْدِ خَرَابِ
 اَلْبَصَرِ دَرِیْبَهْ اَدَمِ زَا هَمِیْنِ رَاقِبَهْ پِشَرِ اَمَدِ اَبِیَا وِرْشَلِ جَوَازِ بَقِیْلِیْمِ
 اِشَانِ مَأْمُورِ شُدِ بَعْضِی صِفَتِ دِیْدِ وِ بَعْضِی صُورَتِ مَنَهْ مَرِ اَمَرِ مَنَهْ
 مَرِ قَسْمِ مَرِ دُودِ مَرِ دَرِ اَصْنَافِ ذَرِیْبَهْ مُشْتَمَلِ
 بَرْدِ وَا رَدَهْ فَضْلِ مَضِلِ قَلْبِ دَرِ اَفْرِیْنِ اَبِیَا عَلَیْهِمُ السَّلَامُ
 جَوَازِ اَسَاسِ خَلْفَتِ اَدَمِ جَانِ كِه كُشْتِ بَا اَمَامِ رَسِیْدِ بَحْمِ اَنْكِ اَز بَدِ فِطْرَتِ
 بَا هَرِ عِصْرِی عَلِی حِلِ خَاصِیَّتِی وِ مَرَا جِی هَمْرَاهِ بُودِ وِ هَمَهْ دَرِ طَبِئَتِ

اوجمعه آمد بعد از آنکه غداهای موافق و مخالف بیافت و اخلاط اربعه
 در هم جو شد و روح و نفس و شیطان و هوادریک بحال جمع آمدند
 از حقیقت هر یک بنسبت از اینها صفتی و سیر ظاهر شد که نیست
 و آن اوصاف در عالم ظهور بحال نوع قیست شد بعضی از جسمانی و بعضی
 جسمانی و ذریه او جو رتبه نائل و قالد در اطراف زمین منتش شدند
 از همه اوصاف که در نهاد او مختص بود بحکم جنسیت در همه سیرایت
 کرد و گفت و جست و جوی و خیر و شر و وقع و ضرر در میان افتاد
 دبدبه گفت و در آن شک و یقین در جهان شایع گشت و اختلاف
 بسیار و تفاوت و شمار در اصل روز هر طایفه ظاهر شد از حرم
 اللاحظه بحکم حکمت انسلاله غالب آدم خلاصه در وجود آورد
 و قالب انبیاء از ترکیب داد و ذریه بعضیها من جملة
 رسالت مشرف شدند و در لباس اصطفای از حرم عنایت بیارگاه
 نبوت خرامیدند در سلا مبشرین و منذرین تا در میان لطف
 و قهر واسطه باشند و متابعت و مخالفت ایشان موجب سعادت
 و سقوت جمله بنی آدم گردد و مرنفذی که از خزان عیب و شهادت
 بواسطه قدرت و حکمت در طینت ابوالبشر و دینیت نهاده بودند بقدر
 مراتب و استیغاد حوصله در سرشت هر یک بدید آمدن جو سبب حاکمانه

و قیالی فرمود فضلنا بعض النبیین علی بعض ان فیضیک انما استغنی
 بتحقیق نبوت و مقصود از نبوت نقطه های نبوت آن بود که تا بهجت آن
 آدم صفتی را که را بمعنی اولاد خود را بصورت از علم و معرفت ذات
 حق نصیب دادند ایشان نیز امت را بدان طریق ارشاد کنند و بر ظاهر
 و باطن خلق متصرف باشند و هم بدان نوع که از اواح از د و
 قسم در وجود آمدند انجا نیز اشباح برد و قسم ظاهر شد یکی عام یک خاص
 و بعد از آن اوصاف شیطان و جسمانی بنظر قهر در قسم عام غلبه
 کرد و نفس و هوای حکم جنسیت مد نمودند باز اخلاط و جسمانی
 و روحانی بواسطه تظ لطف نصیب خاص آمد و نور عقل و روح بنسبت
 لطافت درین قسم فاض شدند تا بهر مقدور هر امتی از نوعی اختلاف ظاهر
 کردند و نخست از اختلاف مذهب ایشان نهادند از سبب هر
 صاحب ذوقی به وضع شرعی مامور شدند و در هر شرعی امر و نهی
 معین گشت بعضی بواسطه عقل نظری در مقام نبوت بالهام
 و ذویاء صالحه خلوت را بحود دعوت کردند و بعضی بواسطه روح قدسی
 در مسند رسالت بحکم کتاب ظاهر بوخی و الهام صریح و امر مطلق
 استقامت یافتند و از همه اختلاف و مجادله و حرب و مقاتله
 در میان اسم ماضیه و قرون سابقه از جنبش اخلاق و اوصاف

حَادِثٌ شَدَّ جَانِحَهُ كَهَيْتِهِ قُرْآنٌ حَيٌّ مِنْ خَلْقِ خَيْرِ دَادٍ وَمَا كَانَ
 الْإِنْسَانُ إِلَّا أَمَةً وَاحِدَةً فَخَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ طِينٍ وَكَرَّمَهُ فَرَسَدَ وَلَوْ
 شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَصُدُّكُمْ
 لِشَاءَ يَهْدِي فَرِيشَاءً ضَلَّاتٍ وَهَدَايَاتٍ أَعَالِمُ حِكْمَتِ
 آمَدٍ وَحِكْمَتِ رَأْسَبَتِ يَابَسَتْ قَلْبُهُ أَعْمَالٌ وَصِفَاتٌ بُودَازَادَتِ ^{مَشْنَتِ}
 بَهَانَهُ يَجُسْتُ كَذَلِكَ نَرِي الْكُلَّ مَتَعَمَلُهُ

دِرَايِ حَقِيقَتِ دَرِ جَوْشِ	آبخازِ سَبَقِ قُلْ خَامُوشِ
اِي قَطْرَه كِه دَرِ مِيَانِ مَوْجِ	كَا اِي حَيْضِضِ وَكِه بَا وَجِ
آمَدَنُ مَوْجِ رَا نَظَرِ كُنْ	هَرَقَصَه كِه هَسَتْ مُخَصَّرِ كُنْ
جَوْنِ رَفْتِ وَا مَدَنِ نَهْ اَز نَشْتِ	يَكُنْدَارِ عَنَانِ مَرَكَبَتِ سُسْتِ
جَوْنِ وَخَبَرِ كِه آمَدَنِ جَلِيسْتِ	هَسْكَامِ شَدَنِ رُخِ زَدِ جَلِيسْتِ

فَصَلِّ عَلَى رَسُولِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَتَقَالِي بَعْدَ
 اِنْ تَهْتَدِ قَاعَهُ بَيُّوتٌ وَرِسَالَتُ جُرْمِي جَدِّ رَاهِمًا اِنْ خَلَاصَهُ كِه قَالِبِ
 اَنْبِيَا وُرُسُلِ تَرْكِيْبِ يَافَنَهْ اَزْ عَالَمِ لُطْفِ نَعِيْمَتِ تَوْفِيْقِ كَرَامَتِ
 كَرْدِ تَابِرَتِ بَعْدَ اَزْ اِنْقِرَاضِ وَرْدِ وَلَتِ هَرِ سَبْعَا مِرِّي دَرِ اَحْيَايِ سُنَّتِ
 وَحَافِظَتِ شَرِيْعَتِ سَعْيِ جَسِيْلِ وَجَهْدِي بَلِيغِ نَمُودَنْدِ وَهَمَزِ قَاعِدِ
 كِه صَدْرِ اَوَّلِ اِظْهَارِ عِلْمِ وَمَعْرِفَتِ وَا رِشَادِ خَلْقِ قَائِمِ مَقَامِ اَدَمِ كَشْتِ

۱۰۱
 بُودَنْدِ اِيْشَانِ نَبَرِ دَرِ تَهْتِدِ اَسَا رِ مَذْهَبِ وَبَقُوْتِ دَرِ حَقِّ بَرِ قَانُونِ
 اَصْلِ قَائِمِ مَقَامِ اَنْبِيَا كَشْتِ جَانِكِ مَشُوْرُ شُطَّابِ مُصْطَفَوِي
 دَرِ اَنْ يَعْني نَفَاكَتِ كَمَا الْعِلْمَاءُ وَرِثَرِ اَلْاَنْبِيَا اَمَّا جُكْرُ اَنْكَ حَوْصِلَه
 اَنْبِيَا وُرُسُلِ رَا اِسْتَعْدَادِ بَقُولِ قِيْضِ زِيَادَتِ اَزْ هَمَهْ خَلْقِ بُودِ بَقُولِ
 وَفَعْلِ وَظَاهِرِ وَبَاطِنِ رَا مُتَصَرِّفِ يِ بُودَنْدِ وَصُدُوْتِ وَبَعْنِي بَا مَرِ
 وَنَهْيِ اِيْشَانِ اِصْلَاحِ يِ بَدِيْزِ فُتِ اِنْ طَائِفَهْ اَزْ قَلَّتِ اسْتِعْدَادِ وَنَقْصَانِ
 قُوْتِ بَرْدِ وَوَقْتِ مَشْدُودِ كِ قِسْمِ اقْوَالِ اَنْبِيَا رَا اَتَّبَعِ كَرْدَنْدِ كِه تَقَلُّتِ
 بَطَا مِرْدَا سَتِ وَوَقْتِ دُوْمِ دَرِ حَقِيْقَتِ اَحْوَالِ اِيْشَانِ خَوْضِ نَمُودَنْدِ كِه
 نَسَبَتِ بِيَا طِنِ دَا سَتِ جَانِحَهْ دَرِ پِيَا نَا مَدَقِ مَوَّلِ رَا اَعْلَا خَوَا سَتِ
 اِيْشَانِ طَائِفَهْ اَنْدَا اَزْ اَبْدَايِ خَلْقَتِ مَنظُوْرِ نَظَرِ لُطْفِ آمَدِ وَدَرِ مَهْ كَدِ
 عِنَايَتِ بَشِيْرِ رَحْمَتِ تَرْبِيَّتِ يَافَنَهْ دَرِ مَرَاتِبِ وَمَنَازِلِ اَلَّذِيْنَ اَوْتُوْا
 اَلْعِلْمِ رِجَا تِ هَرِ يَكِ رَا اَسْتَدِ وَتَكَا اِيْ مَعِيْرِ كَشْتِ
 وَدَرِ مَجَالِسِ وَتَحَا فِلِ وَعِلْمِ طَالِمِ عِلْمُوْا هَرِ يَكِ رَا مَنَصِبِي
 وَمَقَامِي مَقْدَرِ بُودَهْ نَحْسَتِ اَزْ دَرَكِ اَسْفَلِ جِهْلِ طَبِيعِيْ خُوْدِ رَا اَبُوْرِ
 عِلْمِ كَسِيْ رَسَا يَنْدِ وَا زِ قَعْدِ جَاهِ ظَلَمَتِ بَشَرِيْ حَسْبِ اَسْتَبِيْرِ
 صِدْقِ وَبَقِيْقِ تَمَسُّكِ نَمُودَهْ بَشَرِ مَدَدِ تَوْفِيْقِ قَالِبِ عِلْمِ رَا اَزْ دُوْحِ عَمَلِ
 زِيَادَهْ كَرْدَا يَنْدِ تَابَقُوْتِ حَسْنِ مَعَا مَلَتِ اَوْ اَصْلِ وَفَرَعِ شَجَرَهْ شَرْعِ وَسُنَّتِ

بِخَبَرِ بَابِ بُرْدَةٍ وَازْشَاخِ وَبَرَكَ أَنْ تَوَارِثَ وَارْهَارِ تَوْجِدِ وَبِعْرِفَتِ
مَرْسُومِ يَافَتِهِ وَبَعْدَازِشَوِوَنَمَایِ اِنْ شَدْنِ الْمُنْهَلِ حَقِيقَتِ شَمْرُهُ

عِلْمِ عَطَائِي حَاصِلِ الْمَنْدِ مَشْنُوعِ	جُونِ شَدْنِ اَزْ كَيْخِ دَ اِنْشَرِ بَانِصَابِ
مُفْلِسَانِ عَهْدِ زَادِ اَدَهْ نَصِيبِ	يَافَتِهِ اَزْ عَالِ عَزَّتِ خِطَابِ
اَمْنِ بَرِ مَبْرَدِ عَوْتِ خَطِيبِ	عَالِي دَرْ ظِلْمَتِ اِنْ قَوْمِ اَقْنَابِ
لَيْكِ جِهَانِ دَرْ خَوَابِ وَاِنْ مَرْدِ مَرْدِ	دَارِ مُلْكِ شَرَعِ زَا اِشَارِ اَسْدَارِ
دَرْ مَدَجْهَلِ زَا اِشَارِ طَبِيبِ	سَاكِنِ كَوِي شَارِ شَانِ عِلْمِ
وَزْعِزِزِي دَرْ هَمَهْ عَالَمِ غَرِيبِ	مَهْرِ عَالَمِ رَا عَلِيَهْ اَلْصَلَوَهْ

وَالْحَيْثُ خِطَابُ اَمْدِ اِرْعِ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ
وَالْوَعْدَةُ الْحَسَنَةُ جَا لِمِ اِيْلُبِ اِلْ اَشْيَا نَهْ اَنْشَرِ اِيْ عِنْدِ
اَحْمَرِ نَدَسِ جُونِ دَرْ صَحْحِ بَاغِ بِلَاغِ مَا اَنْزَلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
اَوَا زَبَرَ كُشَائِي وَدَرْ فَضَائِ هَوَايِ وَبَايَطُوقِ عَنِ اَلْهَوِي
دَرْ پَرَوَا اِيْمِي نِي نَوَا اِيَا اَمْتِ زَا دَرْ پَرْدِهْ نَوَايِ بَرَنْ وَارْغُونِ
دَعْوَتِ رَا بَرِزِشَهْ تَرَانَهْ سَا زَكِرْ اَوِي نَزْدِ يَوَا نَكَانِ بِنَا رِشْتَارِ
غَفْلَتِ زَا اَزْ صَدَقِ حِكْمَتِ مَفْرَحِ رَحْمَتِ مِي خَشِيدِ وَدَرْ دَمْنَا
عَلَتْ جَهْلِ رَا اَزْدَا اِلْ اَلْشَفَاءِ وَعَظْ شَرِيبِ نَصِيحَتِ مِي فَرِشَادِ سَدِ
كَشَنكَانِ كَوِي ضَلَالَتِ زَا دَرْ حَقْلِ مُجَادَلَهْ نَوِي جَوَابِ مِي كَرْدِ

بَرَزِ

عَزِيزِ مَنْ حَقِيقَتِ اِنْ هَرِشَهْ مَعْنِي دَرْ پَسَانِ اَمْدِ اَزَا غَا زِ
فِطْرَتِ بَا نَفْسِ اَدَمِ صَفِي هَمَرَاهِ بُوْدِ وَارْزُ جَمْلَهْ اَنْبِيَا وَرُشَلِ زَا اَمْرَاكِ
رَسِيدِ وَاِشَارِ دَرْ مَدَّتِ حَيَاتِ خَرْدِ اَسَا زِ دَعْوَتِ وَبَتَلِغِ رِشَالَتِ
رَا بَرِشَهْ نَوْعِ بِنَا نَهَادِ دَرْ بَعْدَا نَا نَكِ هَرِيكِ بَقْدَرِ اِسْتِعْدَادِ جِزْلِي
وَنَقَابِلِ مَعْنَوِي دَرْ عِلْمَا وَ مَشَاخِ عَهْدِ اِشَارِ سِرَايَتِ كَرْدِ بِحُكْمِ
اَنْكَ اَعْلَمَاتِ اَبِ اَقْوَالِ اَنْبِيَا بُوْدَنْدِ خَلْقِ رَا بِطَرِيقِ مُجَادَلَهْ اِرْشَادِ
كَرْدَنْدِ وَاِنْ نَوْعِ بَدِ اِشَارِ نَحْصُوصِ كَسْتِ وَ مَشَاخِ جُونِ تَتَبِعِ اَحْوَالِ
كَرْدَنْدِ بِحُكْمِ صَا جَبِ دَعْوَتِ شُدَنْدِ جُنَا حِ صِفَتِ اِشَارِ دَرْ بِيَارِ
اَيْدِ بَا زِ هَرْدُو كَرُو جُونِ دَرْ مَتَابَعَتِ اَفْعَالِ وَاَقْوَالِ وَاِخْلَاقِ مُتَفَقِ
بُوْدَنْدِ بَسِيْبِ اِنْ مَشَارِكَتِ دَرْ قِسْمِ مَوْعِظَتِ هَمَهْ دَا خِلِ شُدَنْدِ
پَسِ بَرِ اِنْ تَرْتِيبِ قَوْنِ بَا بَعْدِ قَرْنِ اَرْشَهْ مَعْنِي زَا رِعَايَتِ مِي كَرْدَنْدِ
وَمُرُشْدُو نَا صِحْ اَمْتِ مِي بُوْدَنْدِ جُنَا حِجَهْ دَرْ كَلَامِ مِجْدِ خَبَرِ اَدَنْدِ
فَصْلِ سُوْمَرِ دَرْ اَفْرِينِشِ مَشَاخِ طَرِيقَتِ

دَرْ اَفْرِينِشِ مَشَاخِ طَرِيقَتِ هَمَرَاهِ اِنْ تَرْتِيبِ كِ قِسْمِ اَوَّلِ رَا اَعْلَمَا
كُفَيْتِهْ قِسْمِ دُوْمِ رَا مَشَاخِ خَوَانْدُوْدِ رَا صِلِ خَلِيقَتِ اِنْ هَرْدُو
قِسْمِ مُتَسَاوِي اَنْدَا مَتَا بِحُكْمِ اَنْكَ فَرْمُوْدَنْدِ نَرْ فَعِ دَرْ جَا تِ اَشَارِ
وَفَوْقِ كُلِّ ذِي عِلْمِ عَلِيْمِ مِيَا نِ اِشَارِ قَوْنِ لَطِيفِ ظَاهِرِ

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَشْيَاءَ
يَعْبُدُونَ اِلَٰهًا
مِجْدِ اَفْرِينِشِ

شد و بواسطه تهذیب و تصفیه اخلاق و تسویه باطن
یکی بر دیگری راجح آمد چنانچه بدایت مقامات این قوم نهایت
احوال انجماعت گشت حسنات ابرار شبیه المیزان
اشانت بدین معنی است مردم عام از روی ظاهر بدان ظایفه
اقتدا کردند و این قوم از طریق باطن خاص را صاحب دعوت شدند
و این دعوتیست که از باب معنی را بنویصیت مسلو کرد
چنانچه مهتر عالم نادر کشف این حالت امر آمد که **فلا هذه**

سبیل ادعوا الی الله علی بصیرة انا و من اتبعنی فبحان الله
عافلا اهل بصیرت بعد از ولادت ثانی ازین شرک خلاص یابند
تا متابعت احوال سید کانیات علیه افضل الصلوات و التحیات
میسر گردد. الفیه این دو قسم است که علما و مشایخ اند در متابعت
افعال و اقوال انبیاء و رسل علیهم السلام راجح شدند تا محافظت
شرع و سنت ایشان که قاعده علم و معرفت اند و بواسطه آن استقامت
یافت و مذهب و ملت که اساس نور عقل و فیض روح اند بسعی و جهد
هر دو گروه بکندی گرفت و یابید دانست که علما و مشایخ از بدایت
حال در تحصیل علم کسبی یک حکم دارند اما در حقیقت متابعت و
ریاضت نفس و احکام معاملات و شرایط مجاهدات و طلب نفوی

بنای

که علم عطائی نتیجه است چنانچه خبر دادند و انفقوا الله
و بحکم الله سیر و سلوک هر دو تغییر می پذیرد
و بنسبت تجرید باطن و قطع علائق زیادت و نقصان آن ظاهر
می گردد و میان این دو قوه اگر چه خود میان نیست فرق لطیف
که صورت می بندد است که مشایخ در متابعت احوال انبیاء حیات
مستغرقند که بحال شرح و بیان نیست و بسیار اقوال ایشان و مجادله
کردن در اصول و فروع آن نیافتند و از مراقبه علم کلی مناهله
علم جزوی پیدا خشد بلکه قوت جذبه منجذبات الحق تباری
عمل الثقلین کربان همت ایشان اجندان باز داد که از
تغیر معنوی بسا حل صورت رجوع کرد روی نمود و از اوج
حضور و جمیع بخصر تقدر و غیبت نازل شد عین کبیره
نمود **حکایت** آورده اند که شیخ ابو سعید ابوالخیر
قدس الله روحه العزیز بعد از آنکه از علم کسبی فارغ شده بود
و در علم عطائی مصحح لکشته روزی نظرش بر جزوی افتاد
خواست که مشغول مطالعه آن شود بسرا و بنا کرد ندکه ای ابو سعید

مختصر	مخواهی که بسر جزوت باز برآیم
این سخن با جاز و این غم در دست	فیه از باب معنی مشکست

فَاغْنِدْ اَزْ اَصْلٍ وَفَرِّعْ وَجُزِّ وَكُلْ
 دَرِ خَرَابَاتِ غَمِّ اَنْدِ دَرِ مَسَدِ اَمِّ
 صَبِّحْ وَبَشَامْ اَنْدِ خِيَالِ نَيْسَبِي
 بَلِي صَدَفِ دِيْدِي وَصِدِّ دَرِ يَافَرْوَن
 دَرِ جِهَانِ نَشَانِي دَمِ زَدَه
 تَرَكَ جَسْتِ وَجُوِي وَنِيكَ وَبَدِ كَسْتِ
 بَنَدِ كَانِي كَزْدُو كَزْ اَزَادَه اَنْدِ
 اِنْ جَمَاعَتِ رَا جَوَادَمِ دَا زِدُرُسْتِ
 بَرِيَا زَانِ زَكُوِي وَبُوِي وَخَارُو كُلْ
 دَقَرِ دَانَشِ فَرُو شِسْتِه مَتَامِ
 دِيْدِه هَسْتِي دَرِ كَمَالِ نَيْسَبِي
 بَا طَرِ اِنْ قَوْمِ مَرْيَبِي جِنْدِ جَوِي
 لَيْسَ اَنْزِلْ رَا اَبَا اَلِدَبْرِ هَمَزْدَه
 اَنْكِه اَشْيَاتِ وَتَقِي خُودِ كَسْتِ
 اَزِيدِ مَدَرْتِ جَوَادَمِ زَادَه اَنْدِ
 شَرِ خُورَانِ دَمِ اَزْ رُورِ نَخْسْتِ

فصل چهارم

دَرِ صِفَتِ عِلْمَاءِ بَجَارِي بَدَانِ
 اَلْهَمَّكَ اللهُ كِه بَعْدَ اَزْ جَوِي هَرِ بَغَامِرِي بَنَسَبْتِ اِنْ قَطَاعِ وَجُوِي
 سَمَاوِي وَانِطَمَاسِ اَنْوَارِ بُيُوتِ كِه قُوْتِ اَلْبَلَسِ زِيَادَتِ مِي كَسْتِ
 وَغَلَبَه هَوَا وَغَرُورِ نَفْسِ دِيْنِيَا اَوْ صِفَاتِ دِيْمِه زَادَرِ جَنَسِ جِي اَوْ زِدِ
 قُوِي دَرِ زَمَرِ اَعْيَانِ دَرِ لِيَانِ عِلْمَاءِ ظَاهِرِ شَدَنْدِ جَانِبِ جِهَةِ قُرْآنِ مِي كَسْتِ
 خَبَرِ دَادِ خَلْفِ غَرِ بِلَهِ خَلْفِ مَرْتَبِ اَلْكَتَابِ
 بِاِخْلَافِ عَرَضِ هَذَا اَلْاَدْنِ تَابُو اَسْطَه اِنْ تَا اَهْلَانِ اَحْكَامِ
 شَرَايِعِ كِه عِلْمَاءِي حَقِيقَتِي اَزْ اَعْمَالِ وَاَقْوَالِ اِنْبِيَا وَرُسُلِ اَسْتَنْبَاطِ
 كَرْدَه بُوْدَنْدِ تَغْيِرِ وَبَدِيلِ يَدِ بُرْفِ وَهَمِ اِنْ سَهْ نَوْعِ كِه كَفِيْمِ

قوله

دِيْمَرِ دِي رَا جِنْدِ زَادِ عَوْتِ كَرْدَنْدِ وَمُقْتَدِ اِي قُوِي شُدَنْدِ اَمْسَتِ
 يَدِ عَوْنِ اِلَى النَّاسِ حَقِّ جَلِّ وَاَعْلَا دَرِ كَلَامِ مَحْمُودِ
 وَاَنْدِ عَلَيْهِمُ نَبَا اَلَّذِي اَنْبِيَا اِيَا نَسَا فَا لَسْلَحِ مِنْهَا اَكْرَدِ رُطَاهِرِ
 اَيْتِ اِنْ خَالِ لَبَعْمِ خَبَرِي هَذَا اَمَّا مَرْكَرِ اَسْعَادَتِ مُنَادَتِ نَمُودِ رِ
 يَحْصِيْلُ عِلْمِ اَنْدَكَ وَبَسِيَارِ شَعْرِ كَرْدِ اَكْرَقِ مَقْصِدِ عَمَلِ يَافَتِ دَرِ يَنْ
 جُكَمِ دَا خِلَسْتِ وَاَزِ عَمْدِ اَوَّلِ نَاوَنْدِ اَخِرِ هِيچِ اَيْتِي اِنْ جِنْسِ قَوْمِ
 كِه يَقُولُونِ بِالْاِسْنَمِ مَا لَيْسَ فِلَوْ هِيچِ صِفَتِ اَشْيَانِ
 خَالِي بُوْدَه اَسْتِ وَنَحْوَاهُ بُوْدِ وَبَرِ اَزْ نَسَبِ كِه اِنْ خَالِ لَبَعْمِ كَشْتِ لَكِنِ
 اِخْلَافِ اِلَى الْاَرْضِ وَاسْتِجْ هَوَا اِنْ جَمَاعَتِ بِنَزَارِ مُتَابِعِ
 هُوَادِرِ دَامِ دِيْنِيَا مُقْتَدِ اَنْدِ وَبَدِي بِسَبْتِ اَوْ صِفَاتِ دِيْمِه دَرِ طِبْتِ اَشْيَانِ
 مَحْمُودِ اَسْتِ اَكْرَجِه دَرِ زَمَرِ طَلَبِ عِلْمِ دَا خِلِ شُوْدِ وَاَزْ رُوِي ظَاهِرِ
 خُودِ رَا اَبَا اَهْلِ يَقِيْنِ كِه عِلْمَاءِ حَقِيقَتِي اَنْدِ شِسْتِه كِتَابِ اَمَّا اَخِرِ اَشْيَا طَبِ
 كِه يُوْحِي بَعْضُهُمْ اِلَى بَعْضِ اَزْ خُفِ الْقَوْلِ عَرُورِ اِ
 دَرِ حَسَبِ خَالِ اَشْيَانِ مُطْلَقِ اِنْ قَوْمِ رَا اَسْدَانِ وَجُوْنِ قَوْلِ وَفِعْلِ اَشْيَانِ
 هَمِه هُوَانِسْتِ وَقُوْتِ هُوَادِرِ مِزَاجِ طَبِيعَتِ خَلْقِ لِيَكِ بِيَكِ عَالِيَسْتِ
 بَدِي اَمِيْشِ وَاَوِيْشِ نُوْزِ يَقِيْنِ كِه مَعْنِي اِيْمَانِ اَسْتِ دَرِ حَجَابِ مِي اَمْدِ
 اِنْ قَوْمِ رَا زُوْشَنِ اَسْتِ كِه دَرِ طَلَبِ جَاهِ وَنَصَبِ اِخْلَافِ دَجْدَلِ رَا

<p>اظهار دین خوانند و برای شهرت خود بحث و مناظره زانند علم نام نهند تلقین طبع را گویند اشتبا طست تاویل نفس را پندارند</p>	
<p>اجتهادست مشورت</p>	<p>هیچ میدانی که حاصل چیست از بحث</p>
<p>اولش فریاد و نعره و آخرش کند بغل</p>	<p>جفتش از روی پرست است از دعوی</p>
<p>زلفت و زله مژگان در دل و در آستین</p>	<p>هر نوع علم را که در میان مردم و عامه</p>
<p>خلق قبول و ندون بیشتر بینند اگر چه در طریق شرع مذموم باشد تحصیل آن مشغول گردند و هر جلس قوم را که در مراتب ریاست مال و منال بفرانند دیگران یابند اگر چه از روی عقل شیع و منکر نماید در مدح و ستای او با نقیضی نهایت</p>	
<p>والا مکان کوشش کنند نظم</p>	<p>و ادب جند همه ناقول</p>
<p>فضله ابلهش و ابله الفضول</p>	<p>خبر بران در میان و رمی</p>
<p>خشک لبان از پی تردا می</p>	<p>کرده جسد که بدست از سب</p>
<p>هیچ خور از وقت جواز یکدگر</p>	<p>قرآن مجید از متقدمان این قوم</p>
<p>خبر دهد که یقینا از لبیبین بغیر حق و یقینا از الذین یا حرمین بالقسط من الناس سماعی للکلی اکالو من تحت لبیا کلوا اموال الناس بالباطل و جید</p>	
<p>از خود پرستان حیوان صفت</p>	<p>چه گویم که عالم کو معرفت</p>
<p>شکم همچو طبل را ز شیبیل</p>	<p>کله همچو صر نای ز قال و قیل</p>

<p>بجزان در سرش نیست لایحوز</p>	<p>به بحدی که در کبد او از کوز</p>
<p>کران جان جو ناک و شبک سر جو</p>	<p>جگویم که آب همه برده باد</p>
<p>هر جا یک شمع است از رخصت ایشان ظاهر از لایم گرفته و هر جا یک طاعن است از ناویل ایشان بیخ فساد میخک کرده و یک بر دفا شیعی بحا و رکشته که این کعبه اما است یکی در خدمت مقصدی مفت پر بود که این افضل اعمال است در محمدهای بگوش ایشان خطاب کرده</p>	
<p>نظم</p>	<p>ای غرض بمل خود عمل کو</p>
<p>در کوی یقین ترا محمل کو</p>	<p>عقل از در حر نشان ندادست</p>
<p>شرع الیما لقب نهادست</p>	<p>علت ز عمل جو ماند و بهر</p>
<p>تریاک ترا نمود جزو زهر</p>	<p>پنداشته که مرهم است اوست</p>
<p>در دلدل تاران نه داروست</p>	<p>جو ز مشک میاز سبز افاد</p>
<p>عاقل نبود بیوی آن شاد</p>	<p>حکایت شنیده ام که</p>
<p>یکی از ارباب فقر لباسر کبود داشت شخصی ازین طایفه که صفت ایشان گفتند او را دیدن آنجا که کدورت طینت و خبانت آن گو تاه نظر بود زبان طبع دراز کرد و گفت از بدعت از سنت و جماعت دور است و این زنک آمیزی سرمایه فسق و جور فقیر گفت اگر بگو اضاف بشوی جواب تو باز گویم گفت هر آینه این زنک را بوی و این شکل را روی بیاید</p>	

تَأْذَنُ تَوْسَمُوعُ وَقَوْلُ تَوْمَقَبُولُ يَأْشَدُ مَقْتَرُ كُنْتُ كِهْ سَهْرَقَالِرْ عَلَيَّ
 الصَّلَاةُ وَالْحَيَّةُ فَرَمُودَهْ اَسْتَنْخُ مَعَاشِرُ الْاَنْبِيَاءِ لَا نَوَاسِثَ
 دَرْمَاوَلَا دِيَا رَا الْاَنْفَرِثَ عِلْمَاوَحَكْمَتَا وَجَايِ دِيَكِي
 فَرَمُودَ لِي حَرْفَانِ الْفَقْرُ وَالْجَهَادُ بَعْدَانِ اَنْ جَدَّ جَبْرُ
 دَر دِيَا مَانْدَهْ بُوْدُ نَخْسَتْ عِلْمُ رَا كِهْ سَهْرَا اَوْ بُوْدُ عِلْمَا اَبْلَسُ جَوِي دُ نِيَا
 جَوِي رَحْصَتْ كُوِي اَلْتَّ شَهْرَتْ وَاَطْهَارُ فَضْلُ خُودُ سَاخَشْدُ دَر اَصْحَابِ
 دِيَا بَوَا نَطَهْ اَنْ تَقَرَّبُ جُسْتَنْدُ تَا حِفْلُ جَنَكُ وَجَدَلُ مَعْمُورُ كَشَتْ
 وَدَر سَهْ عِلْمُو عَمَلُ مَدْرُوشُ مَانْدُ وَاَزْ فَقْرُ رَا كِهْ خَرَاوِدَا بُوْدُ مَشِي
 خَسْبُ سِتْ دِيُو طَلَبَتْ اَزْ رِيَكُ صَحْبَتْ كَدَايِ سِيَا شَسْتَنْدُ وَاَنْ نَوْعُ رَا حَرْفَتْ
 خُودُ سَاخَشْدُ بَرَايِ حَلُوقُ مَرْدَهْ رِيَكُ دَلَقُ پُرْ كَرْدُ وَاَزْ رِيَكُ بَخْلُوقُ مَرْدُ وَجَدُ
 رُو نَبَرْدُ وَاَسْأَلُ لِقْمَهْ رُو بُوْدُ دَا نَ مَعْنِي كِهْ عَيْنُ تَوْجِدُ وَ مَعْرِفَتْ
 بُوْدُ بَرْدَقَهْ وَاِيَا حَتْ بَدَلُ كَشَتْ وِهْ جَبْرُ جِهَادُ رَا كِهْ مَدْرُ بَرَانُ مَوَاطَلَبَتْ
 نَمُودُ وَجَدُ وَجَهْدُ خُودُ رَا دَر اَفْدَامُ اَرْ مَبْدُودُ فَرَمُودُ كُوِي بَدَشَتْ
 هَوَا پَرِشْتُ دَر اَزْدَسْتُ كَشْتُ نَزْظُلُومُ وَاَزْدُ مَحْزُومُ دَانِسْتَنْدُ
 وَخُونُ سِيَا رُشْلَانُ بَا نَدُكَ مَالِي پَايُ مَالُ كَرْدَنْدُ بَرَايِ نَصْرَهْ دِيُو تَوْفِيقُ كَار رَا زُ
 نِيَا فَنْدُ نَا اِسْلَامُ رَا اَزْ سَعِي اِيْشَا زُ كَار رَا زُ نِيَا فَنْدُ نَا اِسْلَامُ رَا اَزْ سَعِي اِيْشَا
 كَار رَا زُ شَدَايِنْ قِسْمُ نِيَزْدُوِي دَر نِقَابُ كَشِيدُ جَوْنُ هَر سَهْ نَوْعُ رَا بَدْرُودُ كَرْدَامُ

بَرَقُوتُ اِيْشَانُ جَا مَهْ كَبُودُ كَرْدَهْ اَمُ
 دَر زَيْنُ مَاتَرُ مَرَاخُونُ مِيْشُودُ دِلُ
 فَلَكَ زَيْنُ عَمَّ مَسَا نَا پُو اَثَرُ نِيْسَتْ
 اَز اَنْ خُمُ بَهْرَانُ پُرْ نَكُ وَا بُوِي
 اَز اَنْ دَر سَرُ سَوْدُ اَوْ صِفَرُ اَسْتُ
 مَرَا سَرُ سَبْزِي اَزْ رِيَكُ كَبُودُ سَتْ
 نَط
 لِبَا تَمُ زَانُ كَبُودُ سَتْ اِيْ سِيَهْ دِلُ
 نَهْ سِيَنِي دَر بَرِشُ زِيَكِي دَرِ نِيْسَتْ
 كِهْ هَسْتُ اَزْ كَارُ خُوشِيَتْ زَرْدُ رُوِي
 كِهْ سَوْدَا وَا بَوَا صِفَرُ اَوْ بِيْضَا
 اَزْ اَخُودُ زِيَنِيَهْ كَارِي جِهْ سَوْدُ سَتْ
فصل الحميم دَر صِفَتْ نَفْتِ رَا هُودُوتِي وَ هِيْجَانُكَ بَعْدُ
 اَزْ نَفُوتُ عِلْمَا وَ حَقِيقَتِي دَر مِيَا نِ هَرَا مِيْ طَائِفَهْ دِيُو مَرْدُمُ ظَاهِرِي شُدَتْ
 وَخُودُ رَا دَر لِبَا سِ اِيْشَانُ بَعَا مَهْ خَلُوقُ مِيْ نَمُودُ دُ جَمَاعَتِي رَا وَا سُوْسَهْ دِيُو اَنْ
 بَرَانُ بَاعِثُ مِيْ بُوْدُ تَا بَحْهَلُ وَ تَقَالِيْدُ بَعْدُ اَزْ نَفُوتُ مَشَايِخُ مُتَابِعَتْ هَوَا وَا مَوَا
 نَفْسُ رَا طَرِيقَتِي نَامُ نِهَادَنْدُ وَ كَثَرَتْ اَكُلُ طَبِيبَتُ قَلْبُ رَا فَنْدُ مَخْجَانْدُ
 وَ تَرَكَ طَاعَتُ وَ خَالَفتُ شَرِيعَتُ رَا حَقِيقَتُ مِيْ سِيَا شَسْتَنْدُ فَرَا نِجِيدُ
 اَزْ حَالُ اِيْشَا زُ خَيْرُ دَا دَهْ خَلْفُ مَرَجِدُ مَخْلُفُ اَصَا عِلْمَا
الصلوة واتباع الشهور دَر زَيْنُ كَرُوهْ مَكْرُوهْ اَللّٰهَ
 مَعْلُومُ اِيْجَادُ رَزْمَتُهُ اَخْوَانُ الصَّفَا مَدْخُلُ يَا فَنْدُ طَائِفَهْ زِيَنِيَهْ
 خُودُ رَا دَر كَسُوْهْ اَرْ بَابُ تَجَرِيْدُ عَرَضَهْ كَرْدَنْدُ شَهْرُ
 هَمَهْ شَخْخُجْدِي زُ خَرُ كَنْدُ كِي زِيَنِيَهْ مَحْفَلُ اَزْ كَنْدُ كِي

شد آخر کار و خرج لاشات	که الوده آمد از دلفشان
دل نانش بعد مرد زلیک	همیشه سینه کرده جز کوزد یک

جوانمردا هجنانک افعال و افعال انبیاء علیهم السلام بر خصلت و تار و میل و مذهب و مذهب علماء بخانی تغییر و تبدل پذیرفت افعال و اقوال ایشان نیز بر هر شریعت و اقامت بدعت این قوم متعکس گشت کلمه کفر در دین جهل ایشان عین وجود بود سطح و طامات اصل معرفت گشت نه بینی که جهل این قوم تا حدیست که خود را بی هیچ شبهت از اولیای خدا تصور کنند و همیشه با جهل دیگر فروشند انظر کیف یفزون علی الله الذی بعد درجه اولیان فوق درجه انبیا گویند و حلول و اتحاد جایز شمرند و در پیشتر اقوال متشابهات قرآن را تتبع کنند و بعضی احادیث نبوی که بر مزار و اشارت بر لفظ مبارک او زنه است دلیل آرند و در حرکات و سکات ناموزون خود افاضل علماء حقیقی و مشایخ معنوی

را حجت سازند مشنوی	همه از دین تهری و پیر زهوش
همه تار یک روی شوم نفس	ماده طبعان ترک کدای همه
جوز سک و کربان ربای همه	قصه هر یک از بدید و نهفت
من چه گویم که خود سنای گشت	خانه ویران کاز لیل و نهار

که بشکرانه که باستان غنای از اعتدال دین و عین شیاطین بصد هزار شک در دامن آخر الزمان سر از کریان جهل و طغیان و نفی و عدوان بر آوردند حقا که همه جز غفلت و حوسر مایه بود و بغیر از حرص و شهوت پیرایه بی و پایتج اکثر همرا لا طسا صفت قبل و قال ایشانست خیال حیرمان ابد در ناصیه هر یکی پیدا علامت خست از بی در حیرت همه هویدا نظم

این مرد دلال عالم جهل	و حسی صفت دجله نا اهل
از پیر و پیرید شازجه پرسی	دجال و خوند بعرش و کز شی

صادق القولی گفت شبی بخانه یکی از زین طائفه مهمان بود و مکر محکم عادت لقمه خورده شد بعد از از مدت سنی سال باشد که اثر صحبت و کدورت لقمه او محو می شود و هنوز در زین طائفه اهل بقر زانور کشف و صحت فرات معین شده است که قاعه دین و ملت را همه نقصان و خلل بواسطه این دو گروه بدیدی آید که خود را بعلم و فقر منسوب می دانند زیرا که قوام معیشت جمله اصناف خلق بسبب حرفی و کسبی است که تحصیل وقت ایشان از آن طریق نیست و میگردد بغیر از زین دو طایفه که گفتیم نخست علماء تجاری که مقصود از طلب علم جز هوای شهوت و جمع مال ندارند و اصلا ترک عمل کرده اند

وَأَنْ عَلَّمَ رَأْسَهُ نَصِيبَ إِشَانَتِ سَبِّ حُصُولِ أَمَالِ خُودِ شَاخَنَدِ
بَارِ قُتْدَرَاءِ صُورَتِ جُونِ زَعْلَمِ بَصِيبِ اَلْبَظَاهِرِ لِبَاسِ أَهْلِ تَحْقِيقِ
وَكِسْفَةِ أَرْبَابِ بَحْرِ دَرَجَتِ كَشِدَةِ اَلدُّوْمَنَهِي اِكْخِلَافِ
شَرَعِ وَنَسْتِ اَسْتِ طَرِيقِ نَامِ كَرْدَةِ اَلدُّوْمَنَهِي عُمَرَاءِ عَامَةِ خُلُودِ وَجَرِيدِ
زَدَةِ اَلْأَنْجَائِي شَيْطَانِ زَاوَارِدِ رَحْمَانِ نَسْتِ دَاشَنَه بَعْدَ اَزْ اِنْ هَمَه
زَالَتْ دَرْ يُونِ وَدَسْتِ اَزْ اَكْ كَلَامِ شَاخَنَه بِرِ بَصْدِ هَزَارِ زُرُوتِ
وَسَالُورِ دِينَ زَايَادِ دَادَه وَلَقَمَه بَدَسْتِ اُورْدَه اَكْر خَالَفَتْ شَرَعِ وَتَرَكِ
طَاعَتِ كَرْدَنِ بَارِي دَعْوِي مَحَبَّتِ وَمَتَائِ وَلَايَتِ بُودِي شَعْرِ

مِ دَوِيدِ اَزْ نَشَاطِ خُودِ جِزِي	نَاخِرِ شُدِ بَحْسَتِ اَرْوِ تِزِي
كُتَرِ اَزْ اَدَه زِنَاهِ كَرَمِ	اَزْ نُونِ اَزْ اِنْ لَطِيفَه كُتَرِ نَمِ
كُتَرِ اَزْ اِنْ طَرَفِ مَرْدِي	عَزِ اَوْ كُشُوفِ مَرْدِي

حَقِ سِجْنَه وَتَعَالَى عِلْمًا وَمَشَاحِجَ رَأْفَتِ اَللّٰهِ اَرْوِ اَجْهَمِ بَوَاسِطَه
عِلْمِ وَنَفْتِ اِمَامِ اُمّتِ وَمُقَدَّمِ خُلُودِ كَرْدِ اَيْنِدِ وَسَرِ كَشْتِ كَارِ
نَسْتِ ضَلَالَتِ رَا بَسْبِ اَزْ شَادِ نُوْرِ هِدَايَتِ كَرَمَتِ كَرْدِ وَازْجَرَانَه لُطْفِ خَلِيعَتِ
تَوْحِيدِ وَمَعْرِفَتِ اَرْزَانِي مُرُودِ بَارِ اَزْ جَاعَتِ زَا اَزْ كَمَالِ نِي نِيَا زِي وَصُولِ
قَهَرِ رُجُودِ اُورْدِ نَاكِرِ اَزْ رُحْصَتِ وَنَاوِيلِ اِشَانِ بَرَزْ اَوَامِرِ وَارْتِكَابِ
مَنَاهِي دِلِزِ كُشَاخِ شُدند وَازْ غَلْبَه شَيْخِ وَطَامَاتِ رُوقِ كُفُوعَتِ

زِيَادَتِ كَشْتِ نَايِدِ اِنِي كِه خَمِه مَائِه فَنَادِ اَزْ اُمّتِ هَمِي
طَائِفَه اَنْدِ بَلَكِ شَادِ هَمَه اَمْتِه اَزْ جِنْسِ اِنْ قَوْمِ ظَاهِرِ شُدِ حَدِيثِ
مَشْهُورَاتِ اَنْ اَللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ اِنْ شَرَا عَا
يَنْزِعُهُ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ
الْعُلَمَاءِ فَاِذَا مَرِيقَ عَالِمِ اَتَّخَذَ النَّاسُ بَرُوسًا
جَهًّا لَا فَنَسَالُوْا فَاَفْتُوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَاصْلَوْا
فَضَلُّ شَشْمُ دَرْ صِفَتِ مَذَكِرِ اَزْ حَقِيقَتِي

وَجَا زِي اَرْبَابِ عِلْمِ وَاصْحَابِ فِتْنَتِ عِلْمِي اَعْلَاءِ حَقِيقَتِي وَمَشَاحِجِ
مَعْنَوِي رِضْوَانِ اَللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ بِحُكْمِ مَوَاقِفَتِ كِه دَر مَتَا
اَفْعَالِ اِنْبِيَا اَزْ اِنْدِ دَرْ قِسْمِ مَوْعِظَه شَرِيكِ يَكْدِ كَرْدَنِ جَانِه كُتَرِ شَدِ
اَمَّا سَبِّ اَنْدِ نَقَاوَتِي كِه دَرْ سِيرِ وُسْلُوكِ هَر اِيَكِ ظَاهِرِي شُودِ فَرُوتِ
لَسِيَّارِ دَرْ مَحْمَدِي اَيِدِ اَنْ نَقَاوَتِ اَزْ اِنْجَاسَتِ كِه عِلْمِ اَسْعُولِ اقْوَالِ
اِنْبِيَا شُودند وَمَشَاحِجِ مُشْفَرِقِ اَحْوَالِ اِشَانِ وَدَرِيْنِ مَعَانِي بَايَكْدِ بَكْرِي
نَدَارند وَبَرِ رَشَنَه اَزْ هَر دُورِ قِسْمِ اَفْعَالِ اَوَاهِمِي اَيِدِ بَرِ نِيَا بَرِي
مُقَدَّمِ جَنَدِ هَر اِيَكِ بَايَكْدِ اَنْ تَوْعِي بَاشَدِ وَشَحْرِ اَوْ اَلْسِيَّانِ جِنْسِ
اَشْرِي دِيكِرِ بَاشَدِ وَشَكِ نَسْتِ كِه هَر شَحْرِي كِه نَسْتِ اَقْوَالِ اَشْرِي اُورْدِي
وَهَر جِه اَشْرِ اَحْوَالِ اَمْدِ اَسْتِ اَمَّا جُوزِ هَر دُورِ قَوْمِ دَر مَتَابِعَتِ

وَحَافِظَتِ اَنْبِيَا اَنْبِيَا مَقِيَّةً اَنْدَ وَمَوْعِظَتِ اِشْرَافِ اَرْوَاحِ اَرْوَاحِ
وَمَتَابَعَتِ شَرْعِ وَاصْلَاحِ مِزَاجِ خَلْقِ هَرِ اَيْنِه اَثَرِ عِظْمِ بَاشَدِ مِهْمَتِ
عَالَمِ زَا فَرَمُودَنَدِ وَذَكَرَ فَا نَ الذِّكْرُ يَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ
اِنْ مَنَفَعَتِ بَا صُورِ خَوَاهَدُ بُوَدِ يَامَعْنَوِي نَافَا عِدَه رَوْنَقِ عِظْمِ دَرِ كَلَامِ
طَرَفِ رُشُوخِ يَافَنَه اَسْتِ هَمِ نَبِيَّتِ اَنْ دَرِ مَسْمُوعِ اَثَرِ خَوَاهَدُ كَرْدِ مَسَلَا
اَكْرَ مَشْغُولِ اقْوَالِ رُسُولَتِ وَفَرْعِ اَوْ اَزِ اَنْطَرِ بَوَاشَانِ نِهَادَه اَنْدِ مَسْتَبْعَا اَرْوَاحِ
خَالَفَتِ شَرْعِ وَعِلْمِ وَبَعْضِ اَهْلِ صِلَاحِ وَاسْتَحْقَافِ احْكَامِ دِينِ كِه هَمَه
اَنْكَرُ اِلَهِيَّتِ اَسْتِ خَلَامِ مَحْشَدِ وَاَكْرَ وَاِعْظَمِ مُسْتَعَرِّقِ اَحْوَالِ مَسْتَهْدِ اَيْنِه
غَلَبَه وَقْتِ وَجُوشِ اَهْلِ اَوْ دَرِ مَعْنَى اَثَرِ كِه دَرِ جَانِحِ دَرِ صُورَتِ مَوْثِرِ اَسْتِ
وَهَمِ نَبِيَّتِ اَنْ مَوَاقِفَتِ شَرْعِ وَاَقْوَارِ عِلْمِ وَحُبَّتِ اَهْلِ صِلَاحِ وَتَعْظِيمِ اَوْ اَمْرِ
دَرِ بَاطِنِهَا اَوْ تَكْرِيدِ وَدَرِ تَرْكِ نَقْصِ وَتَصْفِيَه دِلِ جَهْدِ بَدِيدِ اَيْنِه وَاَعْمَالِ
وَتَبَرُّ اَزِ دُنْيَا وَاَهْلِ اَنْ رَوِي نَمَايَدِ وَاَكْرَ نَمُودِ بَا اَلَلَه وَاِعْظَمِ دَرِ مَتَابَعَتِ اقْوَالِ
وَاحْوَالِ اَنْبِيَا مَحْرُومِ اَسْتِ وَمَقْصُودِ اَنْ وِعْظِ طَلَبِ شَهْرَتِ وَاَهْلِ اَرْفَضِ
خُودِ دَارِ دُخَانِ دَرِ صُورَتِ وَبَعْضِ مَوْثِرِ نِيَايَدِ بِلَا كِه بَا طَرِ مَسْمُوعِ رَا
اَزِ كِه دُرْدَتِ عَقْلِ اَوْ اَنْفِهَا عِظْمِ رَسَدِ جَوَانِمِ دَا عِلْمِ اَحْسِنِ
وَمَشَايِخِ مَعْنَوِي جُوزِ قَدَرِ مَبَارَكِ بَرِ مَبَرِّ وَعِظِ نَهْدِ جَبَه وَدَسْتَا رُ
عَرَضِ نَهْدِ بَرِ بَاطِنِهَا خَرْدِ غَانَا رَا نَدِ بَطْلَانِ اَزِ وَجْهِ قَرَنَانِ دَرِ مَشْوِي

تَخَرُّ اَزِ تَكْلِفِ بَرِ بَافَنَدِ	بَكْتِ كُوِي لَا يَمْنَعِي لَافَنَدِ
حِكَايَتِ بَهْرَايِنِ وَاَزِ نَكُوِيَدِ	نَهِيَّتِ جُزْ اَيِ دِينِ نَكُوِيَدِ
نَظَرِ بَرِ خَلْقِ دَارِنَدِ اَنْدَرِ حَيَاتِ	يَا جُمْلَه جُزْ وَحْيِ شَيْخِ مُطْلَقِ
نَحْسَتِ اَزِ بَدِ مَوْتِ بَرِ اَيْنِدِ	يَا اَنْ كِه بِطَمَعِ بَرِ مَبَرِّ اَيْنِدِ

هَرِ طَاعَتِ كِه اَدَايِ اَنْ بَرِ خَلْقِ مَسِيحَتِ اَسْتِ بَرِ خُودِ سُنَّتِ اَسْتِ مَرَعَلَه
حَافِظَتِ اَنْ عَامِ رَا وَاجِبِ شَيْخِ بَرِ خُودِ فَرِيضَه شِيَا سَنَدِ حَقِّ جَلِّ وَاَعْلَا دَرِ شَانِ
اَهْلِ كِتَابِ فَرَمُودِ اَنَّا هَرُوكِ النَّاسِ بِالْبَرِّ وَنَشُورِ
دَرِ يَنَامَتِ نَهْ هَرِ طَائِفَه كِه بُوَدِنَدِ وَهَسْتِنَدِ وَخَوَاهَدِنَدِ بُوَدِ كِه دَرِ
مَعْنَى دَاخِلِ اَنْدِ بَعْضِ دَرِ صُورَتِ عِلْمِ اَبَرِ رَوْنَقِ اَشْنِ اَفْشَا زُودِ اَبَرِ رَعُو
دَرِ پَايِ كَشَانِ بَرِ شَرْعِ جُوبِ پَا اَنْ بَرِ اَيْنِدِ وَاَزِ اَبَرِ اَيِ جَرِ مَقِيَّتِ اَنْطَرِ اَبَرِ
تَلْبِيسِ خُودِ رَا يَحْكَمِ اِلَهِيَّتِ شَانِ اَسْتِ

كُرْكَانِ كُشَنَه بَهْرِ وَايَه	جُوزِ بَرُ شَدِ بَرِ جَرَاغِ پَايَه
بُرْدَه بَهْوَا جُوبِ دَرِ خُوشِ	بَرِ كَفَتِ يَوشِ كُوشَتِ اَيِ مَلِشِ

بَعِي دَرِ لَبَانِ نَهْتِ بَحْمَلِ وَتَقْلِيدِ بَحَادَه بَرِ دُشْمَانِ غَايَتِ عَقْلِ
بِرِ عَقْلِ وَهَوْنِ نَاصِحِ مَلِكِ وَوَاِعْظَمِ اَمْتِ شُودِ حَشْوِي جَبْدِي بَهْمِ
بَافَنَه تَلْقِيَنِ اَسْتَاذِي نِيَا فَنَه

اَكْهِي دَسْتِ بَرِ هَمَزَدَه اَزِ نَشَا ط	اَكْهِي پَايِ كُوِي اَرِ شَدِ بَرِ سِيَا ط
--	--

انفسكم

جو خیز پر بازو مجر دمنای همه سخت کوهی و همه شست دای
 نامه پنداری که از سفها زاد رجه فقهها بخشند و از مستی پران
 تکلف اهل تصوف کردند عجزی از کمال باید که ناقصان را و عظم
 گوید پنداری باید که خفتگان را بزرنگد ندانسته که ناپیدا
 نه بری ناساید و از ناتوانان از طبع پنداید **نظم**

بر سر جوی اگر بود سر خرد	دزد را از نهی از چه خبر
شکل از دور هیبت نگر نیست	لیک نامش متر سر بالین است
مختبب را جویند پند مست	هر کس از کار خود نازد

فصل هفتم در افتخار امرای سیمانه و تعالی جوهری
 روح اعظم را قابلیت انوار ذات و صفات خود گرامت کرد از طلوع این انوار
 چهار قوت در حقیقت جوهریت او بدید آمد نخست قوت خلافت برای
 اظهار علم و دوم قوت نبوت برای اظهار معرفت و از شاد خلق سیوم قوت
 ولایت برای نهذیب اخلاق چهارم قوت امارت برای تادیب نفوس
 و از هر چهار قوت در جوهر روح متکین گشت همچنانکه از اجزاء
 عنصر در سرشت موالید عالم کوز و فساد بعد از آن مدت الف عام مقتضی
 شد مرغ روح در فضا قلب آمد و از بهشت بحکم خطاب اهل بطول منها
 ساکن عالم سفلی گشت در ریه او در وجود آمدند و علم و معرفت ظاهر

شد ز کفیت بعد از آن نفی ملامت که اولاد را بر طریق دعوت میکردند
 و در نهذیب اخلاق جبهه میدی نمود و تادیب نفوس ایشان واجب میشد
 بعد از این چهار قوت معراث اولاد او شدند و بعد از آن استبعاد و نیست
 مرآت از آن جمله هر یک را نصیب دادند و بعضی را که انبیا و رسل
 بودند از هر چهار قوت حاصل آمد اما در مرآت نبوت و رسالت
 نقصان و کمال آن ظاهر می شد و آنها که علماء حقیقی و مشایخ معین
 بودند جز از این بعد از حوصله ایشان کمتر از انبیا و رسل بود و قابلیت
 انوار خلافت و نبوت نداشتند در میان خلوص صرف بودند مهتر
 عالم از انجاف بود علماء امتی کانی بای اسرار
 و نیز فرمود **الشیخ فی فقهها لبتی** امتد از طائفه زاجون
 طرف معنی که اصل بود همیشه رعایت میکردند و طرف صورت را که
 فرع بود مهمل میکرد داشتند و از انجاف ظاهر و باطن را به هم اتصال
 و صورت و معنی را بهم امتزاجی و اخلاطی خلل ظاهر سبب فساد باطن
 می باشد و تشویش صورت و واسطه خرابی معنی میگشت در بعضی اولاد
 آدم قوت امارت بدید آمد که برای تادیب نفوس معین بود احکام
 و امور شرایع ظاهر انبیا و مذهب کافه خلق تعلو بدو داشت بلکه قوام
 معیشت جمله حیوانات و سبب دفع مسکون خود را او بود و اگر قهر سیاست

رَأَى قُوَّتَ بِنُوذَى تَقَرُّرَ الْأَشْيَاءِ بِبَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ عِلْمٌ مُبْدَى
 نَكْشَتِي وَعَقْلَ تَأْتِيهِمْ وَلَكُمُ فِي الْأَرْضِ مَنَاقِبُ وَمَتَلَعِ
 إِلَى حَرِّينَ صَوَابُ تَوْدِي جَانِبِكِ دَرُ
 قَرَأَنِيكَ أَنْ حَالَ مَيْفَتُمَايَدُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ لِبَعْضِهِمْ
 بَعْضٌ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَجَاءَ دِيكَ زَهْمُ بِنُوعِي
 مَيْفَتُمَايَدُ لَهْدَتِ صَوَامِعُ وَسُجُوعُ صَلَوَاتُ مَسَاجِدُ
 وَأَنْ جَهَارُ قُوَّتِ زَاكِهِ كُنْتُمْ أَغَاثُ جُنْدٍ أَنْ مِيَانِ عَدَلٍ وَفَضْلُ خَوَاشِ
 كِهْ مَطْلَعُ لُطْفٍ وَقَهْرُ وَاشْ جَمَالُ وَجَلَالُ أَيْدٍ وَأَصْلُ هِمَّةِ بَيْتِ نَقْطَةُ
 بُودِ أَمَّا بِنَسْبِ أَيْحَالِ صُورَةٍ وَمَعْنَى كِهْ صِدِّ بَيْدِ بِيَكْرِ كُنْدِ نَفَاوَتِ وَنُقْصَا
 بِنِيَارِ دَرْ فُرُوعِ ظَاهِرِ شُدُّ قُوَّتِ أَوَّلِ رَحْمَةِ الْخَالِ بِخَاصِّ كَرْدِ وَأَنْ قُوَّتِ خَاصِّ
 وَعَامِ تَأْسُتُمَلِّ مَدْبَرِ هَرِ امْتِنَانِ بَعْدَ زَرْ تَوَلُّوْا وَبِعِلْمِي وَمُرْشِدِي بَعِيْنِ كُشْتِ
 وَهِيَ جُنْدِ قَرَّ نَابَعْدُ قَرَّ زَيْنِ سُنَّتِ دَرْ مِيَانِ أَصَافِ خَلْقِ بَاقِيَةِ مَا نَدَّرِ هَرِ
 مَلَكِي كِهْ دَاشْتَنْدُ وَبَرِ هَرِ مَذْهَبِي كِهْ بُودِ نَدَايِنِ حُكْمِ أَزْ قَاعِ أَوَّلِ نَكْشَتِ بَعْدِ
 أَزْ أَنْ بَاقِيَةِ نَظَرِ قَهْرِ قُوَّتِ شَيْطَانِ وَغَلْبَةِ أَوْصَافِ ذِمَّةِ أَكْرَحِيَةِ تَغْيِيرِ
 وَتَبْدِيلِ بِيَذَرِيَّتِ وَكُنُودِ بَرِ عِلْمِ وَعَمَلِ وَعَدَلِ وَفَسَادِ وَصَلَاحِ رَاجِحِ
 مِي آمَدِ أَمَّا أَنَا سَاقِ عَيْنِ جُورِ شَبَابِ نَظَرِ رَحْمَتِ وَلُطْفِ تَهْمِيدِ يَافَتِهْ بُودِ
 كُلِّ مَدْرُوشِ نَكْشَتِ وَبِمِ بَرِ تَرْتِيبِ كِهْ كُشْتِ نَادِ وَتَرِاحِ خُشْدِ

أَنْ جَهَارُ قُوَّتِ شَصْرَفِ صُورَتِ وَمَعْنَى خَوَاشِ بُودِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
 فَضْلُ هَشْتَمِ دَرْ بِيَانِ مَرَاتِبِ قُوَّتِ اِمَارَتِ وَبِيَايَدِ دَانِستِ
 كِهْ قُوَّتِ وَكَلَايَتِ وَامَانَتِ فَرَمِخِ خِلَافَتِ وَبُنُوْتِ اَنْدِ جَانَانِ
 وَكَلَايَتِ اَنْ بُنُوْتِ دَرْ وُجُودِ اَيْدِ اِمَانَتِ اَنْ خِلَافَتِ مَتَوَلَّدِ مَشُودِ خَاصِيَّتِ
 خِلَافَتِ اَنْتِ كِهْ جَمَالِ دَمْعِ زَاهِيَّتِ وَعَظَمَتِ بَحْشِدِ وَاشْرَاقِ قَهْرِ سَنِيَا
 كِهْ دَرْ قُوَّتِ اِمَارَتِ بَدِيدِي اَيْدِ وَخَاصِيَّتِ بُنُوْتِ اَنْتِ كِهْ خَلِيعَتِ رَحْمَتِ
 وَشَرَفَتِ دَرْ بُونُودِ وَاشْرَاقِ حِلْمِ وَتَوَاضُعِ اَنْتِ كِهْ دَرْ قُوَّتِ وَكَلَايَتِ شَاهِدِ
 اَنْتِ دَرْ رِيْزِ دَوَاصِلِ بِحُكْمِ خَاصِيَّتِ جُمْلَةِ اخْلَاقِ حَمِيدَةِ اَيْدِ كِهْ دَرْ قُوَّتِ
 خُشْدِ بَاشَنْدُ وَاصَافِ ذِمَّةِ صُورَتِ نَهْ بِنْدِ دَارِ دَرْ قُوَّتِ كِهْ وَغَدِ
 هَرِ دَوْنِوعِ مُحْتَمَلِستِ اَمَّا دَرْ قُوَّتِ اِمَارَتِ بِحُكْمِ اَنْتِ تَعَلُّوْا صُورَتِ دَارِ
 وَبِمِشْتِ بَظَاهِرِ تَصَرُّفِ كُنْدِ بِنَسْبِ اَمِيرِ طَبَايِعِ وَجُحُوْدِ تَأْنِصِ
 وَهَوَا وَمُقَارَنَةِ شَيْطَانِ وَمُلَازِمَتِ دُنْيَا وَاصَافِ ذِمَّةِ سَيَّارِ غَلْبَةِ
 كُنْدِ وَبِرِ اخْلَاقِ حَمِيدَةِ غَالِبِ اَيْنْدِ وَبِرِ دَايِرَةِ اَنْتِ كِهْ عَامِ وَخَاصِ
 دَرِ اَوْ دَاخِلِ شُودِ وَكُنُودِ اِيْمَانِ رَا بَرِ وَتَعَلُّوْا نَبِستِ زِيْرِ اِكِهْ اَنْ هِمَّةِ اطْرَافِ
 سَرِ بَرِ زَنْدِ بَخِلَافِ اَنْ سِهْ قُوَّتِ دِيكَرِ كِهْ اَشَارِ مُتَصَرِّفِ اَرْوَاحِدِ
 وَبِمِ جُمْلَةِ اخْلَاقِ حَمِيدَةِ اِنْجَاسَتِ وَازْ جُنْدِ اَوَّلِ اَشَارِ نُوْرِ اِيْمَانِ
 دَرْ وُجُودِ اَيْدِ وَتَحْصِيْلِ اِنْ جَهَارِ قُوَّتِ بِنُوعِي وَكَسْبِ مَرْدُومِ

میکشاید نیست بلکه بحواله آن بکلمه و از ادب که زیر لبست الله
بجای الیه من لیساء الله اعلم حيث يجعل
رسالته بیدار الله انور من انوار النبی و این قوت امارت که بیان کرده
شد از هر وجودی که سر بر زند هر آنکه بنسبت مزاج و خاصیتی که
در طبیعت آن وجود پر شده شده است اثر خود ظاهر کند و بر آن
صفت که بر آن طبیعت بر جمله اوصاف غالب است خواهد که امور
و احکام را بنا بر آنجا از ادب اقتضا کند تربیتی دهد و بسیار باشد
بنا بر آنجا در احادیث مشهور است که ای کون فی علیکم
و هر یک از مزاج علما و اسرار و رعیت صلاح و فساد است هر آنکه از
زیادت و نقصان قوت و ولایت است و این زیادت و نقصان در شیر
و سلوک هر یک ظاهر میشود که مدد قوت خلافت و نبوت انا نجاست
متابعت که و پیش میشود و در زیر معنی گفته اند الدین و الملک
توانان زیرا که همه قوتها لازم و ملزوم یکدیگر دارند و بزرگوار
گفته اند ما فسدت الرعیة لا بفساد الملوك و ما فساد
الملوك الا بفساد العلماء اگر بر عکس گوئی هم روا باشد
که همه در درگاه دیگر از دار فضل نام در صفت
امراء عادل بعد از آن بیاید دانست که همچنانکه در آن سه قوت

واجبست که از کمال قدرت بندگی را بنعمت آخرت شرف
کرد ایند تا بماند آن در آن ملک متصرف باشد درین قوت نیز واجبست
از طریق حکمت که بندگی را بنعمت دنیا توانگر کرد ایند تا بواسطه آن درین ملک
حاکم تواند بود نعمت آخرت معجزه و کرامت باشد و نعمت دنیا ولایت
و خیریه اما میان این نعمت و آن نعمت بسبب آنکه آخرت از قسرها و این
در وجود آمد و دنیا از قسرها و تفاوت بسیار و تفاوت بسیار ظاهر شد
چنانچه محسوس و معاینه می توان دید و این نعمت دنیا و متاع
را خاصیتی است که هر کجا جمع آمد البته اوصاف همه جنبش کند و بعد
جنبش ایشان از این طغیان و طلب فوقیت در نهاد قسرها و میاید و این
بجای ازین معنی خبری دهد که لا ان الانسان لیطعن ان
راه استغنی از انجاست که اغلب این قوم از قوت
ایمانت نصیبی یافته اند که بر وظایف باشند و مایل فسق و جور گردند
اگر چه از نواد رشتا ما باشد که یکی از تجمل فضل و رحمت زیادت قوتی کرامت
کرده باشد و نور ولایت نیز مددی نموده با وجود نعمتها دنیا جنبش اوصاف
جمیده نگاه بیاثر نور عقل بر اخلاق همه غالب آید و ناءت و حقارت
دنیا و قلت متاع او را بدیده اعتبار مشاهده و از نجاست البیست و خناست
نفس اندکی گاه گردد ه شیخ

جوز ملک دوزخ فی شب است	داند که فتنه زود باشد
داد و هراشت مایه مگرد	از مال و حشر خود باشد
ز شرمه عدل و داد گردد	کار شرمه بدل وجود باشد

جَنَانِكَ از بعضی ملوک و سلاطین ماضی حکایت کنند که آنرا عدل و این نافتایشان روز و روزگار و صیغه ایام بایستی مانند و شعرا عظمای امر و نصحا عرب و عجم در نظم بدیع و شرحیپ خود بیان کرده اند و صفت جز ششم و مکارم اخلاق هر یک را سر دقت و پوز و فهرست کتاب خود ساختند

مشوی	جهانها اندازان با عدل و سیاست
همه دوش و دل از تو فریاد است	شده از هر تو نور الهی
منرازان کن و تحت شاهی	یکشده در جهان خیمه کم
بکنده پیچ و بیاد سیم نا	بخشمار دیو و دانا صاف خسته
بحلم از پیش موری بر نشسته	جهان با زبیر علم و عقل گردند
بنام نیک را بختل کردند	جو نامردا بقدر تجلی فضل و عدل

و تا به نظر لطیف و قهر و مدد و ولایت سیرت ز شرم هر یک را آن مومنین و مشرک و کافر معلوم توان کرد و انصاف وجود ایشانرا هم بنسبت این مراتب که کشیم قیاس توان گرفت

هلا ای کفر خور و هوس	به نیز گنج معنی ز دم این نفس
----------------------	------------------------------

که شاهان عادل جو یاد اوری	از انجا بود ز شرم دین بروری
تو عدل از شرم کبدانی نخست	سرو پای هر یک بدین درشت
سلیمان ز دیوانه آید بدید	که حکام نشیند بکشت و شیند
یحیوز از آن روی مانسته	که سلطان ز شیطان ندانسته
جاکار مردم شود ساخت	محمد ز یو جهل شناخته

فصل ششم در صفت امراء طایفه شریفان و قبایل

فرمود نیک الدار الاخره بجهلها للذین لا یریدون

صلوا فی الارض و لا فسادا فیها یعمل عقل مقتدر شده است و معین

کشته که هر کرامت جمع آمد و در دام غرور افت و ظلمت البلیس

و استیلا هوا بسطوت قهر و حقیقت نفس او از گردن انداخته اندازد که آن

طلب علو و اظهار زنا دخیل تواند بود فلان مجید داری حال خبر داد از الملوك

اذا دخلوا قریة فسادوها و جعلوا اعره اهلها اذلة

دیباچه از همه قهر و وجودی آدم دنیا نهاد و سرمایه همه طغیان

و تعدی متاع او شد مهتر عالم علیه الصلوة والسلام و الحجة فرمود

الدنيا ملأ من كل خطیئة از طایفه زاکه تحت و عذر ملک در شرم

و خود را سخن دیو و مرد و در طبع خود ساخته اند سرمایه خد لا نخست

حب دنیا است بر متابعت هوا که حقیقت ظلم از انجا متولد میشود و نتیجه

ابلین است شست نفس از آج می باید بداند آنکه از آمان خوانند بتدبیر از نهاد
 او سر برزد و کند و از جنین از صفت غفلتی که سبب تفاوت و وقت کید
 جنانک نور عقل را فرو برد و شد غلط آن حجاب جز بقایت نهند که خوانند پیر
 بنسبت حال خود و خوی جسد منقول ملامتی و مشغولت می شوند و از باطن
 تا بال هر یک بدعتی و قانون ظاهر کردند و رسم و آیینی بدید اید خود را بطوط
 ظاهر در غرور اندکند و زین از دینه بدیده میان بهی چرب کنند و بگویند

شعر

یکی گوید من شاه جوانمخت
 فلک بر پایه بخت زد بخت
 گم از بخت و پیر وقت است
 دیگر گوید که سلطان سلاطین
 نیک بخت ملک دارم در انکشت
 مراد سایه جبر است از امار
 مطعم هر سفید و هر سیاه
 شکوهم کوه زار جیش از ابد
 بدین شان جسد زونا فسانه کشند
 همه جبار بود کشته مجبور
 صدیق اکبر جز عهد خلافت

که دولت در پناه من نهد زخت
 نمایم فتح صور از نیش کوه
 سرگردن کسان جز خاکدان نیست
 منم با بخت عاج و جام زرین
 که هستم ملک راهم روی و هم نیست
 بنام خطبه خواند دور ایام
 جوانم در کتاب من سیاه
 نهیبم چرخ را سرکشته دارد
 پس آنکه مرده و در خاک افتد
 زنیاست رفقه ماند محمود

بناروز

بقاروقی سپرد این آیت بخواند سید الدین ظلمی ای
 مغلیت لبون حق جل و علا فرمود و لا تتركوا الى الذين
 ظلموا فتمسكم النار یعنی مجرم میل کرد ز شیوی ظالمین
 مستوجب آتش شوند ظلم کردند و نوعست و این سخن را در امور جزوی
 و کلی اصلی و فرعیست که شرح از طویلی و عرضی دارد مشغول

شاهان کدای روی پیری	نوشه که شکار کوی پیری
آویخته روز و شب پیکار	باهم زبانی دولتیه سردار
از باد هوش همیشه جز بوق	رفقه سر هر یک بیست و
ایوان بلند و قصر معمور	از مال یتیم و خرمساز دور
در رزم اگر دلیر کشتند	از مال یتیم سپر کشتند
شعری که میان بزم سوزند	اندوخته بیوه بر فروزند
بر ملک عراق اگر امیرند	در دام هوا و حرص استیرند
گر شاه ز نیست و خرد و دور	بسی بد ز شهنشاه مظلوم

فصل بیستم در صفت عوام الناس چون در عالم شهادت
 آن سلا که اصل طینت آدم صغی بود در قبضه قدرت آمد
 هم بران نسبت که آن شعله اول در عالم غیب برد و نوع قسمت شده
 بود یکی نو زانی و یکی ظلمانی جنانک در فصل اول گفته شده است این

سَلَاةً نَزَبَتْ وَفَسَّمْ شُدِيكَ لَطِيفٌ وَكَفَيْكَ كَيْفَ أَنْ تَسْمِعَ
كَ لَطِيفٌ بُوْدُ بَنِيَّتْ مَرَاتِ لَطَافٌ قَالِبٌ أَنْبِيَا وَأَوْلِيَا وَأَرْبَابُ عِلْمٍ
وَزُهْدٍ وَصَلَاحٍ وَعَامَّةُ أَهْلِ إِسْلَامٍ بَدِيدًا مَدْنَدُ وَأَنْزَقْتُمْ كَيْفَ بُوْدُ
هَمْ بَنِيَّتْ مَرَاتِ كَثَافٌ قَالِبٌ أَشَقِيَا وَأَصْحَابُ بِنَاقٍ وَبَدِيعَتِ
وَأَهْلُ كُفْرٍ وَشِرْكٍ وَأَمَّا أَنْ تَرَى كَيْفَ يَفْتَرُونَ نَسِيتُمْ كَيْفَ ظَلَمْتُمْ رَا
بَا كَثَافٌ أَشْتَدَّ غَلَبُهُ أَوْصَافُهُ هِمَّةٌ دَرِيْزِ قِسْمَتِ زِيَادَتِ آمَدُ وَنَاقِ
نَظَرٍ قَهْرٍ وَهُوَ أَنْزَلُ جُوشِ آوَرْدِ وَهَمَّ بَقْدَرِ أَرْهَامِ مُجُوزِ بَرْدِ خَدَلَانِ
فُوْدُ كُنَا شَتِ جُوزِ حَكَمٍ وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِبْرِ
وَالْإِنْسِ لَذِكْرُكَ أَخَانَةٌ تَقْدِيرُ تَقَادِيْفُهُ بُوْدُ وَتَوَقُّعٌ وَلَكِنْ جِئَ
الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ دَرِيْزِ مَعْنَى صَادِرُ كُشَّةِ أَنْزَقْتُمْ
كَيْفَ دُوْرُخِ نَادِرُ جُودِ آوَرْدِ بُوْدُ دَعِيْ مَعْنَى ظَلَمْتُمْ وَكَثَافٌ
إِنْ قَوْمٌ رَاكَ أَهْلًا أَوْ لَيْسَ أَوْ لَيْسَ كَالْأَمْعَامِ بِلِأَصْلِهِ
صِفَتِ إِشَانَتْ ظَاهِرُ كَرْدِ آيَنْدُ وَهَمَّ دَرَا ظَلَمْتُمْ هِمَّةٌ رَا جَانِحِ
أَزَادَتْ لَمْ يَزَلِ افْتِضَاكَرْدُ خَدَلُ كُنَا شَتِ أَكْرَجِهِ دَرِ بَدَايَتِ خَلَقَتْ
بِرْتُوْ شَمْسِ عَلَيْهِ مِنْ نُورِهِ ه ه بِرِ إِشَانِ نَاقَةُ بُوْدُ أَمَّا
قَالِبٌ اسْتَفَادَ جِبِلِّيْ كَيْفَ سَبَبِ جَرْمَانِ أَبَدَتْ دَرِ بِيَارِ خَالِ شُدُ
أَنْ خَالِ زَائِدِ عِبَارَتِ ذِكْرُ كَرْدَنْدِ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ

ترکهم وطلان لا یصرو القصه ظلمت معنی وکثافت
صوتت جنان متر اکم شد که افتاب عالم و معرفت از نظر ایشان
محبوب کشت قبالة اقرارشان چون از دار القضا بنظر لطف و عنایت
مستحل بود هیجود عوی نی معنی شریف قبول یافت حرج و علا
فرمود و از حال ایشان خبر داد و ما و حید نا الا کثر هم من
عهد و از وحید نا اکثر هم لفا اکثر این قو را فاسد خوانند
معنی فاسد از فرمان پیروز آید باشد و از فسوس سبب از بود که از آن
غیبت اصل که در اول فصل گفته آمد صفت اما ذکر در نهاد نفس
ایشان وقت گرفته بود و از ناشر از قسوت قلب متولد شده بعضی را
ممکن نبود که سر بر خط تسلیم نهند و بعضی خود را در دایره
اسلام داخل نموده اند اما بیشتر ایشان از مرتبت اصل کدر نبود
چنانچه قرآن مجید خبر داد وَمِنَ النَّاسِ مَن یَقُولُ آمَنَّا
بِاللَّهِ وَبِالْیَوْمِ الْآخِرِ وَ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِینَ
أَحْسِبُ النَّاسَ أَن یُتْرَکُوا أَن یَقُولُوا آمَنَّا
وَأَزِینَ نَوْعِ جَنْشِ جِنِ اصْلِ اِشَانِ سُبَارِ شَرِّ بَرَزْدِ کِیُوْ سَبَحِ
وَقَعَا لِي ذِکْرَانِ دَرِ کَلَامِ مَجْدِ مَکَرُ فَرْمُودِ حَاصِلِ اِنْ
جَمَاعَتِ رَا کَ عَامَّةُ خَلْقِ کُفْتُمْ أَكْرَجِهِ بَهْرِ نَوْعِ ظَاهِرِ

شدند و خود را بهر لباس نمودند و نمایند قیصر که میگذرد
تا از ظلمت جهل بحال آن قوت نیاید که بوز عقل و معرفت رستند یا هیچ

روزی آفتاب هدایت در برج ایشان طلوع کند

اگر آینه نیست از آغار و انجام	آنان گشتند عاری تا کالای تمام
بروز از خوردن و خفتن ندانند	سخن گوید و کفین ندانند
از در خوردن و خواب افتاد زایش	جو شد روح طبعی گدختن آیش
یامد در این زمین عادت	بود در آن قسیم سعادت

عوام الناس را جو در ظلمت جهل از نور علم محجوب داشتند
ضرورت هر چیز که بمقتضای عقل صحیح بوده بر عکس از مشاهده
کردند مهتر عالم علیه الصلوة و التحية و درین معنی فرمود لو منع
انسان من زنت العنقه لغرورها و قالوا اما نهينا
سزدن آلا و فيه شوق و عمارت انبياء و مخالفت اولیای نادان
سبب همیز بود و هائیت در را و اسب خفاف اهل خرد تا ایشان ظلمت
آمد که نسبت مراتب ظاهر و شد حکیم سنان هموز نبعین ایشان

کرد نظر **نظم** البهرا خدایگان خوانند

ریش خود جبه زیند و میدانند **نظم** انجا بداف که فاش و ظالم
و مبتدع زیادت شد قبول و کثرت شهرت و در تو جاده

رست حسن بصری رحمة الله علیه که سر دفتر علماء
را شیخ و مقتدای جمیع مشایخ بود اصحاب خود را گفت شما در میان
عامه خلق بهر خوف گردید و بیشتر ایشان خود شماران شما شدند زیرا که
قول و فعل شما را قایل نیست و جماعت استقامت یافته باشند و میراث
احوال هر یک شایبه غالفت سنت و جماعت و موافقت بدعت
مضطرب قوی گشت و شربت و دشمن خلق بر عکس اینست حکیم سنان
گوید **نظم** از روز و قبول عام خود را ترسان

تا آنکه بود کار عامه جز خوی یا خیر خوی کار و باور گشتند اندک خدای روز و شب
نوح را باور ندارند از بی پیغمبری قنار حجت دانحال ایشان خبر داد

و ان یروا سبیل الی الله و ان یسبب
و بجای دیگر فرمود و لو ان
یوعظون **نظم** لکسان

جوامع را چون سماع و بصر حقیقی بود از باطن این معنی
ظاهر گشت که سنان را طاعت یکی و اعطای خود را

گشتند سوا **نظم** و انما

من الواعظین **نظم** ختمه باطل نماید دید او باشد را
روز و شب چون شب تیره بود حقش را

وَصِفَتْ زَانِ بَارِ أَنْ شَدَّكَ أَنْ كَيْفَ بَارِ نَيْتِ كَيْفَ عَانَةِ خَلْقِ
كَيْفِمْ كَيْفَ أَنْ قِسْمِ كَيْفِمْ كَيْفَ لَكَلَهْ أَدَمَ دَرِ وَجُودِ آمَدَنْدَرِ نَزِ نَزِ اَنْ كَيْفِمْ
جَزْوِي كَيْفِ نَيْتِ نَقْشِ اَدَمَ بُوْدِ مَوْجُوْدِ شُدَنْدِ وَانْ جَزْوَانِ زُوِي حَاصِيْتِ بَارِ حَقِيْقَتِ
دُنْيَا جَزْوِ نَيْتِ تَرْدِيكِ بُوْدِ صِفَتِ اِيْشَانِ بَا صِفَتِ دُنْيَا مَلَامِمْ وَ مُوَافِقِ اَفْا
نَدِيْنِي كَيْفِ كَيْفِ حَقِيْقَتِ اَوْ اِنْ بُوْدِ بَصِيْرَتِ مُشَاهَدِ كَرْدِهْمَ اِنْ صُوْرَتِ اِيْنِ
جَمَاعَتِ يَافَتْ غَيْرِ مَرْهَبِ كَيْفِ خَوَاهَدِ نَاصِفَتِ دُنْيَا وَ نَقْشِ اَنْجِيْفِيْنِ
مَعْلُوْمِ كَنْدِ دَرِ صِفَتِ وَ سِيْرَتِ زَانِ نَقْشِ كَيْفِ بَا يَدِ كَرْدِ مُشَاهَدِ دَرِ مَكْزِ
وَ عَذْرِ وَ دَوِ فَايِ وَ بِيْ مَرْهَبِ وَ دَوِ مَرْهَبِ وَ كُتَاهِ نَظَرِي وَ زُوِي كَيْفِ
وَ اَمَّا اَلْاَنْ زِيْرَا كَيْفِ هَرَجِهْ اِنْ نَوْعِشْتِ هَمَّهْ دَرِ اِيْشَانِ نَوْجُوْدِ
وَ نَقْشِ وَ دُنْيَا خُوْدِ مَجْزُوْ اِيْنِ هَمَّهْ اَنْدِ جَانِجِهْ اِنْ حَاصِيْتِ زَانِ اَنْجِهْ مَعْدِ
تَرَا شَتِ يَكِي خُوْدِ اَزْ اَلْمُشْتِ وَ دَوِ خُوْدِ زَايِ خُوْدِ زَايِ صِفَتِ نَقْشِ اَشْتِ وَ خُوْدِ
اَزْ اِيْ صِفَتِ دُنْيَا يَكِي هَامِ بَرِ نَيْتِ قِيَاسِ بَا يَدِ كَرْدِ

ند که خود را می گشت و بر شوید
 و خود را می شد بعینت شوی
 صورت ما زین بخوان نور کن
 ز بد هیم است با کدور
 که بدین حرف واقفست کسی
 دست که گوشت و بر شوید
 مرد گش را بگوید دست بشوی
 نقش در پوست و زهر در دهان
 که بدان این حدیث زاهد دور
 ندهد بهیچ حیلہ کسی

مجلس:

مِهْتَدِ عَالَمٌ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ نَزَّوُدُ مَا تَرَكْتَ مِنْ بَعْدِي
فَنَزَّ اُضْرَ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ وَابْدَانِي كَمَا مَبِجُ فَنَشَدُ
رِيَانِ كَارْتَرِ اَزْ مُجَبَّتِ زَنَانِ نَهْتِ وَهَبْ جَانِكَ مَبِجُ بِحَقِّ اَزْ جَانِ
سَرِشْتِ نَقَرِ بَكِ اِلَى اِلَاحِ عِيَانِ هَبْ عَافِي نِزَانِ اَحَالِ طَبِيعَتِ زَنَانِ
وَاقِفِ نَشُدُ وَكَبَرِ رُشْدُ مَكْرُورِشْتِ اَزْ نَرِشِيدِ حَكَايَتِ
كُونِيدِ كِهْ خُصْمِي اَزْ حَكِيمِي رُشِيدِ كِهْ بَايْدَمْ نَازِ نِجَوَاهِمُ حَكُونَه
بِهْتَرِ بَاشْدِ حَكِيمِ كِهْ مَرْ حَكُونَه كِهْ مَبَايْدَتِ بَحَوَاهُ اَوْ خُودِ بَدَايْدِ
وَهْمِ دَرِزِ مَعْنِي كُفْتَه اُنْدِ

شَد د ن

شیدم که وقتی پیک مجنسی
زنی زاسرنگوز او یخته دید
دل پندار او باخوشتر کفت
جه خوشتر بودی که گهر شاخ ساری
ز ناز خود دست یا خود غیرت ماه
سرد از دست جایش یابن چاه
مگر یک کدشت ناکه بر دخی
نشر با خاک و خور آینه ده بد
از خوشتر کلدور باغ شکفت
بدن کونه شکفتی همد بهاری
سرد از دست جایش یابن چاه

حَقُّ جَلٍّ وَعِلَافَةٌ يَا أَيُّهَا النَّاسُ انْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُم مِّن قَبْلِ يَوْمٍ تَكُونُونَ فِيهِ
خُلُقًا مِّنْ نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخُلِقَ مِنْهَا نَرٌ وَجَهَاوَيْثٌ
أَفَرَيْئَسُ رَدُّمٌ يَظِيرُ أَجْمَالًا تَحْسَبُ حَيَاةَ نَفْسٍ أَدَمٍ صَفْرًا كَرْدًا
بَيْرُ بَيْرُكَتٍ حَوَامِدُ وَزَنَابُ طَيْرٍ يَقْصِبُ لَذِكْرٍ كَرْدًا وَأَفَرَيْئَسُ حَوَارَا

سید کاویں علی

هَمْ يَنْفَسُ آدَمَ مَحْضُومٌ كَرِهَ أَنْ يَنْدُ مَا زَا شَخْوَا جِبِ آدَمَ دَر رُجُودِ آوَرْدِ
 اَنَا جَا كِه مَوْضِعِ رُوحِ جِيَوَانِسْت اَنَا جَا بَا يَدِ كِه بَدَانِ كِه جَرَامِهْسْت
 عَالَمِ زَا فَرمودند مِنْ نَاقِصَاتِ الْعُقُولِ **الليز غَا فِلَا جُزْ اَنْ نَاعِلَه**
 خَلَقْتَ حَوَارَا اَزْ خَلَاصِ طَبِئَتِ نَفْسِ آدَمَ اَسَا نَهَادَنْدُ وَ نَفْسِ الْبَشَرِ دُيَا
 وَ هُوَا زَا نِسْبَتِ بَقِيَّتِ ظُلْمَانِ اِسْتِ يَسْ هَزَا يَهْ صِنْدِ عَقْلِ وَ رُوحِ
 بَاشَنْدِ كِه اِشَارِ اَزْ قِسْمِ نُوْرَا اَنْدُ وَ سَبَبِ صِدْقِ بُوْدِ كِه
 بِرَ لَفْظِ مَبَارَكِ مَهْتَرِ عَالَمِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ الْحَيَّةُ رَفَتْ كِه شَا
و خالفوهن وَ جُوْنِ اَصْلِ خَلَقْتَ زَنَانِ اَنْ نَفْسِ بُوْدِ وَ اَنْ مَوْضِعِ
 رُوحَانِ مَطْلُ هَا اِشَارِ مَقْتَرِ رُكُشْتِ بَحْكُمِ جَنَسِيَّتِ نِسْبَتِ اِشَارِ
 بَشِيْطَانِ دُرُسْتِ تَرَامْدِ النِّسَاءِ جَا بَا الشَّيْطَانِ اَكْرَنَه
 اَنْ جَنَسِيَّتِ سَبَبِ شُدِي جُوْنِ اَفْرِيشِ مَرْدِ وَ زَنَانِ اَبَا آدَمَ وَ حَوَا اَبَا اِيْسَى
 كِه حَكْمِ نَقْصَانِ وَ عَقْلِ وَ دَرْ هَمَهْ زَا شَا مِلِ بُوْدِي وَ حَقِيْقَتِ
 اَنْ بَرِ نَا نِ مَحْضُومِ نَكِيْسْتِ مَهْتَرِ عَالَمِ اَنْ نَقْصَانِ خَيْرِ دَادِ فَرمود بَلِغِ
فَرِ الرِّجَالِ كَثَرُ اَوْلَى بَلِغِ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا اَلْاِمْرَاجُ اَكْرَبُ كُنَهْ اِنْ
 مَعَا فِرِ رِيْسَهْ دَا فِرِ كِه دَرْ حَكْمِ مِيرَاثِ بَرْدَنْ جِهْ حِكْمَتِ بُوْدِ كِه دُو
 زَنَانِ اَصْطِيْبِ يَكِ مَرْدِ بِيْسَرِ نَادَنْدِ كِه **لِلذَكَرِ مِثْلُ خَطِ**
الْاُنْثَى بِنِ بَعْدَانِ بِنِ يَبَا يَدِ دَا اِنْسْتِ كِه هِيْجَا نَا كِ دَرْ صِفَتِ

عَالَمِ خَلْقِ كَفْتِهْ اِيْمَهْ بِيْسَبْتِ مَرَا يَبِ كَا مَتْ وَ رُوْسِيَا رَظَاهِرِ
 شُدْ دَرْ مِيَا نِ اِنْ جَمَاعَتِ بِيْسَبْتِ قُرْبِ وَ بَعْدِ كِه نَفْسِ زَا نَادِ لَسْتِ
 وَ دِلِ زَا بَا رُوحِ نَقَاوَتِ بِيْسَارِ بَدِيْدَا يَدِ جَا بِيْحَهْ دَرْ كِبْتِ مُتَقَدِّمَانِ
 ذِكْرِ زَا نَا صَالِحَهْ كِه دَرْ هَرِ اُمْتِي بُوْدِهْ اَنْدِ سَطُوْرِسْتِ وَ جَرِ جَلِ
 وَ عِلَا دَرْ قُرْ اَنْ مَحِيْصِفَتِ يَكِ زَا نَا جَنِيْدِيْ جَا يَكِ مَكْرُورِ مَوْضِعِ
 وَ اَنْ حَضَرَتِ رِسَالَتِ دَرْ حَوَارِ اِيْسَانِ نِيْ اَحَادِيْثِ اِسْتِ وَ دَرْ مَقَامَاتِ
 مَشَايِخِ طَرِيقَتِ شَمَالِ هَرِ يَكِ شَهُوْرِسْتِ دَرْ اُمْتِ نَخْسْتِ يَكِيْ اَنْ
 مَعْدُوْفَانِ رَا بَعَهْ بِيْرِيْسْتِ كِه دَرْ كَمَالِ زُهْدِ وَ عِفَّتِ اِيْتِيْ بُوْدِي
 جَانَا كِ بِيْسَرِ مَشَايِخِ وَ عِلْمَاءِ اَنْ عَمِدِ بَدِ زَكَرَا اَوْ بَرَكِ مَوْضِعِ
 اَوْ اَزْ شَرْحِ وَ بَيَانِ مُسْتَعْنِيْسْتِ وَ بَعْدِ اَزْ اَلْيَوْمِ نَاهَا صَدَهْ اَرْدِيْكِرِ بُوْدِ
 وَ هَسْتَنْدِ وَ خَوَاهَنْدِ بُوْدِ هَمَهْ اِنْ نِسْبَتِ كِه مَرْدِ اَنْدِ وَ اِيْنْجَا حَقِيْقَهْ اِسْتِ
 كِه دَا اِنْسَانِ اَنْ وَ اَحْيَا اِسْتِ وَ اَنْ اِسْتِ كِه يَكِ زَا نَا اَكْرَجِهْ بَا اَخْلَاقِ
 حَسَنَهْ مَهْلَبِ شُوْنْدِ وَ خَلِئْتِ مَعْرِفَتِ مَرْتَرِ كِرْدَنْدَا اَمَّا اَحْكَمِ
 حَقِيْقَتِ جُوْرِ عَقْلِ وَ دَرْ اِشَارِ زَرْ مَرَا يَبِ سِيْرِ و سُلُوْكِ اَنْ نَقْصَانِ خَالِي
 بَاشَدْ وَ اَزِ رُوْيِ اِقْنِدَا زَا اَنْشَا يَدِ وَ اَنْ نَقْصَانِ حَكِيْمِيْسْتِ اَنْ بِيْوَ فِطْرَتِ
 مَقْدَرِ شُدْ وَ مَرِيْبَهْ اِسْتِ دَرْ مَوْضِعِ اَوَّلِ مَعِيْرِ كَشْتِ وَ طَرِيقِ
اَلْفِطْرِ النَّاسِ عَلَيْهِمُ الْاَلْبَانِ اَلْخُلُقِ صِفَتِ مَرَا يَبِ اَصْنَا

ذریه آدم و کیفیت احوال ایشان که در فلم آمد از عام و خاص
 و وضع و مخرب و نامردم صاحب بصیرت در قاعه مذهب
 هر یک نظر کنند و از اینجا بر حقیقت اصل و فرع که در غیب
 و شهادت از ناظر نظر لطف و قهر و وجودی آید اندکی یافت
 شوند دان شاء الله و تعالی **فصل سوم** در فضیلت و شرف
 انسان بر جمیع حیوانات بر چهارده فصل این قسم است که
 بود بر لطایف بسیار که استنباط کرده شد تا از باب عقل صحیح
 و اصحاب قلب سلیم جز بعد از اوصاف در آن معانی تا مملکت
 از روی تحقیق معلوم ایشان شود که فضیلت انسان بر جمیع حیوانات
 نه از خلقت ظاهر است و نه از راه رسم و عادت و در زیر می بیند
 فضل رنج رسالت از رسالت کتاب اخوان الصفا که اهل حکمت
 جمع کرده اند در فلم آمد و بحث و مناظره جماعت حیوانات با قوم مردم
 بنوعی دیگر ترتیب یافت و از تحقیق و مجاز آنچه استاد لفظ عقل و
 املا از زبان وقت بود بتر کرده شد **فصل اول**
 در آغاز مناظره بدان الهک الله که چون آدم صفت صلوات الله
 علیه بحکم خطاب امپطول منها جمیعاً از عالم بالادین
 و از بلا شوق کرده و از بهشت عذر و خلایق بعد از خزن آرام یافت

در اطراف و انکاف بر و بحر و سهل و جبل هر یک از کرم غوغای
 و حشر و طیور و غلغلله سباع و بهائم دید از خوف ایشان مدتی و نوشه
 در هر گوشه پنهان نمی گشت و روزی اجله بر هر مرحله پیک داشت
 با جمع اولاد و روزها در بن غاری مستزوی می بود و شبها بر بلندای کوهی
 متواری می نشست از بوقی قوت همه جز باز در خنای زنی و از کوششی
 پوشش بغیر یک گاه بی تابکندی از دور منقضی گشت و جمع فلک اولاد
 از شناسل و تواسل بکشت ذریه پیکار در صفت در جیش آمدند و
 تصرف ایشان بر جمله حیوانات مبسوط گشت و قهر و غلبه دیوود در
 مستخر خود کرده آیدند و هیبت و حشمت ایشان در دل حیوانات جای
 گرفت و خوف و خطری از صلابت هر یک در باطن از جماعت راه یافت
 رسم عمارت و این زراعت در جهان شایع گشت و بسیار شهر و قصبه
 و حصار و قلعه بنیاد شد و اساس حکومت و قاعه سیاست آدمی
 بلند کردی گرفت چنان شهر و دیو و جزایر بحر محیط و فلزم و عمان
 نهادند از نوع چهار پایا هر کدام که بودند مقهور ایشان شدند
 و از سباع و طیور جمله بجهور ایشان گشتند تا مرغ را در هوا و ماهی را در
 آب صید کردند و بلک در کوه روی آمان ندید و نهنگ در دریا راه خلاص
 نیافت حیوانات را چون این حال معاینه شد و ظلم و تعدی غلام مشاهده

کردند مرغ که زین کتر از آبای جنین خود بود بر فضیله ادا
 صافت بکر الارض من حی ارضی بطریقی نهادند و هر جانوری که
 حیثیت و غیرت از قوم خود پیش داشت بر وفای اشارت الهی ایضا
 من من المرسلین عزم زحل کردند بعضی از نهیب
 و شکوه و طنز در کوه گرفتند طایفه را شکوت پیشه در اندیشه
 قرار گرفت که روی زار بسیار از عمر به پایان آمد جماعتی دیگر بکنه و
 صبر بین الخوف والرجاء رخت آمیخته بودند و جوهر و جفای هر یک
 طوعا و کرها تحمل میکردند و از هیچ کس در هیچ مکان امکان استعانت
 و بحال استغاثت فی در هر دوری که بگری می شد و هر قدر فک میکردند
 استیلا می مردم و عجز و حیرت ایشان زیاد میگشت و قتل و صید و زکوب
 همه در جمیع مذاهب و ملل جایز میداشتند حاصل هیچ نوع رحمت
 و محنت ایشان تا آخر نمی رسید بلکه هر روز غلبه مردم پیش می بود و تعدد
 و عقوق حیوانات و افروزدن مظلومی چند یکدیگر را بصبر و تحمل
 ارشاد میکردند و بر امید اللیل جلی روز کاری بس می بردند همچنان
 تا نوبت ملک و نبوت بسلیمان نداد و علیهما السلام رسید و تحویل
 کرد و کوشش را بهیچ وجه بر دوش خود فرو نگرفت بر تپش بهائیه
 و منطوق طيور و قوف یافت و گریه تو شهادت هر دو نام او شد

و جز و انس و سیاح و وحوش را مطیع و منقاد خود ساختند
 و بر سرین ملک در مسند رسالت با تمکین تمام نشست و اناز
 و این زلفت و باقصای ربع مسکون و اصل شد و انوار معدلت
 و از هزار عاطفت در باغ انصاف شکفت و کبریا و نسیم انس
 و زائحه راحت مشام زمین و آرمیده را معطر کرد و زبانت اکرام
 و وظیفه انعام او بر خاص و عام متواتر گشت جماعت حیوانات را جو
 کار بخان و کار باز استخوان رسیده بود بایکدیگر گفتند
 پیش ازین اگر مرارت جوهری آدم را تخریب می نمود بیزار غایت اضطراب بود زیرا
 که اینها ما تقدیم اگر چه بوحی و الهام در میان امت آمروناهی بودند
 و فرط شفقت و غایت رحمت ایشان بر جمله مخلوقات مشاهده می شد
 اما قدرت و سیاست بود مرتبه نبوت بود و رحمت و شفقت در ایشان
 چند از صورت نمی نبت با چیزی مخالفت مزاج است کشف حال
 خود کرد در بحال نداشت بصورت است و صبر جمیل خوانده
 خوشد و خود را بر وعده **لعل الله یجعلکم** خوشند
 می داشتیم امروز که خوشید دولت سلیمان و بر خاص و علم طالع
 شد و منصب نبوت و مسند حکومت او را مسلم گشت و در شرف
 جهت هفت اقلیم خطبه و سکه تمام او شد اگر ما قصه

در
 در
 در

عجز و حیثیت خود بخصت اودفع کنیم شاید که از لطف
شامل ان نصیب نمائیم و الله اعلم **فصل** در جمع آمدن
حیوانات و مشورت کردن روز دیگر برای عزیمت در صحرائی جمع آمدند
و با اتفاقا و مشورت گشتند که از حکایت پرشکایت ناعلی ملازم النبی
پشت تخت سلیمان علیه السلام عرضه دادند درین بودند که ناگاه شد
از بادیه در آمدن ای جنس خود را شنید و آشفته حال دید شعر
دست تقدیر در گریبان کسان برهنه شد
بسته ببرد میان باز درید پیر
بنور فرشت و تحت یکاست بر عزم جزم ایشان اطیلاع یافت گفت ساء
توقف کنید که تا مل و تا فر در تقدیر امور شرطست و نقال و سخاوت
در جمیع امور فرض شماست دهان بسته شاخ ناسیگنه را و اسنفسار
پیری و انصواب روشن صید می درین باب تعجیل نمودن مصیحت نیست
نظ
هر که جهل خود اشک از آن کرد
جز بند پیر کار نکرد
کار خود زای بر خسل باشد
زانکه بیاد سر استوار نکرد
خود مرادی دل بر خرد نیست
در جمع شما یک پیر سال خورده کار
عاقب از مذهب اختیار نکرد
کرده در نظر نمی آید که رجوع و توبه ای همه بدو باشد و قول و اعتماد
و النجا را شاید حیوانات را حدیث شرمغ پسندید افناد و بغفلت

خود اعتراف نمودند گفتند معذرت دار که از تحمل تکلیفات
بنی آدم سرانگشته شده اند و از تشویش و تقیر خاطر راه خیر و شر و طریقت
صواب گم کرده اند و محکم از آنک الغریب یعلق بکل شی
شعر
هر چله که نوی بود کردیم
از جور فلک امان ندیدیم
هر رخنه که باز بود بستیم
وز محنت خویش تر بستیم
اما تعجیل ما از غایت ضرورت
بود اکنون که نعمت حضور تو حاصل آمد و سعادت ملاقات میسر
گشت الامر الیک فانظر ما نری **شعر**
پیش ما ز اطاقت این عمر نماند
نیم جانی داشتیم از هم نماند
با که گویم آنچه بر ما می رود
زانک در عالم دیگر همدم نماند
از وجود مادی بی درددل
بر نمی آید که یک محرم نماند
شتر مرغ گفت تو که مرحق و کلام صدق من نیز در بر قضیه
باشما شیریم و درین بلیه گرفتار اما طریقی نصیحت را بنزد اهل سداد
مسئود کرد ز جای نیست علی الخصوص بر اقارب و عشایر بدو گفتند
جزاک الله خیر ماهمه ما موز حکم تویم بعد ازین
صلحت چیست گفت اگر حدیث ترا بر استبداد و استنکار بشنوید
شمار از رای منبر بنایم از ارشاد کنم در کوه دماوند

کلا غشت پر و معمر و از حقا تو و دقا تو امور با خبر بسیار شد
 امور چشیده و ضربت مگاید ایام کشیده از عهد تابلیت
 قول بر کار یافت و از دوز طوفان کرد عالم طوفان کرده نظم
 جهان خورده یکی مرغ گزست سال
 دلش جو آینه نورنگ لپک
 جوئی ز نیک کز او دایر و پاک
 صفات ذات او گشته بهر حال
 القصه بحکم اشارت او جمله بنزدیک کلاغ آمدند و صورت حال
 خود تقریر کردند کلاغ نیز همان داغ داشت که بسیار
 هدف نذر بلا گشته بود و بازها خود را بگریز و حمله از دام پی
 آدم خلاص داده بود جز حکایت پر شکایت ایشان نشنید چشم
 پر آب کرد گفت ای فرزندان عزیز از آن روز باز که آدم بر تخت
 خلافت بنشست راحت عمر از میان ما برخاست این ماجرا
 افسانه است در پینه و این حکایت مظلمه است پیشینه جند
 هزار سال شد که اولاد او دست تقدیر کشاده اند
 و سردری مستی بر سر و پناه داده شرایشان هیچ روی معنی
 و معلوم عالمان شده که بر هر یکی از مایه موی جبهه مایه ظلم صریح
 می رود و بی محابا ناچاره غایت حمله عظیم می رسانند اما با این

همه مصلحت است که هنوز بگذری دیگر صبر کنید و دست رضا
 در دامن تسلیم زنید این حدیث را ناکشته و این را از رانته بگذارید
 بناید که حدیث شما مسموع نباشد و قول شما مقبول
 نیفتد زیرا که ذریه آدم همه از جنس یکدیگر اند از نسل
 الی الجسد بعد از آن زحمت و مشقت ما کمر ناکشته
 بغض و عداوت ایشان زیادت شود و پیتر سلیم را و در علیهما السلام
 اگر چه یکی از مشاهیر انبیاء است و اسراسل است و حل و عقد امور مملکت
 در تصرف اوست شاید که جند روز در تخفیف عذاب شما
 حکمی فرماید اما در مصحف بانی و کتب شما نیافته ام که هر آینه
 انبیاء دیگر مبعوث شوند بعد از سلیمان علیه السلام که هر یک
 را علی حد مذہبی و ملکی باشد و این همه احکام و امور در از عهد
 تغییر و تبدل پذیرد و اساس ناموس و از آن قاعده منحرف گردد انگاه
 نه این گفت و گوئی شما بی فایده و یهوده و لایعنی بوده باشد ندید
 این واقعه جز تحمل و تسلیم نیست فاصبر و حتی میگردانند
 و پیتر ما را حکمی باید نه از جنس ما و نه از جنس آدمیان
 تابی میل و مداومت پیتر الفریق این دعوی را بقطع رسانند
 و این خصومت را با صلاح آرد و این دولت مکرر عهد ظهور

خاتم انبياء و قدوة اصفياء بنى عرب و رسول مظلوم مستر شود
 زيارت كه رجمة للعالمين طعنه اي منشور او خواهد بود و او صاحب
 دولتيست كه بعد از انبيا بر شالك هفت اقليم منزل شود و جن و انس
 را بشرع و اسلام دعوت كند و دين او ناسخ آديان و ملك او مبطل جمله
 ملل باشد بعد از بوطن خود مراجعت كند و انظر الى
 معكم في المنظرين جوز ك لاغ ابر حكايت بير داخت
 نقيير از حيوانات برآمد كشتند رهبا و لا تخلفنا ما الاطاف لنا
 مظلومي چند محرومان را برخواستند و محروم و مایوس هر يك
 بطريقه منفرد شدند و برقرار اول تحصيل ايناي حيه آدم نكردند
 والله اعلم فصل سوم در تحريك فتن حيوانات بايكديگر
 و خبر يافتن ملك جيان حيوانات جوز بمقام خویش رسيده اند
 هر يك از ايشان قصه حال و نصيب كلاغ زبا اولاد و اتباع خود تقرير
 كردند و در روز ديك را از ان مشورت معلوم شد بعضي در ان
 محنت هلاك شدند و بعضي نده بودند خود را باميد نتر بص
 هم ره ب المنون خوش حيمه داشتند ناد و ز آخر الزمان
 كه آن سرور صاحب قران سلطان دار الملك صف امان
 محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم مبعوث شد و بشارت

و عن ان الارض يرثها عبدا الصالحون
 تحقيق پيوست و صدق دعوي وصحت دعوت مرغ و ماهي را مقتدر
 كشت و جن و انس و جمادات و حيوانات در داري تسليم و طاعت
 داخل شدند و كاف و مشرك و طاعی و باغي را ببيع بي دين خود انداز
 فرمود حيوانات را با و اجداد خود حكايت كلاغ معلوم داشتند
 و روز و شب منتظران وعده و مترصد آن خبر مي بودند و چون نوید
 برآمد ظهور نور ان خورشيد مه شكاف و مقصود از اشارت
 نور و كف بسمع ايشان رسيد جمله بران متفق شدند كه
 ليك زمان احرام پيا باز كعبه كينند و قصه حال خود بحضرت
 رسالت رفع كند هر يك را از دور زمان حادثه واقع شد و على مانع
 آمد كه ان سعادت شاعدي نمود و همد بران عزيمت لعل
 و عسي مي بودند تا بعد از مدتي ان نسل اين گروه كه و از صفنا
 ليك نفر از الجن استيغور الان در شان ايشان منزل شده بود
 ملكي پاك مذهبي صاخي مشرب داد بخش نام صورت و معني
 بحسن ادب از اسنه سيرت و شرييت بكمال عدل پيراشنه در فون
 علم و حكمت كامل بر صنوف رعايا لطف او شامل در جزيره
 از جزائر بحر محيط بر تحت حكومت بنشست و ان جزيره بود

بود بکشت اشجار و عدوت آنها را می نمود و بالوان ثمار و اصناف

از آنها را می نمود

همه صحنش را با خرمی در می نمود

زینش چون صیر خورده بینان

جانور در و وطن گرفته بودند و جماعتی مردم آنوقت شاکل از مقام

گشته بر یک طرف از جزیره شهری بودند که بعد از طوفان نوح

سپا کرده بودند و از هفت اقلیم خلایق را جمع آمده آن مردم بحکم

عادت بد و تصرف حیوانات می بودند و در قتل و صید ایشان

سعی تمام وجهه بلندی نمودند و روزی مکرر کا و بو و شکسته

و ماهی از پشت جسته و مارانم خسته بر لب جوفی هم رسیده اند

هر یک از شدت زحمتی که بخروج و متال از می بودند و حکایتی بگفته

و از استیلا و غلبه ای آدم شکایت می کردند و جماعتی از حیوانات

چرند و پرند بر ایشان جمع شدند و هر یکی شعری در حسب حال

خود میخواندند اول کا و گفت

در بیخ از خوش دردی ما را آخر نیست

درین محنت که عمر من سپری شد

عجابت بر که روزی بر نیاید

ز بخت من که آن از دی بر نیست

نصیب من همه اندوه و غم داد فلک ز اهرج انصاف دیگر نیست

هر روز شخصی تار یک جهری از مرد می نهی پاید و رجس م

و جنایت از بغض و حسد جلد فرسند در کردن من بکند

و بار کرد از بر پشت من نهاد اگر از طریق عجز و اضطراب بر خود

حرکتی کند ز شمشاد در پیش من کشد و بضر و موله و طعن مهلک

قصه من کند آمدن و طاقیت تحمل از مشقت نداشتم از دست آن

ظالم که بخت ام و جان را بک پای بیرون برده سر کد دست یوز

یوز گفت

چرا بخت بد بر من آشفته گشت

که در بند محنت مرا کرد آسید

که حرص و طمع داردم پای بند

حکومیر جو خود کرده ام این گاه

مرقه الحال و قانع الباک در صحرائ طواف میکرد پهر یکی از ما

بصیلتی و مهمی مشغول شدند من تمامای سبب و قرار میجستم

تا گاه بدست ظالمی جدم مبتلا شدم مرا مقید و مسلسل بجانه

خود بردند و جندار مجاهد و ریاضت من رسید که نزدیک بود تا

از اوصاف جلیلی فانی شوم و قوت ذاتی روی با خطا آورد

وَحَرَكَاتٍ وَشَكَاةٍ كَدْرُ طَبَقَاتٍ تَقَرُّ مَتَمِّكَنْ بُوْدْ بَسْكَوَتْ
وَاطْمِئْنَانٌ مُبَدَّلُ كَشَتْ وَازْغَايَتْ اضْطِرَابٌ وَاضْطِرَابٌ مُطِيعٌ وَمَاوُورُ
اِثَانٌ شُدْمٌ اَمْرُورَانِشْ جُوعٌ دَرِ بَطَانَهْ بَطْرَنْ مَشْغَلْ كَشَتْ وَحَرَكَاتِ
عَزِيْرِيْ كَانُوْرْ مَعْدَهْ زَادْ رَا حَرَاوْ اَوْرْدْ بَاخُوْدْ كَفْتُمْ مَصَاع

تَا كِيْ طَبْمَعِ زَبُوْنِ هَرْ خَسْرَ بَاشْتُمْ وَخُوْدْ رَا يُوِيْ بِيْدِ جَنْدَ اَسِيْرْدَاْمْ
دَرِ مِيَاَنْ صِيْدِ كَاهْ نَا كَاهْ كُوْشَهْ كِرْفْتُمْ شَرَكْدَشْتِ طُوْطِيْ طُوْطِيْ كَفْتُمْ

نظم	ما زار غم زمانه فریاد
تا خود دل گشت بیکرمان شاد	جز جور و جفا ندیدم از چرخ
کو عدل وجه مرد می گزاداد	گفتم بجه چله واره من
ز کهنه سرای محنت آباد	گفتند خوش تا می میری
هرگز نشوی ازین غم آزاد	روزی با اصحاب وفا و اخوان

صَفَا طَافِقَهْ كِهْ عَطَارْ دَرِ وَصْفِ اِشَارْ كُوِيْدْ مَشْوِيْ

فَلَكَ سَرِ سَبْزِ عَكْسِ بَرِ اِشَارَاتِ مَكْسُ كَشْتَهْ هَمَايْ اَزْ فَرَا اِشَارَاتِ
بَرْدِ رَحْمَتِيْ نِشْنَهْ صِيَادِيْ جِيْ بِيَادِيْ تِهْ جِيْمِيْ نَادِيْدَهْ دِيَوْمِ مَرْدِيْ نَا بَسِيْدَهْ
دَرِ پَايِ دَرِ رَحْمَتِيْ دَايِ نِهَادَهْ بُوْدْ بَرِ جَمَاعَتِ سَبْزِ پُوْشَانِ جِيْمِ شَرَحْ كَرْدَهْ وَهِيْجْ
كُدامْ نَا اَزْ سِيَاهْ كَارِيْ اَوْ جَرِيْ فِيْ عَاقِبَتِ هَمَهْ صِيْدَهْ اَوْ شَدِيْرْ وَهَرَايْ
بَا فِلِيبِيْ اَفْزَادِيْ مَرِ اَبَا زِيْ كَا نُوْدْ دَرِ قَفْصِ مَحْبُوْسْ كَرْدُوْدْ بِيْزْ شَهْرْ اَوْرْدُوْدْ

هَرْدُوْدَانِ هَرْدُوْعِ طَعْمَهْ بِيْشْ مَرِ نِهَادُوْدْ مَرِ اَخْتِيْ تَلْفِيْزِ مِيْكَرْدُوْدْ
دَانِشْتُمْ كِهْ اَكْثَرِيْكَ خَوْفِ اَزْ مَرِ صَادِرْ شُوْدْ هَرَا يَنْهْ قَفْصِ مَحْكَمْ تَرْ كَرْدُوْدْ
وَرِ اِيْشِ اِيْنْدَهْ خَلَاصْ نَبَاشْدْ وَبِيْشْ دَرِ اَحَادِيْثِ نَبُوِيْ وَاَخْبَارِ مُصْطَفَوِيْ
عَلَيْهِ الصَّلَوَةُ وَالسَّلَامُ يَافْتَهْ بُوْدْمْ كِهْ مَرِ صَحْمَتِ بِنَاوِ مَرِ سَكْتِ

سَلَمِ بِنَا بَرِ اَصْلِ سَكُوْتِ زَا اِشْعَارْ خُوْدْ سَاخْتَمْ بَا زِيْزِ كَا زَا
جُوْازِ مَنِ هِيْجْ نَكْشَادْ وَازْ مَعْنِيْ دَرِ مَرِ صَوْرَتِ نَبِيْتِ تَغْيِيْرِيْ دَرِ مَرِ رَاخِ
خُوْدْ ظَاهِرْ كَرْدُوْدْ وَازْ فِلَتِ النِّفَاتِ اَوْغْدَايِ بَا طَرْنِ تَغْيِيْرِيْ بِيْدِيْرِ فِتْ اَزْ
مَحْنَتِ رِيَا صَتِ وَرَحْمَتِ قَفْصِ ضَعْفِيْ وَفُوْرِيْ دَرِ اَعْصَاوِ جَوَارِيْجِ مَنِ
رَا هْ يَافْتْ خُوْدْ زَا اِيْسَارِ سَاخْتَمْ وَاوْدَشْتَنْ اِيْمَارِ مَرِ بَاشْتِ يَكَا زْ
خُوْدْ زَا اِيْلَوَانِ كَنْدَهْ بُوْدْمْ وَبِيْشْ هَا بَا زِيْزِ كَرْدُوْدْ دَرِ اَحَالَتِ مَرِ اِيْدِيْ جَنْدِ
قَطْرِ اَبِ دَرِ حَلْقِ مَحْكَا يَنْدِ مَحْيَلِ اِيْسِيَارِ فَرِهِيْدْمْ جُوْزِ مَرِ اَصَا حِبِ
فَرَا شِ يَافْتْ دَرِ قَفْصِ بِيْشَادِ سَاعَتِيْ پَرُوْ بَا اَلْ خُوْدْ زَا اَسْتِ كَرْدْمْ اِنْجَا بَشْمَا

رَسِيْدْمْ شَرَكْدَشْتِ بَا زِيْزِ كَفْتُمْ

جَنْدَ بَاشْمْ زَبُوْنِ هَرْدِ سَكْتِيْ	اِيْ دَرِ رِيَا زِ خُوْشِيْ وَازْ سَكْتِيْ
كَرْدْمْ شِ چَرَحْ پَايِ مَرِ بَرِ اَبَسْتِ	كَا شَكِيْ بِيْشْتِ جَرَحِ بِيْشْ كَسْتِيْ

اِيْ عَزِيْزِيْ اَنْ مَنِ مَرِ عِيْ بُوْدْمْ بِلَنْدِيْزِ وَازْ نَوَازِ مَنِتِ خَلْقِ بِيْشِيَارِ بَكْدِ
بِيْزِ وَعَرَفِ جَبِيْنِ طَعْمَهْ حَاصِلِ مِيْكَرْدْمْ وَرُوْزِ كَارِ بِيْشِيَارِ بَرْدْمْ

روزی در هوای لقمه شدم مردی دیدم پرغدری چینی قدی
 دلق پوشی پهلوی و هوشی بمکر و حله مراد ردام آورد بسیار
 بال و پر زدم شود نداشت آخر الامر بنیدی بر پای من نهاد و چشم من
 فرو وخت بعد از کسینگی بسیار بصر و زرت منقاد او شدم و از خوف
 جبال غرور از منایه سرور بحال آنکه فراری گفتم یا مهر بانی جویم بود
 جند آنک بر دست او چشم باز شدم و پای بسته من کشاده گشت
 بحکم اعتمادی که بر من داشت مرا بر آبنای حفر من می گذاشت در آوان
 این حالات مدام منتظر فرصتی می بودم که خود را خلاص کنم
 تا که همان در عقب مرغی پرواز کردم و خود را از وی چینی بیاز کردم

س	راع	تا خود فلک از پرده جبهه آرد پرو
ماهی می گفت	شف	جند بودم بر من چینی دست و پای
جوز و جفای همه بهر خدای		گاه سوم بر آتش کینا
گاه مراد رنه آست جای		بی سیدی در پو من هر خستین
بی گنهی دشمن من هر گدای		امر و ز بعد از مدتی عاقل و از

در بزخوص طواف میکردم مفلسی مگر برای فلسی شست افکند بود
 و مترصد صیدی نشسته من بطمع طعمه کرد کرد بری آمدم چون
 دهان محرم کشاده بودم لقمه کلو کید در حلق من پیچید

و کام من مجروح گشت صیاد کز آن جان سبک دستی
 نمودن گرفت در آن حال خدایا به هزار و یک نام بخواندم تا گاه
 شست او و پیر شد و از حلق من برآمد خود را در آب افکندم و آن
 خاکسار خای و خاسر از من در گذشت سر گذشت ما را مار سگفت

مش	سوی
کین چنین خوار و ضعیف افتاده ام	من تا فرجه طالع زاده ام
جند نیم از جفای روزگار	جند ناله از غم هر تابکار
حلقه زامان من چینی دست و پای	برد هر کس در زیر وحشت سزای
	با این همه فقر و مسکنت و رنج

و مشقت که قسم هر یک شده است ما را و اجبانت که آن حال من
 اعتبار گیرید و خود را بمکر و دستان بی آدم خواب غرور نهدید
 که قول و فعل ایشان اعتماد را نشاید و در عهد و پیمان ثابت
 قدم نباشند گفتند حال تو چیست گفت در پای این درخت که مقابل
 شماست سوزا خست چون دل غریبان شک و تار یک و از جدا علی
 بمن میراث رسیده مسکن مالوف و وطن معروف من انجاست روزی
 بطلب معاش خود خواستم که کرد این پیشه برای چون سوزاخ برگردم
 شخصی دیدم طریقی پر کیدی بسیار گوی بر سوزاخ نشسته زنده
 در بر و کهنه بر سر چون مرا دید در بان بدعا و ثناء من بر کشاد

بعد از آن در مدح ابا و اجداد من شروع کرد چون در آن معنی می یافت
بافراط نمود با او در سخن آمدم که از این همه مقصود تو چیست گفت
اگر بسمع رضا بشنوی تقصیر من کنم گفت سمعاً و طاعة بسیار نایب
داری گفت مدتی شد که ذکر خیر تو معلوم کرده ام و کمال
صید و دیانت تو دانسته و از عزت و قناعت تو خبر یافته من نیز
مردی محیردم و هت و فاقه اختیار کرده و مدتی عمری طمع بسزیده
میخواهم که میان من و تو عهد مصافات و عقد موالات استحقاق
پذیرد و بایستی عمر صاحب یکدیگر باشیم گفت ای عجب بیان ما
جنسیت نیست مودت و الفت چگونه صورت بندد گفت اگر ظاهر
را جنسیتی نیست اما هم نوعی نسبتی هست که در حکم آفرینش همه
از یک کارخانه ام مرا از نعمت مشاهده خود محروم مکن گفت
که تو در و نای من بگنجی و من تو و شفقتی بدر نیایم بسیار الحاح کرد
و چهار کتاب را سفیع آورد و بصد صحیفه سوگند خورد که تا مدت
حیوة باقیست مودت با تو فنا پذیرد و باخلاق طبع تو هرگز موافقت نباشم
چون سوگند خود را بدین نوع مگو گذرد و من بصفای باطن
و فراغ خاطر این و ساکن با عتقاد تمام آن خانه پرور آمدم و از حسن
عقیدت و خلوص طوالت با او یگانه شدم چون دید که می ترزد و محتاج

مستعد گشتن و بی توقف و تکلف ننش و جلیس او شدم گفت هیچ در
خاطر من نمی افتد که از این معارف موحش و خرابه ناخوش بشوی
خرم و دلکش خرامی و ناعنی در کوه و باران این شهر چون گلزار برای گفتم
ای برادر من شخصی ام بی دست و پای و از خلق عالم متروک گشته و از سنگ
نا اهلان احراز کرده و این معالک و حیث انگیز را مقرو و مهت خود شانه
صلاحیت اخلاط با خلق و نطآن این شهر ندارم و نیز اگر خواهم که بسیار
باجند یا اعدای مخالف مزاج چگونه میسر گردد گفت از آن نوع اندیشه
در باطن خود راه نباید داد چون باقی باشم امکان ندارد که هیچ المی بتو وارد
گردد و نگذارم که در میان دست و پای خلق افتی بصد هزار عزت
ترا بر فروغ عزیز خود هم و بشهر بزم جوهر عزیمت مراجعت باشد بدین
معلوم باز سفر از غایت جهل و حماقت بهر ارجح از خیر حفظ
مغز و رشدم و خود را بدست او دادم مرا بر کتف خود نشاند و بانواع
شفقت و مرحمت شهر را آورد و از هر گونه نعمت پیش من نهاد چون
یکایکی یکایکی بدل شد و اتحاد و محبت بکمال رسید روزی بطریقت
موانست دست موافقت در گردن من داشت در آشنای نلطف و مراعات
خلق من بگرفت و دناهای مرا که الی حب من بود بر کشید من در دست
او عاجز و مضطر ماندم جز تحمل و صبر چاره ندیدم دانستم که آن همه

مگر و چله بود چون از نهد من این کشت مراد در خریطه
 کرد و کرد کوه و بانار می کشت و برای خود قوت حاصل میکرد
 بصورت زبونی کشت و دانست که جز بصبر و مدارا و تحمل
 و مواسا از دست او خلاص نخواهد یافت بکار در صحرای خلق بسیار
 جمع آمده بود ندیدم از خریطه پیروز آورد و بخلو می نمود پیش
 خود کشته دیدم گفت اگر جدهای کسی وقت نجات آمد
 بخیال تمام روی براه آوردم او در عقب من می دوید و آفتاب
 میخواند چون بر می رسید از دور سنگی بیند اختدم مرا خسته کرد
 من در زحمت آن جراحت و شدت محنت چند روز در راه توقف کردم
 اینجا بشما رسیدم از حکایات می برد اختد که آن جماعت خال مگر یکی
 بسعی مردم از مقام خود جدا شده بود در آن موضع کدو کردند
 بگوشت او رسید و از غصه روزگار نا اوجام که خود را هم از آن ند
 کلاه می دید شکر می گفتند سر کشت زبونی او نیز زبان بر کشاد

و گفت	آنچه از تحت بد آمد بر سرم
هرگز گویم ندارد باورم	محنت و زنج زمانه قسم
از همه پیش است اگر چه کمترم	تلخ باد احمد دشمن زانک او
باز شیرین را جدا کرد از برم	گفتند ای سرگشته میجو روی

دهان بسته مجبوره ترا برای شکایت از کشت و این نوحه
 را سبب چشت گفت آنچه شما از جور بی آدم بقتل بر کردید عشر
 عشر آن نشت که بعین الیقین مشاهده کرده ام شما را از کفر
 بنزد یا از ضرب و طعن ایشان اندک خوئی بود ترا برای زن و فرزندان
 و کدخدای چندین ساله در سر و کار ایشان شد جماعتی پرستای
 ظالم و خوی مظلوم روی مخور طلعتی معکوس خلعتی ناکاه
 بمار رسیدند و آتش در سرائ و منزل ما زدند جانیک که اغلب قوم
 مادران بلیه هلاک شدند بعد از از دست بگارت و تاراج بردند
 و از دقان و ذخایر هر چه بود برداشتند جدا جدا شوخه دل فروخته
 روی بهر میت نهادند هر یک بطریقی رفتند و شما بیوستم ای
 عزیزان این واقعه است مشکو و در دست بر حاصل آیت
شکوائی و حزنی الی الله گفتند آخر چه خلصی
 نمی دانی و ملکا و ملا دی نمی شناسی که دست تصرع در دامن
 شفاعت او زنیم و استی شفق بر سر ما دارد گفت از دین آدم
 در وجود نیامده است مادرین جزیره شاهپشت بر بساط ملک
 نشسته که فرزند پند ظالمان پیل مال هیبت اوست و از حیانت
 صد هزار سوار و پیاده دارد که همه رخ بر خاک آستان

او می نهند و او را مسکنی عظیم و طریقی مستقیم در جل
و بعد امور تیزی قوی دارد و در قطع دعاوی و دفع خصومات
جد و جهد بلیغ می نماید گفتند ما را از منافع و محامد او معلومست
و فضایل و شمایل او شنوده ایم اما خود را محال و منزله از ندانسته
که قدم بر سیاط مجلس او نهیم و از خود رخصت آن یافته
که از دور و نزدیک قصه رفع کنیم گفت که نیست بقایت
شکسته نواز و لطیفست یکه و بد زاک از ساز جندانه
نظر او بر اصحاب افتد در تفشیر حال ایشان باقصه العایة و الامکا
نقص روزگار دارد امشب هر یک بوطر خود باز رویم و درین
معنی شرط مشاورت بجای آریم جمله برین اتفاق از آنجا
متفرق شدند و با هزار کله بکلبه خویش پیوستند از حال
ما جرای که در میان آمدن بود و طریقی که ز بنور شهد از شاد کرده بود
با جمع خود تقصیر کردند اصناف حیوانات را آن مشورت صواب
نمود و بجهل و غفلت خود اعتراف نمودند **فصل چهارم**
در ندرت کرد حیوانات و رسول فرستادن بحضرت ملک
جنیان روز دیگر بر از عزیمت همه جمع آمدند گفتند یکبار
دست بمسئغات بریم و فقیر عام کنیم در میان ایشان خاریستی

ساز گریسان بر آورد و دوی جمع بهایم کرد گفت
نخست از شما یکی را باید فرستاد و صورت حال باز نمودن
زیرا که ظلمت آدم را شما پیش از دیگران مشاهده کرده اید و سعی ایشان
در باب شما پیش از آنست که بر جمله حیوانات و نیز محکم خطاب
ربانی ایشان بر شما دعوی مالکیت است و می آن باشد که این
حکایت را اول شما ایندا کنند اگر مقصود حاصل آمد و بانصاف
خود رسیدند دیگران نیز حدیث خود عرضه دارند جمله برین ندرت
منفوش شدند و روی با اسب کردند که رئیس بهایمست گفتند از آن قوم
خود رسول بزرگ ملک جنیان باید فرستاد اسب از آنجا همقام
خوش آمد و با اشتراک وزیر او بود درین معنی سخن گفت پرسیدند
که از معارف قوم ما کیست که این شغل را کفایت کند ایشان
گفتار بهایم اهل و وحشی همه حاضر اند هر کرا اشارت باشد برو
اسب گفت این نوع کارها شخصی باید بدیانت و حفظ امانت موصوف
و بقلت فضول و کثرت فضل معروفیم قصیح زبان و همه صحیح بیان و قوی
دانی که درین قوم این معانی وجود ندارد شتر را خلقی عجیب و هیبتی غریب
هست اگر چه طویل القند و سلیم القلب است اما بحکم آنکه در صحبت سافران
حجاز و شام بوده است حج اسلام گزارده و از آنجا به بسیار باشد رفتن او

مصلحت است شتر را گفتند ای شتر از با حشمت و وقار و ای جان ما ز
 رو و حشمت و نفاد در جمیع ما امام عاقل و حکیم فاضل تویی و بزرگوار
 گفته اند امر سلحیه و لا تو صد ما تمام مصالح خود درین
 معنی بدست آورده ایم چنانچه میدانیم این مظلمه را بعبارت
 لطیف و استعاره و ظریف بامام جینا ز نفرت کن شتر بگویم اشا
 ایشان بای در راه نهاد جو ز نزدیک از درگاه رسید یکی از بندگان
 شاه به پیوست گفت ای جینا خبر این جای جرات است گستاخ و از جرات
 آمدن گفت از قبل قبله خود رسول سخن او بشنید شاه رسید گفت آمدن
 حیوانات بر درگاه ما خلاف معهود است مگر واقعه حادث
 شده است یا مشکلی روی نموده سوال کنید که آمدن او را سبب
 شتر گفت مرا جماعت بهائم هائیم حضرت آسمان فرست ملک داد بخش
 فرستاده اند و پیغام داده اند که مدتی مدید است و عهدی بعید که از
 بوقت زمان و طوار و حد ثانی در کف و ظل زافت شاه پناه گرفته ایم
 امروز ما را شکایتی است که در هیچ دور با تمام نرسید از پیدای آد
 بجان آمده ایم که بی جرم و بی گناه عداوت ما ظاهر کردند و ضرب
 و قتل ما را بر خود واجب دانستند آن عداوت را سببی معین نه
 آن تعذیب را موجب ظاهر نه مسکنی چند را ایندی باشد که

از لطف عظیم شاه با نصاب رسند و در کار ایشان نظیر
 لطف مینداید باشد ملک جینا که زیر خلوت و حیدر دل بود
 شتر را بنواخت و بلطف و رعایت دل داد و امیدوار هدایت و نصاب
 خود شتر کرد ایندی فرمود که چند روزی درین شاحست مرغزا
 با نااحتی استراحت کن و دست و پای سوده را آسوده دار تا درین
 کار مشگل و واقعه مهم نگیری کنی **فصل پنجم**
 در مشورت کردن ملک جینا با ارکان دولت خود در کار
 حیوانات بعد از آن ملک داد بخش ارکان دولت و اعیان
 ملک خود را طلب فرمود و حجاب و ثوب و وزیر و مصالح ملک
 می برداختند ملک روی بدیشان کرد گفت **هله چند کس**
الفصل پنجم در معنی که رسول بهائیم
 تقریر کرد هر خورده که خرد و بزرگ شمار از در صمیم آید
 مخفی نباید داشت از حجاب و جوانی شیرین مفتاح رسید نده
 خصالی جسته منطری شایسته مجری در گوشه صف
 ایستاده بود **شعر** زمین پوشید و گفتا جاودان با
 تخت شهریاری کامران باشد روز از رخسار ایوان شاه
 مطیع حکمت از من ناما هی رای جهان از ای شاه تا معلوم

و مفهوم و مصون است که بین اینها از عهد خلافت
 آدم عداوت نیست تا قبل از محک شده و بغض است از طرفین ایشان
 از امتی که گشته اگر ما زاد در شخص و نداشت معاملاتی که ایشان
 با حیوانات دارند شروع و رود نباید که نوعی دیگر حمل کنند و آن
 عداوت قدری زیادت شود و نیز بجای که با حیوانات همگانه در
 قضایاء و عقول با از باب بصیرت نوعیست از جنون و گفت
 و گوئیست لایق و مهتر عالم فرمود **حسن**
نکته که ما از حیوان مصلحت آن باشد که حیوان
 حیران را منزلت این سخن ندهیم و نگذاریم که دیگر ضمیمه
 شاه ملنفت شود تا غبار ملالت بر گوشه خاطر عاقل نشیند ملک
 فرمود این رای صواب نیست و این سخن را جواب بی زیاده که این
 مظلوم محروم را بشارت عدل خود داده اند و با انواع مکرمت و عله
 کرده در مذهب قوت و از باب معرفت خلاف و عله جایز
 ندارند از جمع نواب و صاحب صدری عالی قدری در جواب
 سبقت نمود و گفت **حسن**
 که خالی میاد از توخت کاه
 ترا شد مسلم بفضل اله
 نکیز حکومت کلاه خرد
 کلاه بود از فریاد زکین

بجز

نیکیت ز خورشید بیند کلاه	دزد نکست میدان ملک شدا
یکی پشت ماهی یکی قوت ماه	عرصه میدانم که ما از آن

بدو فطرت با انسان و حیوانات جنسیت ذاتی نیست و هر آینه
 صندی که دیگر بر آخر الامر نباید که سخن ما سمیع نباشد
 و شاید که طرفین بحکم ماری ضا دهند و نصیحت بغض است انجامد
 و حکومت بحسومت بدل گردد و حرمت بدلت پیوند مهر
 عالم ازین حال فرمود **این فرستاده**
 را بلطف و مرحمت دفع باید کرد و حیوانات را بصبر و تحمل ارشاد
 فرمود
 چون سخن بد اجازت سپید از وزراء خاص و مقربان صاحب خلاص
 پیری بود منصف نام الحق باضاف و دیانت مذکور و با اعتماد
 و امانت مشهور رعیت از باس او ایمن و ولایت از ناس او معذور پیش
 تحت او آمد و گفت
 ای جو زای تو را بیت عالی
 کوی داد و دهش ز جالی
 داد بخیر زمانه خسرو عهد
 چون میدان دانش آمده
 زانک بود عدل و داد صورت ملک
 سیاست شرع محمدی و عزت
 چون نبی باشد از دوز خالی
 دین اسلام زیادت از آنست که در قضیه ذکر عداوت

بدرود یا تظدر حبسیت افتد زیرا که در دایره آفرین همه زایک حکم آمد
و در یک دوطه داخلند جناحه کلام مجید خبری دهد

خصوصاً در روزی که جن

و ان و حیوانات و جمادات بر صحت بهالت خاتم النبیین اقرار در دست و ظاهر است
و همه بر خط مستقیم ایمان و توحید ثابت یافته و درین کائناتها
همه برادر یک دیگر گشته جناحه و از یکدیگر بدان ناطق است

و در کجایش

بنابر مقتضای

مشهور است

حکم نص و حدیث را شایع نمودن از لوازم دینست و از شرائط اهل یقین
و نیز از عداوت و عصبیت قدیم نتیجه حجت بود از رسوم جاهلیت در
وجود آمده و از تعار و وحشت اول تا به عبادت بود از غلبه کفر و نفاق و حادث شده
بیاید دانست که هر شیخ بجهان و تعالی میله او را و خیر و شر را درین معنی میگوید

امروز بحمد الله ملک

داد بخیر را جویند نعمت اسلام و خلعت ایمان شرف و مکرّم گردانیدند
و نفس نفیس بجستند پیروز حاکم عقل و کمال علم و وفور حکمت و عز و مهذب
گشته است می باید که درین محکمه عدل و انصاف بر وفق اشارت

تفحص احوال مظلومان نماید

و در رسیدن حکومت و سلطنت بر قانون

انصاف همه ظالمان بینداند

ترا که همه عقل و در داده اند نه از بهر داد و کز داده اند دل در تیر دوست جان را
ترا دست و دل بهر از داده اند طریق صواب و جاده سداد دانست که همه در حضرت
حاضر آیند و در حضور ساطره کتد تا بحت ظاهر و برهان ظاهر و مظلومان و غایب
ان مغلوب بدید اید بعد از آن هر یک که از عدالت تخلف نماید و قدم در دایره انصاف
را نیخ و ثابت ندارد معلوم عالمیان گردد که ظلم صریح و طغیان قبیح کرده باشد

ملک تا آخر وزیر موانع آمدن شتر را برهنند

که حیوانات دیگر بر شمار درین مظلمه شریک هستند یا نه شتر گفت اگر چه
رسالت بنده از قیل و هائم است اما سباع و وحوش و طیور و موام و حیوانات جمله همین
شکایت دارند و خواص و عوام و شریف ایشان بدین مشورت متفق اند زیرا که
همه مشایط ظلم بی آدم شده اند و از جور و جفای ایشان عاجز آمده ملک بر سپید
که حیوانات بر چند صفت شتر گفت عدد اصناف ایشان فهم و وهم را
احاطت بکنه آن ممکن نیست اما آنچه ظاهر اند علی طریق اجمال هفت گروهند
گروه اول بهائم اند که این خدشکار فرستاده ایشانست و ریاست
این گروه اسب دارد طبقه دوم سباعند و سپید ایشان شیرین است

سَوْمَ جَمَاعَتٍ طُيُورٌ نَدَّكَ دَرِ بَرِّ بَحْرٍ أَشْيَاءَهُ دَارِنْدَو سَمِيعُ امِيرِ
 ايشانست جَهَانُمُ حَوَارِحِ اَنْدَكِ عُقَابُ زَانِ بِشَانِ تَصَرُفِ اسْت
 نَجْمُ حَيَوَانَاتِ بَحْرِي اَنْدَو حَاكِمِ ايشان نَهْنَكِ اسْت شَشْمُ هَوَامِ اَرْضِ اسْت
 كِه اَز دَهَا بَر هَمَّه حَكْمُ دَا ز د هَفْتُ حَشَرِ اَنْدَكِ حَاكِمِ ايشان
 زَبُورُ نَحْلِ اسْت وَاوَرَا عَسُوبُ خَوَانِدُ بَر اِيْنَ قَوْمِ اميرِ اسْت
 دَر رَسُولِ فَرَسْتَا ز مَلِكِ جِنْيَانِ وَ حَاضِرُ شُد ز ايشان
 مَلِكِ جُونِ شَخَرُ شُرُشِيدُ جَدُ كَسْ زَا ز قَضَا رُوزِ كَا رَو عَقْلَايِ
 شَخَرُ كُزَا ز كِرْ زَا بَانِ فَصِيحِ وَ پِيَانِ مَلِيحِ دَاسْتِ دَطْلَبِ فَرُودُ وَ زَرْدِ اِيْنَ جَمَاعَتِ
 فَرَسْتَا ز كِه پِيَانِ كَرْدَه شُد حَيَوَانَاتِ رَا خُودِ اَز صُورَتِ مَاجِرِ اَبْعَلُومُ
 بُوْدُ مُنْظَرِ اَشَانِ بَشَانِ بُوْدُ نَدَرِ سُولِ اَوْ جُزْ نَزْدِ شُرُشِيدُ وَ سَمِيعُ
 مَلِكِ جِنْيَانِ اَدَا كَرْدِ وَ بَر قَاعِ مَلِكِ مَلِكِ شُرُطِ عَظِيمِ بَحَايِ اَوْدُ وَ دَمِينِ
 اَحْتِرَامِ بُوْسِيدُ شُرُطِ لَطْفِ هَر جِهَه تَمَامُ دَر بَابِ اَوْبِدُولِ فَرُودُ
 وَ جَنَابِ جِهَه وَاجِبِ بُوْدِ اِيْنَ حِكَايَتِ دَر مِيَانِ نَهَا ز كِه اَز مَقَرَّ بَانِ دَر كَاَه
 مَآيَكِي زَا اَخْتِيَارِ بَايْدُ كَرْدِ كِه بَدِينِ مُهْمِ قِيَامِ نَمَايْدُ بِلَكِ خِدْمَتِ كَرْدِ كِه اَنْدُ
 حَاكِمِ اسْت وَ مَاهَمَّه مَحْكُومِ اَوْ هَر كَر اَصْمِيرُ مِيرُ كِه مَتَرِ اِقْبَالِ رَدَوْلَتِ
 وَ مَهَبِطِ اَفْضَالِ وَ سَعَادَتِ اسْت مَصْلَحَتِ پَسِنْدِ رَوَا كُنِيْمُ شُرُكُفِ
 اِيْنَ نَوْعِ مَنَاطِرَه نَا كِه دَر مِيَا ز اَفْتَا دِه اسْت جُزْ حِكْمِي فَاضِلِ وَ خَرْدِ مَنْدِي

كَامِلِ لَا اِقْبَابَا شُد بِلَكِ كَفْتِ اَعْيَانِ وَ صَدَقَ حَضَرُ حَاضِرِ اسْت
 كَرْدُ مَطَاوَعَتِ بَرِيَانِ جَانِ نَشِينِه وَ مَوْفُوفِ اَشَارَتِ نَشِينِه نَحْشَتِ
 يَكِي اَز ايشان يَسْرَ اسْت اَكْرَايِ مَلِكِ اَنَايِ مَلِكِ صَوَابِ پَسِنْدِ بَرُودِ شُرُكُفِ
 بَر شَبَهْ سَلَا رَسْبَاعِ اسْت وَ مَهَابَتِي عَظِيمِ دَا ز د وَ جَانِ نَشِينِه كِه مَضَرِبِ وَ مَقَاتِلِ
 نِيَكِ دَا ز د وَ بَحْثِ وَ مَنَاطِرَه كَا رَا وِ نَشْتِ بِلَكِ شَخَرُ بُوْر عَرَضَه دَاسْت
 شُرُكُفِ اَوْ سَبِكِ رُوحِ وَ كَرَا ز فِدَا سَتِ اَمَا سَر هَمَا كَسْتِ جَوَانِ بَشِيَه
 هَمُ دَر اَز د سَتِ وَ هَمُ كُودِ اَنْدِ شَه دَر پِيَا بَا ز نَشُو وَ نَمَا يَافَه وَ اَبْلَه طَبْعِ
 وَ خُودِ مَرَادِ بَرَا مَدَه بَرَايِ طَعْمَه زَبُونِ يَكِي اَدَمِ كَشْتِه اَوْ زَا اَدَبِ بَحَالِسِ
 وَ مَحَافِلِ مَلُوكِ بِنَاشُدُ بِلَكِ كِه كَرُوكِ زَا رَوَانِ بَايْدُ كَرْدِ شُرُكُفِ اَوْ خَفِي
 دِلِ رَوَكُ كَر بَر اسْت طَرِيقِ تَحْيِيْسُ نِيَكِ دَا نَدُ وَ كَا رَا وِ شَبِ رَفْنِ وَ دُورِ
 دَوِيدِ كَسْتِ بِلَكِ ز كَر هَر يَكِ اَز بَر طَافَه مِي كَرْدِ وَ شُرُعِيَه وَ هَمُ
 هَر يَكِ بِيَانِ مَقَرُودِ دَر مَقَالَتِ بُوْدُ كِه نَا كَاَه اَز يَكِي نَعْلَبِ اَكِي
 كُنِيَتِ اَوْ اَبُو اَحْمَدِ رَوَا يَكِي اَز نِيَكِ وِ بَدَا كَا هِي بَر ايشان يَكِ كَدَسْتِ
 بِلَكِ كَفْتِ اَبُو اَحْمَدِ شَا نَشِينِه اِيْنَ حَكْمِ اسْت شُرُكُفِ اَوْ مُنْظَرِي
 وَ مَحْبَرِي نَدَا رَدُ وَ اَلْحَانِ خُوشِ وَ نَقْدِ رَوَا كُنِيْمُ اَمَا مَزَاجِ دَانِ
 وَ بَارِ يَكِ نَظَرِ سَتِ شَايْدِ كِه شَا نَشِينِه اِيْنَ شُغْلِ نَاشُدُ اَوْ زَايَا يَدِ فَرَسْتَا
 رَسُولِ دُومِ بَدَر كَاَه سَمِيعُ اَمَدُ وَ حِكَايَتِي كِه دَاسْت بِيَكُفْتِ سَمِيعُ

منادی فرمود تا وضع و شریف قوم او جمع آمدند طاووس را که وزیر او بود
 گفت از فصاحت و بلوغ و مرغ زین را طلب باید داشت تا از ایشان
 یکی را بجهت این مصلحت اختیار کنیم از طيور بحری خواص را نخست
 پیش آورد شمرغ گفت او صوفی و صفتش سجاده بر روی آب افکند
 و آن عجب سری در هوا برده بلند او آن است پست او از کوه نظر
 کرد زان از سر او در کد طاووس کنگ را گفت او مسافر است
 شب و فراز دیده و سیاحت گشته و سره ایام جشیده و از حوادث روزگار
 و وقایع شمار بدو رسیده بسیار در جیب و راست نظر دارند شاید
 که سخن پر و بیش و کم و پیش و کوی جانک شیخ سعدی گفته
 شاعر
 جهاز دیده بسیار گوید دروغ
 طاووس گفت بویبار که تو این شعر است شمرغ گفت شک نیست که او
 مرغی حکیم و بسیار اندیشه است و مد نیست که به عزالت
 کنیده و بسند جوعه قانع شده اما قبیح و مسئول نیست که ملاحظه
 او موجب ملاحظه طبع میگرد طاووس گفت از طيور بحری نیز جماعتی هستند
 و کلاغ را پیش آورد شمرغ گفت از عقلاء قوی و مایکی او است
 اما از غایت مکر و عناد اعتماد را نباید که با ما هم از معاملت
 کند که یکی از اجداد او در ایام طوفان بانوح یغما بر کرد طاووس

بگو ترا داد کرد شمرغ گفت او مرغ مبارک روی و خوش خلق
 و پندیده خلق است اگر بحیر و شرف دانه خوار مردم بودی
 شاید که بدین عادت میل کند طاووس سخن همد در میان نهاد
 شمرغ گفت او را برای تحسین احوال فرستاده از برای بحث و جدل
 اگر چه سبک و لطیفه است شهنش و بر شاست مصلحت آن باشد
 که این کار را تو با صلاح آری طاووس خدمت کرد و روی بر آه آورد
 رسول سوم با شیانه عقاب آمد او نیز اتباع و اتباع خود را طلب
 فرمود و باشد باز سفید که در صدد و لذت عمده لک او بود این
 حکایت آغاز نهاد شهباز زمین بوسید گفت ما همه بنقاد و مطیع
 حکم تویم و در صف طاعت گردیمت بر میان بسته رؤسا و منقاد ما
 ولایت حاضر اند که کس شیر نفس و جرح و شاهن با حشمت و بهر وجه
 باز که از همه کارها چشم باز دارند جمع سر راستان نهادند عقاب
 گفت که کس پر معمر است و تجربه بسیار دیده و با از همه در طبع
 او خستاستی هست و بر رگان گفته اند که رسول باید که شریف و عالی
 همت باشد و این جمله را که ذکر کردی همین معنی است امور
 بی آدم میگرداند که خود را از دون همتی رهبر حرص و آز می دارند همای
 را طلب کن که او مرغیست مقبل و فرخنده فال شصت

سیون لیتا و مرخصت خسته طالع رسول چهارم بحضرت نهنگ
 او کو بیج زاکه و نیزه سپرد او بود از حال اعلام کرد و اعوان و جود او
 جمله حاضر شدند گفت ما را از این روش خبری چیست باید که در حضور
 ملک جینیان با بنی آدم مناظره کند اغلب قوم را ضعیف مزاج و بطش
 السیرند و اکثر ایشان بسیار طبع و کرمه المنظره با این همه از معارف چند
 کس را طلب کن باشد که یکی را اهلیت این معنی باشد گویند گفت
 بیشتر قوم بطلب معاش متغیر شده اند سلطان و ضلع و ماری و ما
 و کشف اینجا اند گفت از دور و کثر روی تا خوش منظر را بیکد از مار
 ماهی نکست و صورت او با معنی بنای روزگار نسبتی تمام دارد اما
 او را بحال آنکه یک قدم بر خشکی نهاد نیست کشف را بیايد
 فرستاد که او را سفر حج و برکت و بار و خوشی تواند ساخت
 رسول بنم با از ده ها پیوست و قصه ماجری فرمودند از ده ها در حال
 ثعبان زاکه مدار ملک و ویلعه او بود از این معنی آگاه
 کرد گفت انقباء قوم و علماء دور ما طایفه که تولد
 و فعل ایشان بر صید و صواب مبني باشد طلب کن تا یکی را
 از قبل خود روان کنیم ثعبان گفت روز بیکاه شده است
 و هر کس مسکن خود مراجعت کرده اید مگر ما را نمی و کردیم

جرآن و سوسمار کو هر که ایشان حاضر اند گفت انبی تر حلقه جمعست
 اما دوزبانست و با سوز مغرور کردم شکوهی دارد و با هیبت
 و حشمت است چون چشمش باش نیست نباید که درین کار ناید
 و اینشی ند سوسمار را بدال صفتست با بدیعان عرب خورده آداب
 حضرت و عزت بحالش ملوک و محافظت این و زشم اکابر و اشراف
 همه عمر در رفاه و وهما و راه نیافته است عنکبوت نیست
 او را بیايد فرستاد که باریک پی و خورده کاری شیوه او است در هر
 شانه بتواند یافت اگر چه نساج را بقصصان عقلا و قلت فهم
 نسبت کتد اما بسیار دان و اندک فضول باشد رسول ششم
 بخانه زبور شهد آمد و او را دید با جمع انبوه نشسته و عمارت آغاز
 نهاد حاضران جمع هر یک بمصلحتی نامزد شدند او توقف
 و تکلف آمد شدی می نمود رسول از معنی زینالت هر چه داشت
 آرا کرد و شرط خدمت بجای آورد عیسوب مگر زاکه ندیم او بود گفت
 از متعلقات ما صاحب تجربه کار دیده را طلب کن مگر گفت
 بیشتر خلق در عمارت مشغول اند و پای در کل دارند یعنی از
 زبور سیاه و ملخ و بشه و کیک که بر سر عمارت میگردند
 عیسوب ساعتی فکر کرد گفت زبور سیاه زنگی طبعیست

بسیار گوی آواز ناخورد در سر انداخته و مشغول لایمی شد
 و بی فایده شرک گردان گشته و از این که دار ملخ نادر لباس مرغی
 و در صورت ظرافتی هست اما همه عمر چشم باز نهاده است و از
 دناوت مزد و زحمت کشته نه بینی که همیشه خود کند
 ایشان چه در رود بشته مطهر است بارود آموخته زخمهای خیز
 اصول زند یک خود مجرّد نمائست سرو پا برهنه نوک از کنگا بست
 خور خوار جانور نیست ضعیف ترکیب رقاصه نیست برترین مور اگر چه
 صورت مختصر دارد و حرص و شکر بر او غالب است اما شنیده ام که
 و یقین با سلیمان نبی علیه السلام مناظره کرده است و الفاظ
 سنجیده و کلمات پسنیده در پیان آورده و در مجلس او سؤالی
 و جواب بشرط ايراد کرده و از ابوی ناسوار و پیاده هر چگونه باشد برود
 حاصل الامر جمله حیوانات با کمال رغبت کمر مطاوعت
 بر میان بستند و معتمدان خود را برین شرط که گفتیم بحضرت
 ملک جیان از ران کردند **فصل هفتم** در جمع آمدن
 حیوانات با مردم بدرگاه ملک جیان جو خب آمدن
 حیوانات بسمع داد بخش رسیدن آنند ماء خاص یکی را که محل قرب
 اختصاص یافته بود بزرگ حاکم شهر فرستاد و آن حاکم مردی بود از آل

دولت‌نیز با قوت و شوکت تمام و صلابت و مهابت عظیم داشت
 در عهد خلفای راشدین ایمان آورده بود و از آنکه تابعین علم آموخته
 در امور شرعی نیابت ماهر بود و در مشیت احکام ملک قادر و فاهر
 جو خبند سول بشند بعیظم و تجمل تمام استقبال کرد و سول

بر شست اصحاب جناحه شرط عزت بود **شعر**

زین بوس کرد از تواضع نخست	پیران که پیام ملک زار داشت
بیان کرد با شاه خند و نتراد	بگفت ای خداوند با عدل و داد

جماعت حیوانات مکرر حضری کرده اند و از جو خبی آدم مظهر بحضرت
 ملک جیان آورده و مقصود از شکایت و مضمون حکایت است که میگویند
 ما را بوجه شرع و معاملت از راه دعوی و خاصیت با طایفه مردم ماجر است
 که جو خب تحت قطعی و برهان ضروری آخر نخواهد شد از جمیع حیوانات
 بری و بگری و اهلی و وحشی هر گوی که بود ندی که بی با اتفاق عدل و ثقات
 و استصواب علماء و قضاه خویش بجهت این مناظره فرستاده اند و ملک جیان
 داد بخش بر فیروز ران معتمد حکم ساخته صورت حال آنکه عرصه افتاد چون
 حکایت او بفهم همگان رسید اکابر و صدوق شهر بر دیوان شاه جمع آمدند
 ایشان نیز با اتفاق یکدیگر هفت حکیم را که هر یکی از اقلیمی را بجامع آمد بودند
 روان کردند چون جماعت جمع بحضرت ملک جیان رسیدند و از حیوانات

نیز مرگ که نام زد شده بود سهمی علی را بدین
و سهمی علی را به هم حاضر آمدند و صد شتم

در مناظره شیر با حکیم حجاز

روزی عالم جو طبع دانا شد	روز دیگر جو صبح بیدار شد
بجوشد خور ز روی آینه زنگ	از رخ آسمان شب شبه زنگ

ملک داد بخیر در صفت باز نیست و صد هزار خلق بیکبار صف
بر کشیدند سادی آواز داد که اصحاب حواج زانه دهند تا قضیه خود
عرضه دارند نصف در یکت رسول بهام اینجا است جو مقدمه
نخ او نهاده است نخ او را مقدم باید داشت ملک فرمود روا باشد شتر
جناحه شرطت در صفت خدمت بر او حرمت در آمده بود جز اشارت
ملک پرسید و اجازت نخ یافت و دهشت و وحشت نظم

بگفت ای شریفت تو از نور پاک	ز باز بر کشاد و پیوسته حال
دعای تو کویر گرفت قبول	پیران چمدن باز و وقت بر سواد
که مثلش ندیدست چشم کسی	بقا باد شاه جهان را بسی
نه فرد و نه چون قصر او گلشنست	نه خورشید چون رای او روشنست

مدت بجهت هزار سال شد که در یه آدم بر ما سلط و شوقی
شده اند و هیچ دقیقه از ظلم و تعدی هم ملنگ نداشته ابا و اجداد

ما از تحمل تکلیفات ما لایطاق ایشان هلاک شدند معلوم نیست که چندین
استحقاقات ایشان بر ما چه استحقاقات و فوقیت و فصلت خود بگو
حجت و برهان در کدام عهد و زمان ثابت کرده اند اگر این فوقیت
بقهر و غلبه است مایه فوقیت و شوکت خود ظاهر کنیم و اگر بقضیلت
دانشت هر آینه بدلیل و حجت عقل یا نقل ثابت باید کرد جماعت مرد
چون شتر نشینند دانا نجا که تحت و کبر استا نیست قصد کردند
با یکی به نور بر آوردند نصف و نیز پیش آمد و گفت از حکمه مناظره
و مجادله است فی معرکه حرب و مقاتلت سخن بخت گوید و طریقت
انصاف سبزی و کار مناقشه و مکا و حجت محترمانه باشد این همه نتیجه
وقاحت و سفاهت علی الخصوص درین مجلس که ملک بر ملک سارند
سریر فلک سالی خود نشسته است و جند را امراء نامدار و نقباء
کامکار بر دوقدم استاده اند حکیم حجاز تر دیک او بود بر سر

عرب بی توقف و تکلف آواز بر کشید

آغاز سخن بنام پاک	کو پی کند آدمی ز خاک
او میدهد از کمال قدرت	علم و خرد و پیا و حجت
هستی که ز فیض او هست هستی	در قاعه فرار و لپستی
از قسمت او است زنج و زاجت	او بخشد مهر و جراجت

هم غنایا قریب و دور بود	پس کرد بدید دشمن از دست
جور عقل گذر نثار دایم	آن گشت که دم برآرد اینجا
شاه جویبار دولت یزد	از تحت جواز شدی جهان گیر
می از که است شهر یاری	از عدل پذیرد استواری
جز داد و هدر مباد کارت	تو فوق رفیق و تحت یار

اینچه رسول بهائیم گفت صادق القولست و شك نیست که انسان برایش
سلطانند و در ضرب و قتل ایشان سعی با فرطی رسانند اما این معنی که
شایع شده است یا فانوی که در زیر عهد وضع کرده اند بلکه سنیست
از بدایت خلقت آدم مقرر شده و از دور جوق آدم مومکند گشته هر آنکه
آن تسلط و استیلا نیست قضیه تواند بود که اصل و فرع آن هیچ عقل
و دلیل نقلی مقرر و مبرهن باشد بجز از حجت های صحیح نطق صریح
فصحیح است و بیان فصیح که اظهار معرفت باری عزائمه و نشاند
علم بر کمال او که اعلی کلمه طیبیه بآن سوط و بر توطست و قاع
شایع و ستر انبیا و اسرار امر و نهی و وعده و وعید بواسطه آن مستحکم
و مهمه میگردد و از باب تحقیق و معلوم است که اخلاص و صاف
نطق است و قوه ناطقه را بر حیوانی و طبع بدان سبب ترجیح و فضیل
نهاده اند شتر گفت اگر مقصود از نطق که نیست که مستیع

و اقلیدر دهد و فهم آن معنی که در باطن متکلمست حاصل آید جمله
حیوانات را آن نطق داده اند پس در زیر قضیه متساوی باشد و قصه
نطق حیوانات در قرآن مجید ناطق است و در احکام عقول و شرایع جاری
و ممکن حکم حجاز گفت نطق حیوانات بر با خالست و نطق ایشان
بر بیان قال این مرتب است و از محققان گفت غلط کرده حیوانات
را پس زبان قال داده اند اما جواز شرافت فهم نمی شود نطق ایشان را می
پنداری بر با خالست نشیند که خرسبجان و تعالی از قصه مور
و هدهد خبر داد قالت نمل و قال حطت بلال
این اشارت بر بیان خالست و اگر بر آن تقدیر که تصور کرده که
حیوانات را زبان خالست و فضیلت خود را از جهت اثبات
پس کنی چون مستمع را فایده حاصلست هر دو را یک حکم باشد
بلکه زبان حال فاضلتر نخست بحکم حدیث نبوی که فرصت
بخا و حرکت سلم سلامت و نجات و قنیت که زبان قال
نسنه است و از آنجا گفته اند البلاء هو کل ما لم نطق
و دیگر آنکه اگر شخصی بسیار چیز زبان حال بگوید و در عمل
بیاورد بدان ما خود نباشد و حکم زبان قال بر عکس نیست قرآن
مجید از این حال خبر می دهد که مقلد الله است

تخطبه

تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ لَمَّا نَسْتَبْشِرُكُمْ أَهْلُ نِفَاقٍ
 أَكْرَهٍ مُسْتَوْجِبٌ دَرَكِ اسْفُلٍ يَكْرَهُ دَنْدِ سَبَبِ آتِ كَيْفَ لَوْ
 بِاللَّسْنَةِ مِنَ الْبَیِّنَاتِ وَنَبْزِ بَیِّنَاتِ دَانِشْتِ كَيْفَ هَجْمَانِكَ اِنْسَانَا
 وَاجِبِ نَبْزِ كَيْفَ بَرِ بَازِ حَیَوَانَاتِ شَخَرِ كَوْنِ حَیَوَانَاتِ زَا
 نَبْزِ وَاجِبِ نَبْزِ كَيْفَ بَرِ بَازِ اِنْسَانِ دَرِ شَخَرِ اَیْنِدِ وَهَرِ بَرِ بَرِ اَلْحَسْبِ
 مِزَاجِ وَخَاصِیَّتِ اصْطِلَاحِیَّتِ وَاسْتِعَارِیَّتِ كَيْفَ اَسْبَابِ
 مَعَاشِ خُودِ رَا بَدَارِ رُویِ تَرْتِیْبِ مِدْهَنْدِ وَمَعَامَلَاتِ یَكْدِ یَكْرُا
 اَزِ اَزِ طَرِیْقِ مَعْلُومِ مِی كُنْتِ دَنَهِ یَسِی كَيْفَ اَهْلِ مَغْرِبِ رَا شَخَرِ اَهْلِ شَرْفِ
 صَوْنِیَّةِ نَمَایَدِ نَامْفُهُومِ وَهَمِ جُنِبِ بَرِ عَكْسِ اِنْ دَرِ جَمْلَهِ عَالَمِ
 خَلْقِ رَا بَا یَكْ كَدْ دِ كَرِ هَمِ مِزِ حَكْمِ اَسْتِ هَرِ كَيْفَ شَخَرِ دِ كَرِ یَ
 رَا مَعْلُومِ نَكْدِ نَوَازِ كُنْتِ كَدْ اَوْ بَرِ بَازِ حَالِ شَخَرِ مِی كَوْنِ نَابَا
 كَيْفَ شُمَارِ اَزِ زِ وَجْهِ بَرِ مَا فَصْلِ نَبْزِ اَخْرِیْسِ نَبْزِ لَهَا یَ
 السَّمَوَاتِ وَهَافِی اِلَیْهِ اَرْضِ كُلِّهَا قَانُونِ جَمْعِی نَابَا
 وَنَبْزِ شِیْ اِلَیْهِ سَبْحِ بِحَمْدِ بَرِ خَدِ كُنْتِ شَخَرِ نَابَا
 دَاوِدِ اَلْحَمْدُ لِسَبْحِ وَطَبِیْرِ جِه كُوهِ بَاشَدِ
 اَكْرَجِ حَقِیْقَتِ بَرِ كَشَادَه دَارِی بَرِ كَرِ كَرِ اِنْسَانِ وَحَیَوَانَا
 وَجَمَادَاتِ نَبْزِ دَرِ مَعْنِی شَرِ یَكْدِ بَیِّنِ اَزِ نَبْزِ كَيْفَ اَصْطِلَاحِ

فلو هم

واستعارت

وَاسْتِعَارَتِ مُخْتَلَفِ اَسْتِ وَفَضُولِ وَتَكْلُفِ زِیَادَتِ مَكْرَهِ نَظَرِی كُنْتِ اَسْتِ
 شَعْرُ هَمَه هَسَنْدِ شَرَكْدِ اَزِ جَوِ بَرِ كَارِ
 بَدِیدِ اَرِنْدِ خُودِ رَا طَلَبِ كَارِ وَهَرِ اَیْنِه هَرِ جِسْتِ جَوِی رَا كُنْتِ
 وَكُوشِشِ وَهَرِ كُنْتِ وَكُوشِشِ رَا جِسْتِ وَجَوِی وَهَرِ مَعَامِلِی رَا دُوشِ
 فَرِ كُلِ عَمَلِ عَلِی شَا كُنْتِ حَكِیْمِ حَیَا نَكُنْتِ دِ كَرِ اَسْتِ
 كَيْفَ شُمَارِ اَمْلِكِ مَآ كَرِ اَیْنِدِ اَنْدِ جُنَاحِ قُرَآنِ یَحِیْدِ بَدَارِ نَاطِقِشِ
 اَوَّلِیْرِ وَا لَنَا خَلَقْنَا لَهَا مَعَالِمَاتِ اَیْدِیَا اِنْعَامَا
 نَمُزِ لَهَا مَا لَكُونِ وَشُمَارِ اَبْجَهِتِ مَادِرِ وُجُودِ اَوْرَدِ
 مَا لَنَا خَلَقْنَا لَهَا لَكُمُوه وَبَرِ اِیْ مَنَفَعِیَّتِ مَآ شَخَرِ وَا مَآوِزِ
 كَرِ اَیْنِدِ اَنْدِ وَشَخَرِ لَكُمُوه فِی السَّمَوَاتِ وَهَافِی اِلَیْهِ اَرْضِ
 جَمِیْعَانِه وَقُولِ وَجَعَلِ لَكُمُوه اَلْاِنْعَامِ اَتَرِ كَبِیْرِ اَمِنْهَا
 وَمِنْهَا نَا كُوه وَلَكُمُوهَا مَنَافِعِ وَلِبَاسِ اَعْلِیْهَا
 حَاجِدِ وَصُدُوه كَرِ وَلَكُمُوهَا جَمَالِ حَیْنِ تَرِیْنِ
 وَحَیْنِ تَسْرُوحِ اِنْ هَمَه اَیَاتِ بَیِّنَاتِ وَیَحْكُمَاتِ
 بَرِ فَصْلِ مَآ بَرِ هَافِی قَاطِعِ اَسْتِ وَنَبْزِ اَبِ وَكَلَفِ وَكَاهِ وَجُوهِ شُمَارِ اَ
 كَيْفَ حَوَالِه بَآ كَرِ اَنْدِ دَرِ رِیْعِ وَشَرِ اَزِ مَآ اِخْتِیَارِ بَدِشِ مَآ دَادَه اَنْدِ
 وَشُمَا هَمَه دَرِ رِیْحِ اَلِ مَقْهُوْرِ وَبَحْوَْرِ مَآ كَشِشِ نَابَا اَسْتِ شَرِ كُنْتِ

ما زان و شما را برای جَدب منافع و مضرت یکدگر آفرید اند ما را زنده
 شما فرموده اند و شما را بخادم ما کرده اند و کُن مالکیت شما اندوی
 مجازست نه از روی تحقیق زیرا که العبد و ما فی دین ملک لولا
 اگر مالکیت از بیع و شرا ثابت می شود شما همه عتیر یکدگر
 همه بیع مالکیت دارند یوسف صید تو را علیه السلام مالک زعفر در بیع
 و شرا متصرف بود باینست که قضیلت از یاد تو بودی و مالک را
 بحکم مالکیت بر یوسف صید تو ترجیح نهادی و هیچ حواله
 اب و علف ما بشما اندوی مجازست و اگر بی آیت و ما را بک
 فی الارض الاعلی الله عز و جلها چگونه تحقیق پیوستی و آنکه
 ما مستحقر و ما نور شما گشته ابرئیم اعظم امر حق است نه برای قضیلت
 و اشتقاق شما باینکه در ضمن آن سخن پر چه اشارت داشت سخن ها
 لکم لعلکم تشکرون سخن ها لکم لعلکم تشکرون و الله استول
 علی ظهوره ثم نزل کر و انعمت بر کما از استوتم علیه
 ای غافلان لکم فی الانعام لکبره این همه بجهت
 است تا بدید غیرت نظر کنید و شک نیست ز ابار ویت نعم
 ملحق گردانیده برای آنکه خود را مستحق از داند که بی هیچ موجبی قتل
 و صید و رکوب ما بر خود واجب نیستند و از جهل و حیاقت بندارید

که مملوک شما ایم و شما مالک ما حکیم مجاز گشت ما بر قضیلت
 و کرامت خود بغیر از پر حجت بسیارست شکر گشت بیان باید
 کرد گفت آیت و لفظ کرمنا بی آدم از آن واضح ترست که بشرخ
 و بیان حاجت افتد شکر گشت در بر دو شبهه وارد می شود اول آنکه
 مقصود از بی آدم انعام عام و خاص را خوانستند یا همین خاص را حکیم
 گفت چون بی آدم گفتند هر آنکه عام و خاص را مشتعل باشد شکر
 گفت فلط کرده از آنکه تخلعت کرامت و قضیلت مشرف گردانیدند
 اولیک کالانعام بل هم اضل در حق او چگونه صورت بسستی
 شبهه دوم آنست که جوهر کرامت دادند بعد از آن گشت و فضلنا
 علی کثیر من خلقنا نفصلا لا شک نیست که
 قضیلت هست اما معین نیست که در کدام خلق است
 شاید که خلقی دیگر باند بغیر از حیوانات جوهر بحث و مناظره
 بدین سخن رسید حکیم مجاز شاکت گشت و حاضران بمجلس
 یحیی میماندند ملک برخواست گفت بامداد بر سر از حکایت شویم
 والله اعلم بالصواب **فصل فی** در مناظره کردن مور

با حکیم شام	نظم	چون آن شب روزان فرمود
خورشید سران افق بر آورد		کجاست روز و چون عیان شد

عالم خود ز فرش کاوریان شد ملک جیان باکو که خود که بدید
 او بیوقتی رسید خیمه بخت زارد و حشم و خدم بر بساط
 عنت او حاضر آمدند و عام و خاص را بر مائد احسان خود احوال
 فرمود و جن و انس را مسند و منکای معین گشت مور
 میاز بسته در آمد و بی محابا داشت در پایه تخت ملک زد و گفت

نظم
 که هست او سزاوار جد و سبیل
 ز روز نازل کار ساز همه است
 نه با عدل او زهره یک نفس
 از زین نه یک موی در یافتیم
 جو هستند سرد سمنان زیر پای
 بدانند کزای و به انصاف کو
 شایر خدا نیز افزون از قیاس
 خدایی که دانی ناز همه است
 نه در فضل او نیست هیچکس
 خرد گفت صد موی بشکافتم
 جهاندار شاهان بفرخنده رای
 بجز در نه دین من چشم و لب
 ملک پرسید که این شخص ضعیف

ن قوی سخن کیست گفتند رسول است از قبل حشرات زمین و فرستاده
 یعسوب است مور گفت جماعت جانوران زبانی دست قیای که در کوه و
 دست آشیانه دارند بنده را بحضرت شاه فرستاده اند تا حال
 عجز و اضطراب ایشان بیاورد گاه عالم پناه بحر صه دایم و از
 جوی آدمی که خود را طول و عمری نهاده اند قصه رفع کنم

و از طریق تحقیق نه از وجه تقلید بدانم که شرف آدمی بر حیوانات
 از چه معنی است ملک دوی جماعت مردم کرد گفت کیست
 که با این خرد اندام بلند است مناظره کند و از عهد جواب او بیرون
 آید چکم شام بر وادی غل گذشته بود و اصطلاح ایشان معلوم
 کرده در مقابل او برخاست و گفت شعر

سخن بنام خدایی که بی نشان آمد	کین گشای طلسمات جسم و جان
کمال قدرت ز انش بملک لریست	سره است ز وصفی که در بیان آمد
حییم عزت او پر توست از آن معنی	که طبع را ز سرو همد در ز بان آمد
خدایگان جهان داد بخش دین پرور	تویی که دست دولت ز شک بحر و کان آمد

این جماعت را با ما مناظره میکنند جوابی که در معنی نطق
 و کلام گفتند از هر نوع که بود حضرت شاه را مقبول افتاد
 و مانع مسوع داشتیم اما بسیار محبت دیگر هست که تفصیل
 و ترجیح ما از آن طریق بر ایشان موجه می شود اول همه حسن
 صورت و اعتدال قامت مور گفت جوابی شای جواب
 صافی بپوشو نخست بد آنک اهل معنی را سخن از صورت نباشد
 و از باب تمیز در مقابل قلب قالب را و زنی دهند اگر دین معروض
 صورت را هیچ اعتباری بودی نگفتی از ان الله تعالی لا یبطل

الاصوات

و اگر مقصود از حسن صورت ملاحت و صباحت آن خود را
 نیست که ناقصان عقل نادر نماش و روی و خط و حال
 بدان مفاخرت باشد و اگر عظم جثه و استقامت هیكل
 بیاید بد که خوش بخت و تقالی در شان است انقاز جبه فرمود
 و از این تمیز بخیال جسم هم ایشان را اگر چه صورت انسان بود
 جو معنی حاصل نبود باجمادات مقابل شدند که نه خشب
 مسنده حکم شام گفت قرآن مجید بر صحت
 قول تو دلالت بخانه جود دادند لکن خلفنا الانسا
 در احسن تمیز هر آینه از این وجه ما را بر جمله موجودات قصبت
 باشد مگر گفت ما را این از کلام حق درین معنی دلایل است بخانه
 فرمودند احسن کل شی خلقه و جای دیگر فرمود اعط
 کل شی خلقه ازین طریق اگر شما خود را بر ما ترجیح مینید
 مقبول نیست و در حسن صورت همه موافق و مطابق یکدیگر
 و میان ما و شما در تربیت جسم و ترکیب اعضا هیچ مبنایت
 نیست بلکه همه را در این وجود یک حکم است اگر تغییری
 و تقاوتی هست در هیات است نه در صورت سبحان
 الذي خلق كل شی فله نفله مشورت

این در جوانی از جوهر و جسم نهاد
 از قدرت خود هر چه بپااست نهاد
 بکار بدان تو هر چه باکست و بلید
 پیود و مگو اگر صلاحیت و فساد
 از این روی نقصان و کمال دید غلط عظیم است وجهل
 صریح آمد بر سخن تو که هیات انسان به از هیات حیوان است
 و تفصیل شما از این طریق ثابت شد بنابرین سخن هر آینه شما شریف
 باشید و ما وضعی حکم شام گفت هر آینه جنز باشد موز
 گفت بر در رسوم و عادات شما جان مقدر است
 که هر چه وضعی است برای مفاخرت تشبه بشریف کند و خود را
 صورت و سیرت او نسبت دهد نه بر عکس این و ما را معاینه
 می شود که شما خود را همیشه در اشکال و اوصاف صورت
 و معنوی بچو انات تشبه می کنند و حرکات و سکنات
 خود را بدیشان نسبت میدهند بلك بنات نیز که تحت
 مرتبه حیوانات آمد جانج در نظم و نثر شعر او فضلا
 شما مشهور است مثلاً فلان مرد با فلان زن آهو چشم و ملک
 رفتار و نذر و خرام و طراوس شکل و عندلیب الحان بانقش
 زلف و لاله روی و شاد قامت و شیرین بر و یاسمن بوی و سبل
 خط است این همه که گفتیم بر بطلان قول تو دلایل آید درین

گفت و گوی روز با خرامد و ضلالم	درست ظاهر و روباه
با حکم ترک	شهر
ما یکا ز شب ز شادی بیضه زین نهاد	ما که خست و بجزم این رواقی ستون
آمد از شب دیر خود بر پشت کلکون	ملک در مشند حکومت برای
قطع خصومت بنشست وارک از دولت او حاضر آمدند روباه	
بر سر راه منظر شاه می بود و نکته مناظره را با خود تکراری	
کرد ملک پیر پند که آن جانور جاروب دم که در میان مردم	
نشسته است گشت گفتند رسول سید السباع است مشغول	
رو به ز سرینار برخواست	از جمع دعای خیر درخواست
بس پیش ملک بروی در خفت	از شادی آن خجسته گفت
بر نیغ زبان سخن ببرد اخت	از هیچ کسی سپید ساخت
از حال خود و جفای مردم	بجان ز سر گرفت تادم
هر غصه که در دلش نهان بود	بر گفت صریح و جای آن بود
از هر نوع شکایت آغاز کرد و از مکارید شرور حبابل	
عذر و دریه آدم انصاف طلبید ز گرفت ملک پیر پند که با شما	
جه معاملت می کنند گفت از جور ایشان ترک عمر از کوفته ایم	
و عمر در پیا بانها بسر برده با این همه قتل و صید ما زاردهیم	

حال فردی که دارند و انواع دیگر تقدیرت به کنند معلوم نیست	
که مشت معلوم جهول چندین فضول یک نام قضیلت میکند	
ملک بلطف و مدارا روی جمع کرد گفت از حکما گشت که در محکمه	
سخن گوید	شعر
بشرط خدمت آمد بر پیشا طش	حکم ترک چون دید این شیطاش
نخست از حمد و نذران آمدش یاد	ز هر گونه حکایت کرد بنیاد
نیکه دارند هر جن و انسی	بدیدارند هر نوع و جنسی
بدو نیک آفرید از هر کبر و پیش	خدای گزین کمال قدرت خویش
آسپر قهر کرد آنرا که او خواست	دو عالم را ز لطف خود پیازا
نه در نقد ویرا و جای تصرف	نه در نذر ویرا و سر کلف
که عالم قطره بود شهرت	درود از ما بزار در یاری رحمت
بحان پاک هر بازیک بینی	ز روح قدس باد آفرینی
که بر خوردار با ناز ناز و از تحت	پناه سلطنت شاه جواخت
معلوم فرماید که قضیلت	
و شرف انسان بر اوصاف حیوانات بلکه بر جمله مکونات در جمیع احوال	
و افعال و حرکات و سکات مقتدر و معیر است و این معانی	
از شرح و بیان مستغنیست چنانکه در حسن لباس و نعومت دنا	
و لطافت کلا و شرب ولدت معیشت و ستر عورت حقیقت	

این معنی بحسب ظاهر مشاهده توان کرد و بآه گفت که لا
 و یا شاک که بدین وجه شمارا بر ما فضیلت باشد زیرا که حش
 لباس شما از چند نوع خارج نیست اگر صوف ندی و دق مصری
 و بر مک خطای همه است که موی و پشم انبشت منک چندی
 باز کرده اند و از غایت خست و دناوت در خود کشیده و اگر
 شوم و سیخاب و قاقم و فند و بر طاور و فک است از تنک جیشی
 و چند شفقتی سرد در پی مظلومان ستاری گشته نهاده اید و بمکر
 و حيله از پوست ایشان پوشند و رخته و اگر نسیم و اطلس و دیس و سند
 و استبر و حریر است از کرمی چند ضعیف تحیف که ناه تان از
 برك و شاخ بخور دل کرده اند و برای خود کفنی نینده شما جامه حق
 او را محبت باطل غضب کرده اید و آنچه از لطافت شرب و اکل کوی
 یقینست که احسن ماکولات و لطف مشروبات شما است که از گوشت
 و پوست حیوانات حاصل میشود و هم از شراب خوش کوار که فین
 شفاء الناس صفت است لغالب ضعیف نیست **فرا صفت**
خلق الله هم از دست شما و طرد ز کوه و پسته
 گرفته است و بصد هزار جسته و جوی و ناک و بوی جانایی قوی
 قوی جمع آورده شما بجز ص و شره دامن در دهان و انبان در

این

استنقصان کرده و بعضی تمام در نهیب و تازاج ایشان کمر بنقص
 و عداوت بر میان بسته جناحیه طهر فارابی گفته **قصیده**
 بدان طمع که دهان خویش کن ز غایت ص
 ز کرم فیل که کن بر کشتی و در پویش
 میان اهل مروت که دارند معذور
 و آنچه از لذت بعیثت بجزاف لذت زدی معلوم نیست که بواسطه
 کدام چیز است اگر تمعیث بتاع دنیاوی و مال و منال عازمی که از صد
 انتقال و ومنت زوال خالی نیست مفاخرت و مباهات نمودن بدان یقینست
 که از غایت جهل و حماقت بدیده دانش نظر اید کرد که حق تعالی
 در شان کدام قوم فرمود **در ممر** **او یستعجل الامور**
 اگر نفاخرت عورت است آن معاملت نیست که در شرع و سنت بشما
 فریضه شده است که نازک آن مستوجب طرد و لغز مینگردد و مستحق
 عقوبت و عذاب الیم می باشد حیوانات بستر عورت احتیاج ندارند
 زیرا که در اصل خلقت آن عضو ایشان خود مستور است و اگر مستور ندارند
 برایشان مواخذه نیست از امر و نهی و وعده و وعید در خوش شما متراک
 شده است نه در حق ایشان حکم ترا و جمع ترا که جمله سبایعند در
 سخن نمی رسند زیرا که از حیوانات هیچ کرم و هو و رقناوت قلب و فلت منفعت
 و کثرت ضرر زیادت از شما نیست و هیچ موجودی بجز ص و شره

وَبَعَى وَعَدَا زَبَانُ مَا مَقَابِلَ بَنِي عَالِيَانِ دَانْدَكِ شَمَا از قوتِ اسنان
وَجَدَتْ خَالِبَ وَاطْفَارَ بَابُونِش وَكُوشَتِ آبَنَایِ حُبْنِ خُودِ جِهَ مَعَالَمَتِ
مُكُنْدُ وَدَرِ نَهَادِ شَمَا لِكِ دَنَ زَنُوقِ مَدَارِ اَنِشْتِ وَرَحْمَتِ وَنُوسَا
نِیَا فَرِیْدَه اَنْدُ رُوبَاهِ كُفْتِ اِنْ هُنْدُ رَسْبَاعِ اَنْ تَقْلِمِ اِنْسَانِشْتِ وَبِشَرِ اَنْ طَبِیئَتِ
اَدَمُ جَاوَزِ اَنْ اِنْ عَادَتِ بُوْدُ كِهَ هَمِچَ زِنْدَه نَا صِیْدَكِ دَنْدِ وَرَسْمِ زَنَدَن
وَ اِنْ كُشْتِ اَنْ زُورِ قَابِیْلِ وَ هَا پِیْلِ ظَاهِرِ شَدَه اِشْتِ وَ اِنْ بَدَعَتِ شَبِیْعَه
وَسْتِ سَبِیْعَه رَا شَمَا اِخْتِیَارِ كَرْدَه اِیْدُ بَا وُجُودِ اِنْ عِیُوبِ كِهَ كُفْتِ سَبَا
نَا بَرِ شَمَا قَضِیْلَتِ اِشْتِ زَنِیْرَه كِهَ هَمِچُ كَدَامِ اَنْ اِشْيَانِ بَرِ حُبْنِ خُودِ اَنْ ضَرَرُ
نَحْوِ رَسَانْدَكِ شَمَا دِیْكَرِ اَنْكِ شَخْصِ اَكْرَا اَنْ عَوَازِ ضَرْبِ اَوْیِ بَكْلِ اَعْرَا
مُكُنْدُ بَا اَنْكِ بَقُولِ خُدَايِ وَ رِغُولِ اَفْضَالِ اَعْمَالِ وَ اَشْرَفِ اَحْوَالِ اِیْشْتِ
مَرْدُمُ بَطْبَعِ اَنْ اَوْ شَفِیْرِیْ شَوِنْدُ وَ بِنَسْنَكِ مَلَمَتِ اَنْ مِیَانِ خُودِشِ
بَدَدِیْ كُتْدُ اَوْ نِیْزَا بَرِ اِیْ شَرِ شَمَا مَقَامِ خُودِ دَرِ كُوهِ وَ بَشَه مِیَكِنْدُ
وَسْبَاعِ وَ رُوحِ اَنْشِ مَعِیْرِ مِیَكِنْدُ وَ اِشْيَانِ بَحْشِ اَدَبِ وَ شَرْطِ حُرْمَتِ
اَنْبِیْرِ وَ جَلِیْلِ اَوْ مِیْشَوِنْدُ اَكْرَا سَبَاعِ رَا اَصْلَاحِیَّتِ حُجَّتِ بُوْدِیْ وَ رُوحِشِ
اَهْلِیَّتِ مَوَاسَّتِ نَدَاشْتِ دِیْ اَطْمِیْنَانِ قَلْبِ اِیْشَانِ مَمَكْنِ نَكَسِیْ
وَ اَكْرَا اِشْيَانِ سَبِیْبِ تَفْرِقَه بَاطِرِ اَوْ اَمْدَنْدِ اِخْتِلَاطِ بَا نَاجِشِ عَقْلِ خُصَّتِ
نَدَايِ بَا اِنْ غَیْرِیَّتِ وَ ضَدِیَّتِ كَا رَجَايِیْ رَسْدَكِ پَايِ بَرِ اِشْتِ

اوم

پیران

شِرَانِیْ نَهْنْدُ وَ بَا بَلَنَكِ وَ اَزْدَهَا دَسْتِ دَرِ كُوهِ و كَرْدِ مِیَكِنْدُ
شَمَا اَنْ جَبَانَتِ خُودِ اَبَ رُویِ اَوْیِیْ بَرِیْدِ وَ نَحْجِ پَرِ وَا هُوشِیْرِ بَرِیْدِ و
بِمَا زِنْدِ اِیْ بَحْشِ قَضِیْلَتِ خُودِ زَا بَدِیْ هُنْرِهَا اِشْيَانِ جِیْ كُنِیْ
جُونِ تَشْبِیْعِ رُوبَاهِ بَا طَبَابِ رَسِیْدِیْ كِنْدُ رَا جَوَابِیْ نِیَا مَدِ مِلَكِ
وَ جَمَاعَتِ مُتَفَرِّقِ شُدْنْدُ وَ شَبِ دَرِ اَمْدِ وَ
دَرِ مَنَاطِرِ عَنَكُوتِ بَا جَكِیْمِ رُومِ
دِ كَرَنَه كِهَ اِنْ زَرْدَه نِیْرُ كَامِ
رَوَازِ شُدِ بَرِیْ تَصْرِیْفِ رُوزَه قَامِ
جُورِ بَرِ زَدَانِ طَاقِ شَرِیْقِ نَحْشِ
زَدِ شَسْتِ بَیْفِ اَدَبِ نِیْلِ رُشْتِ
مِلَكِ بَا اَكْبَابِ اَشْرَافِ خُودِ بَرِ قَرَارِ مَعْمُودِ حَاضِرِ اَمْدَنْدُ وَ اَنْ مَعَارِفِ
وَ مَنَاهِرِ اِشْيَانِ هَر كِهَ بُوْدِ زَمِیْنِ بُوْشِ كَرْدِ نَوَابِ وَ وُزَرِ اَمَصَاحِ مِلَكِیْ
پَرِ دَاخَنْدُ وَ دَرِ قَبِیْلِ مَهْمَاتِ اَنْ هَر نَوْعِ شَخْصِیْیَ رَفْتِ كِهَ اَكَا هَ عَنَكُوتِ
دِیْدِ مَدِ رِیْسِ بَرِ دَه شَسْتَه وَ تَشْبِیْعِ مِیَكِنْدُ مِلَكِ پَرِ شِیْدَكِ اَنْ جَانُورِ بَارِیْلِ
بَافِ كِهَ اَنْ بَاطِنِ صَافِ شَخْصِیْیَ مِیَكُودِ كِشْتِ كُشْتِ دَرِ سُولِ اَزْدَهَا شْتِ عَنَكُوتِ
اَنْ خَوْفِ مَنَاطِرِ بَنِیْ اَدَمِ بِلَكِ تَارَا وِیْخَنَه بُوْدُ وَ دَرِ كَا رَا گاهِ فِكْرِ اَنْ هَر
نَوْعِ شَخْصِیْیَ بَافِ جُونِ جَمْعِ رَا مَلْفِیَّتِ خُودِ دِیْدِ شَخْصِیْیَ بِلَكِ دَرِ كَرْدِ وَ كُفْتِ
سَبِیْحَانِ خَالِقِیْ كِهَ زَا تَبِیْرِ رَحْمَتِشِ
هَر نَقْطَه بَمَرُ كِهَ هَسْتِ قَرَارِ یَا فِشِ
بَرِ لُوحِ اَفْرِشِ اَوْ جُونِ قَلَمِ بَرِ فِشِ

نقش خروف بر خط تقدیر یاریافت	نقاش عقل هر چه برین در نیند بود
در کارگاه قدرت او تار تار یافت	ای داد بخشن دادگر اکنون جوگشت
ظلم از جهان عدل بر تو قرار یافت	عدل و نحر حلم و حیا کشت انسان ملک
منت خدا این را که دولت هر چهار یافت	بنده با شادان حاکم خود متوجه

این طرف گشته است گروهی خزانده زنده دل مریدین مهم فرستاده اند
 که از حقیقت حال بنی آدم معلوم کنیم زیرا که شده رحمت
 ایشان از حد امکان تجاوز نمود حیوانات دهان بسته را طاعت
 بر سپید و مدت عمر خود در زیر مشقت بسر بردند و هیچکدام را
 معلوم نشد که در پیه آدم بکدام خصلت بدر دولت
 رسیده اند که حیوانات را بدین حد مقهور و مجبور ایشان
 می باید بود و تا بدین غایت تحمل اندای ایشان می باید کرد حکمی
 از اقصای روم در جمع حکما حاضر بود و گفت **شعر**

گفت بعد از شای ایزد فرد	آنک ما را بخود شناسا کرد
کرد کاری که واحدست واحد	وصف او لم یلد و لم یولد
نفت خم ز سئل بیاید گفت	تا شود نعت و حمد با هم جفت
آنک بحر محیط یک نم او ست	هر دو عالم طفیل مقدم او ست
باد ناباد و خاک آتش هست	شاه نور از جهان کهنه بدست

عنبر

عنکبوت اگر نخواهد که قدر و منزلت ما معلوم کند تا سبب
 آن نصیلت و شرف ما بر خود بشناسد کوبین الیقین نظر کن
 که حق سبحانه و تعالی فرزند از آدم را بمدد توفیق و الهام
 در استخراج حرفهای عجیب و اسنباط صفتهای غریب چه
 مایه قوت از زانی فرموده است و مهندسان سبک دست راجه قدر
 علم و معرفت بخشیده که از هر نوع طلسمات و نیزجات و سحر
 و شعبده و امثال آن که همه نمودار صنایع و بدایع اویند بعالیان
 می نماید حیوانات را برین همه اطلاع نیست و ازین معانی هیچ نصیبی ند
 عنکبوت گفت اگر این دبده ازین مرتبه است و این کشت و کوی
 بدین رنگ و بوی خوش سبحانه و تعالی ما را و شما را درین آیت جمع کرده است

نکته معجزه اشاکلند هر یک را بحسب دانش و ششست
 و از آن دانش صفتی و حرفی ظاهر شده که قوام معیشت همه بران
 باز بسته است **سبک اعلام** **سبک اعلام** **سبک اعلام** **سبک اعلام**
 و حور و طیور و حشرات و هوام ارض محسوس می توان دید که هر یک از
 بنای منازل و استحکام مقام و تمهید آشیانه خود بی رحمت جوب
 و خست چه مایه ضعیف و هنده نموده اند و وضع از بعضی مثلث
 و بعضی مربع و بعضی مدور و ترکیب داده اگر بشیر هر یک مشغول شوم

وَجَرَّبَ شَيْئًا وَشَرَّكَ كَارِي هَرَجَانُورِي تَابِقُصِيلِ بَيَانِ كُنْ
 حِكَايَتِ بَطُولِ الْبَحَامِدِ اَزْ حِرْفَتِ مَنْ قِيَّاسِي كِبَرِ وَمَهَارَتِ مَنْ دَرَانِ
 شَيْئِي نِيكَرِ اَزْ اَسْبَايِ حَيْثُ وَاَقْرَانِ عَمِدِ خُودِ دَرِ بَيْسَتِ كَا زِهَا بَا جَرِ
 تَرِ وَحَقِيقَتِ مَنْ جُونِ بَدِ سَتَكَا خُودِ رُومِ وَاَزْ سِرِّ دَانِشِ شَاعِي بَايِ اَشَارِمْ
 وَنَارِ بُوْدِ نَسْتَه رَا دَرِ جَوْهَرِ اَفْرَاهِمِ كَشَمِ

مثنوی

بِرُومِ اَنَّمِ اَزْ طَبِيعِ رُوشِنِ خَمِيَرِ	يَكِي يَانِ كَرِ بَا شِ هَمِ جُونِ خَمِيَرِ
نَهْ اَنْ شَانِهْ بُوْدَنِ اَنْ يَنْ كَرِمْ	نَهْ دَرِ يَافِشِ يَادِ مَا كُوِيَرِمْ
اَكْرِ بُوْشِشِ مَرْدُمِ اَطْلَشِ بُوْدِ	مَرَا اَبْجَهْ مِنْ بَا فِتْرَتِ بُوْدِ

يَحْكُمُ رُومُ كَفْتِ حَقِيْقَتِ دِيْكَرِ عِلْمِ كِيَا بَتِ اَسْتِ كِهْ بَهْتَرِ صَنَعَتِهَا
 قَرَنُ اَدَمِ اَسْتِ وَجَدِيْنِ هَدَايِ مَعَانِي لَطِيْفِ اَزْ صَحِيْفَهْ دِلِ صَفِيْحَهْ
 كَا خَدِ بَوَاسِطَهْ اَنْ بِيْتِ مِيْشُوْدِ وَحَقَايِقِ وَدَقَائِقِ اَسْرَارِ مَلِكِ وَمَلَكُوْتِ
 دَرِ سَلَكِ حُرُوفِ مُقَطَّعَاتِ سَبَبِيَّانِ اَنْطِطَامِ مِيْ يَابِدِ كَدَامِ صَنِيْعَتِ
 اَزِيْنِ فَاَضْلَتَرِ كِهْ خُذَرَاتِ عَالَمِ غَيْبِ رَا كِهْ دَرِ شُقِ طَبِيعِ مَحْجُوْبِ بَدِ
 بَرِ سَرِ بَرِ صِرِّ رُجُلُوْهْ دِهْدِ وَكَدَامِ حُرُوفِ اَزِيْنِ شَرِيْفَتَرِ كِهْ دَرِ رُوكَا لِي
 مَحْرُومِ رَا كِهْ دَرِ صَدَفِ ضَمِيْرِ مَخْفِيْ اَنْدَا زِ مَقْرُوْرِ يَابِي دِلِ بَقُوْتِ اَنَا مِلِ
 بِنَا جَلَابِ وَكُلِ رَشَانِدِ عَنَكُوْتِ كَفْتِ جَوَابِ اِنْ كُنْتَهْ شُدَهْ اَسْتِ
 مَكْرُ مَعْلُوْمِ نَكْرَهْ اَكْرِ بَهْتَرِ صَنَعَتِهَامِيْ بَنِيْ اَدَمِ عِلْمِ كِيَا بَتِ اَمْدِ

جَرَامَهْتَرِ عَالَمِ كِهْ خَلَاصَهْ مَوْجُوْدَاتِ وَعَصَارَهْ مَكُوْنَاتِ بُوْدِ بَدِ
 فَصِيْلَتِ شَرْفِ نَكْسَتِ حَكِيْمِ رُومِ سَرُوْرِ بِيْشَرِ اَوْ كُنْدِ وَبِيْشَرِ جَوَارِي
 نَكْفَتِ بَرِ هَرِ كَسِّ بِمَقَامِ خُودِ بَا زَرِ مَقْنَدِ وَاَنْضَا حَتِ عَنَكُوْتِ
 تَعَبِ مِيْ نُوْدِنْدِ **فصل دوازدهم در مَنَاطِرِ كَشَفِ اَحْكَمِ**

عراق

رُومِ بَحْمِ جُوْرِ سَرِ اَزْ شَرْقِ بَرَاوَرِ اَفْتَا	بَرِ سِيَاهِ زَنْبِيْكَارِ زِدْ لَشْكِرِ اَزْ اَسْيَابِ
نُوعِ مَشَا زِ فَلَكَ رَا دِهَرِ كُوِيْ جَلُوْ كَرِ	اَسْرِ بَا يِيْنِ مَسَاطِهْ بَا زَبَرِ اَنْدَرِ نِقَابِ
مَلِكِ بَا تَجَمُّلِ تَمَامِ جُجَا حِ سِيْرَتِ	وَرِ شَرِ مَلُوْكَ بَرِ سَرِيْرِ سَلْطَنَتِ بِيْشَسْتِ كَشَفِ صَا حِ كَشَفِ

سَرَا زِ كِرِ پِيَا زِ بَرَاوَرِ دِهْ بُوْدِ وَبَحْشِ مَرَا عِيْنَا زِدَرَانِ جَمْعِ نَظَرِ مِيْ كَرِ مَلِكِ
 پَرِ سِيْدِ كِهْ اَنْ شَخْصِ بَاوَقَا زِ وَاَنْ مَرِغِ مِخْلَبِ وَنَقَا زِ كِهْ صُوْرَتِ اَوْ هَمِهْ
 وَبِيْرَتِ اَوْ بِيْشَتِ وَزُوِيْ دَا زِدِ كِيْسَتِ كَفْتِ دَفِ رَشْتَا دِهْ نِهْنَكْسَتِ كَشَفِ
 اَهْنَكِ شَخْنِ كَرِ بَعْدَانِ تَا مَلِ وَنَفَكِ كَرِ سِيَا رِ كَفْتِ

شعر

كِهْ دَا رَدِ دِيْدِهْ رُوشِنِ دَرِيْنِ رَا هَمِ	كِهْ دَرِ هَرْدِيْنِ پِيْنِدِ صَبِيْعَهْ اَللهِ
خُدَايِ كَرِ بَدِ بَعِ فِطْرَتِ اَوْ سَتِ	خَرْدِ دَرِ جَانِ نِهَانِ جُوْنِ مَعْرُوْرِ پُوْ
هَمُوْدِ اَدَا اَهْلِ دِلِ اِحْسَنْ سِيْرَتِ	زَقِيْضِ اَوْ سَتِ اَنْوَارِ بَصِيْرَتِ
جِهَانِ اَزْ اَزِيْنِ وَاَنْ كُدَرِ كُنْ	بَعِيْرَتِ دَرِ نِهَادِ مَرِ نَظَرِ كُرْ
خَرْدِ مَنْدَا زِ جَوَا زِ حَقِيْقِ كُوِيْنِدِ	زِ صُوْرَتِ سِرِّ مَعْنِيْ بَا زِ جُوِيْنِدِ

همیشه خلق را بر نیست باز نیست	مرا نیست باز از طر فکار نیست
از آن شدت ز مات دسر پویش	که ای دیک هو ز پویشد سحر
از سود که بجای ای شیء دل	جو گانه سز نکوز داری جفا
اگر مفلح اگر با ناهج و خجسته	همه سود ای خامت ایجه بخیم

معلوم زای ملک باشد که من ضعیف را نهنگ باو نهنگ بدین حضرت
فرستاده است تا بشنوم که اولاد آدم در اثبات فصلت با جماعت
حیوانات چه حجت میگویند و دعوی فوقیت بکدام قوت و استطاعت
میکنند آنکه از قیل قیله خود با ایشان منظر که در حقیقت

عراق با او مقابل شد و گفت

ای از این تر که گفت آدمی	ببرد آنجا ز روی محرمی
ایجه ما کویم جز تقلید نیست	این همه افتاهاتو چند نیست
کس بر ند قصه در یاز خسر	وصف او همه ذات او دانست و
ما ظلم ظلمت جهل خود بید	نیستیم آنچه دم هستی زدی
گرچه نقد معرفت در باز ماست	بند کبر و عجز و حیرت کار ماست
شهر یاز اجور بخت ما عتبار	دیده احوال دور و نزدیک

این شخص ضعیف بنیت نیست و مناظره آنکه است مگر معلوم
ندارند که چند هزار سال شد که از فضاء میروم و این جگر

بجگر نافه شده است که میخواند از مطیع ذریه آدم می باید
بود و طوعا و کرها بر صحت این مقاتل و صدق این دعوی و کمال انبیا
اما ایشان را خیالات فاسده و تصورات نامستقیم زحمت می دهد کشف
گفت سخن را یعنی بدان که در حقیقت داری بسیار و اگر نه دست
از اندای اینست که پستان باز نا پخته دی پای در دامن عافیت کنند و از
شرف و فاد شما امان یابند و حکم عرا و از چشم در غرور شد گفت ای کرم
منظر کو تا به نظر با وجود جند بر او ملوک عیش و معارف
و متفقد مان میخیزم و اطباء حاد و و میخیزد از صادق و مدبر نشان
خوشتر نیز و مفتیان روشن ضمیر که در میان ما اند شما مشتی دکل
مهر زازند که در محفل مجادله با ما مقابل شوند کشف گفت این بن
فصلی نیست که موجب فوقیت شما باشد و باز سبب خود را بر دیگران
مقدم دارند از جمله حیوانات هیچ طایفه نیست که حاکی و امیری معین
ندارند بسیار در عدل و اوصاف و ریاست و سیاست زیادت از امرا و حکام
شما اند نه بینی که اکثر اولاد آدم هر که جند و زنجار است و امارت مبتلا
گشت اند و حال پیروز نیست یا که اوست یا مؤثر است که کافر است
با وجود او و فرگردن و مباهات نمودن از دایره شرع و سنت خارج است
و اگر مؤثر است با ظالم است یا عادل اگر ظالم است در مرتبه ظالم همان

حُكْم دَارِ دُكَّه در مرتبه کفر و اگر عادل است این
از نوادر باشد همیشه عِمَانَت و لَایَت مَحَافِظَت رَعِیَّتِ اَوْجُزِ بَرَايِ
كَثَرَتِ مَالٍ وَمَالٍ وَطَمِيعِ عُسْرِ وَخَرَجِ وَتَحْصِيلِ مَطْلُوبٍ وَمَقْصُودِ
خَوْدِ بِنَاشِدِ نَحْیِ لَافِ اَمْرٍ اَوْ مَلُوكِ مَا كِه هَمَّه رَا بَحْدَا و رَسُوْلُ
اَقْرَارِ دُرُسْت دَاذَه اید و روز و شب بر جاده عدل طریق رحمت و شفقت
سپرده اند و در رعایت رَعِیَّتِ خَوْدِ جَدَانِ كِه اَمَكَا ن دَارَد
جَهْدِ نَمَایَنَد جُنَاحِ شَتِّ اَلْهٰی و سِرِّتِ پادشاهیت از رُبُوْر
نَحْلِ قِیَاسِ بَایَد كِرْدِ كِه دَر تَفْقِیْدِ اَحْوَالِ جُودِ و اَعْوَا نِ خَوْدِ اَن
ضَعِیْفِ تَرَكِیْبِ جَمْعِ مَایَه اَسَاسِ تَرْتِیْبِ مِی دَهَنَد و دَر تَهَا اِیَا اَسْبَابِ
رَعِیَّتِ خَوْدِ جَمْعِ مَایَه كِفَايَتِ مِی اَن كِرْدِ و جُمْلَه حِیَوَانَا ت
رَا اَبَاجِئِ خَوْدِ هَمِیْنِ فَا یَقْتَدِرْ مَا رَا دَر كَثَرَتِ اَكْلِ جَر اَحْیَوَانَا ت
نِسْبَتِ كَرْدَه اَنَد كِه اَكْلِ اَكْلِ اَلَا فَا كِه كَشَفِ
كُفْتِ اِنْجَا ذِكْرِ حِیَوَانَا ت نِیْسَتْ و بَدِیْنِ صِفَتِ اَنْعَامِ مَحْصُورَا نَد
وَ اَن نِیْزَا نِجُوْر وَ جَفَا یِ شُمَاسْت كِه جَدِیْر شَدْتِ و مَشَقَّتِ
اَز تَحْمُلِ اِیْدَا یِ شَمَا بَدَا شَا رِجِیْ رَسَدِ كِه اُمِیْدِ اَز حِیَوَانَه
مُنْقَطِعِ مِی كُنَنَد و هَمِیْنِ نَوْعِ خَوْدِ رَا خَلَا صِیْ نِیْ تُوَا نَد كِرْدِ مَكْرَبِیْبَه
و تَسْلِیْمِ جُوْنِ مَعَايَنَه و مَحْسُوسِیْ پِیْتَدِ كِه اَز ضَرْبِ وَ طَعْنِ شَمَارُو یِ

اَمَانِ نِیْسَتْ و بِر كَارِ بُوْدَنِ بِحَالِیْنِ صُرُوْدَتِ بَرَا یِ زِیَادَتِ
قُوَّتِیْ دَر اَكْلِ و شَرْبِ جَهْدِ مِی كُنَد تا اَز مَدَدِ اَن مَكْرُورِ
اَمْرِ وَ نَهْیِ شُمَا مَقَاوَمَتِ تُوَا نَد نَمُودِ جَكِیْمِ عَرَا و كُفْتِ اَكْر
دَر سَمَه اَنْوَاعِ شُبُهَه اِیْرَا دِ كِرْدِیْ دَر دُشْمُوْمِ و عَادَاتِ و تَرْتِیْبِیْ كِه تَعَلُو
بِه اِنْسَانِ دَارِ دَجِه مِی كُو یِ و بِحَالِیْنِ مَایَدِ و مَحَافِلِ مَایَدِ جِه
شُبُهَه دَارِیْ و دَر تَعْلِیْمِ و تَعْلِیْمِ كِه دَر زِیَا دِ بَیْزِ هَتِ و بِنَا یَنِزَا رَاجِتِ
وَ اِیْوَانِ رَفِیْعِ و قَصْرِ مُشِیْدِ كِه اِنْسَانِ اَمَیْیَا و مَهْنَا سْتِ جِه مِی كُو یِ
كَشَفِ سَاعِیْ سَرْدِ رُكْرِ پِیَا زِ كَشِیْدِ كُفْتِ تَرَا حِیْمِ عَرَا و كُو یِ سِیْدِ
و بِجَهْتِ اَن اَمَدَه نَا بَعِیْمِ و حَكْمَتِ دَلِیْلِ و حُجَّتِ كُو یِ اِن شَطِیْحِ و طَامَا ت
وَ لَایْمِیْنِ و خَرَا فَا نِیْسَتْ كِه بَعِیَادَتِ مَر خُوفِ و اِسْتِغَارَتِ
مَتَكَلَفِ بَر هَمِیْنِ فَا نَه حَقَا كِه هَمَّه بَر عَكْسِ قَوْلِ حَكَمَا و خِلَافِ
مَذْهَبِ عَقْلَا سْتِ نَدَا نِیْسَتْ كِه حَكِیْمِ رَا هِیْجِ عِیْبِیْ شِیْعِ رَوِ هِیْجِ
نَقْصَا فِی اَز اَن قِیْچِ تَر نِیْسَتْ كِه بَعْدَا زَا نِ كِه دَر حَكْمَتِ رُشُوْخِ یَا فِی تَر سَمِ
وَ عَادَاتِ رُجُوعِ كُنَد و نَظَرِ بَر اِیْنِ و تَرْتِیْبِ صَوْدَتِ دَا رَدَا كِرْدِ سَمِ
وَ عَادَاتِ نَا دَر مِیْزَانِ تَحْقِیْقِ مَقْدَارِ خَرْدَلَه وَ زَنْ بُوْدِیْ خَوَاجَه كَا نَا ت
وَ دِیْنَا جَه مَوْجُودَاتِ نَقْدِ بُوْدِیْ هَسْتِ لَمْعِ اَلْمَرْسِیْ
وَ اِنْجَه اَز مَحَالِشِ و مَحَافِلِ كُفْتِیْ یَكِیْ دَر یَنْ اِیْتِ فِكْرِ كُنْ كُنْ

بالذی فی ریحی توجیه دانی که اصناف حیوانات هر جا جمع آیند و جماعت
 طیور که در هوا صفت برکشند از معیشت چه مایه لذت گیرند یا چه
 نعم و تمتع حاصل کنند و در وقت ایشان در آن حال چه غایت رسد
 و بحال و محافل شما اگر چه بر مالد و فالد باشد اما اگر آن بر طریق
 جاهلیت و قانون زهانت اتفاق افتد بخلاف محال حیوانات که
 جمعیّت ایشان همه برای تسبیح و طاعت باشد و در آن مجمع از هر یک
 چه ذکر عظیم و کبریای صورت بندد پس برین همه محنتها
 که تقریر کردی تغییر شد که حیوانات را بر شما فضیلت است نه شما را
 بر ایشان و بدین هنرها که بر شمردی جهل و حماقت و ظلم و تعدی
 شما همکاران معلوم گشت حکیم عراق خاموش بماند و فصل

سیمین در مناظر طاووس و حکیم هند

نقد ششم کین فلک حقه باز	مهر خود ز همه بر بود باز
باز در کعبه نوا غار کرد	کار که بوالعجبی باز کرد
پرده شب را جو پیکسو کشید	جام بلور ز نیک او دید

ملک با طبقه خود و اعوان خود در مقام معلوم حاضر آمدند طاووس
 از دور نشسته و بال و پر خود را است میگرد ملک پرسید آن مرغ خود آنای
 و مسافر عنانهای از کدام طرف رسیده است گفتند از حضرت

سیمین ز سالی دارد طاووس چون دید که سخن او در میان آمد از کرات
 صفت آواز برکشید و گفت
 هر سخن کان نه حمد میرد است
 این دعا چون بنام حق باشد
 آنک عقل از کمال معرفت
 هر چه هست اول و است آنکه از
 بعد حمد خدا و نعت رسول
 خسروا که بر ابطال شیعه
 دل بدینا مبدی نماند نیست

این بند بر سالت آمده است از قبل سیمین و چند هزار مرغ دیگر مرا

گفته اند
 علی الله من رجب فاهای دما در

که بر مایه رود از نسل آدم
 ز جور و مکار مشتی پران غدر

بگو باد بخش آسمان قدر که چندین مرغ دهان بسته بال شکسته
 خود را به راز خود حکم در دل آب و خاک جای کرده اند و اندر هوای
 اندک قوی خویش را پیاده داده کمان در پیه آدم کمان حرص
 بدست امل گرفته و بر طمع بر شست امید نهاده در کمین مانسته اند
 و از عشا بر و اقارب ماقومی را مجبور و تکلیف بران باعث بوده که

سرد و مای نهند و از خوف ایشان در مای جهند و از هر نوع بیامان
دیگر نیز هست که هلاک ماد زانست و از ایشان خود را بدان سبب
مستاصلی شوی حکیم هند بر باز او شتاب بود جوابا آغاز کرد

ای تو منزه ز نظیر و مثال جوهر جبار شرف از نور تو قلب و قلب از تو بدید آمد در نظر لطف تو ای دست کبر کریمت بگریز بگریز ای ملک آنکه غیرت نمای پیش و کم و نیک و بد و خشنود دید معنی جو خدای شود	کم شده در گوی تو و هم و خیال عقل یکی بنده محبوز تو بس همه در گفت و شنید آمد قاعده ماست بلند یزد اب و کلی زانست دد اوری جو ز بکفت تست نظیر گشای جو همه صنعت بصانع نگر ملک بخواند که همه دین شود
--	---

که از مایش کایت میکند مگر معلوم نازد که حق تعالی
دریه آدم را جانچه بصورت و سیرت آراشته است جو ده حسن
و دقت تمیز آراشته است و چندین اوصاف دیگر که امت کرده که
حیوانات را از هر چه نصیبی نیست و آدمی را بدین سبب بر ایشان
فضیلت است طاعتش گفت اگر جو ده حسن و دقت تمیز آراشته است

حجت داری که اصحاب در چشمن عیانت و صورت لباس
و صفت و رسم و عادت تقریر کردند و یقین شد که هیچ
نبست و اگر تراداران معنی شبهه است بر تو ثابت کنم که حیوانات
را از قوت زیادت از شماست تحت جماعت بهایم که بدست
شما دلیل و مهن گشته اند مثلاً شتر که با طول قوای و بلند
کردن و ستری در هوا آفرینش موضع قدمهای خود را در عین رفتن
و سرعت بپایند و پند و طلت شب باد نشی و ناهمواری راهش
حجاب نیاید و در ناسب بر همین معنی حاصلست که او از دونه
زاد رنگ و پوی از بعد مسافت معلوم کند و همچنان وقت باشد
که صاحب خود را بجزکت دست از خواب بیدار کند و مثلاً
این از بهایم دیگر معاینه می توان دید که مخصوص ایشان است که
براهی بر د که نرفته باشند بر یک کار و دلیل مقام خود
مراجعت کنند و مرتع خود را در یابند و اگر در خانه تار مای
شب صد گو سفند مثلاً بر ایند روز دیگر هر یک بر خود را بی تعریف
غیری بشناسند و بره نیز سوی مادر خود روان شود و در هر یک
از اجناس حیوانات چندین معانی موجود است بلکه که دقت
تمیز ایشان با صنعت آنست که شما را داده اند حکیم هند

گفت دریه آدم زادر حالت و اوصاف که هست بغیر از این
 که گفتیم که بدان سبب بخوان ایشان بر جمله موجودات ظاهر
 و باهرست جز نجاعت و سخاوت و قناعت و موافقت و تسلیم و صبر
 و امثال آن که در هیچ حیوانی این معانی صورت نمی بندد طاعت و طاعت
 ای ابله و این اوصاف را حیوانات نسبت بشراست که به انسان
 و یک دلیل واضح بر جمل توفیقیت جنسیت بشاعت است ندانسته
 که اگر این صفت دلیل فضیلت مردم بودی بهتر عالم نفرمودی
 کل شجاع احمق با این همه اگر میاهات شجاعیت
 شیراز همه فاضلتر باشد و در تفضیل او بدین شبهه نیست زیرا که
 همیشه مبارز از دل و از خود را بشیر تشبیه میکنند و اگر بدعوی
 سخاوت تفضیل میکنند در معاملات خرد و نظر کن و اگر سخن
 در قناعت است این خود لازم ذات حیوانات است و همچنین موافقت
 و تسلیم و صبر و تحمّل که همه را در خلفت ایشان محسوس
 می توان چون حکایت بدایح از سپید همکار را سخن طاعت و تسلیم افتاد
 و استنادهای بر افشاندند چکمه هند آن جواب فرمودند باجماعت
 تحسین و تحسین مقام خود رفتند **صلح** با مردم در مناظره
 همای با یکدیگر خوان ۵

سپاه شب هزیمت کرد ناگاه
 عیان شد پند و خورشید ناگاه
 زعفران پاسبان را دم فرو شد
 برآمد نعره کور از در شاه
 نفیر حیوانات بیوز رسید و شکایت بنی آدم از سر گرفتند هر یک
 از نوعی قضیه در دوزخ با مظلومی که داشتند ادا می کردند و ملک
 بر قرار گذاشته فریاد آن جند سرکشانه بشنید اجازت فرمود
 تا همه حاضر شدند در روزی بجماعت مردم کرد و گفت جند روز شد
 که حیوانات با شما مناظره میکنند و بخت و برهان تقریر
 مباحث خود را بجهت قوی رسانند و الزام از طرف شما معاینه میشود امروز
 دلیل قاطع مسألت می آید یا ترک حیوانات و ضرب و قتل ایشان بی هیچ
 موجهی و هر آینه چون صورت حال معلوم شد بحکم حدیث صاحب شرع
 که **انصرأ حال ظالما او مظلوما** بر ما واجب گشت که ایشان را
 معاونت کنیم و در نصرت ظالم و مظلوم جهد بلیغ و سعی تمام
 بجای آوریم درین بودند که ناگاه همای از هوای در آمد و بر درختی
 بنشست ملک را نظر بر وفاد گفت این مرغ کشاده بازپ و فرزند جا
 می رسد گفتند رسول عقابست و او جانور نیست که عزلت و قناعت
 مایه اوست و دولت و اقبال همسایه او چون آواز شاه بگوهر همای
 رسید در پای درخت آمد و دست بدعا برداشت و گفت **شیر**

بِحَقِّكَ زَنَانِ حُكْمِ قَلَمِ	هزار نفس بر آبی زهرش بر قلم
ز خاک صورت ز پادشاه در لطیف	از آتش تو نماید بامرکز میگون
بدان اثر که از ویافت نه فلک	بدان نظر که از جوار طبع راست
که شهر یار جهان داد بخش را تو بد	سعادتی در جهان و طالع میون

حاضران حضرت شاه را معلوم است که بحث با این قوم باطنی است
و از هیچ وجه فصلت خود را ببحث قاطع اثبات نکرده اند و بدلیل واضح
در پیار نیارده اند و مقدر شد که همه ایشان بکلاف لاف میریت و
توقیت بزنند انگشت بر حرف نهانند اگر چه از وی صورت انکار
و احوال خود را بحمل نهاده اند و از راه رسم و عادت نفسی آنچنانچه
اما بر ضمیر منور و خاطر خطیر شاه پوشیده نیست که آن همه باطل و ناسمج
بود و در میزان تحقیق وزن نداشت توقع ما از کرم عیبه و التماس
از لطف جسیم شاه است که جو حقیقت ما جرم معلوم گشت بگذارد
که از سر جهل خود را بر ما ترجیح دهند و در محکمه عدل و انصاف
دعوی بی معنی کنند حکیم خراسان سردر گریان فکر برده بود و پای در دا
حصور آورده گوش سخن او داشت و ناکاه سر بر آورد و گفت مشغول

ای جان ربلد پرواز	با میت پست خود همی بنار
ای کشته ز باد خود هوای	تا کی سخن از مین و نمای

لطف و کرم نهاده خوانی	تو قانع از او باست خوانی
آگاه نه از حقیقت حال	از بی خبری مرز بند بال

همای را جو نظر بر حکیم افتاد از غلبات فکر او هر اساز گشت
و رعب و رعشه از قوت وقت او در نهاد خود مشاهده اگر چه طاقت
مقاومت نداشت اما بیک کلف در محاذ نه و مکالمه بکشاد و بحث

و مناظره را میاز در نسبت و گفت

مرجای حکیم محمدرای	خاطر و شست جهان ازای
من همای نه جعد میخوسم	جکی بر زش بافسوسم
لبتی همی ز خر سندیست	تر و حریر و آرزو مندیت
چون خدا نیست معطی و مانع	بر در او نشسته ام و تانغ
فدزم از بال و پر بلند یافیت	که در روی از پر و ان بر تافت
در هوای مجازی نگر م	نادهند از حقیقتی خبر م
من همین دارم از همه کم و	توجه داری پیاز حجت خویش

حکیم خراسان چون سخن همای بشنید از انجا که حمیت انسانیت بود
عرق ز جویستش در حرکت آمد و در پای باطن او در موج افتاد طوفان
صلابت معرفت از شور نهادش بر جوشید و سعله آتش محبت از گاون
سینه او زبانه گرفت از سر حال گفت

نظر

بَتَوْفَقِ خُدَّائِ دَا دَ كَسْتَر
 خُدَّائِ دَ دَی كِه هَسْت اَو دَاوَرِ یَاك
 بَكُومِ بَا تَوَازِ یَحَقِّقِ اِنْ كَا ز
 جَا ز كِه اِنْجَا نَبَا شَدِ هِج اِنْكَارُ
 بَدَانِ اِی رُغ زِیْر كِه طَبَعِ مَعْنِی كِه قَادِرِ بَرِ كَمَالِ اَز بَدُو فِطْرَتِ اَدَمِ ذَرِیَّه
 اَوْرَا اِسْتَعْدَادِی اَرَزَاو دَاشْتَه اَسْت وَخَاصِیَّتِی دَا دَه كِه قَابِلِ اَنْوَارِ
 ذَاتِ وَصِفَاتِ اَو كَشْتَه اَنْدُو بَقُوْتِ اَنْ تَقَابِلِ اَز اَخْلَاقِ اَوْجَلِ وَعِلَّاهُ
 مَنَصِّبِ كَامِلِ نَصِیبِ اِیْشَانِ اَمْدَه یَكِی اَز اَوْصَافِ عِلْمِ اَسْت كِه دَر خَلْفِ
 اِیْشَانِ الْمَصْبَاحُ فِی زَجَاجَةٍ دَر رُجُودِی اَیْدُ نَابِوَاسِطَه اَنْ
 اَز حُضْضِ كُدُورَتِ بَشَرِیَّتِ كِه اَهْلَاكِ اَت بَعْضِهَا فَوْقِ
 صِفَتِ اَسْت بَذَرُوه صَفَایِ رُوحَانِی كِه نُوْرِ عَلِی نُوْرِ عِبَارَتِ
 اَز اَسْت تَرِیْقَه كَرْدَه اَنْدُ اَز دَر اَرِ رُجُودِ اَت كُویِ سَبَقَتِ رُئُودَه
 وَبَدَانِ اَكْرَامِ وَاِنْعَامِ بَر اَصْنَافِ بَهَائِمِ وَاِنْعَامِ شَرَفِ خُودِ ثَابِتِ كَرْدَه وَاِنْ
 مَعْنِی رَا ظَاهِرُ وَصَرِیْحُ بَعَالِیَّانِ نَمُودَه جُنَا حِجَه دَر كَلَامِ مَحْمُودِ
 ذِكْرَانِ فَرْمُودَه اَنْدُ كِه اَهْلُ السُّبُوْحِ الَّذِیْنَ یَعْلَمُوْنَ
 وَالَّذِیْنَ لَا یَعْلَمُوْنَ هُمَا یُكْفَتُ جُوْنُ نَحْرُ اَز عِلْمِ كَفِی
 بَيَانِ كُنْ كِه عِلْمِ جِیْشْتِ یَكُومُ اَسَا اَنْ كَفْتُ الْعِلْمُ اَیْ
 بِاَلْمَعْلُومِ هُمَا یُكْفَتُ اَكْرَمَا خَرْتِ بَدِنِ عِلْمِ اَسْت اَنْ

جَمِیعِ حَیَوَانَاتِ هِیْچُ كَدَامِ نِیْشْت كِه اِیْنِ عِلْمِ نَدَارَنْدَ وَهَمَّه زَا قُوْتِ
 مُمِیْنَه دَا دَه اَنْدُ كِه اَبَ اَنْ كَلِ وَخَا زَا زَكَلِ فَرَمُی كُسَد
 حَكِیمِ كَفْتُ عِلْمِ اَصْلِیْشْتِ وَفَرَمُوشْمَا زَا اَنْ فَرَعِ دَا دَه اَنْدُ وَاِنْ عِلْمِ مَعِیْشَتِ
 كِه مَدَا زِ جُمْلَه مَعَامَلَاتِ بَدَاشْتِ وَاِنْ عِلْمِ شُعْبَه اَسْت كِه
 تِسْمِ نَبِی اَدَمِ شُدَه اَسْت جُنَا حِجَه یَكِی اَز اَنْ عِلْمِ اَصْلِی عَلِمِ شَرِیْعَتِ
 هُمَا یُكْفَتُ مَانَا یَزِیْضِیْدِی دَا دَه اَنْدُ هَر كُورُوهی رَا نِیْشْتِ رُوشِنِ
 یَعْنِی مَعِیْنِ كَرْدَه جُنَا حِجَه قُرْآنِ حِجَه جَزَادِ كَلِّ اَمْرِ
 اِلَى كِتَابِهَا وَهَمَّه بَر اَنْ نَوْعِ كِه اَنْبِیَاءِ شُمَا بُوْحِ
 وَ اَلْهَامِ اَظْهَارِ شَرْعِ وَ شَرِیْعَتِ خُودِ كَرْدَنْدَ دَر مِیْاَنِ مَانَا هَر طَائِفَه
 زَا اَكَا هِ كُنْدَه اَسْت كِه اِمَامِ وَاَمْرَتِ دَا یُ قَوْمِ خُودِ شُدَه اَسْت وَبَرِ
 قَانُونِ شَرِیْعَتِ خُودِ حَكْمِ كَرْدَه یَكِی اَز اَنْهَا زِ بُوْرِ شَهَدَسْتِ كِه
 بُوْحِی صَرِیْحِ دَر پِیْشَه وَاَكُوْمِ شَعْرِی كُنْدَ وَاَكُوْمِ سِرِّی وَاَكُوْمِ خُودِ
 رَمُ وَاَكُوْمِ كَشْتَه كَمُ وَاَكُوْمِ بَر مِیْاَنِ جَمِیْعِ مَبْدُودِ وَاَكُوْمِ اَعْلَمِ شَرِیْعَتِ
 نَمَازِ وَ شَرِیْعَتِ اَسْت یَا یَدِیْدِی كِه حَقِ سُبْحَانَه وَ تَعَالَى دَر شَانِ كُنْدَامِ
 طَائِفَه فَرْمُودَه كَلِّ فِدَا عِلْمِ اَصْلِی نِیْشْتِ یَكُومُ اَسَا اَنْ كَفْتُ الْعِلْمُ اَیْ
 هَمَّه رَا حَكْمِ شَرِیْعَتِ حَاصِلِ اَسْت وَ هِیْچُ كَدَامِ اَنْ اَسَا زِ حَیَوَانَ
 رَا بَرِ یَكِی فُضِّلَتْ نِیْشْتِ بَلَكِه فُضِّلَتْ حَیَوَانَاتِ زِ یَا دَاشْتِ

است

زیر که درین علم اندکی از شما داخلند چنانچه گفتند و بایست
اکثر از اطنای و متابیع ظن از دانش علم خارج جنت و هم بقول
حق تعالی شما که گفته اند هر علم که بعل مقرون نیست آنرا علم
نماید گفت بیشتر مردم قول مجرد را بر عمل علم نهاده اند و از ادراک
طلب طعام دنیا و طمع متاع غرور و آلت شهرت نصب خود ساخته
حکیم خراسان گفت این همه راست گفتی اما علم شماست چیه و هم است
و علم ما از نور عقل فایض میشود این را با آن چگونه نیست توان داد همای
گفت معرفت مؤثر از اثر حاصل آمد و مقدمه را آن شیخ معلوم
توان کرد علم شما اگر فیض نور عقلست حکیم شنائی گفته شعری
عقل جز راستی نغیر نمودست این همه طمطراق و سهودست
جرا باید که علماء شما بمیل مدهانت و تاول و دحضت احکام
شرع و سنت را بتبدیل و تغییر بکنند و فرآوردها بجهت و زیبا
و کبر و حسد زندگان بسبب بگردند و حکام و قضایه و مشایخ
که اشرف و صدور قوم اند از ظلم و جحالت و سهو و غفلت
در ضلالت و بطالت افتند باز قوم ما از عام و خاص و اهلی و حشی
بدان علم که نصیب ایشانست صاحب رضا و تسلیم شوند
و مدت عمر بتسبیح و طاعت بسر برند حکیم خراسان

گفت شرف مردم بدان خاصیت است که باطن ایشان تسویه می یابد
و نفس و ترکیب می پذیرد بر واسطه علم باخلاق الهی موصوف می شوند
و این خاصیت بغیر از انسان هیچ موجودی را نیست همای گفت
ما را اینر بنهذیب اخلاق و بتبدیل اوصاف از شادی بگند نه سنی
که حیوانات و حشی بآنند که روزگاری چگونه اهلی میشوند
و اوصاف سبعی را بجهت نوع از باطن خود میجویند بکنند و طیور
حارجه را همین خاصیت شیب الفت و موافقت شده است و در
بعضی هوام از زمین صفت می توان یافت شما را بر ما چه فضیلت
حکیم خراسان گفت شک نیست که شما را اینر بتبدیل اخلاق
هست اما از خوف مردم بوهی که در وجود شما متمکن است
و جنبش علم حیوانات از آنجاست باز بتبدیل اخلاق و از خوف عذاب
آخرت و هول مطلعست و این هر اینه فیض نور عقل باشد چنانچه
گفته شده است همای گفت اگر از مؤثر همان نوع صفتها
صادق می شود که آن اثر پس یقین شد که شما را از جوهر
عقل نقصان پیش است که فضیلت و جعفر صادق و رضی
الله عنه فرموده است که العقل الذی اعطینا المعرفة
بیمه المعرفة و الی غیره عقل برای معرفت عبودیت است

بر تو ثابت کردم که رُسوخ مادرین معنی زیادت از شماست
چنانچه در بیان آمد چکمه خراشان گفت ای غافل کمال حیوانات
تست که بصفتی از اوصاف انسان رستند و کمال انسان

انک باخلق الهی مهذب کردند مشقوی

توجه دانی که آدمی چه گسست	آدمی باخدای هم نفسست
چون ترا برست حیوانی	جه شناسی کمال انسانی
توان دید ز اندرین منزل	صورت حق بدیه باطل

همای گفت این خلقت کما نمایه و این مرتبه بلند پایه وجود
ذهنی راست با وجود عینی را چکمه خراشان گفت اگر معلوم
کنی این حال نیست که بعد از ولادت ثانی روی دهد و آن هر دو
وجود را در ششماه انوار وجود حقیقی محو کنند همای گفت
این سخن را حجتی باید بمعقول یا منقول حکیم خراشان گفت
درین مسئله عقل مدخل نیابد زیرا که این اشارت و رای طور عقل است
و عقل انجا صفت جبرئیل دارد که ای منقول است
شرف همای گفت حجت منقول چه داری حکیم
خراشان گفت حدیث ربانیت که از حضرت عزت جل جلاله
باستاد درست رسیده است که لا یرا الی الله فیقر

الی النوافل حتی یسبوا فاذ الحبیثت کنت
سما و بصرا و لنا اویل فی لیسع و فی سیر
ینطق و فی بیطش صدق رسول الله
همای گفت ازین معنی در کلام الله هیچ ذکر هست
حکیم خراشان گفت هست و ما ربیت ازین است
حقیقت این معنیست همای گفت الان چه منقول
چون ذریه آدم بدین خصلت مشرف می تواند شد بجهانک
آدم سجود ملائکه گشت شاید که مانع مامور اولاد
او گردد هم و بطوع و رغبت محذور و مملوک ایشان باشیم بعد از آن
گفت این حالت را که بعد از ولادت ثانی مقتدر کردی
جوز مرتبه او بالای طور عقل فنا ده راییه علم که فیض
نور عقلست انجا مقدم شود و در اول فضل فضیلت و شرف
انسان بعلم ثابت کرده سخن اول باخر مناسب نیست چکمه
خراشان گفت بیان کرده ام که علم را اصل و فقر عیست
آن همه را که اشارت بفیض نور عقل بود از قسم فرود
می دان درین حال این بعقل مفتقد است زیرا که عرض از جوهر است
باز در اصل برعکس این تصور کن که آنرا بعد از تاسخ شدن

در حقیقت نفوی بعلیه الهی توان یافت جانیجه قرآن مجید
 خبر داد و انقوال الله و بعلم الله حکیم سنائی در اصل
 و فرع از خبر داد **نظم** این همه علم جسم مختصرت
 علم ز فن بر راه حق در گشت **نظم** آن علمت که اسائن شرع از و
 است حکام پذیرفت و آن تریح دریای علم لری نیست و کمال معرفت
 از عین آن بر جوشد نه این علم که فرجوا با عین علم
 عبارت آن است چکیم خراشان چون بدین حرف رسید جماعت
 حیوانات سر بر قدم او نهادند و بعد از و استغفار در پانگاه غرا
 رفتند ملک جیان با قوم خود بکار زبان در دعا و شای او بر
 کشادند **نظم** زیانست یا خیر آب د از
 که وقت نخر کرد گوهر نثار **نظم** درین مرتبه هیچ فاضل بود
 به حسان جه سحاز و ابل بنود **نظم** فسر جهات
 در بیان اخلاق چندان مشتمل بر نه فضل چون بدانیستی که فضیلت
 و شرف انسان از روی تحقیق جز بتدیل اخلاق نیست و رسم و عادت
 ظاهر جز تکلف و ضنوبی نیست بعد از آن چه در کتاب تحقیق و بحال
 اصل و فرع اخلاق و مبدا و منشاء آن معلوم کنی و مراتب و منازل
 خاص و عام را که در کات و درجات عبارت آن است بنویس

به بینی و هم بر آن نسبت که اصناف خلق را شرح داده
 شد آن اخلاق و اوصاف هر یک قیاسی کرد و این قسم هر آینه
 آن معانی را شتمل خواهد بود و در نه فضل بیان اخلاق چندان نیست
 خواهد شد و الله اعلم **فضل اول** در بیان علم برادر اید که الله
 که چون روح اعظم قابلیت انوار ذات و صفات جل و علا
 یافته بود و از اخلاق و عبادت و فضیلت که اهل نصیب داشت
 جانیجه گفته شد است روح آدم صفتی چون جزوا و بود بحکم
 نقاب ابل عکس آن اخلاق بر حقیقت جوهریت او تجلی شد و مقصود
 از افرینش انسان در دنیا کوئی همی است و در آخرت همی خواهد
 بود جانیجه مهتر عالم فرمود که اول مایه وضع فی المیزان
نظم خلق احسن از آن جمله نخست رداء علیه بود
 که بر دوش او کشیدند که و علم این الاسماء کلها
 و همین علم بود که بعد از و میراث جمله انبیاء گشت و سر
 د فتر مقامات و احوال همه اولیا آمد این همان علمت که خلیل
 جلیل صلوات الله و سلامه علیه فرمود یا ابت انی قد آتانی
 فی علم المراتب **بیان** گفت انی فی علم المراتب
نظم و از حال خضر خبر دادند

و انما هـ فـ لـ نـ اـ عـ كـ فـ نـ د و اوطا انبیا
 حکما و علما و ائمه دینا و اولیای علم و در حق ممت
 عالم فرمودند و علمت عالمی که بکلمه و قلم و قلم
 زحمتی علم و اواشارت بدین علم کرد که گفت سخن ما
 الانبیاء لا نورث در ما و اولیای علم و ائمه دینا
 و همین علم بود و الدین او نوال العلم درجات و علمت
 عالمی که ا و معجزات و کرامات انبیا و اولیای همه
 بقوت این علم باشد و از علما و مشایخ هر که از این علم نصیب دادند
 او را از این نگویند و این علم قطره است از بحر محیط علم قدیم
 که از صفت ذات پاک خداوند است جل جلاله و عظم نواله
 همچون صفت های دیگر حیات و زادت و قدرت و شمع
 و بصر و کلام و امثال آن اهل تحقیق را در بیان شروع و اصول
 این علم حقیقت و بجا زیارت و اختلاف و افایل و شمار
 زیرا که هر یک را نسبت شیوه سلوک خود از آن معنی خبر
 داده اند و بقدر استعداد حوصله خود بیان کرده چون سخن ما
 در قسم اخلاق بود در آن نوع زیادت شروع نکردیم اما بحکم آنکه
 اخلاق و اوصاف در علم متدرج اند بلکه خود همه علم است

ازین قدر که در علم آمده چنان نیست جوایز اجناس روح
 و جنس آدم صفتی از قدرت و حکمت در وجود آمده بود این علم که
 منبع اخلاق و بود همه از تئیب بود و تقسیم نازل شد آنچه
 قدرتی بود بطایفه محض و علت تعلق داشت و آنچه حکمتی بود بجهل
 و کسب بر مردم حواله گشت قسم عطای نصیب انبیا
 آمد و قسمی که کسی بود بر جمله ذرات آدم نسبت مری که در
 اصل خلقت با سرشت هر یک همراه است منقسم گشت اگر
 جمله اولیا را بقدر متابعت انبیا از علم عطای حظی
 بود اما قاعده سلوک آن بود که کسی است حکام بپذیرفت و انچه
 لله ولیا جاهل لفظ و این است که سلوک و
 نفس است و علم که تعلق بود از دهن چنانکه علم عطا
 بر روح چون نفس ازین عالم در وجود آمده است بواسطه احتیاج
 دارد لا جرم تحصیل علم کسی و از این شیوه نیست و نگردد باز
 چون روح از عالم قدرت آمده از سبب مستغنیست و همیشه
 فیض از آن عالم می پذیرد و بواسطه و انک لنلفی القرآن
 حکیم علم اشارت بدین معنیست بعد از این بدانکه
 انبیا را در آن عالم بقدر قوت قبول فیض بر یک دیگر فضیلت

بود و اولی از آنکه علماء ائمت و مشایخ ملت اند درین
 علم نیز بقدر جهد تفاوت درجات و مقامات باشد و درین
 علم جمله حرفها بقدر شرف معلوم است بمراتب ترتیب
 که جمله اخلاق و جمیع آنرا از آن علم عطا نیست ظاهر شوند و بقدر
 نظر لطف و فیض عقل و روح کمال و نقصان هر یک ظاهر
 شود و اوصاف دیمه را نیز از جنبش این علم باشد که کسیست
 زیرا که این علم تعلق بنفس دارد و حقیقت نفس از بدنه طبایع
 در وجود آمده است و طبایع را در اصل خلقت بایکدیگر
 آمیزاجی و اختلاطی است که بنسبت آن ناپی خود ظاهر میکنند
 و از مدد آن اثر قوت آن غلبه اوصاف زیادت میشود و منیع این
 همه را جوهر دانش میدان که ابله از آنجا متولد شده است
 بحکم ضرورت آن نفس او که خمیر مایه جهل و انکار است در طبیعت
 آن سرایت میکند و از آنجا بطبایع دیگر پیوند بعد از آن بقدر
 نظر قهر و مدد هوا و محبت دنیا زیادت و نقصان آن بدید
 آید کوی مدار قاصد اولی و آخری بر نقطه علم است و خوف
 و کلیات امور و احوال انسان را تعلق باوست حق جل و علا فرمود
 آن کتاب الفکار فی سجدین باز فرمود آن کتاب

الابرار فی علیین غایلا علیهم و یجیز عبارت از اوج و هبوط
 اخلاق و اوصاف است که هر یک از طریقه خاصیت بکمال خود
 مایلند و همان نقطه علم باشارت لطف و قهر دلیل ایشان شد
 پس فی الله کل نفس ما کسبت فصل دوم
 در بیان حلم مهتر عالم علیه افضل الصلوات و اکمل التیات
 فرمود تخلقوا باخلاق الله یکی از اخلاق حلمت که ذات
 حق جل جلاله بدان موصوفست و جمله انبیاء و اولیاء از آنجا بواسطه
 علم نصیبی دادند که حلم در وجود انسان بعد از علم شریفترین
 اخلاقت و از لوازم اوست زیرا که جوهر علم را با حلم در میان
 عقل و ذی نیست نه پستی که مهتر عالم فرمود **حکایت**
شیخ علماء ها و خیار علمها و این صفت را خاصیتی
 که ظاهر مردم را مودب و باطن را مهذب گرداند و تسلیم و رضا
 که نهایت مقامات ارباب سلوک کند از متولد شود مشایخ
 هر که حاصل شد قلب سلیم
 دانش آموزی که بنوع بر دبار
 گزیده با حلم و وقارت ممد پیشت
 کی شک نفس تو هرگز آدمیست
 و این نقطه است که اهل نبوت و ولایت را تحمل ایندای

است

ایندامت و صبر بر ملامت خلعت بقوت او باشد و حقیقت از انبیا
صدرا حاصل آید پس بمدد علم و قوت عقل متکی گردد و نشوونمای
او از غیر الیقین بود که منبع توحید و معرفتست و از مراتب ضمیمه مردم
عباز و حش عجله که از اثبات نفس و حرکات البلیس
متولد شود مخوف گردد مگر بقوت حلم و اگر حلم را خود همین
یک هنرست که مردم را ثبات که نسبتش رحمانست دلالت کند
و از عجلت که صفت شیطانست مانع می آید هم بسیارست
که خطا و خلل که در افعال و اقوال واقع میشود سبب عجله است
از اینجا گفته اند **الحلم يمنعك عن العجل و من لم**
يجل و خطا و در احادیث مشهورست که لا حلیم الا ذوق

بناهی

انا شیخ	بر باری خزینه خردست
هر که را حلم نیست دیو و دستان	ای که را نجان مگر شک خور
با بدی نیک زانک نیک بدست	انچه اذیتت است که از باب

عقل را محافظت از واجبت و از طریق اعتدال را رعایت
کردنت در جمیع اخلاق و اوصاف زیر که اشارت **خ**
الاسرار و سطرها در حرکات و سکات مردم ظاهر
و باطنا اعتباری قوی دارد نه بینی که مهتر عالم علیه الصلوة

و الجلاله

و الحیة چون در صفت حلم بکمال رسید جانک زد یک بود تا از حد
اعتدال تجاوز نکند و عهده ببلوغ رسالت را مهمل گذارد
گفتند یا نبی جاهد الکفار و المنافقین
و اعطاهم علیهم و بر دل موشی و هذون علیهما السلام
چون قوت تهور و صلابت دین غلبه کرد جانک سبب زیادت شد
استبداد و اشتیاق از فرعون پیوست در حق ایشان خطاب
آمد فقولاه قولاً لیثاً لعله یندکر او و یستغفر
در کلام محمد امثال این بسیارست حق سبحانه و تعالی
و نقدش جمله اخلاق و اوصاف بایک دیگر در طبیعت مردم
بجهت آن اختلاط و امتزاج داد تا حقیقت این اعتدال که هستیم
ظاهر گردد که قوام معیشت و قاعدت معاملات دریه آدم بنا
پا ز بسته است مثلاً چون حلم و غضب که ضد یکدیگر اند و در وجود
انسان هر دو صفت ترکیب یافته است اگر همه حلم بودی دفع
مضرت ممکن نکشتی و هم چنین اگر همه قوت غضب بودی
جذب منافع مشگل نمودی برین نسبت جمله اخلاق و اوصاف
را قیاس باید کرد بعد از آنکه حلم را علامتهاست که چون مردم
بدیدند معرفت کمال و نقصان او را از آنجا تحقیق یابند و آن

علامته از اصل و فرقیست که از آن طریق عقل برحقان
 و دقایق اطلاع بخشد یکی از آنها فرو خوردن خشم است و آن دو
 نوع است یکی اختیاری و یکی اضطراری اختیاری زوقار و سکنه
 متولد شود که اصل زیادت شد از ایمان و ابقا از انجاست چنانکه
 مهتر عالم علیه الصلو و التحیه فرمود مرکز کظم غیظا
 و هو یفید علی انفاذه ملا الله قلبه آمنا و ایما واضطراری
 از میان تسلیم و رضا سر برزند که حقیقت تقوی از انجا
 آکرجه از روی ظاهر قسم اختیاری قوی تر می نماید اما این
 ضعیف را چنان معلوم می شود که قسم اضطراری قوی
 ترست زیرا که نفس مردم را درین قسم هیچ جنبش نیست
 که یحظ خود و اصل شود بلکه آن وارد نیست بحقوق حق
 اگرچه در آن قسم همین حکم دارد اما انجا نفس را در حیطه است
 یکی دیدن قدرت خود دوم دیدن تحمیل و این معنی اشارت بخداوند
 بصیفت دارد که خاص حضرتند و درین مراتب عوام الناس را
 اصلا که در نیست زیرا که هر دو قسم جنبش ایشان بطبیعت
 و نفس و البلیس متصرفند هرچه اختیاریست از و عجب و زیاده و عونت
 متولد شود و در سرشت نفس ماده نخوت و کبر جوهر برآورد

و انچه

و انچه اضطرار نیست از عجز و مستکنت خیزد یا از حرص
 و طمع که سرمایه و هنر و مذلت اند و از ناءت و خناسست
 در وجود آیند و از علامات حلم یکی خاموشی است در عین آنکه
 آتش خشم زبانه زدند و کیرد و سوزند و صولت او بغایت
 رسد شاکن شدن در آن حال دلیل اطمینان قلبست
 مهتر عالم اشارت بدین معنی فرموده لا یكون الحليم لعانا
 یعنی حلیم است که بر زبان او همه آفرین و دانه نهرین
 زیرا که در دایره تسلیم و رضا است نه خلق محمدی که
 هرگز عیار غیر از آن گوشه همتش نکشت آن سرور دین
 گفت نیست لا تمم مکارم الاخلاق اتمام آنچه بود لیس
 و الامری شیء کلمات محمدی بصدق ابوبکر و صدق عیسی
 توان شود اگر چنان شوی بدانی که محمد را کلمات بود آن هو
 یوحی یوحی عزیز من و تمت کلمت ربك
 و انا وعد لا ابذل لکم لایه ان حقیقت
 این ماجرا خبر می دهد اگر معلوم کنی هم در آن مقام
 گفت ان احبکم الی احسنکم اخلافا اگر رخصت و اشارت فهمی منکی
 صریح بشنو و الکافی من الغیظ و العافین عن الناس

والله يحب المحسنين این محبت است که بر جملة اعمال صالحه فضیلت
دارد و بر همه طاعات نافع می آید در احادیث آمده است ان
العبد ليدرك بحسن خلقه درجة الصائم القائم

بگذاشتن نظم	تا نفس و هوا بد خوئی دارند
که هر دو سوی دیار روی دارند	چیز ناخوش هوای بانو آید
که از آب و گلش آتش بر آید	ز سدی چند باشد گرم خوئی
بر این آتش آبراب رویست	هر آن آتش که از کوی تو افروخت
یقین میداد که آن رخت ترا سوخت	مکن با کس بدی نیکی گریخت
که با خود میگوید کوی بدیست	و یکی از علامات حلم است کون

جوارح و اعضاست بر تقوی و از دلیلی محوطیعت و کمال
از کیه نفس است و این معنی در حوصله هر پیاصلی نگردد
حکایت آورده اند که در مجلس شیخ حسن نصری رحمه الله
علیه مردی را بودی قدی گفت و در آن نوع مبالغت با فراط
کردن بزرگ جواب او التفات نمود و برخاست و این آیت بر او
خواند و لم صبر و غفران ذلك لم عزم الا
شیخ حسن بنی گفت عفاها و الله و فهمها اذا
نسبها الجاهلون فصل دوم در بیان حیا

یکی از اخلاق الهی که نسبت بذات پاک حضرت عزت جل جلاله
دارد حیا است جنبه در حدیث آمده است ان الله حریک
لیسحی اذا رفع الیه العبد یدیه ان یرد بما صفرا
خیرا و این صفت نیست که ملائکه را با همه انبیاء و
و اولیاء از آن نصیبست و بقدر متابعت عام و خاص در مراتب خود
از آن فیض یابند و حقیقت آن از کمال مشاهده روی نماید و آن
طاعت نیست که خاص مرز روح مدنی باشد و از مردودان هیبت
و عظیم جلال حواری پس برده حشمت تجلی شود دید دل را بگوشت
مال انبیا از خواب غفلت برانیزند نفس را از چهار سوی معصیت
محروم عصمت باز دارند شیطان و هوا را از در پایگاه خجالت شک غرامت
برگردانند عقل را از این حالت انظمت بشریت نور فطرت کسبی دهد
و نا این صفت در وجود نیاید از جملة اخلاق جمیع کدام بحد
کمال خود نرسند و شاید که مهتر عالم را علیه الصلوة و السلام از انبیا
ادب زنی همین صفت بوده باشد زیرا که خاصیت در انبیا طاهر و پیران
باطن حیا را پیش از اخلاق دیگر اثرست و در پیرستان و علمای
بزرگ تعلم برای نادیده نفس هیچ صفت را این قوت نیست
له بینی که ارکان شریعت که قاعده انسان طریقت است همه اغماذ

بَرَأُوذَرْدِكُ لَا اِيْمَانَ لِمَنْ لَا حَيَاءَ لَهُ وَقِلَّةِ الْحَيَاءِ
كُفْرٌ

دیده بی شرم پسندیدند نیست	در نظر خلق خود آن دیده نیست
دل که پیران حلم و حیای شود	اینه نور خدا می شود
قاعد دین توان عقل و شرع	یافت بلند همه اصل و فرع
عقل چه گوید دل خود شرم دار	شرع چه گوید ز خدا شرم دار

طایفه که اهل کفر و شرکند در باطن ایشان اگر چه بحکم وسعت
رحمتی کل شیئی عکس اوصاف زانند که اثری باشد و بواسطه
آن از عادات طبیعی هم از جنبش اخلاق که پیاور کرده می شود از طبیعت
ایشان سر بر می زند چنانکه در عهد جاهلیت از هر کوه حکایت
کند اما از در جنب معاشرت انبیاء و اولیاء و صلحاء امت و زنی و اعتبار
بناسد زیرا که مبدا و منشأ آن از وضع رسوم و عادات اهل صورت است
و نفوس شیطان را در آن قسم تصرف باشد حکایت آورده اند
که آنوشد و از عادل چنان بود که در خانه که ز کس نهاده بود
با هیچ عورت جمع نیامدی گفتی انها تشبیه العیون الناطقه
حوش جان و تعالی از آن حال خبر می دهد لیس خفون من
الناس و لا یسخر فون من الله و هو معهم در قصه زلیخا

است

نیز گفته اند که چون قصد بوسه صدیق کرد علیه السلام
روی آن بخت را که می نشستند بجای می پوشید اگر چه این همه ظاهر ایشان
و هم نوعیست از حیای اما از حقیقت حیاد و زود داشت و بی زنیست
اخلاق و دیگر زایان باید کرد غیر از حقیقت حیایان و ایمان
متعلقست و هر دو لازم و ملزوم یکدیگرند با وجود ایمان و حیای
که شرک صورت نه بددنه پس که اشارت خمر اگر چه مؤمنست
در حالت شرب ایمان معزولست که لا یشرِبُ الشَّارِبُ
و هو مؤمن و زانی و شار و همین حکم دارند زیرا که
در آن حالت اگر نور ایمان بخوبی نکشتی هر آینه از ارتکاب آن بغیر
قیح حیای مانع آمدی و حدیث اندوی تقویت نه از طریق قوی میسر
عالم علیه الصلوة و التحیه فرمود اذکر و الله بر ما فيه
بافرمود لیس لفاسق ^{عینه} ازین فاسق و فاجر ذلک حکم آمد و جای
دیگر فرمود من الفاحشیات الحیاء فلا عینه یقرش
که هر که حیای نیست فاسق و فاجر است خور و فسق صفت اهل ایمان
نیست تا بدانکه از کافر و مشرک اگر از جنبش این اخلاق صفتی بر سر
و عادات صادر شود در میان عمل هیچ تسجد و قد منّا الی
بلای من عمل فجعلناه هباء منثورا آن عمل را هباء منثور

خواهد بود حقیقت حیا این بود که گفتم جز باین شی که اطلاق
 حیا جز اهل ایمان نمی شاید بعد از بدانی که اهل ایمان همه رسته قسم
 و هر قسمی را بقدر استعداد حوصله از صفت حیا نصیبی باشد قسم از آن
 را عام گویند و ایشان را از صفت آن علم الیقین بدیدند و قسم دوم را خاص گویند
 و ایشان از حق الیقین جبر کتد و هر یکی را در مقام خود از آن صفت حظی
 حاصل آید که بقدر آن بر معاشرت خود واقف گردند مهتر عالم علیه
 الصلوٰه والسلام فرمود **ما یزول من هذه الأمة الحیا** و الا
 این حدیث تعلق بقسم اول دارد باز فرمود **لا ایمان لمن لا حیا له**
 این اشارت بقسم دوم است باز فرمود **استحیوا من الله حق الحیا** قسم
 سوم بدین امر مخصوص اند این بود مراتب حیا که در بیان آمد و بر لفظ
 هر محقق از این معنی سخن رفته است که بر قاعده مذهب و سیر و سلوک
 او دلالت میکند و حکایات بسیار در کتب مطبوعه حکایت
 جناب خیر روایت گشته که شیخ ابوبکر و راقی ترمذی رحمه الله علیه
 گفت چون از نماز فارغ می شوم شرم میدانم از خدای شرم داشتم کسی که زنا
 کرده و پشیمان باز گشته و بر یکبار متاخران این حالت جان غلبه کرد
 که مدتی با اهل خود جمع نشد

که البیّن راهیج شرم آمدی	را که کردش زود زرم آمدی
--------------------------	-------------------------

حیا کردی نفس سستی برو	بجا داغ لغت نشستی برو
همین شوخ جیبی ترش را با	کز وعاد و شداد مهرات یافت
ازین روی فرعون پند کرد	که ریش مرصع بران باد کرد
همه فلنبا نان ز خود ساخت	ز پشیمانی حیا نااخته

فضل چهارم در بیان جود یکی از اخلاق الهی جود است که فیض
 آن بروح قدسی مدام حاصل است و جود و سخاوت و مروت و فوق و سما
 از روی لغت یک معنی دارند اما ذات حق جل جلاله جود موصوفست و لفظ
 مروت و فوق از این معنی استعمال نکرده اند و لفظ سخاوت و سما
 در بعضی ادعیه مانور آمده است و در میان این الفاظ که از این معنی
 متمایل اند فرجیه لطیف است و آن جاست که مبداء جود از غیر
 رحمت است بتاثر علم عطای ظاهر شود و مبداء سخاوت و سماحت و مروت
 و فوق از غیر شفقت که اثر علم کسی است و نور عقل بر هر دو فایض است
 و نظر لطف در هر دو مؤثر اما بحکم آنکه تعلق آن بروح است و تعلق این بنفس
 در آن معنی شیطان و هوامدخل نیانند ولیکن در صفیهای دیگر هر دو
 غلبه قوی باشد و زویر و تکلف و زیاده و عجب در باطن مردم بدیدارند
 و جاده سداد و منبج صواب اخلاف پذیرد و وقت باشد که ازین سبب که
 گفتیم نقطه جود اند این اعتدال تجاوز کند و در طلب رشم و عادت

محسبون صغیر

بتبذیر و اسراف کشد و مردم از آن طایفه کردند که صل
 سببهم در الحیوة الدنیا و هم محسبون انهم
 باز در آن معنی این اسباب را چون مدخل نیست هر چه از صفت
 جود در وجود آید تشریف قبول از زانی فرماید و باضعاف آن
 جزا بخشند **مَرْبَا بِالْحَسَنَةِ** فله عشر امثالها

هر شری کند زوینایی جود	آخر کار و حق بود نه و جود
شری جود سدر شری باشد	مردش جوانی از خری باشد
نستحقا پس از زکوع و سجود	هیچ طاعت ترا بر جود
مرتبۀ اولش نبوت دان	بعد از آن مایه نبوت دان

حق جل و علاحد جود و سماحت در قرآن مجید بیان فرموده است
 و علی الاجمال شرح داده و تبارک و تعالی در تفسیر
 تابدانی که اطلاق این الفاظ نه تنها بر مال و متاع دنیا نیست
 و این علی حد بر بدل آن واقع شود بلکه بر هر چه مردم متصرف
 است صورت و معنی از دنیاوی و اجبت و اگر عکس این بودی
 سالکان کوی طریقت را از حیض با یکاه بشریت با وج بارگاه
 روحانیت عروج ممکن نکشتی و آنک بیاده از نطع صورت قد
 تجرد و بر بساط معنی تنهائی از انچه گفته اند ما

الامر لا بدل الروح صوفیان صفه تقزید جام صد و انین خم
 خانه کشند جان باز از معن که جهاد شهدان پیمان
 جسد بدان که جود و سماحت و سخاوت و مروت و نفوت و بدل
 و انفاق و امثال آن هر چه نیست بجوانمردی دارد از روی ظاهر
 لغت همه را اشارت بیک معنی است اما از طریق تحقیق چون اشتقاق
 هر لفظی از کلمه است و از وضع آن کلمه عرب نامقصود
 پس باید که در ضم هر یک از آن نوع فایده باشد هم بدان معنی
 لفظ مخصوص تا نیست آن اصل و فرع هر یک بدیداید و مورد و مصد ز
 ایشان معلوم کردند علماء سلف و شاخ مانت دم رضوان الله
 علیهم اجمعین هر یک بقدر صفای خاطر خود از الفاظ زبانی فرموده
 و روایات بسیار در کتب ایشان مستطورت و آن حضرت رسالت
 نیز احادیث وارد است اما از نقل افایله جز رحمت کاتب بیشتر فایده
 نیست آنچه بقوت فکر از ضعیف نامعلوم شد در اول از فصل نیشته
 مد اما خواننده را باطرصایه و تأمل و انبیا بد تا از همه کلمه جود
 برای تبرک در فکر آید مهتر عالم صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است
 فی حال الله فی حاجه العبد ما دام العبد فی حاجه اخیه
 سلم از حدیث اشارت بحقیقت آن الفاظ است هم

اند

صورتی و هم معنوی باز فرمود ما مختسرت علی موت احد
 کخسری علی موت ابوطالب فی بره و حاتم الطائی فی جود
 و امری الفیل فی شعره صدق رسول الله العلی العظیم
 جود حاتم طائی را نسبت بصورتت زیاده که او در دایره اسلام داخل
 بود اما بحکم اصطلاح که عرب راست از روی ظاهر لفظ میان صورت
 و معنی فرق نکرده اند بیشتر افاوئل راهم میزنند و قیاس می کنند
 یکی از محققان طریقت گفت المروءه سبعه من الفتنه و هی
 الاعراض عن الکونین و الانفس و کفنه اند اصل الفتنه ان یو
 العبد فی عوز غیره و کفنه اند الفتنه ان یوخصم
 لربک علی نفسک و کفنه اند الفتنه من یضمر
 و لا یسضعف و کفنه اند الفتنه من لا خصم
 و لا هو خصم احد جنب فرمود الفتنه لف الاذی و بکذلک
 السدی امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه فرمود
 من علم اخیه مروءة فلا یسمع فیهِ الا فاول یخف قیسا کفنه
 مروءت چیست گفت الحلم عند الغضب و العفو عن
 القدره در کتابی دیدم که مهتر عالم علیه
 الصلوٰه و السلام پرسید از شخصی که ما المروءه فیکم

قال الصلاح فی الدین و اصلاح المعیشتة و تحاد
 النفس و صیلة الرّحم فقال علیه السلام کذلک هی
 این جمله را که شنیدی بعضی بصورتت تعلّق است و بعضی را
 بمعنی جناحه اهل بصیرت ندانند حقیقت و بجا آن از نظر لطیف
 و قهراً الهام تقوی و جود در مذهب هر طایفه معلوم گردد و
 بقدر معاملت هر یک بنسبت مزاج طبایع و اخلاط شیطان
 و هوای نفس حیوانی بر اصل و فرع آن واقف شوند ان شاء الله فصل
 در بیان عفو از جمله اخلاق عظام بیک عفو که نیست
 الرّحمه حقیقت او اثر حست اما در مدح جود کمال نگیرد و نفس را
 در اصل این صفت هیچ مدخل نیست زیرا که این فیض است که چون از منبع
 خود بسرح روح نازل شود و در سوییای دل قرار گیرد آن وقار
 و شکوه که در فضل حلم کفنه اند از اثر نزول او ظاهر شود سخن
 صدق اهل ایمان را یاد است انوار انوار از پر نور یقیق حاصل آید فمن
 و اصلاح فاجر علی الله اشارت بدین معنیست و نفس چون
 در اصل خلقت او متحرک آمد آن نور اگر چه برعکس افکند اما از غلبه
 ترشک که از خلقت او منفک نیست ثبات نیافت از اینجا فرمودند
 قد نفلم انک یضیو صدرك بما یقولون اگر ثبات

يَا فَنِي ضَيِّقْ صَدْرَ بَنُو دِي جَوَانِمَرْدَا اَكْرِجْهُ اَمْرٌ فَاَعْفُ عَنْهُمْ
 وَاصْفَحْ وَحِكْمُ خَدِّ الْعَفْوِ وَامْرٌ بِالْعِرْفِ
 صَرِيحٌ وَمُطْلَقٌ بِرُوحٍ مُقَدَّرٍ اَوْ دَاشْتِ بَا اَنْتَ كَهْ تَقْسِرُ مَرْكَايِ
 اَوْ دَرُ كَمَالِ اَظْمِنَانِ تَمَكِّنْ يَافِقَهُ بُوْدُ وَاَزْ قُوْتِ تَرْجِيَةِ قَائِمَتَا
 رُوحِ كُشَنده جُنُبِش اَوَانِ مَقَامِ خُودِ اِنْ بُوْدِ كِه قُلُ لَوْ اَنَّ
 عِنْدِي مَا تَسْتَغْلُوْنَ بِهِ لَقَضِيْ اَلَا مَرْيَمِي وَبَيْتِكَ كَمْ
 وَهَمَّهُ اَنْبِيَا اَزْ دَرِ بَصِيْفَتِكَ يَحْكُمُ بُوْدُ تَا مِيَا زِ مَدْرَتِ وَحَكْمَتِ
 قَاعِدِ نُبُوْتِ بَرُوْقُوْ اَزْدَتِ اَزْ جِلَةِ اسْتِحْكَامِ بَذِيْرَتِ وَجَمَلَةِ عِلْمَا
 وَشَاخِ زَا اَزْ بِيْنِ قَدَحِ نَضِيْمِي دَا دَهْ اَنْدِ كِه عَامَةً اَهْلِ اِسْلَامِ زَا اَبْقَدَرِ
 حَوْصَلَهْ اَزْ بَصِيْفَتِ حَظِيْمَتِ جُنَاحِهِ فَرَمُوْدُنْدُ فَاَعْفُوْا وَاصْفَحُوْا
 وَازْ بَصِيْفَتِ زَا اَخَاصِيَّتِي اَسْتِ كِه دِلِ زَا اَزْ مَرْبَبَةِ اِيْمَانِ
 بَدَرْجَهْ اَحْسَا زَرْ سَاَنْدُ وَالْعَا فَيَنْ عَزِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يَجِيْ
 الْمُسْتَجِيْبِيْنَ نَطْرَ

تمام

جو بد پي ز خل و در كنداري	كشايند آن زمان هر در كنداري
كسي در عالم تحقيق شد مرد	كه با خود جنك و با خلق آشتي كرد
بزرگ از اين شد خرد و كبري	فرشته خوي شو ناسك نميري
مشو چون ابر با هر كس ترش روي	چو باز آن هر چه مي بيني فروشي

نوی

تویی در يا صفت يني كرسيد	مكن جو شران دهان شك ميند
اگر چه دامن ز ابر و د خاز	تو كل ابر و دهان پر خنده ميدار

پيش از اين كه فتيمة كه نفس را در حقيقت اين اصل مدخل نباشد اما
 بحكم آنكه هيچ اصلي نيست و فرعي نداشت اصحاب نفوس را در آن قيم
 جانش بسيار بديد آيد و خود را در دايه اصل داخل شمرد و از رُغُوْتِ
 جاه و طلب شهرت اين طريق را بترس و عادت افدام نمايند چون
 فرعون بآب اصل مشابهتي هست اما ظاهر اصل را فرعون شمرد و بحاجت حقيقت
 پيدا زنده و از اينجاد رطل عظيم افتد اما از باب تميز از اجوت
 در آينه معاملات نظر كنند از عكس اثر آن صفت معلوم ايشان
 شود كه نفاق و تازجاست و دانست كه اخلاق الهية را
 باوصاف شيطاني هيچ نيتي نيست زيرا كه اظهار اين صفت از صلابت
 نفس كه در دايه عام است اگر مشاهده افتد هراينه از دوعلت خالي نيست
 يا عفو نيست از روي زيا كه در ضمن آن طلب مفاخرت و نشر محامد
 مقصود است يا خود عفو نيست رسمي كه بظاهر جنان نموده
 مي شود كه در باطن عفو كند و از غبار وحشت اصله اثر
 نمائند است و در سرشت نفس ناپاك او آتش بغض و عداوت زاهد
 لحظه زيادت مي كردد و جايگاه در قرآن مجيد از اين معني

خَبَرِيْ دِهَدْ وَاِذَا الْفَوْكُمُ قَالُوْا اٰمَنَّا وَاِذَا حَكَلُوْا
 عَصٰى عَلَيْكُمْ اِلَّا نَامِلٌ مِّنَ الْغَيْطِ اَغْلَبَ
 ذَرِيَّهٖ اٰدَمُ اَزْ اَوَّلِيْنَ وَاٰخِرِيْنَ يَدِيْنَ عَلَيَّ مُبْتَلَا اِنَّ نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ
 ذٰلِكَ بَاۤرِطَانُفَهٗ كِهٖ اَرَبَابُ قُلُوْبِنْدَا ظَهَارَانِ صِفَتِ دَرِ بَاطِنِ
 اِيْشَانِ نَهٗ بَدِيْنِ نُّوعِ بَاشْدَكِهٖ كَهْتِيْمِ زِيْرَا كِهٖ صَاحِبِ نَفْسِ رَايِيْشَهٗ
 نَظَرِ رِخْوَدِشْتِ وَهَرَجِهٖ اَزِ زُجُنِشْتِ مِيْمِيْدِ بَحُوْدِ اَصْفَاتِ
 مِيْمِيْدِ نَهٗ بِحَقِّ لَاجِرْمِ شَيْطَانِ اَزِ زِيْنِ طَرِيْقِ بَرِخُوْدِ مِيْمِيْدِ
 مِي سَازْدَكِهٖ اَزْ كَلْدَتِ وَشُوشَهٗ اَوَاۤرِ اَوْصَافِ بَدِيْدِي
 اِيْدِ صَاحِبِ دِلِ رَا جُوَزِ نَظَرِ رِخْوَدِشْتِ وَهَرَجِهٖ مِيْمِيْدِ اَصْفَاتِ
 اَنْ جَوَّاسْتِ حِكَايَتِ نَفْسِ وَاَسِيْبِ شَيْطَانِ بَرُوْدِ كُدَرِنَاۤرِ دَجَا
 مَهْتَرِ عَالَمِ فَرْمُوْدِ اللّٰهُمَّ اِهْدِ قَوْمِيْ فَا نَهْمُ لَا يَعْلَمُوْنَ
 نَهٗ كُنَاۤهٗ اِيْشَانِ دِيْدِ وَنَهٗ عَفُوْخُوْدِ كِهٖ هَمِهٗ فِعْلِ خُوْدِيْدِ
 وَاَزِ مَرِيْبَهٗ كَمَا لَسْتِ هَرَبَا لِكِي زَادِ رُصِفَتِ بِنِشَبْتِ مُعَامَلَتِ
 جُنُبِشْتِ اَسْتِ حِكَايَتِ عِلْسِي رَا صَلَوَاتِ اللّٰهِ عَلَيْهِ جَمْعِي
 اَنْ جُهَالِ قَوْمِ جَفَاۤيِشْتِ اَرَكُفْتِنْدَاۤوَمِ كَاۤفَاتِ هَرَبَاۤيَكِ
 نُّوعِ شَاۤيِ نَلَطُفِ فَرْمُوْدَاۤرِ غَايَتِ كَرَمِ بَاۤرِ سَرْدِ كُوَاۤيَاۤرِ كَرَمِ
 نَحِيْشْدَكُفْتِنْدِ سَبَبِ جَلِيْسَتِ كِهٖ نِيْشِ جَفَاۤيِشْتِ اَبَانُوشِشَا

مقابل

مُقَابِلِ مِيْمِيْدِي وَدَرِ مَعْرِضِ خَارِيقَاۤرِ اِيْشَانِ كَلْبُزِ وَفَاۤرِخُوْدِ
 عَرَضِ مِيْمِيْدِي رُوْحِ اللّٰهِ فَرْمُوْدِ كَلِ تَفِيْقِ مَتَاعِيْنَدِ
 زِيْمَرِ نَفْدِي دُرْفَاۤرِجِ كَرْدِنْدِ
 دَرِيْنِ صِيْحَرِ اِيْشِي اِهْوَسْتِ لَبِخُشْتِ
 زَابِ رِخَالِ مِيْمِيْدِي مَآۤنَشِ رُيَاۤرِ
 خُتَاۤهَرْدِنِ رَا خَاۤصِيَّتِي دَاۤدِ
 وَبَعْضِي بَاشْدَكِهٖ جُوْنِ مَكْرُوْهِي
 بَدِيْشَانِ رَسِيْدِ خُوْدِ رَا مُسَوِّجِ اَنْ شَنَاسِنْدِ وَاَنْ عِيْقُوْبَتِ رَا اِنْدَا
 حَقِّ يِيْتِ دَرِ مَقَابِلَهٗ اَنْ بَاۤوِجُوْدِ عَفُوْرِيَادِشَاۤيِي وَاجِبِ
 سَمَرِنْدَاۤرِ اِيْجَاۤمَرَاتِ عَامِ وَخَاصِ وَتَقْصَانِ وَكَمَالِ حَالِ اِيْشَانِ
 بِنِشَبْتِ مُعَامَلَتِ شَاۤخِصَهٗ شُوْدِ فَصْلِ شَشَرِ دَرِيْپَاۤنِ
 صِدْقِ صِدْقِ نِيْزِ اَنْ جُمْلَهٗ اَخْلَاقِيَّتِ وَحَضَرَتِ عَمْرَتِ بَدَاۤرِ مَوْصُوْفِ
 جُوْنِ نُوْۤهٗ اَوَاۤرِ مَطْلَعِ غَيْبِ بَقُوْتِ نَظَرِ لُطْفِ فَاۤيُضْ شُوْدِ خَاۤصِيَّتِ
 اَوَاۤنَسْتِ كِهٖ عَقْلِ وَرُوْحِ رَا اَزْ ظُلْمَتِ اَبِ وَكِلِ جَرْدِ وَمُصْطَفَا
 شُجْعِهٖ قَبْلَهٗ حَقِيْقِي كَرْدَانْدِ وَكَعْبَهٗ دِلِ رَا كِهٖ حَرِيْمِ مُحْتَرَمِ
 وَنَظَرِ مَعِيْنَتِ بِي هَوَاۤءِ حَسْرَتِ وَهَمِ وَخِيَالِ قَابِلِيَّتِ عَكْسِ حَسْبَلِي
 اَنُوَارِ صِفَاتِ بَخْشِدِ مَطِيَّهٗ نَفْسِ رَا اَزِ صِفَتِ اَمَّاۤرِ كِي بِلْكَامِ اَطْمِيْنَانِ
 زَرَمِ وَرَاۤمِ كُنْدِ عِلْمِ رَا بَسْمَلِشَاۤنْدِ صُوْرَتِ رَا مَعْنِي پُوْنْدِ دَعَاۤمِ رَا

بمرتبه حاضر كشد نشينه كه بالصدق نالو اما بالوا

نظم	دلت زاده هم مرد كز راشي
كز انبوت حق آراشي	اصد و اگر مي كند بيري
نزد كز تجارت بسي بخوري	مكشيب و بالا بدنه نگاه
اگر راسته كز نيفتي ز راه	ذوالنور نصيري رجسته الله عليه

كُنتَ الصِّدْقَ سَيْفَ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ مَا وَضَعَ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا
 صِدْقٌ وَقَابِلَتْ يَمَانُ حَقٌّ وَبَاطِلٌ كَمَا بَوَاطِلُهُ أَوْ حَقٌّ أَوْ بَاطِلٌ
 جَدَامِي شُودَ وَأَزْجَلُهُ أَخْلَاقٌ هَيْجُ كَدَامُ زَا انْ خَاصِيَّتِ نَسْتِ كَهْ صِدْقِ
 زَا زِيَرَا كَهْ أَوْ صَافِ زِيَمَا وَا زِ شَيْطَانِ جَمْدِ دُوقَتِ أَوْ مَسِينِ
 تَوَانُ كَرْدِ وَعَادَتِ عَامُ زَا انْ خَاصِيَّتِ نَسْتِ وَنَا صِدْقِ
 نَبَاشْدِ كَمَالِ وَتَقْصَانِ صَاحِبِ دِلِ وَصَاحِبِ نَفْسِ الْبَتَّةِ بَدِيدِ
 نِيَايِدِ وَازِيدَايِتِ مَقَامَاتِ نَاهَايِتِ أحوالِ هَيْجِ دَرَجَهْ بَلَدِي نَكِيرِ
 مَكْرِدِ بِرُصِفَتِ غَا فَلَ هَيْجِ نَاسْتِهْ كَهْ شَاسْتِهْ مَقْعَدِ صِدْقِ
 كِيَا تَدِ طَافِقَهْ كَهْ هَمُ فِدَمِ صِدْقِ عِنْدِ بِيَهْمِ دَرِ شَانِ اَلِيَا
 حَقِّ جَلِ وَعَلَا فَرْمُودِ يَاءِ يُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكَانَ
 مَعَ الصَّادِقِينَ از انجاست كه كمال صديق با درجه
 نبوت مقابلست كه بالاتر از مرتبه اهل ايمان و تقوى پايه اوست

و ان

وَأَنْ مِثَاقَ غَلِيظَةٍ وَبِمَنْ اسْتَوَارَ كَهْ دَرِ زَوَالِستِ بَا اَرْوَاحِ اِنْبِيَا
 وَمُقَرَّبَانِ حَضَرَتِ نَسْتِ بَرَايِ صِدْقِ بُوْدِ كِهْ لِبَسَالِ الصَّادِقِينَ
 عَزْ صِدْقِ فِهْمِ جَانِكِ اخلاقِ ديكرِ نايابانِ كَرْدِ بَرِ كِهْ اصْلِي وَفَرَعِي
 دَا زِ دَا بِنِ بَعْنِي زَا هَمَانِ حَكَمِ اسْتِ وَا زِ صِفَتِ جُزْ نِهَاطِ زَسْتِ
 اخلاصِ كَرْدِ كِهْ غَايَتِ هَمَّتِ وَقُضَايِ اَمْنِيَّتِ جُمْلَهْ اِنْبِيَا وَاوَلِيَا اسْتِ
 زِيَرَا كِهْ بَدَرْ قَهْ اَنْ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ كِهْ مَقْصِدِ وَ مَقْصُودِ هَمَهْ اسْتِ
 اخلاصِ جِي تَوَانْدِ بُوْدِ وَا بَرِ اَنْ سِرْ نَسْتِ مِيَا زِ نَبَدِ وَ خُداوندِ جَانِجِهْ جِنْدِ
 فَرْمُودِ فَرْدِ اَللّهُ سُبْحَانَهُ اِلَا اخلاصِ سِرِّ اَللّهِ بِيَرِ الرَّبِّ وَ بِيَرِ
 سَبَدِ لَا يَعْلَمُهُ مَلَكٌ فَيَكْتُمُهُ وَلَا هَوًى فَيُجَلِّيه وَلَا جُلُودٌ

مرغِ عَرِشِستِ بَعْرِفَتِ بِي شَالِ	صِدْقِ وَا اخلاصِ هَرْدِ وَا شَهْرَاوِ
بَادِ بُوْدِ هَرِ كِهْ زَا اسْتِ نَشْدِ	اَبِ خُوْدِ بَرِ خَاكِ بَرِ سَرِ اَوِ
دِيُو كَرْدِ دَا مِرْدِ وَا مَحْتِ شَمَشِ	نَفْسِ يَاشْدِ سَوَارَا وَا خَرِ اَوِ
فَضْلِ هَقْمَتِ دَرِ پِيَا نِ عَدَلِ	

وَأَزْجُمْلَهْ اخلاقِ يَكِي عَدَلِ زَا مِيدَانِ وَأَنْ اَمْرُستِ امِثَالِ اَنْ بَرِ
 عَامِ وَخَاصِ وَا جِبَسْتِ رَجْمَهْ اِنْبِيَا وَاوَلِيَا بَدِ وَ مَحْصُوصِ اَنْدِ وَا هَيْجِ جَانِكِ
 خَتْمِ رَسَالَتِ بَدَانِ مَأْمُورِ بُوْدِ كِهْ اَمْرُتِ لَا عَدَلِ بَيْنَكُمْ اِنْبِيَا
 بِيَرِ بِنِ مَأْمُورِ نَدِ وَ صِدْقِ وَ عَدَلِ مِمِشَهْ لَا رِمِ وَ مَلَكُومِ يَكِ يَكِرِ يَاشْدِ

زياركه سرچشمه هرد و از يك عين حركت خيزد و
 او را خاصيت پشت كه نفس مردم در جميع احوال و افعال
 از بليت تا نهايت بر نمازست طريق وسط كه خير الامور اوسطها
 عبارت از آنست بيات بخشد ناذر كرم صالح و معاملاتي كه
 با خود يا با غير خود دارد با كمال اطمینان محافظت اعتدال را رعایت
 كند و اسنعداد تمام حاصل كند كلام محمد خبر مي دهد
 ان الله يامر بالعدل والاحسان و ايتاء ذى القربى
 امير المؤمنين على كرم الله وجهه فرمود العدل هو
 الانصاف والاحسان والنفضيل اين معاملت خواهى با
 نفس خود كن خواه با غير خود اشارت مصطفى صلى الله عليه وسلم
 هرد و وجه را شامل است كه فرموده است كلّم راح
 و كلّم مسيول عن رعيتيه هر كس را بگوید
 يا الله تو فوق رفیق نیاید و در دامن خد لا انخذ اعتدال در كند
 اسبب نظر قهر سلسله عبوديت را از هر يك سالاند مردم را قدم از جاده
 حسن معاملات بغیر اگر چه اسم عدل از زوى لفظ بر جريه احوال
 ظاهر ثابت شود اما حقيقت معنی بر عكس آن باشد حكایت
 آورده اند كه حجاج يوسف از ابو سعید بن مسیب پرسید رحمه الله

عليه كه چه مي كوي در من گفت چه توان گفت
 انت فاسط عادل حاضران جمع تحسین كردند حجاج گفت
 ای جمله شما را معلوم شد كه چه مي كويد مراد و زخ
 و كافر بخواند كفتند از چه وجه گفت از اینجا كه و اما
 التاسطون فكانوا الجهم خطبا و از آن آيت كه ثم
 الذين كفروا بنهم بعد ان يستر مدح و شاء اهل صورت را از
 معنی قیاس باید كرد حق جل و علا و از علیه السلام خبر داد فرمود
 اثبات الحكمة و فصل الخطاب و حقیقت
 فصل الخطاب اگر معلوم كنى و بدانی كه آن چیست
 كنم بين الناس بالحق ولا تتبع الهوى
 مهتر عالم را علیه الصلوة و الخیر فرمود فاستقم
 امرت ولا تتبع اهواءهم تا بدانی كه متابیع هوا اصل

عادل نباشد	بیت
کسی بنده که باشد سایه حق	عهد عدل زایب نایه حق
کمال جهل رجالت و طاعت	جو عقلت افتاب از سایه نشناخت
زعین عدل اگر دم از د و ر	نمی سازند با همد ظلمت و نور
در احادیث مشهور است كه	
ت فی زمر الملک العادل ۵ عدل نوشتن و از هم	

اَنَ اَنْ قَسَمْتُ اَنْتَ كَجُودِ حَاطَمٍ طَائِيٍّ جَانِحِهِ بَيَانٌ كُودٌ شَدَّ اَسْتِ وَهَمُّ
 دَرِ حَدِيثِ اَنْتَ عَدْلُ سَاعَةِ كَفَانِ سَنَةِ عَدْلِ كَفَارَتِ كَا
 كَفَارَتِ كَفَرْتِ مَهْتَرِ عَالَمِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ فَرَمُودِ احِبُّ النَّاسِ
 اِلَى اللّٰهِ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَمَةِ اِمَامٌ عَادِلٌ نَحْسَتْ اِمَامٌ مُّيَا
 مَعْدَانِ اَنْ عَادِلٌ نَابِدٌ خَلَقَتْ شَرَفٌ كَرْدَنَدِ اِمَامِي كِه دَر شَانِ اَشَانِ
 كُنْتُمْ وَجَعَلْنَا هُمْ اُمَّةً يَهْدُونَ بِاَمْرِنَا اِنَّ هَ اَزَانِ قَوْمِ
 كِه جَعَلْنَا هُمْ اُمَّةً يَهْدُونَ اِلَى النَّارِ دَرِ زِيَارَتِ اَيْتِ فِكْرُ كُنْ
 خَلِ لَّ جَلِيلٍ رَا خَطَابًا مَدْكِه اِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ
 اِمَامًا مَّا قَالِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي
 الظَّالِمِينَ صِدْقِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ هِيَ ظِلٌّ اَزْ كُنْدِ تَبَرُّنِ
 قَالُوا اَيُّمَةُ الْكَفَرِ عَاقِلًا قَرَأَ اِمَامٌ خَوَانَدُ وَكُلُّ شَيْءٍ
 اَحْصِيَاهُ فِي مَامٍ مُّبِينٍ هَرِكِه اَوْ قَرَأَن صِفَتِ نَبِ
 اِمَامٍ بِحَقِّ نَبِ قَرَأَن صِفَتِ جِبِ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ اَقْوَمُ
 صِفَتِ رَسُولُ جِهْ بُوْدِ اِنَّكَ لَمَهْدِي اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 اَزْ عَاشَةِ صِدِّيقَه رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا بِرُسَيْدِنْدِ مَا كَانَ خُلُقِ رَسُولِ
 اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ كَانَ خُلْفَةُ الْفُتَرَارِ
 اِمَامَتِ جُمْلَه اَنْبِيَا زَا اَوَّلِيَا زَا هَمَزِ زِي وَفَتِ تَبْلِيغِ رِسَالَتِ هَنَكَامِ

وَعَفَا هَمَزِ زِي قِيَا شِ مِي كُنْ وَاَصْلُ وَفَرَعِ اَزَا مِي نِي كَرْتَا
 بَرَكَمَالِ وَنُقْصَانِ هَر طَائِفَه وَاقِفِ كَرْدِي وَازَا اِنْجَا مَعَامَلَتِ اَصْحَابِ
 نَفُوسِ زَا اَز مَذْهَبِ اَرْبَابِ قُلُوبِ بَارِ شَنَاسِي كَرَجِه اِنْ مَعِي جَنْدِ
 جَا مِي مَكْرُ شُدْ اَسْتِ اَمَادِ رُضْمَنِ هَر يَكِي فَايِدَه اَسْتِ كِه طَالِبِ تَحْقِيقِ
 بَعْدَانِ نَامِلِ بَرَانِ اِطْلَاعِ يَابِدِ مَهْتَرِ عَالَمِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّه فَرَمُودِ
 اَللّٰهُ بِنِزَالِ اللّٰغُو وَالنَّقْصِيرِ تَا اَنْ حَقِيقَتِ وَبِحَاجَزِ وَاقِفِ
 نَكْرَدِي بِكُنَه اِنْ حَدِيثِ وَاَصْلِ شُدْ مُمَكِّنِ نَبِ وَاَخْلَاقِ
 دِيكِرِ زَا هَمَزِ حُكْمِ مُقَرَّرِي اَز اَيْنِ بُوْدِ بِيَا حَقِيقَتِ عَدْلِ كِه دَر قَلَمِ اَمْدِ
 اِنْجِه دَر طَرِيقِ بَحَا ز كُنْتَه اَنْدِ شَرَحِ اَنْ طُولِ وِعَرَضِي دَارْدِ وَدَر كِبِ
 مَقْدَرِ مَازِدِ كَرَا زِ سَيَا سَرِ نَسْتِ وَازِ نَقْشِ عَدْلِ فَايِدَه اَسْتِ كِه
 هَر جِه حَقِيقَتِي اَسْتِ يَقِينِ بَدَا يِ كِه بَغِيْرَ اَز اَنْبِيَا وَاَوَّلِيَا وَاَصْلَ اَهْلِ اِسْلَامِ
 زَا دَر اَز اَدْخَلِ نَبِ وَهَر جِه بَحَا زِ نَسْتِ جُوزِ تَقَلُّوْظِ نَظَاهِرِ صُوْرَتِ
 دَارْدِ جُمْلَه دَر اَبْرَادِمِ اَنْ عَامِ وَخَاصِ وَكَافِرِ وَمُؤْمِرِ دَر اَنْ دَاخِلِ بَاشَدِ
 وَهَمَزِ زَا اَنْبَسَبِ مَرَاتِبِ اَز اَنْ مَعْنِي نَصِيحِي حَاصِلِ اَيْدِ جِه بَرَقْشِ خُودِ وَجِه
 بَر غِيْرِ خُودِ **فصل هشتم** دَر بِيَا نِ شَفَقَتِ اِنْ صِفَتِ نَبِ اَز
 لَوَا زِمِ عَدْلِ نَسْتِ كِه هَمَزِ تَوَانُوْرِ حِكْمَتِ بَدِيْدِ وَاَيْدِ وَاَبْرَدِ وَاَبْرُوحِ
 طَالِعِ شُوْدِ وَاشْرَانِ دَر نَقْشِ ظَاهِرِ كَرْدِ اَمَّا اَنْ اِلَيْنِ هَمَزِ اَخْلَاقِ كِه دَر بِيَا

آمد جمع نباشد حقیقت این صفت در وجود نیاید و اگر
جهه گفتیم که شفقت از لوازم عدل است سبب او بطرف
احسان ایشان است که بطرف عدل زیرا که آغاز جنبش
او از آنجاست که مبدء احسان است و این معنی نیز در نوع
میشود یکی شفقت کردن باشد بر نفس خود و یکی بر غیر خود
شفقت بر نفس خود است که سری نقطه جنبه را فرمودند
الله و وجهها گفت خواهی که ترا اهی تمام بهشت نیک
و نزدیک گفت بخواهم گفت بکسی چیزی مدد و از کسی چیزی
نخواه حقا که احکام جنوی و کالی درین سخن داخل است
و بیشتر اوصاف دهمه انا انا سواد می شود و شفقت بر
غیر خود با تو اعست زیرا که در صورت و معنی این خود ظاهر
گند او لش است که بوتر و ز علی انفسهم
و لو کان بهم خصاصة و هم بران نسبت که در وجود
و سخا گفتیم رحمت و ذات و شفقت نیز هر سه بهم نزدیک
و ذات حق جل جلاله برافت و رحمت موصوفست و لفظ شفقت
در آن معنی نیامده است و از جمله اخلاق انبیاء و اولیاء ابدین
صفت نسبت بیشتر باشد جو سبحانه و تعالی ایشان را در

در صدر نبوت و سیر ولایت بدین خلعت جلوه کرده است
و برای تمهید قاعده دعوت بعد از مراتب کمال ارزانی داشت
و آنجا که در وقت تبلیغ رسالت و هنگام وعظ و نصیحت از قول
و فعل ایشان معلوم شد و اگر نه از صفت واسطه گشتی است
غافل از پشه ضلالت بسجده هدایت راه نیافتی چنانکه
در حق رسول صلی الله علیه و سلم فرمودند فَمَا رَحِمَ مِنَ اللَّهِ
لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فظاً غليظاً ثلب لا تقضوا
مِنْ حَوْلِكَ وَاَعْفُ عَنْهُمْ مَهْرَ عَالٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالْعِيقَةُ
جوز خلعت و انك لعل خلوع عطف شرف گشت
و امر گشتان بیانگاه و ما ارسلناك الا رحمة للعالمين
امید از فرط شفقت و عنایت جرمی بر او است که امر
امت بر گوشه خاطرش جای گرفت و جوش جوش بر خیزد
در نصای صحن سینه آن صاحب صد زجندان غلبه کرد
که میخواست تا بر مراد قوم قدم از دایره اعتدال بیرون
نهد لعدو کدت ترکن الیهم سیافیل ناز
دینی بانک برودد لعلک باجمع نفسک الای
منین قدم عزیز خود را ثابت دار انک لا تهد

من اجبت اقلوا المشركين	مشرک از اجوز هر در خلق است
توت كز از بيش لب بر كير	آسمان و زمين طفيل تو آمد
دل زانديشه عرب بر كير	غم بوطالب و وليد مخور
سر بوجهل و بوط بر كير	اصحاب صيفه او كه اخوان صيفا

بودند هم برین شوق بعد از قیامت خلافت زانم عهد دادند اشياء علی
 الكفار رحما و ينهم بعد از ایشان در میان طائفه که
 متابعت با حسن کردند این سنت برقرار نمایند از لة علی المؤمنین
 اعین علی الکافین حقیقت شفقت این بود که بیجا
 کرده شد آنچه طریق مجاز است بعد از غلبه اهل اسلام کافر و مشرک را نیز
 نصیبی باشد از شایسته رسم و عبادت خالی نماند بود و هر آینه اینجاست
 وزیر و وزیر و تکلف جنبش کند که در سرشت نفس ازین جنبش جفاست
 مخفیست و بالایش را هر تصرف که هست درین نوعها بجا میزنند و ما
 یعقلها الا العالمون فصل فیه در بیان
 تواضع این صفتیست که از میان لطف و کرم در وجود آید و ذات
 لایزال عز شانه بهر دو توصیفست هم لطیفست و هم کرم و لطف
 و کرم او ترشح آن بحر محیطست و رحمتی و سعیت کل

اما

چون

چون از مقدر اصلی بد از الملك و صلی بودند از ایشان روح در
 پرواز و تقدر در گذار آید بعد از گذار او تصرف شیطان
 کم شد ز کید و بنسبت آن قوت غلبه هوا فتور پذیرد
 خشوع در سویدای دل نایل شود و از اثر آن در حرکات و سکنات
 مردم صفتی بدید آید که از تواضع گویند و خشوع و خضوع
 و اجبات همه عبادت است از فردنی کردن بعضی صورتی و بعضی معنوی
 اگر چه در وضع لغت اشتقاق هر یکی از لفظی دیگر است جفا
 در بیان جود گفته شده است و حقیقت این صفت چون متمکن
 گردد از چند نوع بیرون نباشد یکی تواضع باشد حق را برای حق
 و این مرتبه خاص خاص است جفا که قرآن مجید صفت ایشان کرد
 اشعیر لله و جای دیگر گفت یخروون للاذقان
 کوز و نیزین هم خشوعا دوم تواضع نیست حق برای خود
 و آن مرتبه خاص است که طاعت از امید و بیم کنند و طالب حظ
 خود باشند سپوم تواضعی باشد خلق برای حق و آن هر دو نوع که گفتیم
 برین قسم داخل باشند و این مرتبه صلحاء امتست که بهترین
 عالم علی الصلوة و الخیرة ازین قسم جرداد من تواضع لله
 نعم الله جهارم تواضعی باشد خلق را برای خود و این

مرتبۀ عامۀ خلق است و مؤمن و کافر در برید داخل باشند
اگرچه در بعضی اوقات از طریق عقل و رخصت شرع رعایت این نوع
جائز داشته اند اما اعتماد را نباید که سرمایه میل و همت
و تقدّمه شرک و نفاقست مهتر عالم ازین حال خبر داد فرمود من
تواضع لغنی لغناه ذهب ثلثی دینه هم درین معنیست
که از شیخ عالم جنید بغدادی پرسیدند قدس سره
که تواضع چیست گفت التَّكَبُّرُ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ بِاللَّهِ
شیخ این نوع را تواضع خواند هر چند نیاز بندۀ بحق بیشتر می شود
بی نیازی از غیر او زیادت می گردد شاید که این اشارت
با اهل بدایت باشد که متهمی در تواضعی که حق راست برای حق
جان مستغرقست که او را با فقیر و غنی نه تواضعست
و نه تکبر و باشد که هنوز تواضع نماید برای حق که همه
را بحق از حق بیند و داند اما در تکبر و در معاملت متهمی صورت
بندد که این صورت از جنبش نفس خیزد و جنبش نفس از قبل طبیعت
و وسوسه شیاطین در وجود آید و مکر الهی که آسب نظر
نظر است درین سهم الغیب مخفیست و لا یأمن مکر الله
الا القوم الخاسرون مکر برای حق باشد که در

صورت

صورت کبر تجلی کند و این تواضع حقیقی را خاصیتی است
که از زیادت شدن او و صاف ذمه نقصان پذیرد و عمل را بصدقت
کند تا بواسطه صِدْقِ خالص و مصفا گردد و حوصله و علاقه نمود الیه
یَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ
هم چنانکه که تا رفع کلمه طیبه عمل صالح است تواضع نیز رافع
عمل صالح است لَقَدْ تَمَنَّا حَكِيمًا اِنْ تَخَافُكَ اِنْ لَّكَ شَيْءٌ
مَطِيَّةٌ وَمَطِيَّةُ الْعَمَلِ التَّوَّاضِعُ و مبتداه تواضع از میان
علم و معرفت خاست حق سبحانه و تعالی بر عجز و اضطراب از
بندۀ ظلوم جهول مطلع بود از غایت لطف و کرم با همه عزت و
استغناء بر بیضا طرحت زود فرمود و خلعت علم و معرفت در بر
او کشید بستی بعلیم و تعریف خود شرح داد راه نمود بندۀ نیر از شعاع آن
نور بر ظلمت جهل خود واقف گشت و از بعد خود خبر یافت و عظمت
و کبریا و عزت و استغناء حق را هم تعلیم حق معلوم
کرد سر بر زمین تواضع نهاد و روی بر خاک عبودیت مالپد
کوی آن لطف و کرم است که اینجا تواضع میشود نظم
اگر خواهی که از کل باشدت بوی بینه چون برك بر خاک زمین
بداند هرگز انور بقین است که اهل معرفت را مذهب اینست

تراستی نهادن در درستی	جوش گشتی بیانی در درستی
نهان کردی ز خود بیگانه ای	جوانمادی مقام آنکه بر آید
راز پرستی در دست آمد	که سرواز سر بلندی بر آمد

سُفِيَانُ ثَوْرِي رَحِمَهُ اللهُ عَلَيْهِ جَوْنٌ بِدِيَارِ سَهْلٍ سَيْدِي وَلَقَدْ
صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لَيْدَ كَرْدَا وَمَا يَرِيدُهُمْ إِلَّا
نُفُورًا وَإِذَا ذُكِرْتُ بِكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوْ عَلَى
أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ه جَبْنٌ تَوَاضَعُ بِجَاكُ
نَهَادِي كُفِّي زَادَ لِي لَكَ حُشُوعًا مَا زَادَ عِلَّاكَ
نُفُورًا فَيَسِّرْ بِنَجْمٍ دَرَاوَصَافِ دَمِيمَةٍ جُونُ
اخلاق حمیده تا بشرح و تفصیل در فلم آوردیم بعد ازین بنوع
حقیر شانه اوصاف دیمه را بیان کنیم که مبداء و منشاء هر یک
از جاست و اصل و فرع آنرا بر مژ و اشارت باز نمایم و این قسم مستعمل خواهد
بود بر دوازده فصل فضل اول در بیان هوا و ابرار ترتیب
که علم از مبداء اخلاق حمید کهسیم هوا و ابرار مبداء اوصاف دیمه است
و همه را از مولد می شوند نخست حقیقت هوا بیاید دانست تا اصل
و فرع هر صفتی از انجا دانسته شود اگر چه اوصاف دیمه نتایج نفس الملیات
اما چون هوا بر همه محیط است و زیادت و نقصان ایشان را تعلق

بخش او است طالب تحقیق را از معرفت او جان نباشد بیاید
دانست که چون آدم صفتی را با حوائی عقد بستند ابلیس و دنیا
بهم پیوستند و همچنانک امتزاج ایشان با یکدیگر بصورت
مردم در وجود آمد از وصلت این دو معنی هوا متولد شد و در مهاد
طبیعت از جوشش اخلاط اربعه ترتیب یافت و مظهر او در میان
نفس حیوانی و نفسانی معین گشت قصه از اخلاط این دو یار
نامساعد چنین شاسته فرزند و چنین بسندید نتیجه حاصل آمد

نماذ را محمد خوان شده از حول	کرده از سرا و بد ز لاجول
از میان جان دو چهره براد	تا هوادر شرای کوز و فساد
عقل و ندیر زاد و زاجله کرد	بگردیز باز که حامله کرد
خانه دانه از زو قوی شریفیست	راستی هر جا چنین خلفیست
	در وجود انسان جمله اوصاف دیمه

که متاع دنیا از رونق و رواج از ایشانست همه از هوا آمد
اشد کوی از عالم قهر اغوای ابلیس و غرور دنیا را سبب هموست
بقوت او قاعه مکر و خداع هر دو است حکام می پذیرد زیرا که
سوم و عادات مردوده همه از ناثر جیش او است و مناهب
ادیان مختلفه را واسطه انگیز شر او طاعت معبودان

باطل زاده در صفتش کسان همه جلوه دهد و حب معصیت
و کثرت غفلت زاده در نهادش آبله از همو آسان نهید بد

عبارتی که خیر میان اوست	چگونه که هر یوسفی زاجه اوست
پران کرد او دامن نیک و بد	از و در به لاجمله اهل خرد

نفس مردم را با این هوا خسته لطیفست در غایت دقت و البلیس زانقا
از کمال جنایت که هیچ صاحب نظری زانجا بیرون از باب نهایت
بران اطمینان نیست و تفلک او در اطوار و ادوار طبیعت مدام باشد
و بر حسب الهام مجوز نفس اماره و لو آینه زاده در حرکت از آن توسط
او بحکم خاصیت طبایع و سطوت قهر الهی از ادتهای مخالف در وجود
آید و بر لوح ضمیر نقش بندد کبر بوسه شیطان و عذوبت دنیا و کدورت

غداها در عالم ظاهر منتظر شود

کوری چشم زافضیت هوا	خارش کون خار چیت هوا
دهر یاب آیهت از ویر باد	فلسفی زانده همو استاد
در جبر و قهر کشاده اوست	مذهب اعتزال زاده اوست
آنک زیزدان و اهرمز گفتند	از هوا بود کسان سخن گفتند
هم از و بقیق امیر و زبیر	هم از او کل کل غنی و فقیر
این هوا هر یکجا سرفراز د	بمعنی یا که از سکر ساز د

حاصل الامر متاعیت هوا سبب ضلالت و شقاوت جمله
بنی آدمست و قوت و غلبه او درین نوع نایب نیست که مهتد

عالم فرمود الهوا و اول له عبدی الا که تابدا فی که ستر معبودان

باطل همه نخست اوست او چنین کند بعد از آن از ادتهای مخالف
هر طایفه روی بقبله آرند و بنسبت و آیه طبع خود چیزی را برستند

کینند جنایچه و از یحیی خبر داد افرایت مرا خدای الهه
هوا که کوی که اصل هواست و معبودان در یک همه

نزع او فصل دوم در بیان عجب نخست از نتایج هوا عجبست
که در باطن البلیس متکبر بود جز نظر در بر هستی خود افتاد

خود را بخود دید و در خودی خود از خود محجوب گشت و هم در آن حجاب
اعظم آن نظر سبب طرد و لعن او شد در جمع ملا اعلی عجب دامن گشایان

در آمد و آشنین کبر برافشاند و عبرتده اناخبر منه و قاحت
آغاز کرد پس حکم آن کل انا بترشح بما فیها از آن خیمه مایه که در

باطن نایاک خود نهان می داشت کرده در نور صورت بست گفت مخلقتی
نا و خلفه مرطین یعنی دعوی مرا حجت

اینست طرفه حالی که عذرش بر آن گناه بود که بر دعوی
نفس منه کرده بودی که در حال تاز بانه فاجر

منها فانك حليم نكسته زير كه در لفظ خلفت من
 نار و خلفنه من طير اظهار عجبست با طعن و تضرع
 بعد از آنچه آن خدای نظر حق الهی یافت آنچه یافت و در حق
 آدم و ذریه او گردد آنچه گردان صفت از سرشت ملوث و بنسبتی
 که گفتیم در سرشت ایشان اثر نادر غیر امارت که خود را احباب
 خود ساخت و آن خودی غشی و بصرا و شد نادر خود بعد خود حق را
 ندید آن خود حجابی گرفت بعد از حجاب خود را عظمی نهاد
 و جنانچه آن حال فرعون خبر دادند فخر فنادی فکال
 انار بکم الاعلی از در آدم الی یومنا هذاجبانا هر
 قوم را و کرد ز کسان هر عهدی را همین صفت بود بعضی

ظاهر کردند و بعضی مخفی داشتند

تا باشد از نمد کلاهت	در ظلمت خود که است زاهت
آماش تو جز بیان تهر نیست	مغرور مشو که فریبی
ای ما و من تو دشمن تو	یکسپر نسجد این من و تو

و این صفت از هر طایفه نوعی سر بر زنند و از انبست و شهادت
 توان دانست زیر که در هر مذهبی معاملت نیست که آنه احوال
 مردم است و هر آنه جز در آن آینه نظر خواهند کرد البته خود را

خواهد دید و خاص و عام را از انبست باشد اما بقدر نظر لطیف و قهر
 زیادت و نقصان او معین گردد و جز از انبست معاملت هر طایفه
 مخالف حال یکدیگر است تفاوت در اصل و فرع آن صفت ظاهر
 می شود مثلا آن قوم که در آینه حشمت و سلطنت بینند
 عجب ایشان از نوعی باشد باز طایفه که در علم و عقل بینند
 از نوعی و هر چنین زهد و طاعت و قبول خلق و کثرت مال
 و تمتع دنیا و قوت و شوکت و هنر و حسن جمال و اصل
 و نسب هر یکی علی حد آنه است که اهل آن در آن نظر رکستند این
 صفت در وجود آید بعضی را که سابقه عنایت از روی آینه محو
 گشته و بعضی را که توفیق رفیق نیاید و سعادت مشاعرت تمام آید
 آن صفت هر لحظه زیادت شود بر مثال رنگاری که روی
 آینه را تمام فرو بپوشد و هر روز غدا و بقول و فعل خود در آن
 دایره که نور او است زیادت گردد تا بحدی که آن کدورت
 از هر صلب حادث شود و خشم و طمع همه از انجا قوت گیرند

آن جماعت که خواستار بینند	آن رخ از عقل و غافل از دینند
لبس و زینت جمله آدم روی	لیکن ابلهش طبع و حیوان خوی
قبله ساخته ز سایه خویش	

کرده آن سیم قلب مایه خویش	باد بود ه خاکساری جسد
آب خود برده نابکاری جسد	همه مرد و مرد پویش ز غیور
بیت خود گشته آن کمال جور	این جمله اوصاف همه هیچ

کدام زادر فاسد کردن مزاج نفس آن مایه اثر نیست که عجب
 را از برای که تصرف شیطان و استیلاء هوا بر مردم بمده او فوت
 میگیرد بعد از آن جمله اوصاف دیگر جنبش میکند
 غافل از این نوع سخن ترا یقین است که هرگز نماید و بظن فاسد خود
 بر مسائل قیاسی فهم گنی ندانسته که اسلام را مرتبه اول
 کلمه شهادتست و مقصود از کلمه شهادت نفی غیر است
 و اثبات حق نابواسطه آن نفی و اثبات در دایره اهل اسلام داخل
 میگردد و خاصیت عجب آنست که هر جا قرار یافت انکس در جمیع
 احوال از اثبات خود فارغ نگشت گوئی صفت عجب ضد کلمه توحید است
 تخریک شنائی است

من نمودم ترا طریق نجات	گرفته بینی سر تو در سستیات
------------------------	----------------------------

فصل سیوم در بیان کبر حقیقت کبر از نتایج اش
 و تخصیص و بنفس البش ز یاد از عجبست و اول صفتی که از نیست
 اوصاد رکشت کبر بود جناحه خبر دادند ابی واست

و عجب و کبر همیشه لازم و ملزوم یکدیگر باشند و کبر
 از مدد عجب کمال کبر هیچنانک عجب از هوا و هر جا عجب
 نباشد کبر در وجود نیاید زیرا که معنی عجب جنانک گفته شده است
 نظر کردنت از خود بخود بطریق استعظام و معنی کبر طلب فوقیت است
 بر غیر خود و هراته نا شخصی خود زادر باطن استحقاق فوقیت بینند
 بظاهر دیگر فوقیت بخود و هیچ صفت زد دیگر از کبر نیست
 از روی ظاهر جناحه عجب از روی باطن زیرا که کبر پوشیدنت
 حقیقت و کبر پیدا کردن خود نا کسی جز زاینوسید اظهار کبر
 خود نتواند کرد از آن گشتند ابی واست که
 اکافین کوی عجب در باطن بود و کفر صریح بود
 بعد ازین بدانکه در سرشت آدمی حقیقت اش موجود است
 و کبر از نتایج آنست و بر توی بر حقیقت نفس مدام شعله
 میزند نابه پینی که آن یکی را سر پینی بر باد میشود که در خور من
 جلیست دیگر می زاین کردن اماش میگرد که بر تر از من کیست
 یکی ریش مرصع که این طریق احتشامست یکی را کرم ملع که این نوع احتشامست
 توان داد خود مرده جو چرخ

از این سینه روی و گنده دماغ	جه پنداری از سر بر ک کشتی
-----------------------------	---------------------------

سَمَانُ تَوَدَّ رَجُلًا يَكُونُ زَيْنِي	رَأَى كَبِيرًا نَادَى فِي مَطْلَقِ اسْت
أَزَانُ سَرِيذَنْ كَسْتُ خَرَكَا جَمُوقِ اسْت	وَأَزْجِيْدَ عَاقِلًا زَانِ سَبِيه

وَنَهْدِي يَفْرَمَا يَدُ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ قَتْلُ
الْإِنْسَانِ مَا أَكْثَرُ مِنْ أَيْ شَيْءٍ خَلَقَتْهُ
يعني هر کس که مرده از شدن یادست دانده این
اساس بنیادست مهتر عالم علیه الصلوة و التحية سفير ناب
مجتبر الجبار و زلتك برون يوم القيمة
في صورة الذر يطأهم الناس هو انهم على الله
حقیقت این معنی از حدیث ربانی معلوم میشود العظيمة
ازاری و الکبریا و ردای من ناز عنی فهما
وصمنه نعوذ بالله من نفخة الکبر آورده اند
که شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس الله روحه جوز نبش آورد رآمد
معرفان گفتند شیخ رالقب چیست تابان تعریف دهیم
فرمود که بگوید هیچ کس بن هیچ کس آمده است

جَهْ كَوَيْمٍ مِنْ كَيْمٍ أَيْ كَمَارًا كَمَ	سَرِي بَرَادٍ وَ سَرْمَا يَهْ يَكِي دَمَ
خُسْتَنْتْ آبُ وَ خَا كَسْتْ خَرْتْ بَادُ	بِيْدِشْ اِي كَدَا يَسْتْ بِنَا
تَوِيْ اَحْوَلْ بَحْشَمْ خَوْدْ شُدِيْ جِيْزْ	كَدَرْدْ خَوْدْ هَنْدِيْ بُوْدْ جِيْزْ

جوانمردا هیچ نفس از نفوس حیة آدم از حقیقت کبر خلاص
نیست زیرا که در حقیقت نبیت او قاعده همه سرشته است
از هر طائفه بنوعی سر برزند چنانچه در بیان عجب گفته اند
بحکم آنکه این صفت به ابلیس مخصوص است و لازم ذات اوست اگر چه
در نهاد هر کس سرایت کند اما بعضی باشند که در ایشان اثر نکند
که ابلیس را بحکم آن عبادی لیس لک علی سطر
بر سیاط عزت ایشان گذشت ایشان کیادت آنان که
توقع الاعبادك منهم المخلصین از جمیع ذریه
آدم مستثنی شده اند در باطن این جماعت اگر صفت کبر نیست
خلقت و خاصیت طینت جنبش کند اما ابلیس را بحال
تصرف نباشد زیرا که هر رخنه را که دشمن را از آن
طریق میگذشت بریاضت و مجاهده و تبدل اخلای مسدود شده
و تلفظ عنایت و مدد مرشد کمینگاه او معلوم گشته
اگر صفت ظاهر گردد از دو نوع خارج نیست یکی آنکه ناکاه
نفس بجای خاصیت خود در حرکت آید دفع از بقوت روحا
بود چنانکه بیشتر گفتیم دوم عکس برای حق باشد
که بر روح طالع شود و اثر آن بنفوس رسد خود را از ماسوی

سُنَّهْ يَابِدْ كِبْرِيَايِ دَرْ بَابِ كِبْرِيَا مَرْ شَدَنْ
 كِرْدْ جُنَاحْ بِرُفْعِ بَارَكْ مَهْرِ عَالَمْ صَلَّاهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 رَفَقَتْ كَهْ نَاسِيْدْ وَلَدِ آدَمْ وَلَا خَرُ اَكْرَارْ
 كِبْرِيَايِ وَلَا خَرُ نَكْفِي سِيَكْ اَزْ شَاخْ طَرِيْقَتْ
 دَرْ غَلَبَاتِ اَحْوَالِ كُفْهْ اَسْتِ مِنْ تَحْتِ خَضْرَاءِ السَّمَاءِ
 مَثَلِ اِنْ نِيْزْ هِمَانْ جُنْدِشْ اَسْتِ اَمَّا اَنْ اَزْ مَقَامِ بُنُوْتِ بُودْ وَاِنْ
 اَزْ مَقَامِ وَلَايَتْ وَاَزْ مَعْنِي كَهْ بِيَا كِرْدْ رَدَهْ شُدْ
 صَلَواتِ اُمّتِ رَا كِهْ مَرَاتِبِ اَهْلِ اِيْمَانِ دَرْ بَنَسَبِ مُعَامَلَتْ
 نِيْزْ نَصِيْبِي بَاشَدْ جُنَاحْ وَاَزْ حَيِّدْ خَيْرِي دَهْدْ اِيْنَهْ
 لَيْسْ لَهْ سُلْطَانِ عَلِي الدِّيْنِ اَمْنُو حِكَايَتْ
 دَرْ كِنَاوِي نِيْدَمْ كِهْ يَكِي اَزْ عِلْمَا اَزْ دِيكْ مَامُو خَلْفَهْ
 اَمْدْ كُفْتِ السَّلَامْ عَلَيْكَ يَا عِبْدَ اللهِ مَامُو زَاخُوْتِ
 مُلْكِ وَحُشْمِتِ خِلَافَتْ رُجْحَهْ دَاشْتِ بِيْمُوْدَنَ اَوْرَاجُوْسْ
 كِرْدَنْدْ تَعْبَادِ زَجْدِ رُوْطَلَبْ كِرْدْ نَاعُوْتُو كِهْ
 حَاضِرِ اَمْدْ مَامُو كُفْتِ اَرْدَتْ اَنْ تَعْرِفْ نَفْسَكْ
 بَدَلِ لَيْتْ يِعْنِ خَوَاسْتَمْ نَاخُوْدْ رَايْشَانِي وَاَزْ

حَيْدْ خُوْدْ بَحَاوِرْ دَكْنِي جِهْ وَاَدَبِي بُودْ كِهْ مَرَاكُفْتِي
 يَا عِبْدَ اللهِ جَرَامِيْلُو مِنْ خِطَابِ نَكْرِي اِيْنْ هَمَهْ اَشْرْ
 كِبْرِيَايِ كِهْ اَنْ بَاطِنِ مَامُوْنِ سَرْمِي زِدْ اَنْ بَرْزَكْ
 كُفْتِ سُبْحَانَ اللهِ لَنْ يَسْتَكْفِ الْمَسِيْحُ
 اَنْ يَكُوْنْ عِبْدَ اللهِ وَلَا الْمَلَا ئِكَةُ الْمُتَوَكِّلِيْنَ
 اَفَاَنْتِ اَفْضَلُ مِنْهُمْ فَيَكْرُ الْمَاسُوْنِ
 مَعْنِي جِيَانِ بَاشَدْ كِهْ مَسِيْحُ وَمَلَا ئِكَةُ مَعْنِي
 نَكْ نَدَاشْتَنْدْ اَزْ اَنْكْ نِيْدَهْ خُدَايِ بَاشَدَنْدْ فَاَصْلَحْ اَمْدِي اَزْ اِيْشَانْ
 مَامُوْنِ بَكْرِيَتْ وَاَوَّلِيَكْ دَاشْتِ عَزِيْزْ مِنْ هَمِيْزْ طَرِيْقِ
 اَزْ نِهَادْ هَرْ جِيَايِ وَنُفْعِي وَنُحْشِي اِنْ صِفَتْ سَرْمِي زِدْ نَابُوْدْ
 هَمِيْزْ جِيَانِ بُودْ وَمْ جِيَانِ نِيْزْ خَوَاجِدْ بُودْ بَعْضِي رَاوِي اِيْمَانِ مَدْدْ كِرْدْ
 نَاوُزْدْ بَدَلْ اَنْ مَشْغُوْلْ شَوْدَنْدْ بِنَسَبِ مَرَاتِبِ خُوْدْ دَرْ بَعْضِي اَسِيْبِ
 خِيْدْ لَافْ جُوْشْ زِيَادَتْ شُوْدْ حَاصِلِ الْاَمْرِ سَبِيْبِ اِنْ جُوْشَهَا
 حِطَامِ دِيْنِ اَسْتِ بَقْدَرْ كَثْرَتْ وَفَلَتْ اَنْ زِيَادَتْ وَنَقْصَانِ

بَدِيدِ اِيْدْ	بَدِيْبْ
سَرْمَايَهْ كِبْرِيَايِ بُودْ	هَرْ خِيْرِي سَرْمِي كِهْ دَرْ سَرْمِيْنِ بُودْ
مَرُوْدْ كِهْ قَصْدِ آسْمَانِ كِرْدْ	

از روی توانگری جان کرد
 هرگز نشدی جان هوای
 کردن ز سرفساد بر نافت
 هرگز انا ز بکم ز کفنی
 این جمله فضولیان بله و ز
 از قوت سیم و ز جاستند
 جو نقطه فرد بشر و کم فی
 از حال خودت جو نیست معلوم
 تا جند نه ترجیح سازی
 بچند در انتظار یک کوز
 ای کده نعل همیت بر نیست
 گر کبر کی تو جای آن هست
 فصل چهارم

در بیان حسد این صفت نیز از تاثیر عجیب است اما بعد از کبر
 در وجود آید و هم از آن جوشهاست که در سرشت ابلهست محرم
 بود بعد از آنکه اسنکبار صریح سراز کر پنا طعنان بر آورد
 و ردای کفر بر دوشاف کند و در مقام استبداد آید
 از خلقت طیباً زبان طعنه زان کرد هذا الذی

کرمت علی از غایت استعظام خود آدم صفت تاصلوات
 الله و سلامه علیه بلفظ استحقاق تشبیح زد گرفت بعد از آن هم
 بدان نوع که در بیان کبر و عجب شنیدی اثری بنفس آدم و اصل
 شد و از طینت هر یک بقدر نسبت روشا و اصل و فرع او سر بر زد
 قایل بود جنانچه تاثیر مضرت و عیان کدورت این صفت در
 حرکات و سکنات مردم ظاهر و باطناً نا بحدی نشید که
 مهتر عالم علیه الصلوة والسلام فرمود الحسد لیا کل
 لسنات کما ناکل النار الحطفا فلا در حقیقت حال
 حسد شرری است از شعلهای آتش که اصل ابلهست لاجرم
 خاصیت اصل خود گرفت و اندک او در بسیار مؤثر آمد این صفت
 هر کجا جنبش کند کما هیبت آن افعال در قاعه طبعیت راسخ
 شود تا اختیار و ارادت از راجع هل انکار کند و اصل او از
 دناوت همیت و خست طبعیت در وجود آید که نتایج
 جهل انداز اینجاست که اطهار این صفت بر قلت فطنت و نقصان
 عقل دلایل واضح است نه بینی که چشود همه عمر خود را از راحت

غیر در مشقت دارد بیت
 که بهر چه دارد وجود آن یک
 درین غصه جاز می کند مرد
 کند با خدا هر زمان قال و قیل

که از شاخ کاو و که از کوشیل همه عمر باشد دل دردمند
 که کرد جزا داد استر بلند بگویم همه عمر این خزان
 بخت از یکته دیکران این نوع هزار بار شربت رهند
 الود عصه و غم تجرع کند و هر یک یکی ای نسیط بر دزد کیزد
 او دست تیمار و حسرت برزند و این صفت نیز از هر طایفه بشکلی
 سر برزند و هر نوع که باشد نابسندید آید و از طر تو عقل
 دور دور است نه که خود بخادله است با حق و مذ هیست بقا
 قبح حکایت شنیده ام که یکی از آنها که خود را با اهل
 علم نشسته کند با محققان غلبه چند بعضی در ضمیر داشت
 و نوع مناقشه خلوت را بر انداء او اغوا می کرد روزی مگر هر دو را
 اتفاق ملاقات بود در رویش گفت مدام کرد و حیثی بردا من
 احوال تو نشسته می بینم معلوم نیست که از کجا خاشنه و نیز در
 هر طریق که تو افدام نمایی من نیز قد می چند موافقت کنم
 و هر چه از مرد در وجود آید بصورت و معنی توان از محض زبانی
 مخالفت تراجم و بیان بی علاج این نوع مباشرت از دایره عقل
 خارج است داشتند دنیا پرست گفت آن خود چه تواند که شراد
 دهد و من خود در آن عاجز ایم درویش گفت نخست آنک

من بتواضع در صف نعال شوم و پای افکار جمع بر سرود و ش
 خود کیرم و بصد هزار بزرگ عمده کار خود سازم و بصد
 و صفا بدان میاهات کنم و ترا اگر جهابا بصد ریزم از در وقت
 دارند دانی که تحمل آن نفس ترا از تکلیفات مالا یطاول نماید دانستند
 گفت این همه سهلست مرا با تو تقاری که هست از آن سبب است
 که من بردارم را و ملوک بر غبت تمام می روم و بسیاری باشد
 که بار نمی یابم و ایشان بصد و نیاز برد تو می آیند نمی دانم که
 در نیز چه حکمت درویش گفت تا انروز بدارم که ترا خصوصیت
 با منست بعد از این یقین که خاصمه و بخادله با حق داری ای غافل آنک
 ترا بردار ایشان می برد ایشان را برد می از دجوان گرد نظم

از آن رویت اندر حجاب نیست	که ریش بدست می و تو نیست
که رسم صورت همه در روی	چند کی گذارد که حق شوی

ضلع نحر در بیان بعض این صفت نیست که از میان
 نخل و حسد متولد میشود و همان لوازم نفس امارت است و حقیقت
 او آنست که بعد از آنک با دیگر می مستعد آن گشت که اظهار حسد
 کند و در اهانت و بغض او کم مناقشت بر میان بندد در عقیبت
 آن هر آنکه بغض و عداوتی از محض در رویای حاسد جای گیرد

جَنَاحَهُ از حال ابلش خبر دادند بعد از حندی که ظاهر
 کرده بود و آن لفظ بر زبان او آمد که از اینک همد
 الذی کرمت علی در خواست کرد گفت لیر آخر من الی
 یوم القيمة لا یجوز در سیه و جای دیگر فرمود
 لا یقین لهم فی الارض ولا غویم و اجمعین
 این جمله آیتها از حقیقت بعضی اخبار می دهند جز سوال او را
 از حضرت بقایس قهر جواب آمد جَنَاحَهُ و از حید خبر داد
 قال اذهب فمر تبک منهم فان جهنم جزاوه
 جناء موفور ر | یعنی بر و بد آنجه اختیار کرده
 نخست سران آدم صفر گرفت ناپایش از بهشت بیرون نهاد دست
 از و داشت بعد از و روی مفر زدن او و ده همه را با انواع و سوسه
 در خشا و منکر انداخت بیست

آنجه شیطان بغض با همه کرد	والله ارحم کرک در زمه کرد
غافلا ندانسته که اشارت القینا بینهم العدا والبغضاء الی یوم القيمة همان جوهر باطن او است که از آسب قهر حکم امتزاج طبایع در نفوس دین آدم سرایت کرده است و خواهد کرد مکر طائفه خلصان که با سنیتهای منقطع از این دایره	

مفضل اند

مفصل اند جهد کز ناپا این قوم مضل باشی واکر بنوع
 بالله مردک ظلمت و کدورت آن جوهر در اصل و فرع تو ناپاید
 خود ظاهر کند و از میراث ابلش نصیب کامل شود همد و از تو باو
 سیرایت کند و از صفت نامادام که در باطن مردم باشد
 مخفی از بعضی گویند جوهر ظاهر کرد غضب شود و مردم و در صورت
 و معنی نضیف یکدیگر اند اما بعضی نتیجه حسد است و غضب
 نتیجه بغض باز ضرب و شتم و طعن و امثال آن نتیجه غضب و کینه
 باشد که به سابقه بغض از روی ظاهر خلاف طبع مردم چیزی عادت
 شود و اخلاط را در جوهرش از دجانیج اثر از در جوارح و اعضا ظاهر
 کرد و اگر چه از این غضب گویند اما از طریق فرع باشد نه از حقیقت

اصول	نظم	در دل جوهر طرک کند سبکینه
آنجا که حسد بوده کینه	مردم جوهری شدن از وقاری	در دل جوهر طرک کند سبکینه
سر بر زدن از میان بقاری	این جمله عبار خال و آسب	مردم جوهری شدن از وقاری
جان و دل از پخلیست پاکست	ابلیس جوهریست فت ندارد	این جمله عبار خال و آسب
تا کام جز این صفت ندارد	مفضل ششم در بیان	ابلیس جوهریست فت ندارد

حرص و شهوت بدان الهما که چون آدم و ذریه او در طرد
 و لغز ابلش سبب شدند بعد از آن جوارق و بواسطه اشار مقتدر

گشت که از سر جستگی خاست که خسته و اشمر د
 بکارت و بغض و بشارت که مرسته از میان ملاء علی روی برش
 مع لاهاد گفت رب انظر فی الیوم یعنون جوز بشارت مهلت
 بیافت گفت بعزک لا عویم اجمعین الی چون بر سیاط
 امر خود بیاده را از محل دادی که فرزیند مرا بر هم زدند
 مرا نیز مهلتی ده ناصف او را بشه رخ با نیال کم خطاب عزت در
 رسید که تعبیه ضلالت راست کن روح بدی از و دوا سبه بر
 فرو شو و از منصوبهای قهر و خذلان مالک بنمای جانچه در قرات
 بچد خبر دادند و اسفند ز من استطعت منهم
 بصونک واجلب علیهم بحیک و رحلت و شار
 ذوالاموال و الاولاد و عددهم و مایعدهم و السه
 الاعرور اه تخت از حرکت ناموزون
 او از بود که در رخت گندم را در صورت شجره خلد بحیال
 بازی علی ساخت تا آدم صفر که مرغ آزاد بود بحر و شره دانه خوار
 و سوسنه او شد و از سعی آن خرمن سوخته میل خوشه کرد چون آن
 موی که نامزد بیت الحزن دنیا کشته متاع غرور را در نظر فرزند نات
 او جلوه داد ز کرم حلاوت و ذوق لذات و شهوات را در مذاق هر یک

طبعی بد آمد از ناشر و سوسنه او خرمنی و شهوتی در نفس خود
 مشاهده کرد و جوز ازادت و اختیار و قدرت بود و هوامد میبکرم
 هر یکی بر شمی و عبادت و مست لاک کشند و در آن نوع از وصف را
 هر لحظه قوت زیادت می گشت و از نهاد هر نفسی لشکر علی سر بر می زد
 پس نسبت روشهای مختلف ظاهر می شد و بیشتر عمارت های دنیا
 بواسطه این در وصف بود و با شد و در نفوس جمله ذرایا آدم خرمن
 و شهوت را جند داشت هم بد نسبت که در پیان کبر
 گفته ام و اصل و فرع ایشان از روی حقیقت و مجاز معلوم گردد
 و یقین بدان که این صفتهای مذمومه که در پیان آید
 از غلبه هوا و تصرف ابلیس و حجت دنیا و متابعت نفس است که در
 طریق مجاز ذمیه می شود اگر چه همه در حقیقت بنوع حمیده اند
 در باطن مردم هر یکی را اثر نیست و آن اثر در سلوک صراط مستقیم
 بقایه مخصوص است که فاعله اصل را از اسب حکام بینی که
 حق سبحانه و تعالی مهتر عالم را علیه الصلوة و الخیر و حریر خواند
 فرمود عزین علیه ما عینم عزین و در حق مشرکان و منافقان
 فرمود و انهم اخر من الناس و انهم اخر من الناس
 که همان خرمن است که از نفس شریف و عنصر لطیف رسول سر بر زد

جه پنداری

وَبَدَأَ وَمَنْشَاءَ هَرْدُ وَيَكُنْتُ كَلَا وَجَاشَا أَمْدُ بِرَبِّهِ
 أَوَّلُ دَرِ احْدِيثِ شَهْوَرَتِ كِهَ اَلْجَرَسُ شَرُّ دَرِ جَرَسِ
 كُوتِي حِرْمَانِ اَوَازِ مَالِ نِيَاست بَلَكِهَ اَزْ لَذَتْهَا وَنَعْمَتِهَا
 اَخِرْتِست زِيَرَكِهَ حِرْصِ اَوْدَرِ جَمْعِ كَرْدَنْتِ نَهْ دَرِ تَقْرِقِهَ وَهَرَكِهَ
 مَالِ خُودِ رَا نَقْرِقِهَ نَكَنْدُ وُصُولِ اَوِ هَيْچِ لَذَتْ جُلَاخِهَ اَزَادَتْ
 طَبْعِ اَوْسْتِ مُمَكِّنْ كَرْدِ دَوَازِ بَحِيْدِ اَزِ مَعْنِي خَيْرِ دَا دَلَنْ
 سَالِمِ اَلْبَرِّ مَعْنِي مَقْصُودِ اِيْمَانِ شَرِيْفِ وَصِفَتْ حِرْصِ اَنْتِ كِهَ
 بِمِثْوَنِ اَلْمَالِ بَعِيْاجِمَا وَجَمْعِ مَالِ اَعْدَدِهَ پَسِ يَقْنَسُ
 كِهَ مَرْدُمِ حِرْصِ اَزْ لَذَتْ وَنَعْمَتِ اَخِرْتِ مَحْرُومِ اَنْدُ وِدَرِ بَرَزْخِ حَيْرَتِ
 وَحَسْرَتِ مُتَرَدِّدِ

دَرْدِ هِي بُودِ خِرْمِ جِشْمِ شَكِي	كِرْدِيْدِيْ زَكَا اِهْلِيْشِ يَكِي
حِرْصِ اَزْ مَرْدِهَ رِيَكِ جَنْدَانِ بُودِ	كَزْهُوَ الْقَمَّةِ رَاهِمِيْ بُودِ
خُورْدِهَ بُودِ اَوِ بُرْزَمَامِ وُشُورِ	لَقَمَهَ چَرِبِ وُديْنِ نَعْرَ وُشُورِ
دِهَ دِيَكِرِ بُرْدَارِ دَرِهَ بُوْدِ	كِهَ سَكِ اَزْ نَازِ هَرْدِ وُفَرِيْدِهَ بُودِ
نَاظِرِ نَعْرَ مَكْرِ شَنِيدِ	شُدْ دَوَاژِ جُونِ سِيَارِ رَا هِ رَسِيْدِ
بَا اَزْ بُرْدِهَ بِلُوْرِ سِيْدِ اَوَاژِ	نَكِ دِلِ شُدْ سَكِ زَغَايِيْتِ اَزْ
كُفْتِ بَاخُودِ كِهَ اِيْزِ هَمَاژِ سُوْدِ	بِوْشَكِ اَمْرُوْرِ هَرْدِ وُجَا سُوْرِ شُودِ

هَرِ طَرَفِ كُوْچَرِ حِرْصِ بُوِيَانِ شُدْ	اَزْ بَسَرِ نَعْمِ بُودِ حِرْصِ اَزْ شُدْ
حَا صِلِ اَزْ هَيْچِ سُوِيِ رَا هِ بُرْدِ	سَاعَتِيْ بَشَرِ وُپَسِ دُوِيْدِ وُ مَبْرَدِ
مَرْدُمِ اَزْ حِرْصِ هَمِ جُنْزِ مِيْرَدِ	سَكِ بُودِ اَنَكِ پِيْدِ بُنْدِيْرِ دِ

حَقِيْقَتِ حِرْصِ اَزْ ثَبَاتِ نَفْسِ حَا صِلِ اِيْدِ جَوَاوِدِ رَا صِلِ مَحْرُوكِ اَفْرِيْنِ
 شُدْ اَسْتِ وَحَرَكَتِ اَوْ مِيْلِ اَوْسْتِ پَسِ اَنْ مِيْلِ حِرْصِ اَمْدِ وَاَنْ
 طَرَفِ شَهْوَتِ كَشْتِ وِدَرِ هَيْچِ حَالِ نِيْ شَهْوَتِ بَنَاشْدِ اَمَّا شَايْدِ
 كِهَ شَهْوَتِ بِحِرْصِ قُوَانْدِ بُودِ چِكِيْمِيْ رَا كُشْدِ
 كُفْتِ شَهْوَتِ اِيْزِ دِيَكِرِيْ رَا كُشْدِ
 كُفْتِ اَنْ اَشْتِيْ وَاِنْ نَوْعِ رَا نَسِبِ بَخَاصِ بِيْشِ بَاشْدِ
 كِهَ بَعَامِ وَهَرِ جَنْدِ حِرْصِ نِيْ شَهْوَتِ بَاشْدِ مِيَا نِ اَشَارِ
 بَحْكَمِ حَا صِيْتِ نَوْعِ صِدِّيْ هَسْتِ جَانَكِ كِهَ اَزْ حِرْصِ بُخْلِ دَرِ جُودِ
 اِيْدِ وَاَنْ شَهْوَتِ حِرْصِ مَوَلِدِ شُودِ فَضْلِ دَرِ بِيَا نِ
 بُخْلِ حَقِيْقَتِ بُخْلِ اَزْ مَحَبَّتِ دُنْيَا وَجُشْرِ هَوَا مَتَوَلِدِ شُودِ وَنَمِيْشْتِ هِ
 بُخْلِ وَحِرْصِ مُلَا زِمِ يَكْدِيَكِرِ بَاشْدِ بَخْلَا فِ حِرْصِ وَشَهْوَتِ
 زَقُوْتِ غَلْبَهَ حِرْصِ نَمِدْ دُ بَخْلِ اَشْدِ كُوتِي بُخْلِ خَرِيْنَهَ دَارِ حِرْصِ
 وَاِنْ صِفَتِ اَنْ مِزَاجِ خَاكِيْتِ كِهَ دَرِ نَفْسِ حَيَوَانِ سَرِ شَنَهَ شُدْ اَسْتِ
 وَاَبْوَا سَطَهَ مَحَبَّتِ دُنْيَا وُ سَاوِشِ شَيْطَانِ ظَاهِرِ مِيَكِرْدِ دُوْدَرِ

نهاد هر چه صفت بخل متمکن گشت و بر او صاف
 دیگر غالب آمد غبار شک و شبهت از قاعه جلیت
 او متصاعد شود و بقدر ظلمت و کثافت آن ایمان از آینه
 دل محو شد ز کبر و از آنجا که اندک خیل هرگز خدا هرگز
 بخدا نرسد یعنی انکس که تا از اندشت ندهد پای برسد

جان جگوت به شد

سرافراز نیست از باد خجیلی بخیلان روز و شب افسرده با	جواما سپست برگرد ز سبیلی جو نیزی کس بکون افسرده با
بخیلی بجو و لجنیست کوی یقین میدان که هست این مرد	همه محال و آنکه زرد روی جو شک در آخری خفته همه سال

شک نیست که بخیل خزینه دار حرص است و اغلب است که حرص
 بواسطه بخل از واسطه دیمه میگردد و جمله اوصاف هم خجیل
 بنسبت دیگر دیمه میگردد و در این مرز چون در اصل افرینش حقیقت
 نفس را متحرک آفرید اند و مدام الهام بخور و نفوی بر او وارد است
 نقل او در احوال و افعال کلی و جزوی ظاهر است ازین سبب طریق
 حقیقت و مجاز و خیر و شر و دانستن زیادت و نقصان او بر خلوت
 مشبه میشود مگر علماء را شیخ که نور بصیرت ایشان نشین

ملک و ملکوت است و از آنجا برحقان و دقا تو اشیا اطلاع می یابند
 و چون مبداء بخل انظمت شک و شبهه است هر چند محبت دنیا و متابعت
 زیادت میگردد بقدر آن صفت بخل قوت میگیرد در کلام
 مجید ازین حال خبر دادند و انتم قلمه و خز این رحمت
 و از الا متکم خشیه الانقار

تا بدانی که سر مایه بخل از شک و شبهه است و شک و شبهه
 از محبت دنیا خیزد و محبت دنیا از متابعت هوا و انفلک معرفت
 در وجود آید و فلت معرفت از جهل حیل متولد شود که از
 قهر لعلیست ذلک نقد بر العزیز العظیم لا یسل عما یعمل

در باغ طبعیت و جوی نیست گم تا محال نهد بر دم قلب تو مهر	مقلوب گم تراه ای مایه غم حقا که نگردی بجهان فلبم
--	---

فصل هشتم در بیان
 اسراف و این صفت نیست که از غفلت و جهل نفس اماره بدیداید و بخت
 از باطن ابلیس سر برزد که در آن سوال و جواب از خدا عندال تجا و نمود
 بعد از آن بقدر تقابل طبعی و نفسانی در سرشت دیو مردم که اخوان
 شیاطین اند سرایت گردد و در جمیع حرکات و سکات و اقوال و افعال
 نشان اثر کند

جواز حد در کدش شرطن	اگر چه طاعت آمد جز کینه
با سراف اند که کفنازش بلند است	اگر چه در فساد ناپسند است

حق بیچینه و تقالی ذریه آدم را خطاب کرد و از پر صفت منع فرمود
 کَلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا یعنی آنان طائفه مباشید
 که یا کَلُوا کَمَا نَأْكُلُ الْأَنْعَامُ مَهْتَرًا عَالَمًا عَلَيْهِ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ هم در شانین کُرُو امترا مد که در
 یا کَلُوا وَتَمْنَعُوا

ای شیرد پونفر از ای حیمق	لغتمه جندان کن که ناکه نظریه
بهر کدام رخت آدم شد تلف	تو همه میده خوری ای ناخلف
جبهه بشمیز نیست از بند کشت	اطلس و کتان همه خرگنده

کاینست شپنه ام که توانگری مال بسیار برد و شیان
 نفقه کرد و در آن نوع مبالغت نمود بزرگی گفتش لا حرج
 فی السرف او کف لا شرف فی الحی
 اگر چه این لفظ معنی میدهد اما در اصل صحیح نیست زیرا که بنده
 حاضر را بدین نوع صفت کرده اند و الذین اذا انفقوا
 یسرفوا و لم یقیروا پس بهتر شد که در خیر اسراف
 شرط نیست و جمله انبیاء علیهم السلام بدین طریق رفتند و سلوک

ایشان

ایشان برین منبج ثبات یافت مهتر عالم علی الصلوة و الخیر
 که نقطه نبوت و مرکز نبوت بود از این منبج کشته
 لا تجعل یدک مغلوله الی عنقک ولا تبسطها
 تا فاعل مذهب او میان مجمل و اسراف استقامت یافت بنابرین
 مقدمه عافلان عالم را و احسب که در جمیع احوال بر جاده اعتدال
 رانج و مستقیم باشند و من کل الوجوه از بند پر و اسراف در حقیقت
 و مجاز داخلست و توقیع آنکه لا یحب المسین صوری و معنی را
 مستعمل و اگر نه این صفت داد را مورد کلی و جزوی اثری بودی
 صدر ایوان رسالت و بدر آسمان جلالت سبب معاد را که سید
 انصار بود جوز بدید که در آید ست یک عضو از یاد تازینه
 باز نیست نکستی اشرف بعد از از سعید پُر شد که یار سواد
 ایضاً شرف بهره بود که نعم و لو کنت علی
 این همه دلپست بر ترک اسراف در جمیع امور نظم

کران فلبن از اسبک سرمباش	اگر آدمی پستی خرمباش
مگر پیهوده گاه و جور تلف	که از بهره کاری دهند تلف

این نظم در میان ریایا صنف نیست که از عجب متولد
 شود و از هوا اثر بیت یابد و هم نیست اسراف در جمیع اقوال

مَرْدُم دُنی و دنیاوی شرا و ظاهرا گردد و اغلب است که آن باطن
 قویست برزند که منافق باشد و این شیاطین عبارت
 از ایشانست چنانچه در کلام نذیر خرمی دهد **الذین یفقدون**
أموالهم رِیاء الناس ولا یؤمنون بالله
ولا یلومون الآخر ومن یکن الشیطان له قنایا
و جای دیگر میفرماید **یراؤون الناس ولا یدعون**
الله الا قلیلا و این معنی از اتحاد وجود اید که نفس اماره
 خود را بجهل متطوع خود سازد و همه در حجاب نظر خود از عالم تحقیق
 محجوب ماند و بعد از آن محکم حبسیت از ادات آنک خود را بهم جو
 خودی نماید و همه در آن حال از مرتبه که قاعده طریقی است در جنبش
 آید **نظم** **الا ای خود پرست خستید**
منازاد است خود پست خست **سر عیسی کردی در سجده ای**
جهان بهم زان خود نمایی حکایت **شینه ام که غری**
یک شب مسجدی تزلزل کرد مگر سنگی بران و آمدن بود و در کوشه
سجده خفته جو مناجاتی از شب بگذشت سک بر خود بخنید
سنا و پنداشت که کسی از محلت است بر آید آنکه بامداد جماعت
ز آن حال و اعلام دهد و او را در میان ایشان قوی و شهرت باشد

قنایا

و آیدست در نماز استاد و ناصح دست و پای می زد و جز هوار شدن
 شد آن تازی که روی در کوع چون دم سک خم شده بود تا که
 سک کوثر بخناید و از مسجد بر وقت **بیت**

طاعتی کار نه بر حق باشد	هم جوهر پست خرمن باشد
هر که خود را نموده مردود است	عمل او هبسا و مشورت

حکایت **میر علی همه شب بطاعت مشغول بود چون**
بامداد شد سر پستی بر خاک و دامن زمین بر باد در نظر شیخ آمد تا شیخ
از حال او اصحاب را خبر دهد شیخ از کدورت را بصفا
وقت مشاهده کرد گفت شب بگذام کیه مشغول شده
که ترا از جهود خید بر می بینم مصیف گوید
که من شیخ خود را دیدم که برای مدح خلق و زیاده شهنش
در جمیع دهلی معتکف شده بود و در گمت نماز ختمی قرآن

می کرد عفا الله عنه **بیت**

ای که شده در پنه و مای	شرکت حدیث خود نمایی
اطلس مطلب جویشم رشتی	خود را امنای که پیک زشتی
کر که شوقان بر وقت این باد	از خود هر عیبر نایت یاد

فصل دهم **در بیان طمع غیر بران اوصاف**

یکی طمع است و حقیقت او نتیجه عجب و زیاده حرص است اگر چه
 آن هر یکی نوعی متولد میشود اما همه را طمع گویند و اوصاف است
 که جزو سر زنده اند از هر نوعی عباد و حشرات و غشای نورانی
 شود و قبله حقیق الخراف پذیرد یکی پرسید از اخلافت و بعد
 حلم و رافت اینها منبر علی کرم الله وجهه که ماسبب
 بقا و الایمان قال الودع گفت ماسبب زوال
 الایمان قال الطمع نظم

طمع در نهاد تو شرک حقیقت	دل بی طمع همچو آدم صفت
منه دیده بر خوار کس جزو مکش	من ز دست حیرت بحر و هو
سک و کبر ز ما و ای بز کدای	که هر خیر چشم و کهر آن را

طمع خاصیتی است که هر کجا و طرز سازد سلسله شرک و فساد زارد
 حرکت آرد و اگر قوت گیرد بکفر صریح انجامد آن بزرگ از انجا گفت که از
 روی حقیقت هیچ صفتی را بکفر از نسبت نیست که طمع را نیز که گفت
 یقین را شک گردست و طمع شک را یقین کردن جوئیم که
 طمع نتیجه عجب و زیاده حرص است و کفر و شرک و نفاق را بدست
 دادیم این سخن را بنقصیل پیانی باید تا خداوند از خرد تحقیق آن معانی
 رسند و از اصل و فرع آن خبر یابند اول طبعی که در باطن مردم

۱۰۴
 سر زنده نتایج حرص باشد و از ادراجیات و کلیات
 از عام و خاص و خرد و بزرگ معلوم می توان کرد بلکه محسوس
 می توان دید نظم

نه از حرص کدک برآزد نفس پر	پیش آنکه طمع داند از دایه
جوانان و پیران که می روند	نه از حرص بهر طمع می روند
کرفتار حرصند امیر و چشم	برای طمع در پی بیش و کم
حاصل الامر مبتداء شرک	

این طمع را میدان که از حرص در وجودی آید و قوام معیشت خلقت
 و اساس قاعده زشم و عبادت ایشان از اینجا است حکام می پذیرد و بیشتر
 است که این نوع در نفس حیوانی غلبه کند و از طریقه شهوات
 و آتاهای مخالف در نهاد او بدید آید و چون جنبش ازین معنی نخست از نفس
 حیوانیت اثر او در جمیع حیوانات نیز مشاهده می توان کرد نظم

سرع و ماهی هر چه صفت یازند	که همه از طمع گرفتارند
ندد و دیوان که از زر و مرد	گشت کور طمع اسیر نگرد
از طمع شیر شرنه گردد زام	پل زاهو طمع دهد آزارم
دیده ام بازها که در زشتی	از طمع همچو موش مرد پلنگ

و طمع است که از ریادید آید و این نوع از نوع اول خاص تر است زیرا که
 منع او از نفس انسان نیست و حیوانات را در مرتبه مدخل نیست بلکه

این جماعت را که اولیاد کمال تمام بل هم اصل اشارت بدیشانست
 و این طمع اناجات کاند که مخصوص مالی نفقه کند یا طاعتی بجای آورد
 یا بکاری خیر فدا نماید مقصودش نه آن باشد که به باری سبب
 صواب آخرت حاصل کند یا در طلب رضای خویش و علا کوشت
 بلکه که نفس او را طمع قبول خلق و زیاده شهرت و ذکر و نشد
 نماید و امثال آن باشد چنانچه اکثر خلق از عام و خاص و وضع و شرف
 مبتلا آن شده اند الا ماشاء الله جوئند استرجشمه
 نفاق را اناجات مشاهده میکنند و طلب منصب و جاه و رغبت زیاده
 و فوقیت و امامت و حکومت که بزرگ اهل معرفت هر یک از اینها علی حد
 زاریست همه را بپایه این طمع میدارند و اگر تحقیق کبری را بخوند
 از این طمع خیر غافلان و هر دو صفت لازم یکدیگرند هر دو بیک نقطه
 زاری مانند حیث ذکر از کرم الله وجهه از هر دو بدین عبارت اشارت
 کرد که خیر جل و علا از حال او جزو داد اما طمع هم که
 الله لا یبذلکم جزاء ولا سکره آخرت
 طمع و تحوان دو صفت ممکن نیست اگر همه فهم کنی
 شرم دار از خدای کدای فضول
 جز ندانست چه حاصل از در خلق
 جان نگر بیش خلق بهتر قبول
 شرم خود گیر و اشوار ستر خلق

ستوم طبعی که از عجب ظاهر شود و از این تعلق نفس انشا نیست
 و در حقیقت زیادت انا در نوع است که گفتیم زیرا که این نه از طریق
 احتیاج باشد ظاهر بلکه از غایت عجب و کبری که در خلقت او
 متذکر بود خود را استحقاق از دانست که طاعت او بر همه خلق
 واجبست همچو فرعون باجنان ترک ادبی که از و صا در شد و از جهل
 نفس و غرور دنیا و تحت ملک کلیم الله را بدین نوع تهدید می کرد
 انخذت الهاغیری لاجعک من المسجونین
 این طمعست که کفر مطلق میگردد و درین حال ستر از ریفه
 سلام تمام بیرون می کشند و آنچه در کلام مجید خبری دهد
 ظن الساعه قائمه و لکن رجعت الی ربی
 عند الحسنی و از خصه دیگران که یاخذون
 عن هذا الادنی و یقولون سیع هر نفسا
 صفت ایشانست و از آن خام طمع که شتم طمع از
 بد کلا حدشان و آمدن همه از جنبش این طمعست
 که گفتیم و این هر سه نوع را که تقریر کرده شد در اصطلاح
 و استعارت طمع گویند حاصل از جمله اوصاف ذمه بصورت
 و معنی از مدلت نفس مردم می رسد از طمع نظم

کسی از دخت طمع بر نخورد	که آمد بر در یکی بر سر نخورد
مثل که طمع داری از آب جوی	بسی بایدت ز بخیر آب روی
به پیر که طمع سنگ جهای	همای از نفاعت چه خوشی

غافلانه ناپنداری که جنبش از طمع که انبیه خلیل زابود
صلوات الرحمن علیه که گفت والذی اطمع ان یعرف لی
خطیبتی یوم الدین هم از پند این خاست هیئات
ان ترانی است که در جمر عندیت عند لب روح زند و دستا نیست
که در بستان احدیت مستان عشق سر آیند و قتی که
از ماسوی الله بر سر آیند

انگو طمع از در خدا کرد	مردار کشتی بسک زها کرد
از بلبل مست بوی گل جوی	باز اغ حدیث استخوان کوی

فصل یازدهم در بیان امل امل را به پاری پیش
نهاد گویند و آن در اصل اندیشه است باطل و سود نیست فاسد
که از جمیع اوصاف بمثل همچو معجون ترکیب یافته است و با شش
نفس مردم امتزاج پذیرفته و مبداء و منشاء او هم نیست عجب
و کبر و بغض و حسد باطن البلیس بوده و از وسوسه او در نهاد
دیده آدم متمسک شده و اوصاف نیست که بواسطه دنیا از مدد

هو اوقات کرد و سبب کمال همه صفتها که کشف حقیقت
اوست زیرا که در عالم شهادت جمله اوصاف بشکل کوی
در جوگان علم و از ادب و قدرت ماکر داند و طول امل میدان
همه ناگوی زادر همه حال آمد شد باشد و یقین است که حرکت
کوی بقدر عرصه میدان و فصاحت صحرای او اند بود بر در هر نفسی
که این معنی غالب تراید هر آینه اوصاف را زیادت قوت بود از اینجا
معلوم کن که مهتر عالم علیه الصلوة والسلام جفا فرمود
ت ما اخاف علیکم اتباع الهوى وطول الامل

امل چیست پیوده افسانه	که برد از دانه خویش دیوانه
مهرین شیوه بود آن یک ازاده را	که زنجیر و زند بازاده را
جو کار طبیعت از وخام شد	امل بود ما خولیا نام شد
امل همچو خار نیست بی هیچ شک	بزیر دم این خزان یک یلک

سهل عید الله تسری رحمة الله علیه آن بزرگی که دار الشفای معنی
را طبیب حاذق ازین علت خبر داد فرمود اسود اسود اسود
در سیاحه امل فکر نیست که در طینت نفوس بشر سر بر زند
در رضای صحرای صدف نیست طکر دهم شباهه غباری و بخاری که از زمین
شصاعه شود و روی هوار اتمام فرود شود اینجا اثران غبار وقت باشد

که آسمان را بچوب کند و آنجا که دوزخ آن نکر بر آینه دل
زند و رین و خمد از او متولد شوند و میدان امل طول و عرضی زیادت
شد ز کیزد نامردم کوی هوا و هوس زاد رحم جوگان
غفلت بر و فو از ادت خود شیب و فراز برند جناحه خرد ادت
در هم یاکلوا و تمیقوا و یلههم الامل
فسوف یعلمون نظر

ای برده ترا امل پس و پس	اندیشه رها کن و پی نندیش
زدای ز گفت و گوی فردا	یک گانه شو از حکایت خویش
چون نیست بدست هیچ کس هیچ	سود امکن و زرخ مزین پیش
جسم تو بگاشد ای جو کردم	نادیده بهر طرف زده پیش

سخن ارسطاطاللس است الفیمة بیت الاخر ان یعنی
سر مایه خانه آذو هست راست گفته است کونه نظر ان
در از پستی امل از اینجا بیدار کند و پس روز دیو پیش نهاد از این
طریق اساس دهند نادر می چند حاصل آید همه شب آهن سرد گویند
تا سیم زهره درست کرد همه وقت انگشت مرده دمسد اینجا سوالی
متوجه میشود که کوی چون مهتر عالم علیه الصلوة و الخیر
برای دفع رسوم و عادات مبعوث شد پس جبرادفع نکرد بلکه آن

معنی را وقت و غلبه بعد از زیادت کست جواب گویم
و تم و عادت زاد دفع کرد اما آن طایفه که برای ایشان مبعوث
شد تو می که بدین خطاب مشرف اند که یا ایها النبی حسبک الله
و من ابتغاک من المومنین انزلک من سواک و علیهم

و اندر رستم ام لم نندرم	لا هو صفت ایشانست
چون صفیان عالم خالک	ناشنه و نادرست و بی بالک
آشفته حرص چون دد و دیو	از غایت جهل کشته گالیو
چون خرس برای مرهم خوش	اندام همه ز دست خود ریش
زرد یک خرد ز مرد می دور	در عالم معرفت کز و کور

غافلجه پنداری که مهتر عالم علیه الصلوة و الخیر برای این قوم
مبعوث شد که انهم عن السمع اعزولون که لا و حاشا
ازین آیت حقیقت حال معلوم کن که ما انت بهادی
حی عن رضی الله لهم ان تسمع الا من یؤمن
اینا هم مسلمون نظر

تو شبازی نظر بر یک بیدار	برای گرس و داغست مردار
تو ای لبیل از جغد سیاه دل	طمع کرد ز نباشد کار عاقل
احلوا آدمی را آشنا کن	که وجوه را بجا و و خررها کن

و اهو کير و سپرافکر درين راه دريغ آيد بدامت کړک و روبا
 بعد ازين بدان ارشد که الله که اين رسم و عادت که خفت
 آن در پان آمد از منبع خود بخند نوع در وجود اينه بعضی انا موافق
 شرع و دين باشد و بعضی موافق طبع و هوا و بعضی موافق هردو قسم و اين
 معنی جزيم از عقل که عمودش صدق و يقينست شوازي سنجيد
 مرد بايد که بغير اعتبار در حرکات و سکات هر طائفه نظر کند
 و سيرت هر يك را بنور بصيرت در يابد بر هر چه صادر ميشود با اصل
 آن رجوع ميکند تا معين بيند که آن نوع از کدام قسم است
 و اين اشارت نيست بر غايم و دقيق و ما بعفلها الا العالمون
 تمام شد کتاب طرب المجالس من تاليف سيد بحق حجة الحق
 على الخلق مفتي دال ياشين ركن الحق والملة والدين سيد حسين
 بن عالم بن ابي الحسن بن حيدر الحسيني المدني قدس الله ارواحهم
 وصيت اينست که در جميع احوال حق را جل ذکرها مطلع احوال
 و ناظر افعال خود دانست و جهد کند تا اين قاعده است حکام پذيرد که
 اساس شريعت و طريق بر نهد و انده و بنای جمله مقامات
 و احوال از پي مهند ميکند و اين را در اصطلاح محققان مراقبه
 خوانند و در واره شرط يابد که ناسالك درين نوع متکين

کرد و اول ترك اخلاط باخلوسه كبر و زور
 دوم ترك شر و شهوت در طعام سوم مداومت
 نماز جماعت چهارم ترك مالايعني گفتن مکرر
 حاجت بحسب لطيف و مداوا باخلق ششم تحمل
 ايناي خلق و مشغول ناشدن بکافات هفتم تحب
 و اخير از آن محبت دينا بفصول هشتم بطل و اشار خاصه
 بافترا و ساکن به حسن خلق با عيال و فرزندان
 و همسايه ترك تواضع اهل دينا بطمع ياد هم
 حفظ او را در شب و روز دوازدهم ذکر و حضور
 دل جو اين شرايط را بتوفيق اقام نمايد هدايه باطلعت اش
 کرد و از خلوت مشغول شود درين حال از مراقبه خبر يابد
 و شائسته خلعت مشاهده کرد که کمال مرتبه صديقياست
 و پند وصيت کرده ميشود که در واره شرط ديگر اقام نمايد اول
 يدي که از رد و قبول ملتفت نگردد دوم مدح و ذم اشان
 و درني تهد و بياز سبب وقت خود را پريشان ندارد سيوم
 در نمازها بصبر و رضا پيروزد چهارم هيچ کس را دعاء
 نکرده و در وقت سخن نباشد نشسته

دیگر از آیه از خود خواهد گرفتیم صبح و شام زانمیشه بحضور
 دل کند ناند هشتم حین استخوان در کارهای
 دینی و دنیائی شروع نکند نهم در مهمات بارواح
 شایخ التجا نماید دهم در قطع خصوصیات و اصلاح
 ذات البینیت سعی بلیغ نماید یازدهم بهیچ وجه کینه
 هیچ مسلمان در دل راه ندهد دوازدهم

هر کجا باشد از ضعیف زاید عاید دارم

الحمد لله رب العالمین
 و السلام علی سیدنا محمد
 و آله و سلم و صحبه
 اجمعین
 ما اصابنا من مصیبه الا
 بحکم الله و ما کنت
 من الخاسرین

بسم الله الرحمن الرحیم
 الحمد لله رب العالمین
 و السلام علی سیدنا محمد
 و آله و سلم و صحبه
 اجمعین
 ما اصابنا من مصیبه الا
 بحکم الله و ما کنت
 من الخاسرین

الحمد لله رب العالمین
 و السلام علی سیدنا محمد
 و آله و سلم و صحبه
 اجمعین
 ما اصابنا من مصیبه الا
 بحکم الله و ما کنت
 من الخاسرین

باز طبعم زاهوای دیگرست
باز شهباز دلم پرواز کرد
این چه سودست آخر اندر خاطر
در مشام مزجه کلد ارد کرد
موج دریای بغانی می رسد
طبع ز الهام روحانیت این
از جبهان جان فوح است این سخن
بر ترست از عرش اعلیٰ منزلش
گرچه گفتیم آنچه در تقلید ما
در زبان حرف آمد و در دل خیال
هیبتش مرغ خرد را پر بسوخت
سروحدت در نیاید فهمش

بلبل جانر انوای دیگرست
این چه رسمت این که باز آغاز کرد
مایه سودا چه بود اندر سرمه
این نسیم از باغ خلداید مگر
نانشان خیز نشانی می رسد
یامگر تلفظ زبانیست این
ما و زای عقل و دروخت این سخن
ز آنک تو حید خدا نیست او لش
وحدت او برتر از تو حید ما
بر ترست از هر دو ملک لایزال
طوطی اندیشه را ز لب بدوخت
حیرت آمد حاصل آنا و بس

عز نش اندیشه زامبار زد
کفر و ایمان گفته در حیرت و ز
هر چه هشتاد شش سنائی می دهد
تا پنداری که او پیش و کم است
پنج و چاروش نباشد ذات او
چون نکشت که کس از سر قدم
بدیع چون زوالت خداست
آنچه در بایدهم ز پناه
فعل او با فعل کس مانده چنه
پر تو او داده ما را خبری
طبع او چون لطف خوشتر است از کرد
کشت کن با خود چه حکمتهاست این
ای همه آبیات از جوی تو
کفر و ایمان عرصه میدان تو
آتش شوق جبهانی سوخت
از صفات ذات پاکت نیک و بد
خطبه بر نام تو خوانند این همه
تایقن اینخاد زانکار زد
جل عزت شش هزار باری
جمله بروحدت کواهی میدهد
کین همه از جنس و نوع عالمست
نقش هشتاد بود اثبات او
علت و معلول زادر کس قلم
هر چه عقلت پی برد آنجا خطاست
الذی هو قاهر فوق العباد
جز خموشی ز خبرد استهانی
ورنه جند و چیست اصل آدمی
آب و گل ز اما بل دینار کرد
خیر من و هر چه نیستهاست این
عقل را سرشته کرد روی تو
کوی دلهاد ز خم جوگان تو
پی تو سمع هیچ کس نفروخته
معترف کشته بنادانی خود
از تو جز نایم نماند این همه

گرچه تو چو د تو بخوانیم مَسَا
ای پُران غوغای تو باز از دل
عقل چون نامد شد خود غافل است
تا قبول فیض تو هم نشد
حکم تو این کس و این ملت نهاد
قیمت از امر تو کرد پیش و کم
مدرست یک نفعه در حکمت
شیب و بالاهان و اشکار
حضرت او بر تران الا ولاست
ای مبد از خیالات و کمان
ادی را کی رسد اثبات تو
چون کمال دانست نادانی است
گر دی لطف توام تلفین کند
یا زیر تو فوق ده ناهر نفس
این عروسی را که گشته جان کر
پرده بر رویش فرو هشتم بستی
می بگر آمد این پوشیده روی

هم تو دانی که نادانیم ما
حیرت و سودا است با تو کار دل
کی شناسد مرتر این مشک است
جان ز جان و دل ز دل آکه شد
آدم و الیش را علت نهاد
کردش افلاک باشد متهم
جوهر و جسم و طبایع شد بدید
نپست جز آثار صنع کردگار
این مگر زان از پی غوغای ما
ای مگر از اشارات و بیان
ای بخود معرفت و عارف ذات
چانه گارم همه حیران نیست
جبر ستم از ملک تحسین کند
بر زبان نازم بحر حمد تو لب
نانه دارش بیش هر صاحب نظر
نانه بیند روی خویش هر کسی
هم جوهر نیز نگاه از گفت و گو

ما زب از چشم بداند و ز دار
من که حلقه بر در جان می زمار
بخششی کن تا بدار ملک دین
هم خود نه تا بخوانم همه
وایهان از محنت آب و کلم
گاشف سرازرد انای صمیر
بر سر کوی خودم خرسند کن
گر بگرد قبله معبودم تویی
ای و رای هر چه میگرد و قیاس
گر زبان گدوم به بیدار نهفت
گر زهر مویی دو صد بحد بر مر
وایه نفس و هوای طبع داد
بدبسی کردم نیکوینداشتم
ای شب افروز سحر خیزان راه
حالت من گشت چون صبح نخست
تا فلک از کار و عقلم داد ده
رحم کن بر غفلت و نادانیم

اهل دل را چشم از دور نور دار
دب هب ای جز سلیکان می زمار
کنج معنی را کمر زین کن
داغ خود کن تا بداند همه
تا شود هستی تو جای دل
چون ترا دانه خدا یاد است کبر
هر چه من گسسته ام تو بند کن
و رینا بقصه مقصودم تویی
نعمت داری مرا کن حیرت شناس
صدیقی توانم از شکرت تو گفت
شکر مویی ناورد چون بگر
روزگارم در پریشان بیاد
هیچ جای آشتی نداشتیم
هم جوشت دارم دل و نامه سنا
بی ثبات و خود نمای و نادارست
من گریز امر تو در یک شاده
بس که خواند که تو بیرون زایم

ای امید نا امیدان کوی تو
زان عنایتهای بی علت که هست
پیش زان کز تو انای رود
دانشم از عالم تحقیق بخش

هر دو عالم را اشارت سوی
این زبا افتاده زانمکن ز دست
زحمتی کن کز نه زبوانی رود
بر طریقی مصطفی توفیق بخش

فی نعت النبی صلی الله علیه و آله وسلم

خواجہ گویند ختم المرسلین
صاحب شرع احمد مرسل که هست
ذات او مقصود گویند آمده
سعیله در بزم او افروخته
شمس برده بدار الملک دین
سیراسری در طریقت یافت
گشته دار الضیف حق زانهمای
هر که بر خوان حقیقت یافت
قرب او آدنی نموده زبش
شرق خود سپند عزت روی او
داده مشکن موی او وقت نظر

صدر عالم رحمة للعالمین
یک دو کام او همه بالاولیت
سند او قاب قوسین آمده
شهر ناموس اکبر سوخته
چار بالش بر راز حق الیقین
سراوخی را حقیقت یافت
بوده بر خوان خدایون کشای
قصه زار و زبواند سبکت
در مقام جلی مع الله خلوت
مطلع شه بیت دولت کوی او
حسک مغران دو عالم را حکم

در جواب خصم بکشاده عیان
صفحه از دفترش ام الکتاب
هر دو عالم زان و انعام بین
جاهد الکفار چون آمد ترا
کوهر اندر سنک باشد از ترا
شده ان پر زرش خسته بخاک
شاه باز روح را پرواز داد
خاک شهرش بحد کاه عالمست
فاستقیم سر مایه احوال او
چار یار و بدار الملک دین
هر یک از نور حقیقت بهره مند
بی روانشان زهمای مرد مند
جمله غواصان در یای صفا
پادشاه ملک روحانی همه

هر زبان نبع و هر نبع زبان
ایست صاحب دولت عالی جنا
اهد قومی غایت اکرام بین
از بن دندان شد دندان فدا
سنک نا اهلان دران کوهر جرات
امتحان زربود ما نابسنک
جوز اریخایا بلال واز داد
نور پاکش آب روی آدمست
قمر فاند زحاکم اقوال او
هفت کشور را امیر المومنین
در مقام محرمیت سر بلند
آسمان شرع را جزو انجمنند
بلبلان باغ شرع مصطفی
مخزن اسرار زبانی همه

الحج سلطان الاولیای شیخ شهاب الدین السهروردی

چرخ دین را آنک قطب اعظم است

ایحسان شیخ الشیوخ عالمست

مَدَّهِ اَرْبَابِ تَمَكُّنِ وَبَقَا دِيُو جَهْلِ از پَرِ تَوْنُوزِ شَرْهَانِ بَكِشْتِ آن سَرْدِ قَرَمَرْدَانِ مَرْدِ آن مَحْمَدِ سَيِّدِ عِلْمِي قَدَمِ دِيَكِ پِيَنَايِ او پَرِ نُوْزِ عِشْقِ شَهْ سَوَارِ عَرْصَه مِيْدَانِ زَانِ جَانِ يَكْشِ زَا شَفِيْعِ از وَهْمِي رَوْضَه او مَعْدِنِ اَنْوَارِ بَادِ جُوْنِ بَصُوْرَتِ كَشْتِ از عَالَمِ زَهْنِ	خَاصِ حَضْرَتِ زَا بَعِيْنِي هَمَايِ زَانِ شَهَابِ دِيْنِ حَوْثِ خَوَانْدِ شُجَهَانِ جَزْمَدَارِ عَصْرِ مِيْدِ شَهْرِ وَرْدِ مُلْكِ دِيْنِ رَا جُوْزِ سَلِيْمَانِ مَحْسَمِ جُوْنِ كَلِمِ اللهِ شَدَّ بَرِ طُوْزِ عِشْقِ هَمْ بَصُوْرَتِ هَمْ بَعِيْنِي شَرْفَرَانِ تَا حَسِيْنِي خُوْدَمِ خَوَانْدِ دَمِي نَفْتِ وَفَقْتِ اَخْلَادِ بِيَارِ بَادِ مَهْدِي مَدِّ مَهْدِ اِيْنِ جِيَهَانِ
---	---

فِي مَدْحِ قَاطِبِ اَوَّلِيَا شَيْخِ هَمَا لَدِيْنِ كَرِيْمِ يَافْتِ

شَيْخِ هَفْتِ اَفْلِيْمِ قُطْبِ اَوَّلِيَا مَفْخَرِ مِلَّتِ بَهَائِ شَرْعِ وَدِيْنِ سَالِكَا زَا عِلْمِ شَرْعِ اَمْدَه زَحْمَتِ عَالَمِ دَلَالِ كَاهِ او نُوْشِ دَارِ رُوِي دِلِ هَرْدِ مَسَدِ مُلْكِ دِيْنِيَا بَرْدِه وَدِيْنِ يَافْتِه	وَاصِلِ حَضْرَتِ نَدِيْرِ كَبِيْرِيَا جَانِ يَكْشِ مَبِيْعِ صِدْقِ وَبَقِيْ مَدَّهِ اَبْدَالِ وَاوْ نَادِ اَمْدَه جُوْنِ مَبِيْرِ اَسْتِقَامَتِ زَاهِ او قَدْرِ اَوْ جُوْزِ هِمَّتِ اَوْ سَرِ بَلَدِ دَرِ بَقَايِ صَرْفِ تَمَكُّنِ يَافْتِه
--	--

از وجود او بَرْدِ دُوْشْتَانِ مَنْ كِيْ رُوِي از بِيْنِ كِ وَبَدِ بَرِ نَافْتِ از مِي وَحِيْدَتِ لَبَالِبِ جِيَهَامِ او رَحْمَتِ هَسِيْتِ جُوْنِ بَرُوْنِ بَرْدِ اَرِيَا	بَحْتِ المَاوِي شَدَّ هِنْدُوْشْتَانِ اِيْنِ سَعَادَتِ از قَبُوْلِشِ يَافْتِ حَدَفْضَايِ قُدُسِ بَادِ اَرَامِ او كِرْدِ پَرُوازِشِ هَمَا زِيْرِ اَشِيَانِ
---	--

فِي مَدْحِ الشَّيْخِ صَدْرِ الدِّيْنِ مَحْمُودِ كَرِيْمِ يَافْتِ

اَنْ بَلَدِ اَوَانِ عَالَمِ بِيْگَاهِ صَدْرِ دِيْنِ بَرُوْدِ وَلَتِ اَنْ مَقْبُوْلِ حَقِ اَبِ جِيَوَانِ قُطْرَه بَحْرِ دِلِشِ مَعْتَبَرِ جُوْنِ قَوْلِ اَوَانِ عَالِ او مَقْدَايِ دِيْنِ قَبُوْلِ خَاصِ وِعَاظِ مُلْكِ مَعْنِي جُمْلَه دَرِ فَرْمَانِ او مَدْحِ اِيْنِ مَرْدَانِ بِنَا شَدَّ شَاعِرِي مَعْرَ اَسْرَا دَسْتِ كَفْتِ وَكُوِي مَآ نَحْشِشِ اَهْلِ دِلِ مَدْرِ زَهْبِ بَرْمِ از شِعَارِ شَرْعِ دَارِ مَسْرُوْدِي صَدِّ هَرِ اَرَاْنِ دَرِ مَعْنِي سَفِيْنَه اَمِ	سَرُوْرِ عَصْرِ اَفْتَحِ اَرَصِيْدُوْكَاهِ نَه فَلَكَ بَرِ خَوَانِ جُوْدِشِ يَكِ طَبَقِ جُوْنِ كِي حَضَرِ عِلْمِ لَدِيْنِ حَاصِلِشِ هَمْ بِيَانِ اَوْ كُوَاهِ حَالِ او دَوْلَتِشِ كَفْتِه تَوِيْ خِيْرِ اَلَا نَامِ هَمْ بَكْسِبِ وَهَمْ مَبِيْرَاتِ اَنْ او تَا بِنَقْلِيْدِه وَتَكَلَّفِ تَكْرِي شَاعِرَانِ پِيْكَانِه اَنْدَا زِ كُوِي مَآ حَاشِ لِه مَن نَه مَرْدِ شَاعِرِ مَرْمِ خَالِكِ نَبْرِ فَرْقِ شِعْرِ وِ شَاعِرِي مَدْحِ دُوْنَانِ بِيْرَانِ كَرِ كَفْتِه اَمِ
--	---

سَرُ وَاَزَادَمُ بَسَاغِ رُوزِ كَارِ
جُونِ بِنَفْسَه كِي فَرُود آید سَرَمُ
لَا لَه رَعْنَانَمُ بَارَنَك وِیو
رَسْتَه اَم جُونِ سُوَسَن از بَاغِ اَصِفَا
بَلْبَلَمُ بَاوِصِلِ كُل سَوْدَا كَمُ
خَاك دَان دَا دَمُ بَجَعْد خَا كُنَا
خَاك پَا ی خَا كِیَا ن عَا لَمُ
طِفْل زَا هَمُ دَر تَخَن بَكشَا ذَه لَب
هَم دَمِ جُسْتَمُ بَرُوز زین شَكَا ی
نَار وُ بُو دَمُ دِید وُ جَدِی نِ پُج وُ تَاب
سَرِ طَاقِ جَبْرِی بَر نَافْتَمُ
چَنَك از پِن شَا زِ خَالِف دَاشْتَمُ

دَسْتُ پِش كَس نَدَا مَ جُونِ جَنَارِ
بَا جُونِ كَس بَا شَدَا نَدَر كَف زَرَمُ
خُونِ دِل خُور دَمُ از اَمُ شُخ رُوی
ز خَم خَا ز مَن پِشْت جُونِ كَل دَر فَا
نِ جَوَزَاغ از بَه رُوب اَوَا كَمُ
شَا ه بَا زَمُ كِه كُنَمُ صَعُوب شَكَا
اَب رُوی نِشْت از پِش وُ كَمُ
شِر مَعْنِی خُور دَه دَر مَه دِطَلَب
زَا نَك دَمُ كِپَرَا مَدَا پِن مَحْت سَرَا ی
كُجِهَان كَا شَه تَه ی شُد جُونِ بَا
زَا نَك هَم جُونِ دَف دُوشِ نَافَمُ
پُر دَه اِین وُ بَكْنَا شَم

فی ملیح اسیر کیر فی را لله مضیحه

سَاقِ عَشِقَمُ شَرَاب نَاب دَا دُ
جُونِ رَمَسْتِی یَا فْتَمُ از خُود خَلَا
هَمِت حَمَمُ بَجَا ی نُه نَمُودُ

قَطْرَه از حَزَنِی پَا یَا ب دَا دُ
مِی مَجْلِسِ كَشْتَمُ اَن دَر بَرَمُ خَا م
كَان وِرَا ی وِ سَم وُ فَهْم وُ عَقْل بُو دُ

اَن اَمِی رُكشُور وُ كَشْت عِیَا ت
كَلَشَنی از بَاغِ صِدَدِ اِنْبِیَا
شَم مِلَتِ آسَمَا ن سَر وِری
نَكْنَه اَسْرَا غِیْبِی رُوشَن شِش
هَر ز مَانَش مَلَك مَعْنِی رَظَر
جُونِ سَمَد مِشَر جُولَا ن كُند
پَاك بَا ز كُوی وُ حَدِثُ جَا ن اَوُ
كَعْبَه تَحْفِیْقِ نَا اَز وِی صَفَا
اَن دَر پِن مِیْدَانِ بَیْوَ كَا ن كَا ل
بَا دَش اَن دَر بَرَمُ دُورَا وُ مَدَا م

دَا ر مَلَكِ عَشِقِ رَا صَا حِ قَرَا ن
سَیِّد فَرَا نَه حَم اَوَلِیَا
جُوه رَا كَس ز بَحْر حِیْد رِی
لَا لَه تَحْفِیْقِ رُسْت از كَلَشَن شِش
دَر ز مِشَن اَسْمَا ن هَا یِ سَیْرِ
هَر د وُ عَا لَمُ رَا ی كِی مِیْدَا ن كُند
اَیْت صِدَق وُ بَقِیْر دَر شَا ن اَوُ
رُكْن اَوَلِ اَن مَقَامِ اَوُ رِضَا
كُوی بَر وُ دَا ز خُدا وُ نَدَا ر خَا ل
جُوعَه چِن اَوُ حُسَیْنِی وُ السَّلا

سبب نظم کهن کهنه را لله

بَلَك شَب اِین مِیْخَا نَه نَا دَر ی ز دَمُ
بَر كَفَمُ از لُطْفِ سَاقِی جَا م بُو دُ
مِن مِجَانِ اَز دَسْتُ دِیو پُر سِنِیْن
هَر كِه دَر خَوَاسْتِ پِنَا ز ش مَكُن
بِیْر صَادِقِ مِی دَمُ دُ بَا خَرِی

خِیمَه دَر بَرَمُ قَلْب دَر جِیْمَ ز دَمُ
نَا نَه دُ بَر پَا ی عَقْلَمُ دَا م بُو دُ
بَا نَك بَر ز د هَا نَف دُ وُلَت كِه خِیْن
اَز كِه سَیِّی كَر دُ هَشِیَا ر ش مَكُن
هَم جُود مَ دَر خُوش رُوكُ هَم دِی

هفت خلوت خانه داری در نظر
 چون ز هفتم خانه بکشادی نقاب
 شاهد معنی را غوش خود از
 چون تو بیکدستی ازین بالا و پست
 زیر هر برگ کس کلی چون آخری
 شاخ اواز لا مکان سر بر زده
 وصف آن کلین ندانده ز زبان
 عزم آن کردم که بکنایم کمر
 چون در آمد بوی آن کل در بر
 دست نکرت بر لب خوانی زدم
 یک جهان دیدم معنی صد هزار
 کل بهر زنگی نموده شاخ او
 هر چه طبع را خرد پیغام کرد
 زیر پرده گفتن این مر و مر
 ای خرد مندی که داری عقل و هو
 اهل معنی این جگر خون کرده اند
 کی بهر مرغی رسد یاد سخن

یکدزد از غوغای بازار ای سب
 خیمه نه چرخ زای کین طنا
 دست ازین معشوق مر جایی بدار
 کلبی سنی ران صحرای که هست
 بچ او بیکدشته از تحت لاری
 سایه او عرش را بر بر زده
 نام او خود با تو گوید باغبان
 ور همه عالم فرو دوزم نظر
 هم جو سوخته زان شد خاطر
 بر سر هر شاخ دستان زدم
 نو عهدی فارغ از رنگ و نگار
 ای خوشامرغی که شد کسناخ او
 پر ما گز از موزش نام کرد
 پرده داری میکنم امروز من
 نا توانی در نه تحقیق کوش
 هر طبعی را صیدا فسون کرده اند
 تابانی نشمری کار سخن

پرده افلاک اول ساز کرد
 بجد آموزان این دار الادب
 اهل دانش چون در صنعت زدند
 زان نهادنینه زانوبه بین
 چون ز پندای خود پنهان شوند
 عشق شورانگیر باید سرد را
 از سر باز از جان جوید سخن
 ساقیای ده که مازای دوا
 چون معان ناکی در این دیرای
 نعمه داد و برکش ساعتی
 خوش بنالای بلبل شیرین سخن
 ای حکمت کشته افلک کشتای
 بهر آستان سطرلابت بدست
 این ز قهاران برین جید و کسید
 زین تماشاها که پی بر سما
 اخترانی پیمای خاهر نفس
 این ندوین بر سرعت جراست

تم سخن بود آنک این در باز کرد
 بی سخن شکر کل نمود این طلب
 بر زک جان نشتر نکرت زدند
 تا نماید نور معنی مکن خویش
 در تماشای جهان چنان شوند
 ناصلا بی درد هد این درد را
 خون دل پالاید و گوید سخن
 هر کد ای مرد این مجلس کجاست
 خنجر کرداری هوای این سفید
 از زبور خود بخوان چند آیه
 ناکی این زردشت ازین دیر کهن
 زین صد گام طریقی و انمای
 تا بدیدیدکم و بشی که هست
 ناهمه اوج و هیوط آید بدید
 خط محور حست و خط استوا
 این قران خود ناهجه بود ای بوش
 جوهر در آباقر نسبت جراست

دین حق و پر کسوف از بهر چیست	ای درینا واقف این رمز چیست
من درون پرده می دانم قلم	نادرین صیغه بخوانی از قلم
خون دل خوردم درین منزل بسی	این معما را اندام هر کسی

در نصیحت خود گوید

هان چینی این همه سودا چرا	بر سر بازارت این غوغا چراست
بشکن این گوهر که مقدارش نماند	در دو عالم یک خریدارش نماند
مرغ زیرک باش و بیگسل دام را	خاکه بر سر فک کن ایام را
آتش انگیخت هر بادی که هست	بر کند نیز بخت آبادی که هست
جای عزت است این سرای پرهیز	مرد می خواهی این مردم فریب
این شک پیسه جو روی پر فلست	خواب خرگوش ده دانه بوش
جون نک اهو ناری در نبرد	ای دهان بسته در نیز صحرانگرد
پیشه پرش است از پرهیز کن	جون پلنگان سوی بالا خیز کن
ای غریب خسته در نای هوز	کاروان بگذشت و در خوابی هوز
آدمی خوارست چرخ خیره کرد	نانگردی غافل ای دانسته مرد
با که کرد این چرخ سرگردان و فنا	این طمع خامست و این دانه خطا
یک قدح بی زنج محوری کی است	هر کس کی از خم خاری در پی است

این نماشها بروی روزگار	می توان دیدن بحشم اعتبار
با چنین کردند حالا بی که هست	دیدم بر دوزخ خیالاتی که هست
بی تصرف باش در راه بیتین	هر چه بد باشد تو از اینک بیت
در داک قسم تو آمد نوش کن	صافی انکار این سخن در گوش کن

حکایت

فیضه خوانی بر سر حرفه رسید	گفت روزی شیخ عالم بوسعید
بامریدی چند پیرون شد بگشت	از فضا بر آسیابی برگشت
در تحیر ماند آنان سرگشته	باهمه نیری بدان آهسته کی
بامریان گفت رازی در نهفت	بامن این سنگ از زبان حال گفت
پنمه دام از پی یک دانه چیست	هم جومن باش این همه افسانه چیست
باهمه سرکششکی باری بشت	می دیم نرم ارجه می ایم درشت
گرگانی باشندم از باز خویش	سم شبک روحم من اندر کار خویش
ای دل مسکین کز جانی مکن	کار جان بازار بنادانی مکن
کمر زنی زایشه کن در راه دین	کمر زنی پیش از همه یابی بیتین
کمتر از که شوا کرداری حین	این طریق کاملاً نیست ای سیر
اگر ترا کار خود کاری بود	طلعت صد ساله ز ناری بود

بی نیازی بر نتابد بود تو
از تو جز هستی نمی یابد و ندا

ناید بن آتش نازد عود تو
زانکه دع بشک همی آید ندا

صفت عشق

چون سمند فکر تو جولان نمود
پر تو عشق است این فسانه نیست
عالمی پیغمبر گفت و گوی عشق
عشق بر چرخ حقیقت آختر است
عشق بر نابودی سودا کند
عشق را یکسان نماید کفر و دین
عشق شاهان را جود را ناب افکند
عشق عواصیست در دریای حق
عشق دلال سرگرمی عناست
شهباز عشق جوزش کمر کشد
در حقیقت حلش کلهاست عشق
صده عقلست این حکایت هوش دار
عقل گوید چه و دستار گو

کوی دعوی از دو عالم در روی
آشاد اند که این پیکانه نیست
در میان یک زن نازد بوی عشق
از محبت یک قدم بالاتر است
عشق درویر انها غوغا کند
عشق بود بی عین شک و یقین
خلوق را در خرابات افکند
مرگش روح است در صحرائ حق
شیعه همدگامه جای این نیست
خواجه را در خدمت چاکر کشد
صیقل آینه دلهاست عشق
تا بعقل آن در نگویند زینهار
عشق گوید خانه خمار کو

عقل هستی میکند کبر در خور است
عقل میگوید پریشانی مکن
عقل گوید کار سازی منکم
عقل سازد که این اسود کینست
عقل میبرد که این تنگست و نام
عقل گوید که دخیای منکم
عشق هم جوای عشق است ای عجب
ملک عشق آمد و رای کائنات
عشق و عاشقان قلم در کش تمام
کز معشوق خیال در سر است
هر چه در و هم تواید آن توئی
عشق را گوئی که در قرآن گفت
باز از زبان عشق بود
عشق بود پیش هر بوالهوس

عشق هستی میکند کبر خوشتر است
عشق بخندد که نادانی مکن
عشق گوید با کاری منکم
عشق میبوزد که این الود کینست
عشق میبرد که این دانه است و دام
عشق گوید با دشایی منکم
جان جانها جای عشق است ای عجب
تاریخ از عوغای افعال و صفات
ناهمه معشوق ماند و السلام
نست معشوق این خیال دیگر است
بر کدنگان نمی گنجد و دوی
عشق را در گنج ما و حق نهفت
لی مع الله آن زمان عشق بود
عشق را هر عاشقان دانند و پس

بیان اسرار الامر

خان و هان ای گوهر کار خرد
دسته بند از گلستان خرد

410

ای برادر جاهد و با الله جیت	لا ینفک قلزم تو حید دست
جیت اسلام ای بستر تسلیم کن	لا جود در وحدت رسد الا شود
و تصرف بند بچکان شو	لا جود الا گشت در راه یقین
هر چه دوزخ بود آن کار کن	لا م لا بود تو آمد بی شک
باهمه آن کن که با خود میکنی	چون تو خود را از میان برداشتی
در مسلمان یقین ش راه نیست	نادلت در حکم او جز موم نیست
الشرح از نور ایمانست و بستر	در شهادت چون درست آمد قد

هر زمان بر سینه که شرط راه جیت	لا ینفک قلزم تو حید دست
طفل را هم خویش تر تعلیم کن	لا جود در وحدت رسد الا شود
همچو طفلان بسته گهوان شو	لا جود الا گشت در راه یقین
قد رت حق بر تعجب اقرار کن	لا م لا بود تو آمد بی شک
گر عجز از پذیرا جمد میکنی	چون تو خود را از میان برداشتی
هر که زادت و زبان کو تا نیست	نادلت در حکم او جز موم نیست
سینه زادر کوی ایمان هر نفس	در شهادت چون درست آمد قد

بیان کلمه شهادت

نقد هستی محو کرد در لاله	نفس تست الوده حرم و هو
غیر حق هر ذره کان مقصود نیست	پس بشوی از هر دو عالم دست ور
گرچه الالفی ای نادان نه اوست	خلوق کن بردار بند و بیم
نقش و اثبات انبرای کمر رهنست	بله چون در یافنی دینی ترار
لا و الا زاندر فترت تراش	گرچه بر دی کوی طاعت از ملک
در هم آمیزد بد اخلاک و پند	خیار خود برون آواز وجود
لا که عمر و فروش را بر می دزد	چون بر آوردی سران سر کبرگان
لا ترا از تو رهسار می دهد	نفس زنگی طبع دارد کوی را

بیان مکان

رو طهارت کن بدر بای فنا	نفس تست الوده حرم و هو
ناشوی شایسته این گفت و گو	پس بشوی از هر دو عالم دست ور
بر مصلا ی قناعت شومقیم	خلوق کن بردار بند و بیم
دست خود یعی زدن خود بد از	بله چون در یافنی دینی ترار
همه بجز خویش خم ز چون فلک	گرچه بر دی کوی طاعت از ملک
نایاب نقد استار سجد	خیار خود برون آواز وجود
سهو خود را سجد سهوی بسیار	چون بر آوردی سران سر کبرگان
هر چه پیش از دیگر دار روی را	نفس زنگی طبع دارد کوی را

دولت هر دو جهانت داده اند
بج نوبت بهر انت داده اند

بیگان مزکوة

مایها داری تو ای صاحب نصابت	خود رویشان به کرد زنتاب
سر معنی نقد این دنیا مدان	ایت بیمار ز قشاهم بخوان
چپست دنیا با همه خشک و ترش	گر همه عقیقت بر خیز از سرش
هر چه دادنت بود از وی بیار	اندرین معنی که از خاک میبارش
کل شووی ده نسیم دلفروز	هم جواش هرگز آید مسوز
از جوامدی بر او دینام خود	حاتم طی بر که در هیچجا که کرد
اهل عشرت جو ز بهر آمیختند	جرعه بر خاک مجلس ریختند
مرداگر پای ملخ بر خوان نهاد	آنچه بود شد بر بهمان نهاد
گر نگردی خو جوامدی بدید	در جهان نه بر بودی نه مرید
آنچه می باید مید از جمله پیش	مایه دارست از وجود پیر خوش
جو کندان تو توانگری شود	امتان را او سپهر می شود

بیگان روز

تا تو باشی بسته هر یح و تاب	روزه داری صرفه ناست و تاب
-----------------------------	---------------------------

ای نهی کرده شکم از عسایر فل	دل نهی کن این بود الصوم دل
خانه زاد ربه بندای کدخدای	پس روا هفت منظر می کشای
نای خلق افشوده از کمر زهی	جنگ در دنیا مرز ناوار زهی
همچو ماه نوجه باشی خود نمای	تازیک فرصت بود روز و کشای
بهریک کرده چه کردی بای بند	در یک چیزی جو صبح خیر خند
گر تو افطار از هوای دل کنی	رون خود راهمه باطل کنی
رونه داری زاکه با خود کار نیست	جز بدیدار خدا افطار نیست
هر نفس عیدی گشت اهل نظر	ماجرای نیست با سر سفر

بیگان حج و زیاده

زین گریبان هر که سر بر می کند	هر زمان صد عید دیگری کند
از پیابان هوا احرام گیر	پس طریق کعبه اسلام گیر
هر زمان سعی باید با صفا	در صفا و مروه خوف و رجاء
آتش اندر خرمزین دار زب	انگهی لبت عاشق و از زب
چون بدید آید حرم بازگاه	نفس خود قربان کن اندر پیشگاه
همچو مویست این طریق می شنود	موی مو از خود جدا باید فکند
زین بشت مرگ تو فوق کن	پس طواف کعبه تحمیت کن

از جهت بگذر که آنجا کبریاست	خود بهر جانب که روی آری رواست
کعبه مردان نه از آب و گلست	طالب دل شو که بیت الله دلست
کز معنی بایدت سر مایه	بر تراند انش نه پیر پایه
اشنا باید در یزدان یاری شرف	یاد گیر از نکته حرف بعد حرف

پیکان علم

ای کرامی گوهر عالمی نسب	دانش آموز و شناسای طلب
ز هنمایانی که پیدا بوده اند	هم بدان راه حق پیونده اند
مردم از دانش و رای عالمست	دیو مردم هم ز نسل آدم است
ای بباغ جهل خود را سوخته	جز قرقا مو شوی دلت با موخته
سر بر از خواب نادانی خویش	تا نمانی در شبیمانی خویش
خالقی که هر دو گوشت بر کزید	نی برای خواب و خوردن آفرید
در پی دانش روای فدا نه مرد	نیست عذری بنیاد از مگر کرد
مرد جهلی چه شود آب و گلست	علم خوان نازند که باید دلست
علم بنیادست و طاعت خانه	پی اسانی که بود کاشانه
علم باید تا عمل کنی بود	زانکه پی دانش عمل زنج بود
چپست دانش آنکه پی پیروز بوی	تا بدانی که همه نادان تری

چون بنادانی خود دانا شدی	رو که بر سخت خرد و لاسدی
مردم از گفتن نه بیند جز زیان	دانش اندر دل بود نه در زبان
که عمل با علم تو پیوست نیست	جبه و دستار دانشمند نیست
خدا دیوست پی انش عمل	سخن شیطان بود مرد جدل
قل و قالت نه نداد ندهی شوی	معرفت حاصل کن ای بسیار کوی
که تو گفت صورتی داری بسی	بر لب دریای علمی جز خسته
در نه معنی اگر دانا شوی	چون صدف در بقر این دریا شوی
علم صورت پشه آب و گلست	علم معنی بهر جای و دلست
آنچه نگذارند ترا جز سوز و دشت	معذرت انرا این بود یک دار پوشت
جهل پیشکن تا از خود یابی شد	واجب این علم است اگر داری خبر
که بجهل انجا رخسار میزانت	آنچه مقصودست کرد حاصلت
کار دل باشد همه کشف و عیان	شرح این معنی نکند در بیان
حالتی از غیب غیب آمد بدید	جز بدق از حرف را توان شنید
کنج بهانست علم معنوی	در تو آید چو ز خود پیروز شوی
علم تو معلوم زاد بر کشد	دفعه معقول را خط در کشد
اول از علم شریف بهره گیر	طفل را نبود غذای به شیر
علم کسی که نباشد حاصلت	علم میراثی نباید در دلت

نکته

زین علم حصول پند بود
بندگی طاعت بود پندار زین

اطلبوا العلم ای برادران بود
علم دانستن بود گفتار زین

بیگان صدق

چون مستافر گشتی اندر راه دین
باز کن چشم خرد را پیش و پست
تقی کن اثبات هر موجود را
چون بقدر شد کافر بنده خداست
حضرت او برتر از حد و مثال
بی بیایت ذات او بوده تخت
وصف خود کرد و بدان موصوف بود
او بخود هست همه هستی ازوست
ذات او را نیست نقصان و زوال
در کمال لایزال کاملاست
در دوعالم هیچکس همتا نیست
دانش قایم ندارد زین کدر
ره روان از ملک معنی آکنند

صدق باید زهر و مرکب پنهان
عقل فرزانه ترا استاد پست
نابدا نیستی معبود را
ذات پاکش را مگر جزو حق است
در نیکو صورت و هم و خیال
بی نهایت هم جان باشد درست
نام خود گفت و بدان معروف بود
نیت آمد هر چه آمد جمله اوست
بی سکون و بی تحریک ز احوال
بی جهت هر جا که جوی حاصلست
هم جوعالم نیستی و بالاک نیست
اهل صورت را تمام است این قدر
گشتگان خنجر الا الله اند

از دگون آزاد و از خود بی نشان
مخوینند آنچه غیر حق بود
هر چه نیست از نهانها که هست
برشان در گشت معنی بود
باز مرغانی که برتری برند
در قنای خوشتن یکتا شده
چون مریدان چار شد کرد مراد
نه بود در تجلی صفات
پر توانوار وحدت از کمین
از بقای خویش فانی میروند
هو شیار مست کوپای خوش
نور حق در سیر او پیدا شده
هر که از بند حدوث آزاد نیست
سیر تو چندان نفس کرد در عیان
در گذار از کل طبیع و خواست
نفس رعنا را پر دست و پای
هر دوعالم با همه شادی و غم

در قنای کل شدن دامن نشان
نیت پشان ز نیت مطلق بود
جمله زاد در نور حق یابند پست
سیرشان در عالم صغری بود
در قنای هم از جوی برند
جمله در خور هم بخوبی آند
دولان ز معنی حلول و اتحاد
دید و دیده نمانشهای ذات
داده او را دیده حق الیقین
در نشان و نشان میروند
گاه جمله چشم و گاهی جمله گوش
وز سر خویش هم یکتا شده
دار ملک و حدت را آباد نیست
کز قصص یابد زهای مرغ جان
بی خیال و هم بند و نیت است
عقل دور اندیش را ماند بجای
غرقه کرد اند بد زبای عید و

چون نیاسود از کزانی مرکبش	در بر معشوق خوش باد اشکش
تا ندانی هر که رفت اینجا رسیده	یا کسی گردیده دارد بدید
ای بنیاد آنا که گفت این ترک گذشت	سرفروود آورد و حیران در گذشت

بیگان معرفت	
-------------	--

گرفتارند شرح حال معرفت	عاجزی آمد کمال معرفت
معرفت اصل شناسائی بود	جسم دل زانود پیسائی بود
کرد تو پیکاری زانوار بقیه	عارف و معرّف جز حق زامین
عارف از خود هیچ کاری بر ساخت	زانکه حق را جز بحق نتوان شناخت
که بتو ذی بخشش جز زهنمون	سرچون را کی بردی شے زور
معرفت خورشید گشت و در جان	در از خورشید چون از دشتان
عارف و صوفیه بگوشت در گداز	ذات پاکش از دو عالم نیی نیاز
زین جبر در دست کس نامد کلی	چشت از هر سو نفیر بلبل
این که را کی توان هرگز کشاد	چون سر زشته بدست کس نکشاد
نه روی کبر جافدم زد سر نیافت	جز تحیر هیچ رمزی در نیافت
انکامی از گشت از راه نهفت	رب زد بر هم ز عجز خوشگفت
عارف اندر حال خود گشته جدا	از امید و بیم و از فقر و غنا

نی مرا و زانکه سود و زیارت
هر که او غواص این در یاشود

کم شود از حق هر که حق را باز یافت
در حیرت آشنایی یاز اوشت

هم جو شاهان تابع وحدت بر سر
شمع بزم او شده نور صفات

دید و دانسته و نادان شده
سر سرش را قدم پوینده

اگر یابی ز حال خود خبر
جند از پر سر گشته بود ز سبب

هم جو ناپیدا میر سر سوی دست
ی بگانه جند از پر نفس دو جسته

در طریق معرفت ناید در ست
تا تو خود را باز نشناسی نخست

نی غم زد و بولایت و آت
باد شاه ملک لایلی شود

سرا و زاهد و عالم بر تنافت
هر چه غیر حق بود ز ناز اوشت

نوع و شان تجلی در برش
دار ملک او و زای کائنات

جسته و در یافتن حیران شد
جز خدا بپیدا و کونین

این همه افسانه کرد و مختصر
کاز این کوه و توی از خود طلب

با تو در زیر کلمه هست هر چه
طالب خود شود که این جمله تویی

تا تو خود را باز نشناسی نخست

بیگان نفس	
-----------	--

چون تو نفس خویش را نشناختی	مرکب معنی بصر ا تا فنی
ی ندانسته ز غفلت پیش و پس	با تو ز معرفت همی نامست

دَانشِ نَفْسِست نه کار سر بر لب
 همچو حلوانی پراز زهرست نفس
 بی یک صورت نماید در نظر
 نفس تو آشوب افعال خداست
 بهر آن گفت آن که پینای زهرست
 در حقیقت از رودا ناسوی
 که بطاعت که بعضیان زنند
 که یاسرست برستی بر کشد
 جرعه ناکورده مسیها کند
 کرم را خود نیابد از درت
 نفس را اگر زن فارغ نشین
 از مقام سر کشی بیوز بر سر
 نفس بد فرما از اینجا جز نکشت
 که رود در کو طاعت پارسا
 زین مقام از یک قدم بالا شود
 جز شد از آواز هوا خاک و آب
 نفس را از هر سینه وصف مدعیان

که بجو بیب سوری دانی که جلیست
 وادی از عالم قهرست نفس
 بز کس از تحفین او دارد خبر
 بر ز وصف ذاتش این معنی جدا
 خویشناش است از که آن نفس است
 عیب اویشناش تازیباشوی
 آتش اندر بار دل ناکه زنند
 که بدعوی خدای سر کشد
 نیستی نادیده هستیها کند
 جوهری گردد نفس اندر برت
 من بیان کردم سلوک راه
 ما را ما رست مزن بر سرش
 در طریق نبند کی لقا کشد
 که شود فلاش بازار هوا
 طمسه گردد وز پیا شود
 هر زمانش از جمعی آید خطاب
 آنچه اسرارست نماید در بیان

که چه گفت این معانی ناز و است
 روح حیوانی بد اول تمام او
 روح قدسی چون بر وسایه نکند
 گفت و گویش داد و نفسش نام کرد
 نفس تو سر مرکب جبار دلست
 پاسبان مرکب خود باش خیزد
 دانش نفس را نباشد حاصلست
 با تو دمی باز کو هر که بکاست
 در وجود آید می از امر او
 شد ز الهام الهی سر بلند
 از بد و نیک همه اعلام کرد
 راه بر مرکب برید ز مشکست
 ناسوا را می بر وزرست بخیزد
 کی جز یا و توان حال دلست

بیان دل

چه باشد مخزن است از حق
 دل امین باز گاه میخیزد
 دل بد نیست آنچه عالم در نیافت
 لب لعل جازرباغ او نشست
 روح قدسی هم نشینی در برت
 وصف شیطان و رحمانی درو
 زو زو روح است در آب حیات
 گاه انس و گاه قرب و گاه عین
 خلوت جان بر سر بازار حق
 دل شناس کارگاه آدمیست
 دل بد نیست آنچه عمرش اندر نیافت
 شاه باز معرفت او را بدست
 عقل کلی پاسبان بر درش
 ملک روحانی و جسمانی درو
 سیر او در قعر دریای صفات
 جز فلک که نه بین الاصبغین

حَوْظَ رَهَادِ اَزْدَانْدِ كُوِي دِل
اَنك بَر بَهْلُوِي جَبْ خَوَانِ دِلش
دَر مِيَانِ تَقَرُّوجَانِ شَرِّ مُسْتَقَرِّ
رُوحِ تَوَاسُتِ وَ تَقَسُّتِ هَمِجَوَاك
سَوِي هَر دُرُورِ وَ زُوْشِ كَرْدَانِ بُوْد
جُوَزِ بَهْرِ وَ جَانِشِ فَرْمَا زِهِيْست
رُوِي دِل جُوَزِ صَيِّقِلِي شُدِي كَان
هَر كِه اَوْ غَوَا صِرْدِي اِي دِلِست
كِرْتَا مَعْنِي دِل حَاصِلِ شُوْد
وَرْدِي مَعْنِي نَدَارِي دَسْتِ سَر
طَالِي كِي كِي مَعْنِي يَارِ يَافْت
اَسْمَانِ دِل جَوَا مَدْدِ رُو جُوْد

فِي بَهْرِ جَوِي كَانِ زَايِدِ كُوِي دِل
اَن تَه دِل بَاشْدِ وَلِي كِي شَرِّش
اَن يَكِي جُوَزِ مَادِرُوْدِ بَكْرِي دِر
زِيْدِ وَ جَوِي هَر زَايِدِي وَ زِيْدِيَاك
نَامِ اَوْ قَلْبِ اَز بَرَايِ اَن بُوْد
دَر رُو جُوْدِ شَرِّ مَشْدِ شَاهِنِشَهِيْست
عَكْسِ اَنوَا زِلِ بِيْ عِيَانِ
صَدِّ هَرَا زَانِ مَعْنِي حَاصِلِست
اَن زَمَانِ دِل دَر رُو جُوْدِ كِلِ شُوْد
دِل مَخَوَانِشِ خَانِهْ دِيُوْسْتِ وَ سَرِ
كُوِي جَانِ زَا دِرِيْ كَانِ بَانِيَا
اَقْتَابِ جَانِ دُرُوْنَا بَانِ مَنُوْد

بِيگان شرح

شَمْعِ جَانِ زَا دِر لَكْرِ بَنَهَانِ نَهَاد
جَانِ بَا مَرَايِي دَامْدِ دَر رُو جُوْد
جَانِ جِهْ بَاشْدِ زِيْدِي كِي اَبِ وَ كِل

فَقُلْ اِنْ كُنْجِيَهْ رَا سَتَوَانِ كَسَاد
دَر عِبَارَتِ پِيْشِ اِنْ فَرْمَانِ بُوْد
عَقْلِ اِنْ مَعْنِي فَرْمَانِ دِل خِل

نُوْرِ عَزِيْزَتِ اَصْلِ جَانِ اَدِ مِيْشْت
بُوْنِ نَقَابِ اَز دُوِي خُوْشِ بَر فِكْنْد
نَامِ جَانِ زَا اَبْمَهْرِ خُوْدِ بَنِيْشْت
بُوْنِ كِه بَر شُدِ رُو زَا رَجُلِ صَبُوْخ
اَز جِهَانِ وَ نِشَانِ اَوْ رَا نِشَانِ
بُوْنِ كَسِ اَز كِيْجِ نَهَانِ اَكِه بُوْد
كِرْتِهْ اِيْنِ كُوِي هَرَا زَانِ دَر يَابِيْ
كِرْتِيُوْدِيْ پَر تُوِيْجِيْ دَر رُو جُوْد
اَفْرِيْشِ رَا حِيَا تِ اَز جَامِ اُو
مَارِ قَا نَا حِيْرِيْستِ اَز رُوِيْ سِيْ
عِلْمِ وَ قُدْرَتِ دَا زِدِ وَ سَمْعِ وَ بَصِيْر
دَر شَبِيْستَانِ مَحَبَّتِ بَا زَاوِ
جِيْشْمِ اَوْ دَا سَرْمَهْ حُوْ اَلْيَقِيْنِ
نَهْ رُوِيْ زَا بَر تَرَا زُوِيْ رَاهِ نِيْست
اَوْ بَر صُوْرَتِ بَر اَنْدَا زِدِ نَقَابِ
شَرِّ سُوَا رِيْ كَانْدَرِيْنِ مِيْدَانِ شِيْد
خَاصِ خَاصَّتِ اِيْنِ جِيْرِ فَرَا نِهْ

زَانِ عَزِيْزِيْنِ بَا زِيْ كَا هِ مَحْرِ مِيْشْت
شُوْرِ وَ غَوَا دَر هَمِهْ كِيْشُوْرِ فِكْنْد
خَالِ اَدَمِ زَا بَدِستِ خُوْدِ شَرِشْت
بَر شَرِيْرِ قَالِبِ اَمْدِ شَاهِ رُوْخ
دَر حَرِيْرِ خَاصِ شُدِ دَا مَنِ كِشَانِ
هَمِ مَحْرُوْدِ اَز خُوْدِ نِشَانِيْ وَ اَمُوْد
شَا حِلِ اَنْ جَرِ نَا يِيْدَا بِيْ دِيْ
اَبِ وَ كِلِ زَا كِيْ مَلَكِ كِرْتِيُوْدِيْ
اَدَمِ مَعْنِي اَزَانِ شُدِ نَامِ اُو
زَا نَكِهْ نِشَانِ شُدِ تَحْقِيْقِشِ كِيْ
جُوَزِ مَحْسُوسِ دِلِ يَابِيْدِ دَر نَظَرِ
دَر هَوَا يِ حُوْ پَرِيْدِيْزِ كَا زَاوِ
دَسْتِ اَوْ نَقْدِ اَمَانَتِ زَا اَمِيْنِ
زَا بَجْهْ اَوْ دَا نْدِ كِيْ اَكَا هِست
نَا يِيْدِمِ اَظْهَارِ اِيْنِ مَعْنِي صَوَابِ
دَر دَاوَا رَا مَرْدِهْ دَر مَانِ رَسِيْدِ
كُوِي تَوَانْدِ بَر دَا زَا نِجَادِ اَنَهْ

نفس او زشته ز بند آب و گل	از صفای خود گرفته جای دل
دل بد از ملک جهان سلطان شده	جان ندید حضرت جانان شده
که روانجا و اهدان مساور	بشازین محرم نمی کرد دغز
آنچه مقصودست از ویای خبدر	قطب عالم باشد آن صاحب نظر
مرد کاخ جهل را در هر قدم	زنده گرداند جو روح الله بد مر
وصف او از هر چه گویم بر تراست	امتان ز امصطفای دیگرست
نی بعلقت ز حکایت بر خوری	از کن چشم خرد ناپوری

بیان عقلا

ای ز نور عقل گشته بهرم مند	در همه عالم بدانش سر بلند
در ولایت خطبها بر نام تست	این همه دانه برای دام تست
حجه الله عقلت آمد هوش دار	نایباری هیچ عذری ز روزگار
از در حق هیچ کس مجبور نیست	هر کز عقل آمد او معذرت
آدمی بی عقل دانا نیافت	معرفت بر او توانایی نیافت
روز و شب در قلعه دل پاسبان	روح بر او همچو طفلی نوزبان
چون بوز شرع پیکار گشت عقل	انورای ملک دانا گشت عقل
ورند از دهره زیر تو تیرا	از خیالش پرده سازد هوا

کردش او هم درین میدان بود	از کمال او بسی نقصان بود
آنک قلت گفت و بس معلول دید	هر چه دید از عالم معقول دید
عقل نایبان کندش در هوش	کن میوی و طبایع زده نفس
حکمتش اندیشه بسیار کرد	قد ز تو بر عکس دید انکار کرد
و صخور شیدش نیامد در نظر	پر تویی بروی فنان از نه کدر
عکس او را عین او گفت از مکان	خود ندانست او زمین و آسمان
نی کز ای که دهرش انگیخته	عقل را بر دار شرع او پنجه
ای بجهل او که در کس شوزده	از کربان هواش بر زده
ظلمت هستی تر از راه دین	در حجاب افکده از نور یقین
عقل عقلت مر ترا داده فریب	که سوی بالاکت برده که نشیب
از خدا غافل ز خویش آگاه دین	جز خیال مقنن از راه دین
بس کن ای مغرور عقل نجیب	دید حق پرند از بر کدر
همچو مرغی ماند مجبور نقص	در میان چار دیوار هوش
تا درون این رواق ششدری	همچو طفل اندر کار مادی
دست از نه جنبه حکمت بدار	عالم قدرت طلب کن مردوار
آدرین مرگ کن قناری هنوز	مانده سرگردان جو پر کار هنوز
چون میان نقطه کل ماند	از جهان عشق غافل ماند

ای هیولا و طبائع دایم تو
 پاک از پر الا شش ناسوت شو
 قصه موم و حدیث کذکات
 ای کز نثار خیال ماورست
 باده که صورت بدیرا مژدرواست
 آن که در موم از همه صورت
 نوع و جنس عالم از ندرت اوست
 عارضی و ذاتی از وی شد بدید
 هست فانی صورت و صورت بدید
 بفعل الله مایشاء وصف خدا
 قادر است او بر وجود پیش و کم
 ماده که واجب بود در ذات تو
 حاش الله قادر واجب یکست
 فیض از ویابد وجود ممکنات
 جزو و کل را از داو معلوم
 پر تو لطفش بدید اند صورت
 جز ندانی قدرت فعال را

در مضیق حکمت است از ام تو
 شاه باز حضرت لاهوت شو
 جند کوی آفراندوی کمان
 مرد زار از کودکان بنود سخن
 این بدین آینه از حکم خداست
 کل شیء هالک بر جمله خواند
 صورت ماده هم از نقد تراوت
 جزو و کل از قدرت او آفرید
 هر دو را میدان الی الله المصیر
 هر چه خواهد می کند او را در
 جمله را با سدف جف القلم
 پس رد و واجب میشود اثبات تو
 من بقدر دانم ترا ادا شکست
 اصل هستیها از و دارد حیات
 پس بدست قدرتش چون موم
 صولت قهرش کند زیور
 علت و علت مکر افعال را

جنش ذرات عالم سوی اوست
 کرداری دیده حول به بین
 بی تغییر منعم قهار او
 روح قدسی می کند این زمزمه
 این حکایتها نیامد سر شری
 قبله ییاد و بنهار روی اوست
 نور حوینی آخر و اول به بین
 بی تفاوت فاعل محنت از او
 کای همه تو تو هیچ انداین
 نابیای غفلت این نه بگیری

مقاله

ساقی بگذشت باد بربک زین
 درد پیروز ریختم خم را شکست
 ساقی ای ده که بزم آناستیم
 صوفیان صاف را آواز ده
 اهل دل را جمع کنای خود میر
 بزمگاه ما قلند زوار کن
 ای نسیم صبح بر اصحاب زن
 ساقی جامی که جان تو دهد
 مست کن پروای هشیار نیست
 چار شوی نیستیم آباد کن
 بلبلا زایل بکله بر دار خنید
 در قدح زینان می صایحه که هست
 مست کشیم و زجان بر خاستیم
 عرشیان را شربتی دم سانده
 آفراند و جهان ناکی خور هر
 خالک را در دیده اغیار کن
 خایکار انشی را آب زن
 بر دل سوزنده داغ تو نهاد
 آن نمایشهای بیدار نیست
 از غبار هستیم آزاد کن

جَوْنُ بَلَدِ اَمْدُ زِ پَسِیْهَاسِرْمُ	خَاكِ پَایِ صُوفِیَا زِ شُدِ اَفْسَرْمُ
هَرَكِهْ دَر مَلَكِ تَصَوُّفِ حَرَمِ اسْت	هَمَّ جَوْمُ هَمْدُ زِ نَكِیْ عَالِ اسْت
هَیْچِ رَا هِمَّ اَزِ تَصَوُّفِ بَشَرِ نِیْسَتْ	بَیْ حَرْفِ اَنْدَرِ تَصَوُّفِ بَشَرِ نِیْسَتْ
تَوْبَهْ وَ صِدْقِ اسْتِ شَرْطِ اِیْنِ وَ فَا	بَسْرَفِ اَكْرَدَنْ فَنَّا زِ اَدْرَفَنَّا
اَوَّلَشْ فُقْرَسَتْ وَ صِدْقِ وَ اِفْتَقَارُ	اَخِرَشْ تَسْلِیْمُ وَ تَرَكِ اِخْتِیَارُ
تَا تُو دَر بِنْدِ خُودِیْ شُكْلِ رَنِّی	جَا زِ فَنَّا كُنْ تَا بَدِیْنِ مَرَكْ رَنِّی
صَافِ كُنْ دِلِ رَا خُشْتِ اَنْجَبِ شُد	پَشْرَبِهْ خُویِ طَبِیْعِیْ زِ اَنْ سُد
اَنْشِ اَنْدَرِ زِ صِفَاتِ خُویِ رَا	پَشْرِ هَوَايِ نَقْشِ كَا فَرِ كَشْرِ رَا
عِلْمِ تَحْقِیْقِ اَنْ دِلِ اَكَا هَكِیْ	شَارِعِ شَرْعِ رَسُوْلِ اَللّٰهِ كِیْ
صَافِ شَوْبَا خُوهَا نِهَا نِ وَ اَشْكَا	صُوفِیَا زِ صَافِ رَا اَنْیَسَتْ كَا زِ
جُو زِ كَلِمِ اَللّٰهِ دَرِ زِ رَا هِ مَخُوفِ	بَا صِفَايِ سَرِ خُودِ پُوشِیْدَهْ صُوفِ
رَسْتَهْ اَنْ بِنْدِ دُوعَالِ پَالِیْشَانِ	دَرِ صِفَا وُلِّ هَمَّتِ جَا یِشَانِ
جُو زِ مَصْفَا وَ مَهْتَبِ كَشْتَهْ اَنْد	حَضَرَتْ خُورَا مَقَرِّبِ كَشْتَهْ اَنْد
اِخْتِیَا خُویِ رَا بَكِ كَدَا شْتَهْ	نَا مَرَادِیْ رَا مَرَادِ اَنْ كَا شْتَهْ
جُو زِ حِجَابِ خُودِ كَرَامَتِ یَا فَنْد	شَا هِ رَا هِ اسْتِقَامَتِ یَا فَنْد
دَر رَا دَتِ لَبَنَهْ حَكْمِ خُودَا	نَرْدِ شَا زِ یَكْسَانِ شُدْ فُقْرُ وُغَتْ
دِیْدَهْ شَا زِ اَنْدِ بَدِ خُودِ دِیْدَهْ خَلَاصُ	فَا رِغْ اَزِ دُ وُقُولِ عَامِ وَ خَا صُ

عقل

عَقْلِ پَنَیْاشَانِ بَحَقِّ زِ هَبَرِ شُدَهْ	اَزِ كَمَالِ مَعْرِفَتِ سُرُورِ شُدَهْ
جُمْلَهْ دَرِ كُویِ سَلَامَتِ مِیْ رُوْنْد	فَا رِغْ اَزِ بَا زِ مَلَامَتِ جِیْمِ رُوْنْد
هَرَكِهْ اَمْرُ وَا یَمِیْ اَزِ خُودِ نَكَا شْت	سَرِ رَا وِرْدِ اَزِ كَرِ پَا زِ كَدَا شْت
مَرْدِ مَعْنِیْ فَا رِغْ اَزِ بَا لَوِیْسَتْ	سَرِ بَدِ عَوِیْ بَرْدَهْ هَرِ صُورَتِ پَرِشْت
ذَرِهْ كَرْدِ اَزِ فِیْ صَدَقَتِ كُویِ	اَبِ رُویِ خُویِ كَرْدَهْ رَنَكِ وُ بُوِی
صُورَتِ اَنْدَرِ صُوفِ وَ مَعْنِیْ صِفَا	زِ خُصَّتِ اَنْدِ شَا زِ رَا هِ مِصْطَفَا
سِرِّ اَنْ مَعْنِیْ بَرُویِ رُوزِ كَا زِ	دَرِ یَكِ بِنْدِ مِیَا زِ صَدَهْ هَرَا زِ
شَرْحِ اِیْنِ مَعْنِیْ بَرُویِ بُوِ اَلْهَوَا	مَوْجِ اِیْنِ دَرِ یَا هَمَهْ خُویِ وُ بُوِ
بُوِ اَلْجَبِّ دَرِ یَا یِ نِیْ سَا حِلِّ نَكْر	كَشْتِیْ وَ مَلَا حِ زِ شُكْلِ اَنْ كَر
قَطْرَهَا یِ اِرْخُورِ بَا زِ اَنْدَرِ وُ	صَدِ نَهْنَكِ اَدِ جِیْمِ خُورَا اَنْدَرِ وُ
اَنْ بَعَا صِ دَرِیْنِ دَرِ یَا شَرِ اَسْت	كَزِ اَلْسَتِ اَوْ رَا عِنَا یَتِ اَسْنَا شْت
بَا دَا كَرِ رُزِ وِیْ اَبِ اَرْدِ خُشِی	كُوهَرِ دَرِ یَا شَرِ كُوهَرِ خُودِ كُویِ

حكايت

اَنْ شِیْنِ دَسْتِیْ كِهْ رُوزِیْ بَا یَرِ یَدِ	كَرْدِ اَزِ زَنْ نَكْتَهْ زِ پِیَا دِ یَدِ
اَزِ مِیَا نِ جَمْعِ مَرْدِیْ خُودِ پَرِشْت	جُو زِ شِیْنِ اِرْ حَرْفِ رَا اَنْ جَا یِشْت
كُفْتِ مَرِ عَمْرِیْ دَرِ زَنْ بُوْدَهْ اَم	رُوزِ كَرِ خُورْدَهْ شَبِیْ نَعْنُودَهْ اَم

گرچه طاعت کرده ام بسیار موی موی از کارهاش کافت پیر ببطای جوابش داد و گفت گر کنی طاعت و صد ساله خواجه در یازارین داری هنوز روقتی خورهای و آشکاری بوالهوس چون در حجاب خویش بود مذهب مردان بود جازان خشن گر بدی در یاز سیدی هر خسته خوب گفت از مقتدای اهل دل سروری نباید ترا کرد ز متاب بنده شوان آده این راه را باغبان باید نهالی را بخش در طریقت رهبرد انا کزین رهبری باید بمعنی سر بلند اصل و فرع و جز و کل آموخته ظاهر شر از علم کسی باصفنا	نیستم واقف از اسرار من انچه میگوئی نشان که یافته خود پرستی کرده اند ز نهفت نا تو در بند خودی سودا شد مبتلای زین و دستاری هنوز کرفا خورد ز به بینی روی کار این سخن نه میهمان ریش بود بابلای هر دو عالمی است خود بنوی قدر این کوهر بسی عشق بازی نیست کار آب و گل ذره شویا بهر یار و آفتاب تابیانی قرب از درگاه را زانکه که خود روی از من جز گشت زانکه ده دوست و نه بدر گین از شریعت و طریقت بهر مند شمع فعل از نور علم افروخته باطن میراث دار مصطفی
--	---

پردریا و میزبان خیر بود خود میزد راه و پیر معنوی هر که راست عنایت بر گرفت هر که در زندان خود را یافت هر سواری کو عنان افکند سست ای سلیم القلب دُشوار است کار پشت گشتی چیست دعوی بلند کنج خواهی در گرای کام زن برک و بر ک نوبی و نواست افت راه تو دید نقش تست گر تو خود را از دو عالم گزینی	مرد عاقل را اشارت بس بود هو خود رست و صدق گشت روز اول دامن زهر گرفت بند او را سالها ستوان کشاد در سر آمد مرگ بش کام نخست تا نه پنداری که بیدار است کار عمری گذشت از عمارت نیز آتش اندر پنج تنگ و نام زن بلبلان دانند کین با ملک از جا دیدم بر بند از خیال خود نخست پای بر فوق پینه آدم زین
--	--

حکایت

طالبی را بردل آمد این سخن پیک و بد را بهر از خود دان از قصاید یوانه دید مست عقل از ورفته خرد بگریخته	گر زدی هر جا که بودی خویش نفس خود را خاک نه پیداشی بر لب آب جو خاک افتادیت زندگی با مرد کیش میخته
---	--

دَلَوِ اَوْجُو صُورَتِ اَوْ مَخْصَصَه	قَوْلِ اَوْجُو نَعْلِ اَوْ اَمْتَبَد
جُو نَقَابِ اَوْ جِهَه اَوْ باز كَرْد	نَقَشِ وَنَشِ سَرِ كَشِي اَعَا ز كَرْد
كُفَتِ اَكْرَجِه زِي خَاك اَيْدِ سَدَم	اَز جَنِبِ شُورِيَه حَالِي هِي سَتَرَم
جُونِ مَكْرَد اَنْدِ تَوْ نَقَشِ خُودِ حَذَر	سَوِي اَبِ اَمْدِ جُو بَا دَا زَن كَذَر
مَوْجِ اَبَشِ بَرِ جِهَه بِي اَوْ بَرِ مَوْد	جُونِ بَدِيدِ اَشَارِ اَشَارِ وَ دَشَرِ مَوْد
دَسْتُ وَ پَا يَزِ دِ جَوَابِ اَنْ سَرِ كَذَشْت	مَرِ خُودِ بِي زَانِ هِمَه تَو مَنَدِ كَشْت
سَتِ اَنَانِ حَالَتِ هَشِيَارِي زِي سِيَد	رُودِ شَرِ اَنْ عَرِ قَابِ مَحْتِ بَرِ كَشِيَد
كُفَتِ اِي مَغْزُورِ نَقَشِ خُوشْتَر	بِنْدِ كَارِ اَبْدِ مَبِينِ وَ دَرِ مَوْجِ
بَرِ مِرَا جِ عَشُو خُوشِ كُ خُوشِي رَا	بِهَتَرِ اَنْ خُودِ دَا زَن كَانِ كُوشِي
تَا تَرِ اَنْقَرِ كَرِ اَنْ جَا زِي شِشِ وَ اَسْت	اَرِ زُو هَا يِ سَبَكِ رُو جَا زِي خَطَا

بیان مقامات

اِي نَا مَوْرِدِ پَرِ شَتَارِ عَشُو	جَهْدِ كَرِ نَا كَرْدِي اَيْتِ خُوانِ عَشُو
تَو نَقَشِ خُودِ هِ سَفُو يَلِ اِهْمِي	بَا شَرِ نَا بَرِ حَرْفِ خُوشِ اَيْتِ دَرِ مِي
نَقَشِ هَا يِ اَوْ لَظِ اَوْ اَخِرِ	اَنْدِ زِي مَحْتِ اَكْرَجِه اِهْمِي
كَرِ جُو حَرْفِ اَوْ لَظِ يَكِ كَتَا شُو	اَبْجَدِ تَحْقِيقِ رَا دَا نَا شُو
اِي طَبِيعَتِ رَا مَعْلَمِ سَا خَتَه	رَفْتَه عَمْرِ اَنْ كَارِ نَا مَرْدَا

كُ كَذَارِي حَرْفِ دَرِ مَعْنِي زِي	اَنْ كِهِي اَوْ كِهِي بَجَرِي يَا حَسِي
اِي بَلِيدِ اَوْ اَنْ پَسْتِ افْتَا دَه	دَرِ زَنِ دِي خُودِ بَرِ سَتِ افْتَا دَه
دَرِ قَفَا يِ سَتِ سِيَلَابِ اَجَل	بَرِ كُشَرِ اَنْ اَبِ وَ كَلَتِ بِي اَمَل
مَوْجِ زِي اَكْ بَا شَرِ بِي زُونِ بَرِ زِدَا مَر	نَا نَا كَرْدِي بَا يِ بِنْدِه مَرِ مَقَام

بیان نقاب

مَتَرِ يَلِ خَوَاهِي كِه مَانَدِ بَرِ قَرَار	اَوْ لَظِ بِنْيَا دِ بَا يَدِ اَسْتَوَار
اِي مَوْرِدِ جُو نَسَا حَكْمِ بُوَد	جُونِ كِه مَرِ كَرْدِ دِ خَرَابِي كُوَد
جُونِ تَرَا دَرِ كُوشِي پَرِ اَمْدِ كَذَر	تَو بَه رَا بِنْيَا دَا بَرِ مَتَرِ شَمَز
تَو بَه جُونِ بَا شَدِ بَشِيمَانِ اَمْدَن	بَدَرِ حَوْ تَو سُلْمَانِ اَمْدَن
حَلَقَه كَشَن بَرِ دَرِ عَجْزِ وِ بِنْيَا	عَذَرِ خَوَاهَا زِ اَمْدَن دَرِ كُوشِي رَا
نَقَشِ رَا حُبُوبِ خُودِ پِنْدَا شَن	شَرِ عِ رَا جُونِ پَا سِيَا زِ بَكَا شَن
بِنْدَه حَقِ بُوَدِ زِ خُوشِ زِي شَن	دَرِ اَمْدِ وِ مِ خُودِ نَكْرِ شَن
عَامِ رَا تَو بَه زِي كَارِ يَدِ بُوَد	خَا صَرِ رَا تَو بَه زِي حَالِ خُودِ بُوَد
كُفَتِ پَرِ يِ كَا نَدِ زِي زَنِ بَشُو	تَو بَه كَرِ اَنْ هَرِ جِهَه اَزِ غَيْرِ خَلَا

تَو بَه رَا بَلَدَارِ وَا زَانِ هِمِ تَو بَرِ	
رُوشَنَسْتِ اَهْلِ وِرَعِ رَا اِي سَخَرِ	

مقام ترقی به

چون مقام تو به راه راستی	یا ز یابی شاه راه راستی
کم نشین در صحبت هر یک	تا بیا ای معبدن مقصود خود
یکدم از یاد خدا غافل مباد	در غم و اندوه آب و گل مباشر
نفس خود را بگذر در گوی حق	تا بکلی باز گردد سوی حق
یکدم از شبهه جلاش دم مده	خواب و خور ز اهرم جو گفت از بین
گفت و گو کم کن برای نام و	جز بخود پندام ^{چنان} هر صلح و
ملک دنیا با همه عیش و طرب	آن خواست این همه حق را طلب

مقام رنج

دام دنیا بر نکند ی چون ز پیش	پس بیغ زهد بکسل بند خویش
زهد را اگر هیچ بنیادی نهی	هم دل و هم دست باید نهی
شرط زهد آن باشد ای آند مرد	کرد و عالم دل کنی بجان
زهد چون شمع است و دل پروانه	زهد آسایش کار هر فرانه
عاشق از گداز قدم برداشند	زهد را کمتر مقام آنکاشند

حکایت

گفت با شبلی جوانی راه جوی	زهد را معنی چه باشد باز گوی
گفتش ای سگیز مرد ^{منش}	زانکه جز غفلت نمی بیند نشن
چپست این دنیا نهان و آشکار	در نه ناچیز کشته و شمار
لاف زهد تو در زناج ^{چپست}	لافت محض است و کار سر ^{لست}
در حقیقت زهد را معنی بدان	کرد و پیروز نیست کار این جهان
آنچه هست از یک و بدگرزان	بی کم و بیش رساندت نخست
زهد اگر در قسیم خود داری مکن	این نه کار است پیکاری مکن
و ز نداری هر ^{چپست}	گری گویند ناید بدست
گر بود زهد تو در قسیم کسی	ز شر خنداری بروی خود بسی
زاهد اندر زهد شویشوز من	کر نه مغروری زهد خو ^{لشیز}
زهد تو هم اختیار نفس ^{چپست}	اختیار نفس کنی باشد درست
چون ترک اختیار آمد مقام	زاهدی در زاهدی باشد مدام
هر که را خواهی درین میدان بود	نیستی و هتیش یکسان بود
باز قومی زامقایی بر تراست	که خدا هر دم بیای دیگر است
نه بر اینچاهم جو قطب است استوار	اختیارش کشته حق را اختیار
هر زمان در زهد زهدش زاهد ^{لست}	هست حق است او نه مرد بخود
هر که را دولت چنین یاری کند	بدر شد دنیا بر ستاری کند

گر بیکر ذمک عالم زان اوست | در کدازد کار در قمر ما اوست

مقام صبر

صبر باید مرد زادر هر چه هست	تا تواند در برشکازی نشست
کوشمال نفس تو صبر است و	جوهر عقلست صبرای بوالهوس
صابر اندر صبر بود ز شکر است	این سخن نه لایوهر عافیتست
مرد عای جوزنیکار آگاه نیست	گاه او را صبر هست و گاه نیست
در بلا صابر شدند مردان خاص	لیک اندر در کمال خوشند خاص
خاص خاص از کار خود بهر آ	باید بیند دوعالم شاخته
راحت از مبلی گرفته در رب لا	و تغیر گفته غم ز امر حیا
صبر ازین برتر ندارد هیچ کس	آدی را احد صبرست این و بس
صبر باید در همه رنج و بلا	تا بملک فقر کردی آشنای

مقام فقر

جوز صلا فقر در مجلس دهند	طوطیان کفتار و مرغان پر دهند
فقر شد فقر بود نابود را	فقر سوزد خرم موجود را
فقر در توحید اول منزلتست	هر چه جز حقیقت زدن باطلست

جان لبان فقر دارد در فنا	گر تو در فقری فقر اینک غنا
نقر هر نفس باشد اتقاف	لقمه خواش همه مر المذاق
کر نه فقر از هر دوزن بیکان نیست	بس سواد الوجه فی الدار از جلیست
در حقیقت فقر جز ایثار نیست	خود مر زین راسخ اغیار نیست
فارغ از اندیشه دنیا و دین	ایمن از حرص و هوا و کبر و کین
این جو امر داند که نه پیونده	در بلا فقر شاکر بوده اند

مقام شکر

حق شکر حق نداند هیچ کس	حیرت آمد غایت هر شکر و بس
نانه بینی شکر خود گان کاف نیست	غایت اندر شکر شوگان شاکر نیست
ناست روجون نعمت دادت اله	شکر نعمت طاعت آمدی گاه

حکایت

آن یکی با خواجه گفت اندر نهان	ای بدیدار ندی هر دو جهان
ای میرا از زو و زو بدو جفت	چون توانم شکر نعمتهات گفت
شکر من در نعمت روز نخست	همد و بیان نعمتی از لطف
یک حضرت دادش از این دیار	گفتش از تو این بود شکر مدام

چون تودر راه این قد بشناختی / شکر نعمتهای ما پر داختی

مقام خوف ورجا

مُرخ ایمان را دور خوف ورجاست	مُرخ را بر پیر برانیدر خطاست
بنده می باید که در آید و سپم	نامه بخار کس خواند مقیم
وین دو باید مرد در زانیکه گاه	کریک که فرو ماند ز راه
مردم انا میگرد کرد و ادب	و ادب سلی خوردد در و شب
شاخ ایدت ز تخم غافلست	بر کش ادب باز سست
هم اگر زانمان بیرون میشود	مرد را از غم حکم خور میشود
چون ز هم افسرد کرد داب و کل	وحشت انکیز میان دین و دل
این چه حالنهاست ما این دریم	نیک بودی گریوی آدیم

حکایت

ابلهی پسرید از آن شیرین مقال	هرگز ت خندان نه بینم چست
گفت چون خدّم که صاحب	شوگو از نیم جانی پر غم
پیشدار مرتجیله دور دراز	زیر هر گام دو صد شیب و فراز
حلقه در هاندم بسیار	نیک تر شام ز خشم کار

عالمی را خون شده جان و جگر	از قبول و زدا و نامد خبر
رخ بنمید ی نیمه باید نهفت	آیت لا تشطوا بهرجه گفت
لطف خود رعین قهر او به پیر	این بود آمد از باب الیقین
نه روان کطبل شادی میزند	از در قل یا عباد میزند
از یقین اول آمد این رجا	ما کجا و سید این معجنا

مقام خوف

نیکه بر آمد و هم خود مدار	فضل خود دان هم پناه و هم مدار
چون توری از غیر خود بر تارا	نقد اسرار تو کل یار
این بنا را هر که میخواهد بنا	مرد باید بود از در جیات
روز و شب سودای نیک و بد کنی	خود پرستی جز حدیث خود کنی
روز و شب اگر داری خبر	از عذر فردا خور خور جگر
گر تو خواهی و نه خور و زی ده است	حق طلب کن یار این یاری به است

حکایت

پوراد هم در یکی دیر کهن	راهی بد آشنای این سخن
استحان کرد شرک که ای سرگشته	پای بند این جن جنایت کرد

کرد درین دیر که هر منزل کنی
راهبش گفت این سوال از من خطا
بندگان سر بر خط فرمان نهیند
این که بکشا اگر بوند تست
نه روا بهر کلمه خاز گشت
بندم باش و هر چه آید رد مکن

پس خور و پوش از بجای حاصل کنی
از خدا پُر شاین که روزی خطا
پوشش و خورده خداوندان دهند
زانکه نندار تو کلمه بند تست
انتخاب کرد از خدا زان تست خوش
جز رضاء از طریق خود مکن

مقام رضا

از رضا خود نیست برتر منزلی
اختیار خود بینه باری محبت
تا تو از علم حقیقت غافل
چون نه فارغ ز اندوه جهان
عاشقی در موج دریای فنا
گفتش ای مسکین برون آم
با سخ این داد شر که ای روشن روان
بر مراد خود نخواهم بکنش
چون ز خو کردی رضای حق طلب

کوی از سیدان نیاز دهر دلی
بشیرین اندر رضا برسد
از خبر داران ادب بی حاصل
کس شوی دانی از حرف نهان
غافل از ساحلش آواز داد
یا چنین سرگشته بیک دارم
کز من پرچین نه این خواهمن
زانکه مقصودم مراد اوست
حکم او را هم رضاء روزی

ن رضا و خوش بچوئی خطاست
زمن ناگای می خورینه کله
در طریقت منزل اعلاست این

چون تو ز اصفی گشتی او را هم رضا
هر گدایی را جا از حوصله
منتهای جا هدوافت است این

مرجای شهسوار نهر کام
شاد باش ای مقبل فرخنده بال
ای کل خندان مراد منجه برار
خار غم بیرون گران پای امید
عافا لاجام حیات آمیزیت
کار خود کن ای شیر خود فروش
ز سر تنک شکرد و رای مکن

چون بوفیقش گذشتی ز پر مقام
کوی معنی راهی بر شوی حال
باد نور و زست و آبر تو بهار
چون نسیم صبحدم داد تو نوبد
حالت مستان شود از کبرین
عالم دیوانگانست این خموش
زمن ها هم اهل مآداست و نسیم

هر که بر نطع محبت راه یافت
نمایه داری کین که هر زانست
این سعادت هر که از بر گرفت

هم جو فرزند دست بوش شاه یافت
اب حیوانش بنیرد امنست
خان پایش ز افلاک بر سر گرفت

لبّل اولاف مطلق میرسد
 اول از اول برآمد گفت و گوی
 گنه این نوبت ز اول وی زدی
 هر که او از خود بکلی و از دست
 در محبت جست و جوی خود خطا
 جز محبت بیغ و حدت بر گشت
 خود محبت فارغ از ما و من است
 دوستی نابود از آثار نیست
 هر که زانین محبت سر برید
 خون بهای او بجز دیکار نیست
 از محبت بر دور محبوب شود
 بی خیال دوستی بر خور دوست

روز و شب بانکه انا الحق میرسد
 ورنه خاکی را که داد این آب زدی
 بوز عمر آن طبل از زنگی زدی
 نامدش در ری ازین در یا بدست
 زانکه که سرحد یابا نفاست
 بر بیند هر که انجا سر گشت
 هر که او را دوست خود را دشمن است
 در عیان زانکه میاید در دست
 در فضای قرب او آذنی رسد
 هر دو عالم را درین گار نیست
 بی طلب دیوانه مطلوب شود
 دوستی را غیر از انجا که اوست

شوق شربان محبت را پرست
 شوق دار و خانه اهل بلاست
 دوستی شوق بندد کمال

در حیرت انش جان را زهر است
 کلبه شوق بر نور خداست
 زانکه پی جوگان نشد کوی بحال

شوق را که ببلند آمد مقام
 سالیگار از در طریقت هر زمان
 که چه هر دم عرش را پهلوی گشت
 در طلب باد نهایت ناز و است
 از می شوق آن که هر شد جام او
 آنکه او را انس با ذات خداست
 حال پیا نیست انجا زین

نیست یگان اندر و هر خاص و عام
 همتی بخشد خداوند جهان
 اشتیاق قرب قرب او گشت
 زانکه مطلوب همه بی من است
 در جهان با حق بود از امر او
 نمیکن است و غواص بقا است
 سرش با جان جانها هم نشین

بیان قربت

از حجاب ظلمت نفسی برای
 قناب از آسمان پیدا نمود
 ای که چشم را بمعنی نور
 و بما از ما بشی تر دیدی کمتر
 از قرب و بعد بر ناری نفس
 نور حق پداست لیکن غیب
 قرب حق دوری است از قرب

تا شوی شایسته قرب خدای
 چشم و یابانی بیند چه سود
 ز حق شوق ز بند دور نیست
 داند انکس کور خود دارد خبر
 زانکه این علت همه ما را است
 دیک حق پیر یاید از نخست
 پی زیان خود نیایی سود خویش

بیان کشف و نظر

در محبت جون زدی کام تخت
هر فوجی که بر جانان زسد
نسک کفد کلها ز باغ خوشدلی
دل ز شادی جو شود مست و خرا
شرط باشد هر که میگیرد بد
نفس را این جرعه آرد در خوشی
غیرت عشقش کشد در پی و خم
قسم او کرد ز باغ روزگار
نفس و دل را باشد این معنی عیا
راست پرستی این همه هستی
این سر پرده را اگر آکھی

قبض و شبط از کردن احوال تست
پی که از امید زده در مان زسد
روی دل کرد زبانه صیقل
نفس را بوی زبانه زان شراب
خاک را از جرعه سازد نیم مست
دست بردارد ز بهر سر کشتی
از همه شادی بدل کرد دغم
هر گلی را ز بهر صد گونه خا
مرغ جان را برآمد آشیان
این همه درد سر از مستی تست
در کربان فناکش نارنجی

بیان فنا و بقا

نیستی جو لان که اهل دلست
جان عارف دوست طالب شده
مفلح حق دست مرادش یافته
پر تو ذات از حجاب کبریا

شاه عاشق از کمالست
نور حق با هستی غلب شده
نفس او ترک ازادت یافته
کرده او را غرقه بحر فنا

نیغ وحدت زانده بر هستی او
نیستی در نیستی افروخته و بر
از خم وحدت کشید زبانه
سوز عشق افاده در آب و گلش
گفت مردی گاندرین کمالست
نه خوفست ای غریب هر دری
جوز فنا کردی فنا زار فنا

برده او را خود از بسببی او
هم بخود هستی داده هر نفس
خلعتی بر قامت او هفت زبانه
نه غم دنیا و عقبی دردش
نیستی زاهست و هستی نتراست
جهد میکنم تا ازین بگذری
از قای خود رسیدی در بقا

بیان جمع و تفرق

ای سپر خود حجاب خود نویی
جان جو پروانه بروی شمع با
یک دل و صد آرزو بر مشکست
هر گز دل در پریشانی کشد
بجان عاشق جمع در غیر فناست
نفرقه در بند کسی پیدا شود
نفرقه ز افعال خود آمد بدید

پاک باید زاهت از کرد دوی
انگهی در بهر وحدت جمع باش
یک مرادت بر بود جز یک دلست
زود بنیادش بر بانی کشد
مرغ از ادست و با نارا شناست
زانک بازارت پراز غوغا شود
جمع گشت انکوبان و صاف رسید

بیان بخت گلی و استنار

پرده ز راه تو هم او صاف تست
دل جواز سودای نفسانی برست
چپست انوار تجلی انشآت
و هم و فهم انجان کجند چون
کئی کشاید کج افعال و صفات

پردهای خویش را برد تخت
بر سر تخت تجلی خوش نشینست
انچه در سر تو آید بی کمان
بی عبارت زاد ز معنی بحال
کئی نماید پر تو توان زبات

بیان تجرید و تفکرید

چپست تفزید از علائق پاک شو
هم جو مرغان بسته دانه میا
هم جو کل خندان برون می شو
بر لب دریا بغوا صی نکدر
جون مجر د شد ز نقد و نسیه مرد
کمر زن ای دل که هستی خواهی کلا
هر که در تجرید مرد مرد نیست
مردن دان نور وحدت بهره مند

در نه آزار کمان چالاک شو
مبته لای خویش و یگانه مباش
کز ترا معنی تجرید از روست
کو تجرید آودد جند از کهر
کو بر آزار نه فلک یگان کرد
سرای معنیست انفق یاب لاک
در طریق اهل معنی فرد نیست
نه قبول ورد خلقت پای نبند

عرصه میدار از احوال نه
دید او ز دید ز افعال نه

بیان وجد و وجود

مرغ وجد از آشیان حیرد
لب لب جان از قفص پیران شود
که جمال دوست بردارد نقاب
جذبه حق در دایه از خودش
این سخن چون هم دم طالب شود
آنکه مغلوبست محبوس خود
و آنک غالب شد بر ست از دام خویش

هم جو بر تو آید زودی بگذرد
که بخندد در دگر گریان شود
که جلال عزتش کردد حجاب
تا بعلین بر آرد مستندش
گاه مغلوب و گاهی غالب شود
اندرین مشگل از وجود
در حریر قدس کرد از ام خویش

مفالت

کمال مستی دار ملک انبلاست
جان پیاز آید بزم انس را
می دهند او را ز جام نشسته
این قدح را هم دل بینا کشد
عاشق اینجا بس پریشان کند

مهر هادر شد ز پای خطا
بر کشند از دام صید قدس را
تا برون آید ز دام نشسته
تشنه باشد گرچه صد دریا کشد
حالتش دعوی سحر جانی کند

خسته این خنجر خون خوار بود
این محل افشت و جای بیم
مستی خود را زمستی ره زده
دانشی در عین نادانست این
اهل دل را حالت مستی بود

آنک در کوی بلا بردار بود
صد هزار اینجا یک ساعت ^{دوین}
لیس جبه الدار غیر غیله زده
بیشی در عین نابینست ^{این}
نه روجان از حق هستی بود

بیان محک و اثبات

محو کن نفس خود از روی ورق
هر که او خود را ز کار خود بیک
ای حسینی قصه را کو تاه کن
حاصل الامر افت خود هم تویی
در گمان خود جبه باشی پای بند

تا بخوانی آیت اثبات حق
سراود در عین کار اثبات یافت
بی حسینی عزم این درگاه کن
نور حق بداشت تا محرم تویی
آخر از نور یقین شوم به بند

مفالت

عقل فرزانه جو هستی هم نشین

باز یابی نکته علم الیقین

چون گذشتی از ره دانش درست
دیدم باطن اگر بینا شود
سرو حدت را به پیچی بیان
آنک در بحر حقیقت راه یافت
اندوگون آزاد گشت از خود
آنچه علم و عین ازود ادش نشان
کنج حق را جان با گشت او این
خاص را علم الیقین و خاص خاص
منظر حق الیقین و الا ترست
در حقیقت پرستی از حق الیقین

خود به پیچی آنج دانستی نخست
هر چه بنهان خواند بینا شود
عین عین انجاف و شد در عیان
کو هر حق الیقین ناکاه یافت
من غ او بر شاخ او آدنی نشست
و نشان شد نزد او دامن گشان
از بود در پاچه حق الیقین
دیدم در عین الیقین از خود خلاص
از سعادت اندر انجاد رخو درست
در مقام لی مع الله باز بین

بیان وقت

چون بوقت آینه صافی شد ^{نشان}
اهل وقت از وقت پرورنگید
آنک هم در وقت خود بودش ^{نظر}

راه یابد صورت اش و ملک
فی عمر ماضی و مستقبل خورید
وصف حالش گفت ما راغ البصر

تا تو وقتی ز کار افتاده
وقت اگر با تو نماید حال نیست
نیت وقت حال را چندین در زنگ

وقت اگر با تو بود از آذانه
باز یا تو نقد وقت خود درست
ز نیت کبر دلت هر گونه زنگ

بیان نلویں و تمکین

ای مسافر تا بهر سوز راه نیست
از دورنگی جز تو حق پیر نیستی
عرفه بحر صفات اندا اهل دل
در خرابات فنا شرط این بود
چون زید از الملك جازا گشوند
خورد پی مستی شراب خوش گوار

یوسف تو هم جان در چاه نیست
زان عزیز مصر تمکین نیستی
در حجاب حال پای بی کل
حالت مستان همه نلویں بود
شاد و خندان مجرم در که شوند
استقامت یافته در عین کار

بیان عینیت و حضور

ای اسپرنگ و نام خویش است
در ننگ با خود اندر کوی او
تا تو زدی یک خودی زین حرف دور

بسته خود را هم بام خویش
که شوا خود تا بیایی بوی او
عینیت باید اگر یا تو حضور

حکایت

نه روی ناکه نبرد یک با نرید
حلقه در زد که مرغ دام کو
با نرید گفت کای روشن روان
در همه عمر از روی او ماست
من بسی جستم زیندا و نهفت
پاک بازان ز جبر پیوده اند
گر بد پیوندی از خود بر کند ز
تا تو کوی میر تا همش چون آمدند
علی بس مشک کل آمد بود تو

چون در آمد خانه را در بسته دید
رهب عالم شه بسطام کو
سأ لها شد تا از وجویر نشان
باین دید اندر همه عالم جاست
کس نشان نایزیدم و انگفت
تا دی بخود ز خود اسوده اند
و نشان شوند نشان یابی مگر
هم جو مار از پوست بیرون آمد
ورنه جدست از تو ما مقصود تو

بیان وسایل

بیدم بر گف نهادم جام عشق
دل که در دستم نیامد دامنش
در مشام جانم آمد بوی دوست
تا ز آمد جام جان افروز داد

تا شدم سرمست و بی آرام عشق
چون شفق در خور زد و میرا هفت
چون فلک جرجر در دمر کوی دوست
بلبلان آمده نوروز داد

عِنْدَ لَيْبِ بَاغِ شَوْقِ از وَصْفِ دُشْتِ
 کَرْدِ هَسْتِهَارِ دَا مَرُوفْتِ
 از مِیازِ بَر خَاشْتِه کُفْتُ و شُودِ
 حَاضِرِ ان جَمْعِ لَیْکِ رَنکِ آمَدِ
 حَاجِیَانِ کَعْبَه صِدْقِ و صِفَا
 دَر حَیْمِ اَنْسِ مَر غَا رِ حَرَمِ
 اِی نَدَانِ سْتِه نَجْمِ نَامِ سَمَاعِ
 خُوبِ کُفْتُ اَنْ خُذَا و نَدَانِ حَالِ
 صَد هَرَا رَافِغَه اِنْجَا کَم رَهْتِ
 نِی سَمَاعِ اَنْدِشَه طَبِیعِ و هَوَا سْتِ
 بِی تَکَلُفِ جَوْنِ دَر اَیْدِ رَدِ مَکُنِ
 تَا بَر خَنَائِیِ نَکُوبِی دَسْتِ و پَایِ
 جَا نِ مَحْبُوسِ تُو دَر رَزْدَانِ تِ
 دَر سَمَاعِشِ مَرْدِه جَا نَا زِ رَسَدِ
 اِنْ مَقَرَحِ بَهرِ هَر مَحْمُورِ نِیْسْتِ
 اِنْ طَرِیقِ رَسْمِ مَرْدِ اَرِ خُذَا سْتِ
 عَالِی اَشْفَه سَوْدَا یِ اَوِ

اَهْلِ مَحَلِّسِ رَا بَر زُورِ بَرْدِه زِ پُوسْتِ
 پَایِ سَمْتِ بَر دُ عَالَمِ کُوفْتِ
 زِ رَوَا غِیْبِ دَر عَیْنِ شُودِ
 شِیْثَه اَغْیَارِ بَر سَنکِ آمَدِ
 سَبْتِه اِحْرَامِ اِنْ بَیَا بَا زِ هَوَا
 کَرْدِه هَنکَامِ طَوَافِ اَنْ سَرَفْتِ
 پَاکِ بَا زَانِ رَا بُو دَر دَسْمَاعِ
 نِیْسْتِ نَفْسِ زِ بَیَا رَا اِنْ سَر حَلَاکِ
 مَسْتَدِیِ رَا زِ اِنْ سَخَرِ دُورِیِ رَهْتِ
 تَا بَر زُورِ نَائِیِ زِ هَر دُورِ کِیِ رَوَا
 حَالِی مَسْتَانِ بَجَه دُورِ مَکُنِ
 زَا اَنْکَا نِ نَفَقِ اَسْتِ دَر رَا هِ خُذَا
 صَحِیْبِ تَا جِیْنِشِ کَرْدِ مِیْمَحَرِ
 بُو یِ بَیْرَا هَر سُو یِ کُفَا نِ رَسَدِ
 لَا یُقِی اَنْ جَزِ دِلِ پُرِ نُو رِ نِیْسْتِ
 نِی مَحَلِ زِ مَرَقِ مَشْتِیِ بِی جِیَا سْتِ
 بَا لَکَا نِ بَدِ کُوهَرَا نِ دَر یَا یِ

اِنْ کَدَا یَا زَا کِ بَیْنِیِ حَیْبِ
 مَرْدِ مَعْنِیِ رَا طَلَبِ کُنِ زِ نِیْهَارِ
 اِنْ هَمَه جُعْدَانِ اِنْ و نِیْرَانِه اُنْدِ
 اَنْ تَکَلُفِ خُوشِ بَر تَا فَنْدِ
 غَرَقَا رَا دَا مِ لَقْمَه سَا خْتِه
 اَنْ بَرَا یِ نَامِ رُفْقَه تَکَشَانِ
 رَسْمِ و عَادَتِ زَا رُوشِ بِنْدِ اَشْتِه
 دُورِ اِنْ صُورِ مَکَا یَا زِ کَدَا
 دَا مِ نِیْکِ بِنَدِ اَزَادِ کِیْرِ
 جَهْدِ مِکُنِ تَا بَکُورِ مَعْنِیِ
 بَر دَر دِلِ مَعْتِکِ بَا شَرَا یِ اَسَدِ
 خُودِ پَر سَتَا نَدِ اَزِ نِیْهَارِ کَدِ
 اَهْلِ صُورَتِ زَا بِنَا شَدَا عِیْنَا رِ
 اَزِ نُو آ یِ لَبْلَا نِ بَیْکَا نِه اُنْدِ
 حَاشِ رَکْ کَر نِشَا نِ یَا فَنْدِ
 بَهرِ نَائِیِ دِیْنِ و دِیْنَا بَا خْتِه
 خَصْمُ شَانِ رُو زِ قِیَا مَتِ مَکَشَانِ
 مَذْهَبِ مَرْدِ اَنْ دِ پُرِ بَکَدَا شْتِه
 کَر مَعْنِیِ بَا یَدِ تِ رَا یِ خُذَا یِ
 اَزِ حُسْنِیِ اِنْ نَصِیْحَتِ یَا دِ کِیْرِ
 هَر جِه مَر کُفْتِ مَهمِ اَزِ خُودِ
 یَا دِیِ دَا نِ مَر اِنْ پِنْدِ اَزِ پِنْدِ رِ

در خسته سالت

سَا قِیَا جَا مِ صَبُوحِ دَر خُورِ سَتِ
 وَقْتَانِ اَمْدِ کِه اَنْ اَبِ و کَلِ
 خَیْرِ نَائِیْکِ دَمِ دُورِ جِیْمُورِ دَر کِشَمِ
 قِلِ و قَالِ مَانْدَا رَدِ رُو نَفِ
 کَر مِ دُوشِیْنِ مَرَا دَر دَر سَرِ سَتِ
 دَر هَوَا یِ صَبْحِ دَمِ سَا نِ مِ طَلِیِ
 خَطِ مَر دَر رُبعِ مَسْکُونِ دَر کِشَمِ
 بَحْرِیِ دِیْدِیِ دَر اَنْکَرِ رُورِ یِ

کشته در یاد زین دوزخ خیزی	باشد این کشتی بیایانی بری
چون نه در یاد و نه زور زقت	کوهری بخند عیط مطلقست
عالمی سیم زد دل بی دل همه	طالب دریا و بر شا حل همه
شاقیای می ده که این افسانه بود	هر چه گفتیم و صیف این خانه بود
رطل ما بستان لبالب باز ده	بر سق هم زهم آواز ده
کد فوجی تکلف میرسد	مدعی را کی تصرف میرسد
در خراباتی که این می دهد	قیمت صد جان بیست و می دهد
شب روی کردم در زیر راه محوف	تا مگر یایم بسر حدی و قوف
مرکب از توفیق خویم تا ختم	جز تحیر متزل نشا ختم
چون بدانستم که چیزی در هست	بسی یقین شد که خاموشی هست
طول و عرضی خواستم این نام را	مصلحت نامد شکستم خام را

تم الرسالة المسمی بکون الرمز
والحمد لله وحده

والصلوة والسلام علی خیر خلفه محمد و آل الطیب
وعترته الطاهرین و سلم تسلیما دایما

باب در بیان احوال

ای برتر از همه که گفتند
 آنجا که توی جو من نیامد
 ای ز تو کمان خلق بر دور
 ای برتر از آنچه برتر آمد
 ای اول تو و دای اول
 هست اول و آخر استعارت
 بیرون ز همه فراز و بستی
 بیرون و درون حکایت ماست
 هستی تو و همه بیان هست
 عقل از کرم تو یک نظر یافت
 آن کور خورشید انداخت
 از امر تو مفر و مرکب
 علم تو محیط هر کم و بیش

انا که بید یا نهفتند
 کس محرم این سخن نیامد
 حلوائ تو از بر مکس دور
 هم نور تو با نور خور آمد
 حیران تو انبیای مرسلا
 ای برتر از آنچه هست اشارت
 هستی نه بگفت هر که هستی
 بالا و نشیب غایت ماست
 درد امر مایند آن هست
 تا از بس و پیش خود خبر یافت
 از هستی توجه قصه خواند
 بعلم و الی مرتب
 پی هیچ تفاوت از بس و بیش

عقل از تر این سخن جان دور
 در حضرت ای خدای عالم
 گفتند سبحان افلاک
 آدم که خلیفه معالاست
 ذریه که دین از ویست
 احمد که خلاصه وجود است
 هر طایفه بگفت و کوی
 قومی که در بر هوائ گاهست
 در مسجد و خانقاه و محراب
 هم در طلب تو خرقه پوشان
 قومی ز غم تو در مناجات
 چندین که هزار و آشکارند
 که سجده برد معی بر آتش
 محراب جهود اگر گشتنست
 توحید تو گوید از همه باب
 ترشاک زنده همیشه نا توست
 او را همه نام تو نشان است

کاز دین ز آفتاب بر نور
 سرگشته همیشه روح اعظم
 سبحانک بحر مایه قنات
 سرگشته ز بنا ظلمناست
 در معرفت تو خود چه گویند
 الا حصی کوی در سجودست
 واقف نشد ز تار موی
 سرگشته دل از لاله اند
 شه بیت غم تو خواند اصحاب
 هم در هوش تو باد و نشان
 جمعی زین تو در خرابات
 این گفت و مگوی با تو دارند
 دارد ز تو فعل خود در آتش
 او را چه کند جو او نوشتست
 سرچشمه تو می گجا خور آب
 جو یک زن تو شد بیا موش
 ایند بر و صلیب او بهانه است

هند و که همیشه بت پرستند
 جز یاد تو نیست بر زبان
 این جمله زدین و ملت خویش
 مرغان جز بهر صبا حن
 چون فاخته هر که در جهان
 از گوش بپوشیدم آسان
 هر دانه که در فضای هستیست
 در جمله همه را طلب کار
 هر کس بر آن در زین کوی
 اندیشه بوجه ماند آخ
 از کس که در برف کُرافتاد
 آنجا که حریم یونیا زیست
 دری که بجان نمی توان
 خیزی که رود ز راه نعلب
 این نکته بحر در ز کجند
 حقا که از قیاس مو هو م
 بر تخته از و خیال هر کس

هر صبح دعای می فرستند
 ز تار و فانت بر میا نش
 جز پیر غمت ندیده در کس
 خوانند ترا با صطیلا حن
 کو کوز کوی تو پوست
 تو چید تو از جاد و حیوان
 هر جزو که در حوض سست است
 مانده که ز تو گشت خبر دار
 دستان تو میرد بهر دوی
 یا جز تو ترا که داند آخر
 در دانه یخ افتاد
 اندیشه ما خیال و باز است
 هی هی باز کجا توان گفت
 خوسندی طبع دان تو چید
 و اندر صفت بشر نکند
 معلوم نشد که چیست معلوم
 اسم و صفی رقم زند بس

زین پیش بحال دم زد ز نیست
 تو می که جمله پیش دیدند
 ای خواب غرور داده خود را
 هوان بگرد خود نی تو
 تو معرفت و کجاست معروف
 ای از هوش آسیر نیستانده
 نداشته که بحر نوری
 ای بی جهان چه بوالفضول نیست
 در آینه دین هوا را
 و از جو همیشه او تمام است
 و آتش صفات خویش موصوف
 کامل بحال قدرت خویش
 و از همه صفات بخوان
 تغییر صفاتش از منو است
 او را است یگانگی مطلق
 این جمله صفت که کردی اثبات
 آنجا که تو می دوی نماید
 جز سوختن و فنا شدن نیست
 در آینه عکس خویش دیدند
 بنیاد قوی نهاده خود را
 آنکه دم معرفت زنی تو
 آن گشت بکار نفس موصوف
 سر در نه پیرهن نمائده
 نزدیک ترا که دور دوری
 و صفت نه طلوع و جهور
 کوی که شناختم حد از ا
 گستاخ مدو که کار خا
 به معرفت تو بوده معروف
 پیش از صفت تو که و پیش
 لیکن صفت همه یکی دان
 تا عقل شد اندی کند جست
 تا هر صفی که دارد الحق
 می دان همه بی تغییر ذات
 آنجا همه جز یکو نشاید

بندار خود از میان بر دانه
نشو و برای از حالت
علی که خدای دان شوی تو
آن علم طلب که با تو ماند
این علم فرضه تا نخواهی
ای طبع و هوا معلوم تو
خود را بکلاف کرده کور
از خود بخدا سرفتا و میل
ز نه از بخت و قیاسی

تو چو توشک تست هشتاد از
علم جدا گشت قبل و قالت
این نیست بجای دوی تو
از دم که ترا زور هان
تحقیق صفات حق ندانی
تا کی که و لا و لکن زنی تو
آخر خدایا بدت شد مر
تشبیه مگر بوییه تشبیل
غیر نشوی که حق شناسی

مفادت اول در نه نقد بر حق

ای خام طمع زهذه کوپه
ای از شش و پنج زرق و سالوس
از ما و من تو بینی نیازند
بنشین پس کار و دیار بردوز
حیث زده فراق یازی
ما زده خموش بنشین

گستاخ مشو بخیر روی
در ششده حیات مجبوس
حکواز پر مکر سازند
از درد فراق خود همی سوز
از خبری خبر ندارند
بی چشم و زبان و گوش بنشین

تاشق جو یافت هیچ آرام

مجهور فراق شد سراجام

حکایت

بیری همه عمر گریه کردی
پرسید یکی که چیست حالت
از پی چنین نداز سیدش
مثل جود راز گشت در راه
از دیده هر چه شکبارم
چون گرد من از میان رفتند
تا محرم این حدیث ماییم
مشکل سخنی عجب شمارم
از پیش و پسند جمله پویان

جز خور خور غذا نخوردی
کز گریه نمی بود ملائت
گفت از غم آن که گریه بدش
این قصه مانگشت کو تا
تا کم شود از رهش عیارم
انجا همه گفتی یک گفتند
آوخ که بخوش مست لایم
باز یک ره و طرفه کاری
سبحانک این است کویان

حکایت

گویند سخن و ران ایام
گفتار قفس جوهر فشاندم
بانگی بزدم که چیست حالش

از قطب زمانه بیربطام
مرگ بسیر عرش راندم
ما ناخبری ده از وصالش

از خانه ببرد و بیک ام من
ای عرش بدین بزم گوی
این مسند کبریاست آخند
آشفته بماند عرش اعظم
محنت زده چون توام درین کار
ای خواجه حدیث عرش بشنو
اینجا زود خرتو واکرد
مشکل بودای اسیر گمراه
ای پی سرو پاچه مرد اوئی
خود را صفتی کند ز بالنت
معلوم نکرده صفاتش
خورشید ندید چشم خفا
ای ذره چه مرد آفتاب
تاکی ز خیال بیج در بیج
جند پرتک و پوی فکر و او هام

اینجا بنشان رسیدن ام من
بنمای نشان اوچه داری
اینجا خط استواست آخند
گفتا که منم اسیر این علم
تو از من و من ز تو طلب کار
دنباله کار خوشی روی
این نه دل بند از موز کمره
کند بعل و ندی شام
هم در خورشت هر چه گو
توحید خدا بود کلمات
دعوی کنی از کمال ذاتش
تاکی سخن کز ان و قلماش
تدیک مشو که بر نتابی
بنشین بر کار کن همه هیچ
معلوم نکشت از و مجز نام

حکایت

شبلی جو درین تحیر افتاد
آمد بر آن جهان پند نور
پرسید که این چه کار ساز نیست
از عین حقیقت اکهر کن
هر اسد چه دارد از مستی
الله چه لفظ و یا چه نام است
این کینه عیانی از کجا کرد
حلاج کزین نمذگله داشت
گفتا نه ام از حقیقت آگاه
بیرون ز توجون ترا سفر نیست
تحقیق تو چیست بی تو بودن
خرجه که بکوش ماو من گفت
اسم و صفتی که می کند یابد
در آینه حسن او نظر کرد
هر یک با شازنی دویدند
در دیدنشان شکی نباشد
چون دیده دانش آمد احوک

روزی در این سوال بکشاد
مقبول از حسین منصور
در حق بگو چه مهره باز نیست
نه تا بجاست بر زهر کن
جوانست بیان این معما
کو و زرد زان خاص و عامست
لام و الفش چه اقتضا کرد
بر صفحه نگر چه نقش بنگاشت
لیکن همه در تو بینم اینها
بی نیستی تو نه لبی نیست
زین پیش نمی توان نمودن
با تو زبان تو سخن گفت
زان جا که توئی ترا نشان داد
عشق آمد و جمله را خبر کرد
کرد بدیان چنانکه دیدند
لیکن همه جز یکی نباشد
این مشکلی مانعی شود جل

هر دیک که او دوی نه بیند
نامی که چنین بگفت و گو^{ست}
خونست نشسته بر زبانها
خلق بحجاب از هر طرفند
گر پرده حرفها برافتد
قوی وجود خویش فایده
از ظلمت پرده ها گذشته
این طایفه که اصل کارند
بیرون شده از صفات و اسماء
فارغ از خود و زحرف و نامند
اول الف آمد از درست است
لام از داشت وصف از ذات
هـ ا د ایره ایست ماسوی الله
اول همه او است واجب الذات
او چون و چگونه بر علم او
انجا جو گشت هیچ واقف
گویند عنان خود چه فایده

جز وحدت معنوی نه بیند
از دشته کل مثال بویست
در ماند ز شرح اویسایها
سرگشته درین بحر خوفند
اگر بوجد شان درافتد
رفته ز برای این معارف
در نور صفات محو گشته
از نام و نشان خبر ندارند
و زانم ندیک جز مسلمان
در عین حضور خود مدامند
زیرا که یگانگی نخست است
دوری توان از حدیث هیها
یعنی سرو پای از کد ز گاه
بیرون ز تصور و خیالات
برتر تصور خالاق
ناز بسته زبان بماند عارف
کم شو که جوهر شوی بیانی

این نکته نمود ناصرا بر
خود را جوینا فتد درین راه
نایافته را کسی چه جوید
آخر همه را بهم زد و من
تا کی طلبم درین تر او را
گر هیچ شوم من از خود آگاه
بی من آکم ز بهی نمودی
چون دانه بسی سرد و بیدم
با این تک و پویم از پس و پیش
از محنت خویشم اشک زینان
در حیرت آنکه نور بینم
نزدیکی او کند مژد و ز
خوشیدن سایه کرد پرهیز
همسایه خود شدم از آنست
امروزم درین بیابان
خود بر سر خود جو سایه بمانم
این پرده جو بی خیال باریست

چون کمر شدم انگی چه بایم
نایافته را چه کم کنم آه
گر گشته ز یافتن چه گوید
سرگشته ز دوزی خودم من
از چیست کم کنم من او را
خود را بد زانکم ازین راه
این محنت دوری بودی
جز سایه خوشتر ندیدم
بس ماند ز من ز سایه خویش
چون سایه خود ز خود گریزان
افتاده جو سایه بر زمینم
با سایه بهم نمی شود نور
کفتا جوینا مدم تو بر چنین
این درد دلم که هر زمانست
از هر طریقی جو سایه گردان
محروم ز عکس نور از آنره
هر نفس که میکنم بخار نیست

من خود همه تن خیال کشتم	وز پرده خویش در کشتم
در پرده غم ز تیره روزی	سوزن شدم از خیال دوزی
ای ایم و میروم مشوش	در پرده جو سوزن علم کوش
در پرده خیال خویش دیدم	گفتم حقیقتی رسیدم
آن بخت منفتاد بر دوی	و آن پرده درین شد در ز کوی
دل نقش رخسار بدیده بنگاشت	یعنی خیال کل توان داشت
از خانه برون دوید سرشت	دستارچه خیال در دست
سرکشه شد و لب بر زان افتاد	دستارچه را بیاد برداد
تحقیق نشد بجای هم رفت	این دید بود و آن قدم رفت

حکایت

بود ست خری که دم نبودش	روزی غم بی می فروزش
از هر طریقی قدم همی زد	دم می طلبید و دم نمی زد
تا که نه ز راه اختیار	بگذشت میان گشت زاری
دهقان مکرش ز گوشه دید	بر حبست و از و کوش برید
بجای خراز روی دم کرد	تا یافتنه هر دو کوش کرد
انگس که ز حد برون نهاد گام	ایشب سزای او سراج گام

هان ای دل کم شده بجای	کز خود نفسی بخود نیای
می سوز ترا همین تمام است	سودا چه بزی که کار خام است
انگس که ز دید نیست تو میند	گر نیست نصیب او ز خورشید
می سوزم و زهره نفس نیست	در مان حکم که دست ز نیست
این شوخه چند گاه دآخر	از سوختم چه خواهد آخر
هر دم غمش آشتی فروزد	تا شوخه راد و بای سوزد
می بندم و باز می گذارم	سوزنک ترم اگر نسازم
از آتش و نشان بدارم	جز سوزد لی نهان بدارم
آتش جو نه بینم از جیب و راست	این دود ندامت از بجای است
چون هیچ ندیده ام بجز دود	این سوختم بجا کند شود

مقاله دوم در فضیلت و شرف انسان

ای هم تو ز چشم تو نهایی	تا دان شده و جبه ندان
ای بسته جاز منج صورت	بعد تو هم از تو شد صورت
ای خجسته این فراز و لپستی	اما نه بدین صفت که هستی
در خود نظر از حواس کردی	حیوان دگر قیاس کردی
کوتاه نظر امین بس و بیش	این نیست حقیقت بیندیش

ای بخت و دورا شمار با تو
ای کشته بکس خوش مغرور
عالم ز حضورت حیران
سرگشته جنرباش ز نهان

تو غافل و حمله کار با تو
با تو همه و توان همه دور
اما جو تو غافل چه در مان
در زیر کیم تست هشر دار

حکایت

موسی ز می فراق محمور
گفتای ز تو بوده هر چه بوده
گر ز دینی کجاست جویر
وردد و تیری بر آرم آواز
بشپند زها نفی جو ابر
این جای حواله نیست بگذار
افتاد ز مهرها بششدر
شاهان جهان درین خیالات
از غایت قرب دور و دست
این آتش ماجم کونه میرد
یا دار ز خود که نیست یادست

مستانه دود بر سر طور
ما را بوم تو بود مود
تا با تو حدیث خوش گویر
باشد که درم کنی بخود باز
کای از تو به پیش تو نقابی
من با توام از خودم طلب دار
انجا بود ای حریف بیکر
بر نطع غمده جملگی مات
هر مرغ بدان صبورست
کنزد و دوانی بدیزد
بی شرم کسی که شرم با دست

پیش از همه پیشی ای کم از کم
ای لبل روضه مقدس
دانی که تراجه خواند کونین
کافر شده بناسپاسی
مرغابی بحر لایزال
بر پر که نه منزل و راست
ای قطره تو غافل که دریا
الله بحول در نهان دست
در دیکه دیکه مرد می هست
اونست نهان مملکت تو حید
گفتی که بعلم و عقل جویر
جانی که بحال آن دم آمد
ای هم جو خرامنه بساحل
کو هر طلی صدق شنید
معدودین آن که بر کاری
ای انک نداشت غم خوش
آینه هر دو عالمی تو

از پی خبری نداشت غم
مردار بجوی میجوگر کس
شهباز قضای قاب قوسین
خاصیت خود نمی شناسی
لیکن حکیم که درخیا
وایز آب و هوایه شان کارست
در جوی تو میرود هویدا
آمانه جلول و اتحادست
می بیند اگر چه می هست
در دیکه بیاری توان دید
نادیده کسی تراجه گویر
انزهر در و حجاب اعظم آمد
جزلت نکنی تو هیچ حاصل
غواص محیط خواشن باشد
از غرقه شد خبر نداری
بشپند و بدار ماتر خوش
بندش که با که هدمی تو

و نه لبسته در تو بر کشاید	که هیچ ترا بتو نماند
دشمن شودت معین از دوست	چون مغرور و کشد از دوست
دانی که چه دشمنی تو خود را	معلوم کنی تو نیک و بد را
آگاه نه که در چه حالی	باشی همه عمر در جو الی

حکایت

مردی میان جمع نشست	پیکر نصیحتی ز هر دست
در پای دیش جو خوش میزد	از گرمی خود خرد شو میزد
حسن خلایق از چو داشت	چون غلام را سخن بر خاست
محنت زده دید آنان جمع	پروانه صفت به پیش آن شمع
مانا که خوش خانه کم بود	هنگامه بدید نصه نمود
گستاخ مز زرد بستان	با جمع بگوی و مرد بستان
صاحب سخن نکرد تقریر	خندید بسی و گفت نشین
آمد لبش سخن دگر باز	یک شاد عیار تو که باز
خرگم شده را شتاب میدید	در عین سخن ز جمع پرسید
کز پر جوان ما کی هست	کن باده عاشقی بشد مست
جوان صفی ز جمع برخاست	گفتا بنم آن که خاطر است

آن دل شده حال خوش نهفت	عینش جو هر نمود از آن گفت
دانا ز حدیث او عجب ماند	خرگم شده را بسوی خود خواند
گفتا خرد خود بیک روز رفتی	اینک خرد تو اگر بید افندی
آفرده ده لایکی نظر کن	خود را ز حدیث خود خبر کن
یکد ز خود ای سوانچا لاله	دارند خزان مراغه در خالک
در خواب غرور خود میاوریز	خرجست و زش بر دبر خیزد
ای از تو شده خزان کزان باز	بابا ز خرت گجا بود باز

مفالت سیوم در طریقت و سلوک

ای مرد متافرا از کجای	این جمله را او تو کز ای
ی پند از جهان معنی	باتر چکنم بیان معنی
ای ده دله دور وی بگند	در وان هفت قلعه بر بند
نه طاق بلند بر ز اسوب	باهشت جمن بهم فرو کوب
انکه لکدی بفرق خود زن	از خود که قاف خوش بر کن
سبمغ نوی جوهر فشانید	تا کی کس کون قاف مانید
تا هم جو الف نکردی از خویش	این قاف تو بر بخیزد از پیش
ای که شده پیش و پس چه کردی	انک نه تو بر و بم کردی

تادرت نظرت اميد كنديم است
 باهر چه بماند ميسالتي
 نعلين و عصا ترا حيا لبست
 عري سرو پا برهنه ز بيه
 جدي ز چه طلب كن جيب و را
 آفسانه خوشي مختصر كن
 مهر جواني ز صدف كهر شفت
 جدين نك و پوي تو دو گامست
 اول ز نور فتنست و ديدن
 بوي بوذن تو نخست بنگر
 ار كوشش و دانش و عمل نبست
 با اين همه جهد خوش بنماي
 از كار خود اي گدايي سكين
 بجاني بيگري بسركه پي رخ
 شب تيره و دزد در كمين كا
 دل در و اصل و فرع مي داز
 اي كشته مريد ز سم و عادت
 راحت نه صراط مستقيم است
 مرد و ز خودي نه بنگر جوت
 با موسي از اين شيب عتايست
 ليكن قدمي بر ز ريفت
 سرمايه زيان شد اين چه سود است
 بشنيد بدروز خود سفر كن
 سيز و اسبق المفرد و نكفت
 بردار ز خود همي تمامست
 آخر همه برد ز ريشيدن
 آن رفتن تو نشد ميسر
 اين جز بعيناي ازل نبست
 توفيق جو هست كار فرما
 بر تكيه كه اميد بشنيد
 ممكن نشود كشدن كنج
 هسيار همي گذر بد پناه
 در دست چراغ شرع مي داز
 ليكن ذره نه پيمنت از ادت

نادر

تار هبست عادت خوش
 خواهي كه شود مژد حاصل
 خود را بر كاپ رهبري بست
 از دانه و دام عقل بكنير
 اي عقل شد عقيله تو
 تا با تو ز عقل هيج رنكست
 در عالم عقل پاي بسبي
 كه طفل نه مومر دكاري
 هر دم دور بان بگفت و كوي
 بشكن قلم و ورق بگردان
 آن حرف كزين ورق بروست
 اول كل خود ز تحنه تراش
 بر لوح فنا رفت همي زن
 چون كلك يك قدم همي خن
 خود را همه عمر چون قلم دار
 چون ني همه برك خود بينداز
 هان ناشوي ز دست هر باد
 شيطان حقيقي نه دروشت
 بيزي طلباي جوان فاني
 تا باز نهاند تازين بست
 اي كاهل زاه عشق بر خيز
 اينجا نخرند حيله تو
 خيز از بر ما كه جاي تگست
 مرفوع قلم شوي بر سبي
 بالوح و قلم چه كار داري
 زان همي قلم سياه زوي
 در لوح تو اجد است بر خوان
 خواهي كه بگويمت كه جوست
 انكه جو قلم بسرد و ان باش
 بر بام جهان علم همي زن
 با جهمه زرد اشك مي زير
 بسته كرو تهي شك دار
 پي بريكي نواي خود همي تاز
 مانند نتي بفر يا د

جز هستی تو نگوید از تو
 شایخی که بلند شد بر خورده
 فانی شو اگر بقات باید
 حقا که بهر دو کون امیری
 گر مردن تو ز خود تمام است
 مردان که نه خدا سپردند
 ای غافل خود پرست نادان
 فانی شو از پر صفت بمردی
 در خلوت اگر چنین نشینی
 گر مرد نه محال بگذارد
 خیران مشوای بجوش معرور
 تا کی بطریق خود مناسی
 زهد تو که بار نامه تست
 ای داده حکایت زبانت
 اسلام نه گفت و گوی باشد
 صدیق دلت که اصل دین است
 تا کی نفس از کمان براری
 چون نیست شدی که گوید از تو
 نی گفت که من نیم شکر خورده
 بگذر ز خود از خدات باید
 گریست از اجل میری
 چشمتو هم اندرین مقام است
 در عالم زنده کی میبردند
 این نکته ز آب و گل خدا دان
 تا زنده لا موت کردی
 آن وعده نسیه نقد پی
 تحقیق طلب خیال بگذارد
 پروانه صفت ز عکس هر نور
 این باد بروت بار ساری
 ز تار بهیر جامه تست
 از نیغ محمدی امانت
 مؤمن نه دل دوروی باشد
 از نور یقین بود یقین است
 امان بدلت و دل نداری

ای غافل بگفت خواجه سودا است
 گفتن زبان دروغ و زشتیست
 تو خنده کار باب و خاکست
 از جان جهان آشنایی
 ای خواجه دمی قلندری شو
 تا لیک نفس اندرین حرایی
 بر بند محکم دیده باز
 بر تاعده شه و از می کن
 ای کم شده خوش را طلب کن
 از نیک و بد تو بی نیازند
 چون موم همی کداز بکند
 خود را بطلب یکی در زنگار
 لیک دهن ز خود نشان ندادی
 نه روحه کس است و نه کدام است
 در راه جبهه مراست مازا
 آخر بکار زنی ز کوی
 بگذارد از که جمله سر گذشت
 کاری بسد زبان نشد راست
 گویند بدل بود بهشت نیست
 آن درد صاف و جاز پاکست
 آنکه بحر هر کبر یایی
 از محنت جسم و جان بری شو
 بی نیست جان حیات یایی
 ناهمدم شاه کردی ای مان
 در صحن بقتا شکار میکن
 کافه مرا ادب کن
 می سوز جو شمع یابستانند
 در کمر زار خوش هم خند
 آنکه جو ساقش بیکداز
 بس کن سب از خود مرادی
 این محضر صادق جبه نامست
 این واقعه مشکست مازا
 چون که نشد از تو بجز جوی
 بشین نفسی چه جای کشتست

اندیشه مگر ز هر دم و پیش
 از فکر بفرستد سوز ز رفت
 بر عکس کنند حالت اینجا
 ز اینجا که تو می خیال و و منت
 از آب و وکت که تکیه گاهست
 شیطان که بتور هبست او را
 فی الجملة حجاب تست ایدون
 آنکه پس از همه هوا نیست
 چون بگذری از همه خدایان
 بیرون شوی از چهار دیوار
 معلوم کنی بحشمت دالیش
 اوصاف دیمه چون بدل شد
 آنکه جو برون شوی از بر صفت
 یعنی تو طواف عرش و کرسی
 آید بش از همه منازل
 نقش ملکوت عالم اینجا است
 بر بایه تحت احترا مش
 اندیشه بدان و بس بیدار
 آنکس که رفت و نشان رفت
 تحقیق شود خیالت اینجا
 دورست بجای رسد بهمت
 ناوهم هزار ساله زاهست
 این رخه کنی که هست او را
 ده حیرت تو از روز و سیر و
 هر ذره از آن هوا خدا نیست
 آب و گل تو رسد بیا یار
 بی پنج و نه شش بود بدیدار
 خاصیت جرح و اختراش
 هر عقده که در تو بود حل شد
 در راه یقین شوی مکاشف
 از و ارج مقدر باز تو شری
 در روان تقوی قلعه دیک
 شاهنشاه روح اعظم اینجا
 دستور بیکانه عقل نامش

اینجا بر هر زنت دنا سوت
 تا از بد و نیک خود ترستی
 ای نه دور اگر ترا یقین است
 در شیب و فراز این مقامات
 آنکس که بروی آب میرفت
 آنک او بهوایرید و نشینست
 در آتش اگر یک و طری ساخت
 هر یک بحجاب وایه مانده
 در مانده بکار سازی خوش
 هر یک پس پرده در شاری
 آنان که دم ساخت دارند
 در دانه فنا جوهر کار
 در خود شده و ز خود فراموش
 دریا صفت اند جوش در جوش
 شهباز شوی بهر لاهوت
 بدان که هنوز پای بستی
 معراج مشافیر چنین است
 صد گم شده بی از کرامات
 دانست که ناصواب میرفت
 جز باد هوا ندید در دست
 او هر دم از خوشتر ساخت
 در ظلمت خود جوشایه مانده
 مغرور خیال بازی خوش
 مشغول شده بهیچ کاری
 ناظر بری که بر تو دارند
 سر بر خط حیرت اند هموار
 دریا صفت اند جوش در جوش

مفاتیح جمیع درویش سالکان طریقت

ای رفقه بعبادت و تکلف
 بر دان همه اصل یاک دارند
 هان تا زنی دم تصرف
 نیست نه باب و خال دارند

پروان ز مِراج باد و آتش
در خاک جو باد نایش کیباند
خاکد و لِقارشان نیست
چون آتش اگر زبانه دارند
آبند و جلی ز خوشتر جو شدند
چون آب روند بی علامت
در صحبت هر خسی نشینند
با حق شده جمع و خود پیریشان
فی در غم دوزخ و بهشتند
این راه روان بخشد و بار
با خلق خدای خوشتر از مشک
در ناله فلستان جگرینه
با علم و عمل ز بانسان راست
اندیشه پیش و کم ندارند
در بحر وجود خویش غرقند
از آه هوای رنگ و بو نیست
زین طایفه که خود نمایند
در آتش عشق و قتلشان خوش
لیکن نه جواب سر نشیناند
بادند و جلی غبارشان نیست
سوزند و جلی زبانه دارند
از باد هوا زه نوشند
آمیخته با همه خلایق
نه پیش برند و نه پسینند
لا یغیر فهم شعار ایشان
این طایفه را جنت پسینند
گویای خوش و مست هوشیار
لیکن نه جو ناله مغریشان
چون ناله قلب در بد زین
میزان صفت اند و کم و گاست
و ز جور زمانه غم ندارند
فارغ ز قبول و رد خلقند
در ویش محوان گدای کو نیست
بجز ناله که هیچ رانشایند

از صحبت این هوا پرستان
چون فارغم از زیان و نفعش
آنانکه خدایگان دین اند
رفتند جنانکشان روبروند
ما خلق دلی ز راه صورت
آنجا که نشان نبیند
این عالم بی کار نشیند
انست کمال حال مردان
آنانکه حدیث خود ندارند
در راه خدای رهبر اند
دانشته و دیده و رسیدنه
چون بحر موج خود بسوزند
مانند صدف درون پر از در
هر چند کهر جو بحر باشند
در یای وجودشان کهر دارند
خود کوهرشان اصل پاکست
چون کوهرشان ز آب و گل نیست
دین را خلل است پند بستان
محتاج نکشته ام بد نفس
در راه حقیقت این چنین اند
دیدند جنانکشان نمودند
با خوش و لیکن از صورت
جای از وجود خود کز انست
بی نام و نشان لا و لا است
شیران و مبارزان میدان
اندیشه نیک و بد ندارند
بر جرح حقیقت احترامند
در یاصفت انداز میدهند
لیکن نه جو بحر تلخ و سوزند
بی چون سلطان ناب و کل پر
تر دام و خشک لب بناسند
بی چون صدف از هوا طلب کار
بی تربیت هوا و خاک است
در بند هوای معتدل نیست

در دلدشان که بی علاج است
بخشد همه را طیب مرهم
معلول ز نفس بد نکالتند
خلقان بدلیل و نبض بنیتند
دارند برای صحت خویش
هرگز نکند درین نک و پوی
شیرین همه از درون و بیرون
در زحمت این وان نکوشند

از روز ازل بیک مزاجست
ایشان همه از طیب مرهم
از علت باد و خیزش التند
ایشان همه بسط و قبضیتند
بر همه مرهم ز صحت خویش
نخل ز میانشان شرر روی
کز راحت و زحمت همچون
زهر همه را جوش دهد و نوشند

حکایت

عینی که مسیح پاک رو بود
بایک دور فوجست و چالاک
هر جا که یکی جفاش میکرد
بر شیشه او کسی که زد سنگ
کردی که زهر خشن رسیدی
الفصه هر جا که بودی
گفتند ز ابد زبانه می

صد ملک بپیم جو بود
می شد بطواف خطه خالک
او خود بگر مرد عاشر میگفت
جوشیده نکشت از دلدش نک
جوان سره بحسب خود کشیدی
بد ز همه نیکوی نمودی
دشنام دهند و عذ خواهی

این بود ز با شیخ در نشست
این حرف نه سر سریت هشت
خار آمد بر دلدش ستان کش
ز دیک کسی که راه پیر است
از پیر بدان مرید صادق
خلق افت راه تست بگریز
در مان بزد کسی ز معلول
جوان نیست بدست هیچکس هیچ
انگس که بر ز و قدم نشیند
صاحب نظران پاک دامن
جوان نیک و بد از خدای دید
بر خاطرشان ز خاص و عام

هر کس نه همان دهد که هستش
معلوم کن از شکوفه و خار
کل خد زان بر روی او خوش
نفرین خلاق آفرین است
بگرچه نصیحتی است لایق
و ز سود و زیان نشان بگریز
خود را جکی بخل و مشغول
سرد گفت و کوی در بیج
حق بین سود جو خلق ببیند
دارند مراغت از تو و من
روی از همه خلق در کشیدند
بیکان شد آفرین و دشنام

حکایت

بود از عقلا و عهد مردی
بیری ز محققان این راه
شورید دل و مشور احوال

مجنون صفی خرابه کردی
رویش بدید بر کد رگاه
ی آمد و کودکاشد و نبال

در طعنه زان کشاده او را
 این گفته دهید و آن زده شنک
 آمد بر او ز راه تعظیم
 از قصه خود بگوئی مازا
 گفتا که بیستی از کم و بیش
 لیکن جو تغییرت تمامم
 انگاه مرا ز من جند اکر
 با من زمین او جو هیچ نکند
 دیدم که حجاب من زمین بود
 از غم چه غمست چون نیم من
 من بی خبرم ز دشمن و دوست
 او داند و او که در چه کارم
 آنان که بد پر صفت نمایند
 ایشان سر سروری نه دارند
 دارند بعزت قناعت

حکایت

این طرف حکایتیست بیکر
 می رفت و همه سپاه با او
 تا که بخوابه کد ز کد
 بیری نه که آفتاب بر نور
 بر سید که این چه شاید آخر
 دیوانه بود و کر نه عاتل
 بر سم که چه کار داردا اینجا
 در گوشه این خرابد لیکر
 آمد سوی آن معاک چون کور
 خود باز نکرد سوی او چشم
 گفت ای شده غول این کد رگاه
 بهر چه نکردی احتیاطم
 دانی که منم نه بخت پیروز
 در یادل و آفتاب را یزد
 پیر از سروق بانک بر زد
 غول و نه غافل در نی کوی
 از روز اجل جو آ که من

روزی مکر از قضا سکند
 آن حشمت ملک و جاه با او
 بیری ز خرابه سر بد ز کرد
 در چشم سکند را آمد از دور
 آن کیست که می نماید آخر
 اینجا نکند مقام و منزل
 بنم که چه می شمارد اینجا
 پموده باشد این چنین
 پیر از سر کار خود نشد دور
 پرسید سکند رش بر صد چشم
 غافل چه نشسته برین راه
 آخر نه سکند زست نامم
 پشت همه روی عالم امروز
 فرق فلکست ز پر پاید
 گفت این همه نیم جوید زد
 هشیار تر از توام بهر روی
 چون منظران برین زمین من

اخلق مراجه آشنا بست
 چون قایت جهان فدا است
 دل در بد و نیک او بنست
 دیوانه توئی که بهر بشی
 داغ که کبی و قطره آبی
 فی بشت و نه روی عالمی تو
 دور فلکی که به شمارست
 این راحت چند روز بهر گز
 با من چه برابری کنی تو
 دیند من که جر و آزند
 تو بند این دوی بمبئی
 حیان شد ازین سخن کند
 از خجالت خود نفی زد
 میران در خود ره میمودش
 اینک نه آنکه پاک بازست
 مردان قفص هوا شکستند
 در بحر فنا جو غوطه خوردند
 چون آخر کار ها جدا بست
 ملک اند وابد خدا را است
 در کج خراب از ان نشستم
 معرود و درون ملک خوشی
 الوده بخاک این خرابی
 لیک دانه زکشاد می تو
 هر شاعر از تو صد هزارست
 فمیت ز سعد و نحر اختر
 چون بند بند من شو
 با تو همه عمر سرفرازند
 بشکن سر کبر و پای عوی
 بکنند کلاه شاه از سر
 سر بر کف پای سیر می زد
 کاند همه عمر یاد بودش
 از غیر خدا ای جیبه یازست
 از تنک زمانه باز رستند
 جز حرمه را و داغ کردند

اینست طریق عاشق ایلخوت

مید از مبارزان مطلق

مفالت بنجر در بیان عشق و مرابت آن

ای پرده نشین این کدرگاه
 صد قافله دم بدم روانست
 قومی که ز خود برید رفتند
 در عشق چه جای کار ساز
 سر بر خط فکر ز مانی
 چون فکر ترا بتور رساند
 در فکر بگوشتی در آوید
 لیک جذبه او ترا دران دم
 باید که سر از کشتن نتایج
 فکر است کلید این معانی
 مذکور طلب چه خواهی از
 دانستن فکر مشگل آمد
 فکر تو هنوز خاز خاز است
 بی فکر بر نشان جور رفت
 بی عشق سبب نمی شود راه
 عشق است که میر کاروانست
 این بادیه را جریه رفتند
 هشتاد که تیغ دین یاز بست
 تیا بی ازین سخن نشکاف
 لب عشق ترا از توستانند
 تا خود کشتی رسد که برخیز
 بهتر ز عبادت دوعالم
 تا بول کشند زایبانی
 تان بیری بخود ندانی
 اینست همه خلاصه فکر
 بیداری دیک دل آمد
 چون فکر نماید عزیز کارست
 از که نشان حیرت افی

ای زنده شرا بخانه عشق
از عشق میرش و از نشانش
انجا که ز اقلم کشد عشق
اول قدمی که عشق دازد
عشق از تو نهایت تو خواهد
معشوقه بجا و عاشقی چیست
این نکته ز ما و مرحد اکبر
از فلزم و حدت است حاصل
سیم غجه از نی نشانت
سوز نه صد هزار خرمن
بیگانه نکشت و آشنایست
انجا بحقیقتی رسد مرد
انکه نه زیان نه سود باشد

انجا شنوی ترانه عشق
خود با تو بیان کند زبانش
بر تخته لبی ز قلم کشد عشق
اریت که جمله کند باز د
هی می نه حکایت تو خواهد
از علت همد و عشق خالیست
اندیشه این و آنرها کز
در حوصله تو این حواصل
سرجیمه روحش آشیانست
رویش نه بقیه معین
بیوند ندارد و جدا نیست
کز محنت کفر و دین شود فرد
لیک قیله و لیک سجود باشد

حکایت

لیک روز کلیم آرزو مند
چون در ز نور عشق میکشت

بر جاست و کلیم در بر افکند
کرد سر کوه طور میکشت

از درد فراق بیم جانش
پیش آمدش از طرد تو تحقیق
ر سوا شده جهان لبش
موسی نفسی نهفته یگذا
گفت ای رخط امان گذشته
ای بر سر تو خطی ز جردمان
آمد جو اشارت سجودت
کفنا سحر تو محل کنم من
با غیر جفا قرار کیرم
من باد کوی مرا نباشم
دیدار طلب کنی پس انگاه
دعوی تو کمر تمام بودی
صد بان ندا بر آمد آن دم
یکاشدن از نشان یار نیست
چون قصه درد خود فرو خواند
کز خیر سری جو سر کشیدی
المیس بیا شخص دگر بار

سبحانک تبت بر زبانش
محرورم در سترای تو فوق
محنت زده زمانه ابلش
با او سخن بلند برداشت
یکبان سیه کلیم کشته
وی یافت بر رخط فرمان
جدان زک کرد زانجه بزدت
خود قیله جابدل کنم من
لیک بد و بد و یار کیر
تا هم جو تویدی و فاباشم
در که نگیری باشدان زاه
بر که نظرت حرام بودی
مایل نشدم بسوی آدم
بیمان شکنی نه دوستدار
موسی بجا بر این سخن زانند
نا کام بدیدی آنچه دیدی
بکشادن باز خود بکفتار

گفت آنچه در روز بده زانند	تا هیچ نظار کسی نخواهند
طشتیست مرا فاده از بام	باکش همه رسیده ناکام
من بر سر کار زیند تغیر	از من همه خلق در تحیر
انجا که همه سخن همو گفت	حقا که کن و مکن همو گفت
گفتند و بهانه گشت بفلم	وارونه زنده همد و بغلم
بسیار کسان که نه سپردند	یک نکته ازین بسر بردند
موسی ز حدیث او برآشت	باز شبطریق امتحان گفت
کای سخت جواب شست بنیاد	بر تو گذرد کز و کی یاد
گفت آنک بر آرد از من این جوش	یک لحظه بجا شود فراموش
امروز بهر چه از مود مر	مجموع تر از آنکه بود مر
جون علم از میان برخواست	آسوده شدم بهانه برخاست
با خود جو نماند گفت و گویم	من عاشق او ز بهر او بمر
انجانه طمع نه علت آمد	نی مذهب و کیش و ملت آمد
در راه حقیقی و مجازی	اینست کمال عشق بازی
انگونه برین سخن و فکر د	دعوی قلندری خطا کرد
در فقر مزین دم مزبوت	اینست سواد وجه مطلق
شهر فنادرین پیام است	آن نور سیه درین مقام است

علامه

طاولتق پر میرزا اینجاست	سرجه کفر خیزد اینجا
ای نه رو پشنگام جای لاک	از سربته است بر خط لاک

حکایت

بردی ز بحر دار آید	روزی که صیلائی عشق در داد
در حلقه نه روان صیاد	سکر بیان عشق و عاشق
گفت آنک حدیث عشق گوید	باید که نصیب خود بجوید
در مرتبه یلای و شمت	ابلیس قدم بود بهمت
مدل بعشق محرم آمد	ما بر زده دو عالم آمد
پنجاه و جهان جوی نیرزد	پای همه نه روان بلغزد
حلاج جو بود مرد مطلق	انجا بر سید گفت انا الحق
او واسطه گشت وجود او	حقا که بکس جی نمود او
بود از غلالت عشق در جوش	ناگاه شکسته دیدش پو
فستم دلش استقامت آمد	بر آب و کیش ملامت آمد

حکایت

شبلی که یگانه جهان بود	سر حلقه جسمه نه روان بود
------------------------	--------------------------

بود از طبقات این مشایخ
از فایده حسنی منسوب
شهباز فراق او نمی خفت
ای ذات مقدست تعالی
حلاج نه مرد سرسری بود
دانشته بدم من اندر بر راه
این نیغ بلا بر و جزارفت
گفتند بر و باز که دار
اینک نه انک پسر او باشد
جون محرم سر مایا مد
ای خوانده خدایر ابعادت
تا کی زبان خدا پرستی
ای یازی شهرت زمانه
ماکی زید و قطره آب دیدن
بازی ز تو کرد بدید کرد
ای باد ترا فساد بادی
انکس که بداند این اشعارت
در علم و عمل جوهره ز اشخ
شد خسته دل و بماند ز بخور
باحق بزبان حال میگفت
از وهم و خیال ماسد
از همت آن سخن بری بود
او را ز مقربان درگاه
بر حالت او چه ماجرا رفت
با داس زبان بود سحر دار
اسرار ملوک را کند فاش
از ما شرح بلا نیامد
دوری ز حقیقت شهادت
این نیست مگر هوا پرستی
عسلی زده بهر هر دو گانه
جوز نشنه که سرب دینه
آن پاکی تو یلبد کرد
بر کار تو نیست اعتمادی
بر آب گجا کند عمارت

بیکار مجرّد از صفت شو
از غیر خدا جو غسل کردی
ای در بدوینک خود گرفتار
تا از تو تر بود کزانی
نفس بود و دوی و صد نباست
گر باتو یکا یکی نمودی
تا نفس و روی می سبیزد
جون گشت یک زبان و یک روی
باشد دم نقد از آن جنابت
خود را ز وجود خود جدا کن
کر باز ره این کیمیت
بر و آنه جو نور ذات یابد
فرش ملکوت در نوردد
جون نیستی تو شد محقق
انجاست نهایت طریقت
ای ز ند قلند ری گجائی
خواهی که سفر کنی قد و وزن
در بحر محیط معرفت شو
خود باز در کربخس نگردی
خواهی که سبک شوی بنده بار
در اسفل سافلین میانی
این بار کزان تو همانست
خود حاجت گفت ما بودی
این ما و من تو بر بخیزد
دوری بنود ترا سر موی
بر واسطه ارجع خطابت
یک لحظه شمار خود را کار
تحقیق شود ترا معیت
اثبات دوم ثبات یابد
بس در جبروت مجو کرد
ایده همه نفس انا الحق
انست خلاصه حقیقت
سرگشته و سردری جرای
لیک ز نان در حدم زن

کجبه نه بسم ناک داری
 تا چند بگردن راه رفتن
 که کرد حرم طواف گردن
 از خود بخود ای و بی خودی جو
 در راه خدا چنان توان رفت
 چون پای برون نهادی ز خو
 ازین مجزیه نفس بشتاب
 از نفس بدیل ز دل بجان رو
 سر مست شد از جبهان هسته
 چون قصه اصل گفت با فرع
 در عشق مجوی ما و من را
 در عشق سر زبان زدید است
 در عشق بدید نیست منزل
 و از آنکه درین مقام جایست
 تا آینه تو ز ناک دارد
 چون نیستی تو دای عشق است
 میلی که کند مزاج هر یک

حرص و هوس تو فتنه باشد
 عشق از پی الت و شکم نیست
 تا خواب و خورث است در آرد
 هر ذره که بینی از گوشت
 تا عشق خواری آن کشش را
 عشق از همه وایها مبر است
 میلی که کشد سوی نهایت
 این مرتبه روح آدمی راست
 تا روح طبعی است امامت
 هر جا که میل طبع رانی
 میل تو ضیاع خویش جوید
 تا بود تو در رهست جانک
 از بهر دوی بود اشارت
 با هر چه بطبع خویش سازی
 هر پیش و کمی که نام او هست
 از عشق نه هیچ ذره خالیست
 از بر تو نور عشق می داند
 از عشق مدد رسد بهر یک
 اند شد عشق بی مز و نیست
 با تو غم عشق را شمار نیست
 تا جمله بر سر دورا هم

ای بوالهوس این نه عشق باشد
 در روح طبعی آن قدم نیست
 عشق از تو بسی کزیر دارد
 دارد کشتی بزرگ خوش
 چون وایه لشانه اشش را
 چون در پی وایه رفت سودا
 عشق است ولی جو شد بغایت
 روحی که برای محرمی راست
 از ناطقه کی رسد کلامت
 نیکو بود که عشق خوانی
 در عشق کس این سخن نکوید
 هست این سوی بطبع مایل
 در عشق باشد این عبارت
 هم عشق بود و یله بجازی
 دارد نظری ز عشق بیوست
 خورشید قضای لایزال نیست
 هستی همه جماد و حیوان
 زان جمله مسیح اند و شک
 شایسته که هم ز باغ خرد رست
 آخر و نخت فیه کار نیست
 آینه صفت تظان کاهیم

بی ما بخودش نظر نیامد	از ما بخیر اینها نیامد
چون قابل عکس آن حبسالم	زین روی همیشه در خیالم
خود را طلبید در نزد خانه	اما تو برون شواز میانه
باست و لیک بی تو خواهد	جان از غم این سخن گاهد
عشق از تو جو خانه یافت خالی	در داد صلاهی وصل خالی
ای بخت وصل او نخواهد	در عشق فراق خویش مانده
دو یاد کن آیتی ز اخلاص	که فایده ایست در ره خا ^ص
سبیح و نماز و دین کار نیست	اندیشه عشق خود شمار نیست
پیدا ربقا و دید طاعت	شرکت بزدان جماعت
علم و عمل اندرین ورق نیست	این شیوه عاشقان خو نیست
آجا که نمازی رکوع است	جه جای اصول با فروع است
آن قبله برون از جهات است	آن کعبه و ذای کاین است
آن سرودین جودت ازین راه	بشنو که چه گفت لی مع الله
چون عشق چراغ خود فروزد	اول چو سئل سوز د
در عشق نه شک و یقین است	و خوف و رجانه کفر و دین است
مرغیست که روح منزل اوست	بحر نیست که علم ساحل اوست
از علم درویشان نیامد	کین خواست عمارت او خرابی

اندک خبری که معرفت راست	از بهر خرابی صفت راست
بشنو لیسرا حقیقت عشق	با خویش است نسبت عشق
با خویش بود همه خطایش	خود گوید و خود دهد جویش
معشوق خودست و عاشق خو ^س	در عشق سخن زلفت ازین پیش
از لذت وصل راحتش نیست	از درد فراق محنتش نیست

حکایت

بودست مکر بعد پیشین	کامل صفتی ز اهل تمکین
از نیک و بد زمانه معزول	هموار بوقت خویش مشغول
پیمبر عهد زان حضرت	گفتند بگو بمرید خلوت
از رد مشو بطاعت خویش	با آنک کنی هزاران پیش
چون نیست قبول حضرت	محروم شدی ز رحمت مس
در خلوت پیر شد پمیر	ز اندیشه آن حدیث مضطر
با پیر راه دل نوازی	بر گفت پیام و نیازی
چون پیر پیام دوست بشنید	بر روی نیم جو خال و غلطید
سرکشانه و بی قرار بر گشت	بر محله که نماز بنشست
از طاعت خود دمی نیاسود	میگرد جانک عادتش بود

بر سپید پیمبرش که ای پسر
چون نیست قبول حضرت این کار
پیران سر دوز و گفت خاموش
من بنده حکم و او خداوند
گرد و او اگر قبول باشد
بایند که خود مر شمارست
چون پیر عشق میرد از کلام
کای رنج کش ندیده مقصود
ضایع نکینم هر چه کردی
در عهد و وفای عشق یوست
انکس که ندان نصیب خود پاک
آنانکه بنور عشق هستند
بگذارد حدیث زرق و ریواس
حق را بامید و بیم خوای
ای پیر از غرور تا کی
حق را طلب ای سرده چون یخ
بوی حق جگنی بهشت حرام

عاشق نه توئی و تو هم نیست
ای قایم از وجود تو نیک
کز آنک ترا تو بشویند
تا عشق نگرده عقد هایل
چون آینه پشت و روی دارد
هر آینه کو مقابل آمد
باز آینه که پشت و رو شد
آینه حکم اوست موجود
انکه بهشت و از ادب
آمد بدینا و دشمن و دوست
عشق از من و تو چون نیازست
انکس که ترا بمیرد آورد
هستی توان برای خود خواست
این نگه زما و من حنا کن
اصل تو نیامد از عکاس
کچنه لطف و مهر اوئی
بود تو زهر تا ر عشقت

تادم بر نی که جای دم نیست
آینه تو هم از تو پر زنگ
آینه عکس رو بر رویست
آینه مانند مصفا
عقل از همه گفت و گو دارد
نوری که شافت قابل آمد
معلول خیال از او شد
از هر طرفی که خواست نمود
این برده شقاوت از سعادت
مغز از این جدا شد از نوشت
بر هر دو طرف رهش درازست
مقصود خود از تو حاصل آورد
تا کار خود از تو می کند راست
اندیشه این وان رها کن
ای از تو ز بار عقل قاصر
بهر تو همه تو بهر اوئی
هستی ترا بخار عشقت

نیشین بستر انوی تجسس
آینه بدست و دیک در خوش
در خاتم تو غمش نیک است
کر نشوی از من این خبر را

اینست نه توید تغییر
بیک دار حکایت گویش
آنچ از تو هیچ ارزدا نیست
بر تو شرف است کار و خرد را

صفات شریف و پرستش و اوصاف

ی خسته درون تو نهالست
ای سایه نشین هر درختی
آن دانه که در کلت نهالست
گر مرد زهی دگر مکن رای
می باش بدات خود مذهب
ای گفته حکایتی بخمیر
چون تپه همی روی بهر کیش
ای از پو اخلاف ملت
چون حاصل تست رسم و آیین
تخمی که ز خوشه تو ریزد
ای دسته کل نمی نمایی

کز پیوه او ترا گالیست
بر خور ز نهال خوشتر خوشی
ناظر نیری کز زجهاشت
از عهده عهد خود بر و نای
جذب حکمی حدیث مذهب
از مذهب و کیش و ملت و دین
آخر تو نشانه بیندیش
علم و عمل تو کشته علت
دیان ز تو کی پذیرد این دین
از قوت این هوا بخیزد
از باغ طبعی و نمایی

کیم که بصورت گیاهی
وصفت نکنم که جوز نباتی
با آنکه سیرشت خال داری
بنیاد ترا خودست قدرت
خمر و جهل صبح کشته
می برد ز قیام هر بانیست
تا در حرم ششمه بردت
تا گشت وجود قلب و قالب
از کان ترا خود ادترکیست
با آنکه ترا ایستنی انگند
بیرون جگر ندید حاصل
روینده جو بر زمین نشاندت
از لطف من بشارت بدید
آن دایه که شاخ و برگت آراست
آنکه بزبان جرب دل داد
چون داد دلت باین و آن رام
چون روح رونده و نمایی

در عالم خوشتر بادشاهی
حقا که حقیقت حیاتی
نسبت نه باصل پاک داری
بششت باب و خال حکمت
شاسته صد فوج کشتی
از برده پیرده هر زمانست
آنکه بیا میه سپردت
از قوت و قوت او مرکب
مجزو تو جسم شد بر تپ
شاخ تو بلند از دست یکنده
هم در جگر تو ساخت منزل
پونده لبوی خوش خواندت
می داد بر حمت ترا شیر
این گفت برو کوز جرب و زشت
بر تو در رخ و شور کشاد
هم در دل تو گرفت آرام
کردید حدیث که خدای

مَرَحْطَه غَدَايِ تُو مُوَا فُو
کُو نِيَد که رُوح تُو دُش نَامَسْت
از عَالَمِ اَمَرِ کَرْدِ پَرُو اَز
سَر تَا سَرِ مَلِکِ رَا بِيَا زَا سْت
تَا خُو دِ مَدَدِ يَحْجَدِ بِي خُو شِ
اَوْ هَمِ بَطْرِيقِ اَشْنَائِي
هَر سِيَه بِي هَمِ اَحْتِيَا جِ دَارَنْد
لِيکِ ذَرَه مِزَا جِ اَکَرِ بِي کَرْدِ
قُدْسِي کِه حَيَاتِ اَنُوشْتَا حَا
از رُوضَه وَصَلِ وَصْفَه بَارِ
کَرْدِ فَرِشْتَه زَا دَرِ بِي بَدِ
شَهْرِي هَمِه پَرِزِکَا اُو خُو دِ
لِيکِنِ هَمِه بَرِ دَرِ شُرُ دُ عَاکُو ي
دِيْدَانِ هَمِه کَامِ خُو دِ مِلِيْسِ
بُرُو دِ خِيَالِ خَوَابِ وَ خُو رْدِ شِ
دَرِ صُحْبَتِ آبِ وَا شِ وُ بَا دِ
از کِيَرِ وُکُشِ وُ نَبَا يَحِ خَالِکِ

دَا دَنْدِ جَانِکِ بُو دِ لَانُو
اِي نَسِکِه بِي مِزَا وُ نَمَامِ اَسْت
تَا قِيْضِ دِهْدِ بِي دُو اَنْبِيَا زِ
هَمِ دَرِ سَرِشِ اَشْيَا نِه خُو اَسْت
لَحْشِدِ بَرُو نِه اَنِ کَمِ وُ شِ
دَا زِ دِ نَظَرِي سُو ي نَمَائِي
بَا يِکِ کَرْدِ کَرَامَتِجِ دَا دَنْدِ
سَر نَامِه جِسْمِ دَرِ نُو رُو دِ
چُو نِ دَرِ بِي زِ نُو سَا حَتِ مِزَا
دَرِ خِطَه خَالِکِ شُدِ کَرْتَا زِ
تَا دِيُو دِ دَا زِ مِيْدِ يِکِي دِ
اَفْسَرْدِه دَلَا رِي يِ خَبَرِ دِيْدِ
بِي کَا نِه مِزَا جِ وَا شِنَا رُو ي
تُو قِيْعِ خِلَافَتِشِ مَقْدَرِ
سَر مَسْتِ عَزُو رِ خُو شِ کَرْدِ شِ
اَنِ عَهْدِ قَدِيْمِ رَفْتِشِ اَزِ يَا دِ
اَفْئَا دِ بَجَلِ وُ عَقْدِ اَفْلَاکِ

هَفْتَا ذَهْرَا رُشْدِ جَابِشِ
بِي کِيَا دِ زَبَانِ بِي کُفْتِ هَر نَامِ
مَانَدِ شَتَا هِ کُشْتِ مَشْهُو دِ
نَفْسِشِ لَقَبِ اَمْدَا دَرِ بِي جَائِي
اَنِکِه لَبَه نُوْعِ شُدِ صِفَاتِشِ
بِي دَا شْدِه صَدَه هَزَارِ مَشْکَلِ
هَر مَعْنِي رَا هَزَارِ دُ عُو ي
هَر حِيْثِ رَا هَزَارِ غَيْرِ تِ
هَر لَيْسِي رَا هَزَارِ مَسْئَلِي
اَشْفَه تَرَا نِ حَسِيْنِ مِيْصُو دِ
سَر فْتَه خَالِکِ اَدَمِ اُو شُدِ
اَنِکَا هِ بَدَانَه مَبْتَلَا کُشْتِ
اَزِ هَر صِفَتِشِ کُشَا دِه صَدَبِيْدِ
مَامُو زِ حِکَا يَتِ خُو دِ شِرْکَرْدِ
دَا دِ شُرُ مِزَا دِ خُو دِ جَوَابِي
هَر طَائِفَه رَا اَزِ وُ جْجَا يَسْتِ
صَد دَانَه اَزِ وُ بَرِ هَر مُو ي

از هر نفسش فروغ شمع
برگردن مدعی از دُبار
هم حُر و امَل ندیم یازش
بادل همه عمر جز منافق
نقد همه زاهدان و خال
در کوی همه جو حلقه برد
هر در که کشاده بسته اوست
در هیچ سرشت از و گذر نیست
هم دشمن اولیای مرحوم
بعدم که سگی شد آخر کار
با نفس گنه ملحق است
لیک خواب و هزار گونه تعبیر
بیان نفس پس نهانست
با آنک بدیده هم بدیدش
این نکته بیان کجا کند کس
آن دل که خبئه الهیست
آن دل که ز فیض نوریناست

و ز هر صفتش عود جمعی
در دین معنوی از و حار
هم شهوت و خشم یا بکارش
شیطان و هوا بر و افوت
در آینه مصیحا از و چاک
ان وی همه را دودست برسد
هر تر که نراد خسته اوست
کس را ز سرشت او خبر نیست
همه زن اینیای معصوم
افسانه او شنید یکبار
کس را چه که انا الحق است
لیک حرف و هزار گونه تعبیر
انکس که بدیدیم ندانست
انکس داند که آفریدش
در دین دل نماید او بسر
محکوم او امر و نواهیست
روح که بوی حق تواناست

عقل از صفت و طبیعت او
القصه مدار زینک و بد اوست
ز هر و شکر اندر زینت الست
سرنشته گماشت از پر حکایت
از رسم با ستم قانع آید
عادت کشدش بسوی بدعت
شیطان بد لش سرای سازد
تلقین کندش هوا بطلالت
چون کشت هوای نفس معبود
دانی که چگونه باشد آنگاه
باز آنک سعادت از ل یافت
توفیق رفیق و یار او شد
توفیق بسوی جهد بردش
سر نامه طاعت آن جهد
آینه جو صیقلی شد از زینک
چون کهر بشد در آید ایمان
نفسش صفتی دیگر بیابد

دانست نه از حقیقت او
هم علت و هم دواي خود او
اما بقضای حیرت الست
تأخیر بکارند عنایت
فرعش را اصول مانع آید
در فقر هوا افتد بشرعت
اور از هوا خدای سازد
اینست نهایت ضلالت
کفر از بس پرده روی نمود
مردود ابد نمود با الله
در مرتبه رضا محل یافت
تصدیق و یقین پناه او شد
تصدیق بر وعده بردش
سر چشم معرفت شد آن عهد
از کفر نه بوی ماند و نر نک
مفهوز شود هوا و شیطان
زان بس بکمال خود شتابد

هر چند هوا از او شود دور
 این فیض بقدر جهد یابد
 آن جهد بهمت است بی شک
 آنرا که دل و قدم بلند است
 چون کوشش او زیاده گردد
 ای خواجه وجود نفس بد زام
 بنیاد حیات او برانسان
 با این همه معدن فسادست
 آنروز حدیث ماس عجم داشت
 قومی که مدار این جهان اند
 او را حجاب راه دیدند
 فی الحمله جو نفس را عنایت
 دنیا که بناس را بقا نیست
 از قوت آب و آتش و باد
 طبعش بدلیل معتدل شد
 یعنی که جو نیست عین رحمت
 گفت آنکه اگر نه هستی او ست

خورشید حقیقتش دهد نور
 زان پس کمال خود شتابد
 لیکن بقاوت اندهر یک
 داند که براه او جبهه است
 بدی ز رهش گشاده گردد
 دانی که چگونه گیرد آرام
 چون مرد بنزدکی رسد باز
 هشت درجه جای اعتقاد است
 او از همه عمر مشهود است
 بر نفس همیشه پاسبانند
 نیک و بد او گناه دیدند
 از است بریود هدایت
 دانست که جزو فنا نیست
 هر خشک و تری که داشت
 میکش ز هوا بسوی دل شد
 از بودن او جبهه بود حکمت
 هستی توان تو بر کشد بوست

طاووس تو حجت شادمانست
 اگر نفس نه پای بند بودی
 از حق نظری جو هست با تو
 تا کویدت ای کدای مضطرب
 توانه نه عکس آن نور
 آن دین که او ندارد این قوت
 چون موج بساحل آرد او را
 نفس تو جو رنگ از ان نشیند
 هر آنکه محیل نوری
 آن آینه که تو باز گوید
 توانه طلب که مطلق
 جو در نظر تو ما و من نیست
 سر بر قدم و قدم سبزه
 بی نام و نشان شود نشان گیر
 تو جام جهان نمای خویشی

بال و پر خود بدید از است
 در خود نظر شریک بودی
 نفس از پان نشست با تو
 بشن وید خود خویش مگذر
 جای خط است ازین سخن دور
 در بحر خیال خود شود غرق
 دانی که چه حاصل آرد او را
 کاینه ز عکس باز بیند
 از پر توان ترا غریزی
 بفکر که همه مجاز گوید
 خدا نیک کنی و دحیت
 او مانده و او در سخن نیست
 آنکه قدم از قدم بدر نه
 یو کام و زبان شود بیان گیر
 از هر چه قیاس است پیشی

خورشید روز نیست کاری
 پیر و نیکر از در چرخ بازی

مفاتیح معرفت دین و بیان تحقیق آن

ای طالب صادق سبک روح
طوفان ز نور تست در جوش
کشتی تو بسر عجب جها نیست
غافل منشین بدانکه وقت
خواهی که بدانی ای بهشتی
باید که با جهاد کامل
چون نه بکنار بحر بردی
زین بسر کمال دولت بروی
دل چون در توبه دید مفتوح
چون قبله او جمال جان شد
جان از دل و دل ز نفس نازان
کوئی که با تقوا و همای
نقصان و کمالات نباشد
جان کرده مقام قرب حاصل

نفس از دامن اعتدال ارکان
ده حس درونی و بر روی
ملک و ملکوت گشته معبود
می آید و میرود بهر دم
از مرتبه غایت کمالست
این طائفه را خدا می بخور
انجاست نبوت و ولایت
مغفور خیالی ای خردمند
کدام شواند از ریز خراش
گر خود بخد از سی یقین است
خود را جو یافتی به ساحت
حقا که محقق است بی ریب
در غیبت تو ترا حضور یست
حاضر شوازان که هیچ غایب
از خود جو برون نمی بری بی
محبوس طبایع و حواس
گر گذری از طریق دعوی

نیشسته بجای دل بفرمان
برجاده شرع حیدر حریف
یعنی دل و کل سرشته نور
در شب و فراز همد و عالم
انجانه مقام وقت و حالست
دانی که چه گفت لایموز
ای دوست چه سود از حکایت
بر خیز و میان صید و ربند
باشد که نشان خود دانی
بنیاد طریقت از چنبر است
انجاست نشان حیدر شانی
در آنه تو عالم غیب
در ظلمت تو نهفته نور یست
واقع نشود از زنجار
ای کمره از خیال ناکی
خود را تو از این شای
در خود سفری کنی یعنی

حقا که میان سینه و دل
تا نفس و دل تراشان هست
دل حق طلبید و نفس باطل
خاصیت نفس انجیلست
هر چند که نفس نطسینه گردد
نفس تو اگر چه هست معیوب
چون دل در محرمی کشاید

بنی تو در چشم حق و باطل
ای گفت و مگو میان شان هست
این عریده ایست تحت مشک
اینست و از پرترجه علت
هر کس که ز مزاج خود نگردد
لیکن هنر نیست بر خوب
نفس تو را بنویس کاید

حکایت

پرسید یکی ز زهر خویش
از شعله که از یقینت آمد
صد توبه پیستد اشراخی
تحقیق طلب که دین تقیید
در معرفت حق است همدار
قوم جو بر تو دید بانست
نه روز جز خود بیاده گردد
از در خدا شو نصیب
از آمد و شد برای دینست

از قصه حال این بداند
در صدمه نشینت آمد
قتل تو یابد ایتنا حو
گرفت بزد اهل توحید
انکار مکن که دست از کار
بر خیز که در قیامت
آنکه نه در کشته گد
تا خود نشوی ز خود فصیح
پیمان است بهر اینست

دین نیست مگر فکده بودن
علت ز عمل جو و نصیب است
تا دین تو هم نیست منسوب
در پاچه دین که حرف دالت
یعنی که ز دال دور بر هیست
چون گشت مقام قرب اعلی
ز نور و کمان گشت کونین
چنانکه دو گوشه کمانست
هر تیر که بر گشتد کمان دارد
بی شک که نی جو غیر شد دور
اسلام که پایه تخت است
طالب جو در حق نرسد
از ظلمت نور و تقی و اثبات
این برق از آن دو مختلف نام
در مهر حق بر هر بانی
تسلیم کنش بدایه شرع
اصل وزع و توکل اینجا است

ازاد ز خوش بند بود
اسلام بشهر تو غریب است
در صحبت تو جو گشت معیوب
هر نفس این طریقتی است
در دال یقین خود را وید
خود هست پیر از نا ندیده
اینست رموز قاف قوسین
بیر از دل و ابد عیان است
ز دلیک رسد دو گوشه ناچار
از پای یقین بنون آن نور
بشنایا که قدم در ست است
صد در شرمه در دین نگیرد
برای جبهه بحکم اوقات
چون حایله شد بر آید اسلام
بجو غم او جانک دایت
پرویز بر سر ز سایه شرع
در فقر و رضا نامل اینجا است

بوی برد از جهان جاوید
 چون هرد و طرف نمود یگان
 این هرد و که زاده جهان ز ند
 اسلام بسینه در کشد زخت
 آن گده مقام خود بساحل
 و امین هرد و در ره دیه
 این خانه مقام صبر و شکرست
 چون تلخ شد از همه مذاقت
 کرد و در جهان بحکم ناجیز
 بگند بر آید اندر پر غم
 رخصت نبود هیچ حالت
 هر نقطه که در محیط فهم است
 هر نفس که در خورند از فکر
 چون جمله ز لای نفی شد دور
 جدا اندک ز نفس لاف کند
 نه نفی بود ترانه اثبات
 اثبات بنفی باز کشته

حال شود در زینم و امید
 از خوف و زجا زاید ایمان
 جز در پی هم قدم سپارند
 ایمان بدور دل ز ند تخت
 این ز ایمان نیر منزل
 دانی چه بود نتیجه توحید
 زین بس همه حال صحر و شکرست
 دارد ترش اندک و طعمت
 ماند نظر تو بهر تمیز
 پیروز شود از میان نظر هم
 گن خود که هر ز ند خیالت
 هردم که در رضای و سم
 هر حرف که بر سر آید از زنگ
 الا ز کین در افکند نور
 از هرد و طرف جدا افکند
 این خانه نشد در ست و شهادت
 دم گشته و نه در از کشته

الفقه ترا جودم نماند
 راه پس و پیش بسته گردد
 بی شرح بود عیار فی را
 حیران شده در شک و یقینش
 در پای قناست و موج تجرید
 منظور نه و نظر نماند
 بی علم و نظر لسی دیده
 این نک پیوسته را نشان هست
 بشوید سرو پای و بی نک و پو
 این عینت محض بی شهودست
 بی عشق و نه عاشق و نه معشوق
 این جمله میان لا و الاست
 بی هیچ شکی ز فرشت تا عرش
 نقش است و جلی نه در شمارست
 آن ذره اگر چه هست هم نیست
 گر هیچ از نشانست بودست
 چون شد ز فنای خود محقق

از تو تو نفی هم نماند
 نطع کم و بیش در نوردد
 ز هر بود اشارت را
 در کفر نموده کفر پیش
 باران بلاست و بر تقدیر
 معلوم نه و خبر نماند
 جز حیرت حاصلی ندیده
 کوئی که هنوز در میان هست
 از هرد و طرف شود سیه روی
 و صفش عدم بلا و جودست
 نه سیر و نه سابق و نه مسبوق
 ز قصه این نشیب و بالا است
 در دیک سالک است یک نقش
 مانند ذره عیارست
 اینجا است که ممکن و عدم نیست
 آن پر تو واجب الوجودست
 آنکه بقا شود مشدود

انجا بر سند بدین مطلق
 هرگز نشود بزرگ و پندار
 باید که حساب دین بداند
 انجا جو حساب دین شدت راست
 خود روز قیامت تو دین است
 دین نیست مگر خدا پرستی
 که عقل صحیح و دل سلیم است
 راه همه انبیای مرسل
 در اصل بحکم یک شروع است
 اول که نشان و نشان بود
 و جوهر و جسم را شماری
 و عریضه خیال دروهم
 فی مایه خوب و زشت حاصل
 فی درخش و بخت گفت و گوئی
 بی هفت و نه و نه هشت و نه ده
 از کج نهان جو پرده برداشت
 کجی نه که در نشان جمالی

آری جو با فرین نشانست
 از علم قدیر از ادب خواست
 چون قدرت او بفعل پیوست
 الفصه بدید گشت عالم
 پس کرد بخوش ره موفی
 این نامه که ختم او برین شد
 نزد همه دین مجرب گشت
 پس سحر و تضرها
 کرد یک خبری موافق حال
 اما همه زاقدم یکی بود
 آدم که ندیم حضرت آمد
 فرزانه از ولایت او شد
 این صید که مرغ او گشت
 در مرغ بهشت بگذشت
 دانست مگر که این همانست
 نشیند جو در دهان نهادش
 بودش نه می جو آن قدم رفت
 از عذره سود چون فلم رفت
 تحسین نظر بر کجی نیست
 آورد بدید هر چه او خواست
 تربیت گرفت هر چه شده است
 موجود شد اصل و نسل آدم
 مقصود چه بود از اعباد
 جز دست بدست رفت دین شد
 حقا که درین سخن شکی نیست
 شد قصه مخالف از خبرها
 دادند بقدر طبع جهال
 گویند هزار و دم یکی بود
 فهرست کتاب حکمت آمد
 دیباجه این حکایت او شد
 آن صید که دانه خوار دین است
 جز دانه بدید کرد او گشت
 گفتند محور کزین زیانست
 آن لذت او لکن نداشت
 از عذره سود چون فلم رفت

می کرد ز قهر دانه فریاد
آن دانه جوینج در زمین داشت
خودینج درخت بود محکم
یکجند برآمد اندران جهد
آن نوحه نوح بهر دین بود
ادر شیراز آن بلد بنشست
ذوالنون که برفت بر شکایت
افتاد بنکای ماهیه
باز شرح قبول حق مدد کرد
که تابش نور دین بودی
جون شد بینه شایه دین
گردین نه خلیل بودی
دین بود رفیع او که آتش
یعقوب بنی که داشت این دره
جندان غم دین گرفت در بر
آخر که حدیث مرده بشنید
که نقش لب خیال کردی

میخواست که بر کند ز بنیاد
آمد بر زمین بهشت بکداشت
بر کند زان نشد مسلم
زان جهد رسید بر سر عهد
ناکام خرابی زمین بود
کند ز سر دین بصدق و یوست
مدوم شد اندران جنایت
نومند ز رحمت الهی
معلوم شد که نیک بد کرد
آن ظلمت ظلم کی نمودی
آسوده شد اندر زحمت بقطرین
خود در پی جبریل بودی
گشت از قد مشرب زمان خو
حقا که همه وصیت این کرد
تا نور بصر شد در آن سرد
از دین لب سخت پر سپید
اول نه ز دین سوال کردی

یوسف جویمان بدید بر همان
از یک نظر نهفته را وود
در حضرت آن چهل سال روز
گردین نه شفیع راه بودی
در دین جود رست شد سلیمان
ایوب که غم نصیبت آمد
از صحبت خلق دوری بود
موسی ز زحمت دین جو بر خورد
جون تنگیه او بران عصا شد
بگرفت عصا و قصد دین کرد
نشد بکنج این خدای
جون دست ترانسان دین هست
عیشی بخنی که گفت در مهده
اول جود دین برآمدش دم
جون ماه محمدي برآمد
دور قمرش جود داشت حالی
این ملک بلد جود حواله

دانست که نیست شرط پیمان
جون دید که بر خلاف دین بود
آسوده نشد ز کربیه و سوز
تا حشر در راز گناه بودی
زان دیو و پری شدش بفرمان
جون قوت دین طبعش آمد
در عین بلا صبوریم بود
از شاخ درخت بر جها کرد
تیر نظرش از آن خطا شد
بجای که بت بهر این کرد
میشان بدان قدر که یاحید
بر خیز و عصا بپنجران دست
می زد نفسی یاد آن عهد
زان دم همه یافتند مرهم
این همه بسر در آمد
دین یافت عهد او کمالی
بنشست مسمند رسالت

گفتند که عهد خود وفا کن
 پیش از همه کرده امامت
 تا خلق جهان کند نظاره
 چون روز من بواجبی آید
 با خلق ز راه رحمت و حلم
 آمد پی هم ز بحر دین موج
 آخر جو فصیح شد عبارت
 گفت آنچه دو پنه شده از من
 کدر چه آسمان دینم
 در دین خدا همه بیک رای
 این جمله مبارک سپاهند
 این بادی است بر پریشان
 فرمود پس از بلند همت
 بیک طایفه اهل دین پاکد
 این بیک سبک آن دگرگران بار
 بی اجماعه مقربان درگاه
 این شرط میان جمله پوست

اول که بنای دین نهادند
 این عهد خود در میان نهادند
 کرد مرد زهی دگر مکر رای
 چون بای زدی بیک عهدی
 ای گفته حکایتی بخمین
 می باشد نبات خود مهذب
 چون تیرجه میروی بهر کیش
 ای از پی اخلاف ملت
 چون حاصل شد رسم و آیین
 تا عادت و رسم زیور تست
 در صحبت دین مبارک زرق
 اول سخن که گفته فاش
 ای شست قدم که شرم بادت
 منکر شده خیر روی
 ای قبله نور یا و تلبیس
 همان تا تو بگام خود نگریدی
 ابلیس جویر لیس دین شد
 با جمله همین قرار دادند
 از دین خدا نشان نمایند
 از عهد عهد خود برون آید
 حقا که جز تو نیست مهدی
 از مذهب و کیش و ملت و دین
 چندین حکایتی حدیث مذهب
 آخر توشانه بپسندش
 علم و عمل تو کشته است
 دیان ز تو کس پذیرد این دین
 که دین تو هر در خور تست
 که با خبری ز روز میقات
 امروز بدان و هم بدان باش
 یاد از جوی دهند بادت
 فردا شنود اگر بکوی
 حقا که امام تست ابلیس
 ناهم جو امام خود نگریدی
 در روز نهنگی اسپن شد

هر چند نه جای قتل و قالت
 دین عهد بود جواد و فاکرد
 ابلیس که روز نجات بر کشت
 دانست که غیر شد حج آبش
 آن کشتن قبله را جویم دید
 از فرع باصل دین بر داشت
 از بی نمکی و شور بخشی
 پیمان کشید سر با صدرا
 این واسطه را جود بیان یافت
 در راه دودید زان ادب نیست
 در اصل جواد نکست محکوم
 حاکم جو محکم نه نمکاید
 آن سجد برای آن دم آمد
 هر جا که مقام پاک سازند
 چون قبله است اشارت یار
 کریم مقدس است در پیش
 ابلیس که دین بود پاکش

آوان ایچد و الا دم
 آتش ز نهاد او بر آمد
 چون آتش عجب را بر افروخت
 خود را جودید مهر شد مات
 چون عهد و وفای دین بودش
 چون آتش خویش و خاک او دید
 خود جوهر آتش اصل او بود
 آدم جود می زد او بر افروخت
 صد شعله در روز خانه میزد
 جند اندک دمش کشته شد
 هر دم دم آدمش بر انکشت
 آبی جو بر روز دعایت
 از قوت خویش باز شد
 می یافت ولی نجایاورد
 آخر جو فرو نشست دودش
 می گفت اگر چه ناخوش آمد
 آتش بنشیب کی گزاند
 شنید و خبر بردن آن دم
 دود اناخیر بر سر آمد
 دید آتش خویش و مهر در آن خست
 خود پی ازین بدست هیما
 پندار خود از میان بودش
 بالای خودش نمی پسندید
 می کرد ز اول اندک دود
 از سوسه کم کشت می خست
 از هر طرفی زبانه میزد
 او را الهی زیاده می شد
 بخت آب و فابرو نمی رخت
 آب شد انداز جنایت
 چون آب نیافت گرم تر شد
 بر خاک بماند آب خود برد
 دانست ولی نبود سودش
 بعد که جواد صم آتش آمد
 حقا که سرم فرو نیاید

در طینت من جو بخت شهاد	جو بخت کنم من این چه افتاد
طبعم جو بلند است آمد	از طبع خودم چه شمت آمد
معنی جو درو بست صورت	و البته طبع شد صورت
او بخت نکرد و حق نفد بود	از کشت بهانه بود و بود
می بود همیشه در کینش	تا زخنه کند آسانش در پش
دانست که او بدین بر آمد	و ز جمله خلق بر سر آمد
گرفت بدین بهشت اعلی	نقصانش ازین طریقی آن کی
برین که در زجر خود امدها	می غرزد و کور دید آزاد
دانه ز درخت کبر یاد است	پرواز همه سوی بقا داد
هر چند بلند می برید او	لک جو طبعش بدید او
دانست که عاقبت هوا بست	با شهوت و حرص آشنا بست
کرد آنچه شنیده سر انجام	اما گرفت مرغ را دام
مرغی که بلاد مکان شد جای	این دام چگونه کیدش
البسی که این آسان میکرد	اری جو خود شرفی آن میکرد
میلش جو طبع بود پیوست	اورا همه این خیال می بست
می گفت که از هواش کیرم	او خود ز هوا شود اسیرم
معلوم جوان هوا نشان دید	آن علت واسطه عیان دید

از گوشه شاخ دانه چند	جو نقطه میان جرف افکند
میخواست بدین بهانه یکدم	انگشت نهاد حرف آدم
آدم خود از آن هوا گذر داشت	وز علت حرف این خبر داشت
جو یافت بود علم آسمان	بر مصد ز خوش کشت پدنا
معلوم شد ز علت صرف	جو نقطه رسد بر حرف
جو وقت بخوش منصرف شد	میدید که اصل بخوف شد
در حال که وز فعل خود کرد	دانست که هر چه کرد بد کرد
میگفت نکردم بعمدا	سهوی شد ز بنا ظلمت
آنجا جو بود هیچ علت	مخروم نشد ز عفو زلت
جو نیت وصال کشت معمور	باد و ست نشست و دشمن کور

مفاتیح ششم در طلب کردن بیرون و شرط مرید

ای پرده نشین راه پهای	این بادیه است پس روی
نی بی سرو پای آن تو داری	اما جوسران میان بر آری
قومی که ز بادیه گذشتند	اول سرو پای برهنه گشتند
در بادیه سر سری سینه پای	پا بر سر خود نه و در روز ای
اینجا سرو پای خوش منکر	ورنی سر خوش کیر و بکدر

در صحبت کردن پیر

ای سر زده بر کشت پایت	گستاخ مرو که نیست جای
بگذر ز سر خود ای سرفراز	پای بزن و سری در انداز
دانی که چگونه کز فنار	روزی که ز سدفست بدیوار
انجا سپرت پیکر از دست	جان بر سر نیزه دار پوستان
حقا که ترا درین نه تنگ	از صحبت تست پای در سنگ
کاری سرو برک این سیانان	در کس سر خوشی در گریان
اول بطلب نه طلب را	انگاه شرائط و ادب را
بشتاب که درین سعادت	اول طلب است و سر ازاد
جون پای طلب بر زمین نهدی	هان تا زوی بخود مرادی
زیرا که سفر درین مراحل	بوشه و رهبرست مشکل
و رهبر اگر بر زمین نه کام	در بادیه که شوی سراج نام
در راه بخیزد آتوق کردی	تا سر تهی بپای مریدی
جون طالب نه شدی بند پیر	در یاب نخست صحبت پیر
از علم و عمل مباش مغرور	میدان همه راهبای مشور
علت همه رخصت است و حله	این حیل را سود عقیله
پندار عمل نیست بشکن	بنیاد غرور از برافکن

پیری طلب ای سیر که در راه	از باز و خرو باشد آگاه
جون بد رفقه تو هست او ست	اکسیر وجود صحبت او ست
تو در و و پیرا فنا بست	مفتاح فتوح و فتح با بست
پیری نه که چرخ سازد شیر	خود را طلبد ز راه ندبیر
پیری نه که آب و خاک پید	پیری که جهان پاک پید
پیری نه که مبتلای جاهست	ان پیری که مقتدای راهست
پیری نه که در خیال باشد	پیری که بوقت و حال باشد
پیری که مال غالب او ست	ان پیری که حال طالب او ست
پیری که نه در فروع مانده	پیری که اصول دین بداند
پیری نه که پای بسته باشد	پیری که ز خویش رسته باشد
پیری نه که مفلس است و معدوم	پیری که توانگرست و مقبول
پیری نه که هم جو ساه پست	پیری که ز نور عشق هستست
پیری نه که طالب است و مغلوب	پیری که مراد گشت و محبوب
پیری که نیاید ترک کرامت	پیری که نیاید استنقامت
پیری نه که غایب است و دور	پیری که همیشه در حضور
پیری نه که غافل است و محروم	پیری که ز علم شد بمعلوم
پیری که محقق است و کامل	پیری که مقرب است و واصل

آن پیر که آن کمال تمکین	میراث رسیده باشدش دین
آن پیر که کشف او عیانست	تحقیق مقامش جاودانست
پیری که نهد اشارت دینیت	پیری که برد زه یقینیت
پیری که با وج قاب قوسین	بر کوشه چشم اوست کونین
پیری که جو در دلت نشیند	حال ازل وابد به یسیند
در صحبت او جو یا دفعه بار	پرهیز کن از فضول زنها
باید که زخوشش مرد باشی	تا زاه طلب سپرده باشی
زان روی که چشم تست حول	معبود تو پیر است اول
آن پیر تو نور باطن بید	جو ز چشم تو راست شد با
آنکه تو خدا پرست کردی	از جرعه پیر مست کردی
در حالت او مگر تصرف	در خدمت او مگر تکلف
تا سر نکشی بخود نمایی	کز دست شوی بسر درایی
بچکوم شوی جانکه گوید	ما مور شوی بهر چه جوید
بر کوشه خاطرش منه بار	کان پیر طریقتش هشار
پیرست زبان تو کوشی با	در صحبت او بهوش میباش

حکایت

بودست و جید را میریدی	جز در نظرش بیار میدی
هر لحظه از ادبش قالب	می شد جو بصدق بود طالب
در وقت شماع پی جانی	بودش همیشه اضطرابی
پیران سر وقت می برآشت	بکار ز راه غیر تر کشت
ای شک دل از شک شری است	فریاد و فغان سر شری جلیست
از حال مشو چنین میگردد	ترک ادبست هوش میدارد
کر بار دیگر برایت آه	در صحبت من نباشدت راه
در ویش بران قرار معهود	در حضرت پیر خوشی بود
یک روز مگر یکی خوش آواز	پستی دوشه کرد ناکه آواز
در ویش که آن سخن فرو خورد	جان در سر کار از سخن کرد
با خاطر پیر شد موافق	احسنت ز هر مرید صادق
خود را جو دراز نگاه میداشت	می مرد و ادب نگاه میداشت
از هیبت پیر وقت حال	جانش بلب آمد و زبان لال
از وی نفسی بد نیامد	تا جان عزیز بر نیامد
در مذهب آن که اهل دینست	شرط ادب این بود یقینست
از درد و نیاز توشه نمیکند	وز صحبت غیر کوشه نمیکند
بالش که دشمن قدیمست	بر کوشه راه تو مقیمست

از رفتن پسر و پسر پسر
 تاهمت او ترا سلاست
 کز بادیه را بسوی کدرها
 هر واقعه که مشک است
 بایر بکوی اگر چه دانست
 تحقیق بدان که بر عارف
 لیکن تو طریقی صدق می
 نفدی که بتو دهد امانت
 سیار بکوش و اندکی دان
 چون پرنها داسان کارت
 بجز بدی بکل سخت بنمای
 در جمع مسافران صعلوک
 صدیق جو صدق این طلب داشت
 او را جو خدای و پسر بود
 زین روی صواب کامل او را
 از پیر نکو ز خویش بد پیر
 الهام شمر هر آنخ فرمود

در دامن رهبر خود آویزد
 پیرون بد از نه ملامت
 در هر کس دزدی را خطرها
 هر پسر و کجی که حاصل است
 پوشیده مدار اگر چه پنهانست
 بر نیک و بد تو هست واقف
 عیب و هنری که هست بکوی
 بر داده او مکن خیانت
 صد کار بگر که انانی
 بکده از زمام اختیار
 یعنی که ملک خود برون آید
 دانی که مرید جیت ملوک
 جز سیخ و کلیم هیچ نکند است
 بکاشد آن آنچه دست رس بود
 کو خود ز نصیب خویش برخاست
 هر بد که رسد که خود پیر
 تحقیق شناس گر چه نمود

خود را توان و مخواه ز نهان
 کز بخشش او ترا حیات است
 بر آن بطوفیل او همه کار
 و ز کوشش او ترا بحالت است

حکایت

گویند مگر یک ز او تا د
 داشت مرید و غم میخورد
 در حلقه علم و اسنفادت
 استاد بی صدق و او عجب ماند
 گفت ای قدمت و زای افلاک
 چون بود آن خطا که کردم
 دیدی صواب و در گذشتی
 گفت ای نظرت کمال دهم
 سرمایه من عنایت است
 من طالب راهم و نور هبر
 در چشم من از بدی نمودی
 تو مردم دیده بیستی
 بر کوهر اگر غبار نبشت

ناکه بکسین در افتاد
 و ز خدمت خویش گری کرد
 می گشت حضور او زیادت
 یک روز در روز خلوت خواند
 از شایبه زیادت پال
 و آن نیز قضا که سخت خوردم
 و ز خط ارادت زکشته
 خورشید توئی و من ز میسم
 پیرایه من حیات است
 خود با تو کجا شوم بر ابر
 صد بار بهی از آنچه بودی
 در چشم من ای نابیهی
 عیبی نبود بهار شکست

دارم ز ولایت تو معلوم
 جز دست تو شد کفید عرفان
 در عالم خوش کامران
 افتاده منم اگر دهمی دست
 ز افتاد از خویش گذر کن
 روی که در و مثال خویش
 خوی بد اگر چه نباشد
 طالب جو یا بد از سعادت
 در دیده او ز راه تصدیق
 عیبی که در آینه نیابد
 هر چند که عیب پیش بیند
 چون حال می یابد از نصیحت
 از نعمت پر بر خورد زود
 در خلوت عشق محرم آید
 ای طالب اگر درین مقامی
 این مرتبه تا چو در خور آید
 نیست نهایت می یابی
 دانه که نه عینی معصوم
 لغزیدن پای راجه نقصان
 افتاد از خواست تو این
 باشد که بلند گردد از نیست
 افتاده خوش را نظن کن
 خال پیش کمال خویش
 از روی نیگو که نباشد
 یعنی برسد بدین ازادت
 پیرانه شود بجای حق
 باید که بدون جویابد
 نقصان همه سوی خویش
 وزانه گوی معرفت گشت
 سرمایه صحبتش دهد سود
 با اهل حضور هم دم آید
 در عالم فقر و نیک نامی
 میدان که تو نیز مقتدا ای
 اینجا براد خود رسیدی

اینجا است کمال توفیق است
 از آنکه بلند شد بهالش
 افروز شود او در نگاهد
 هر خسته که دارد از جراحت
 ر و جو طواف آن حرم یافت
 جز شد بصفا بدل صفاتش
 شمعیت حکم عالم افروز
 این شمع اگر چه سر بلند است
 باید که همیشه باشد آن آد
 با جملة سیارند و بسوزد
 پروانه خوش را دهد نور
 عالی بودش همیشه میت
 شیطنت که چون امام گردد
 چون در طلب می یابد بود
 آن پیر که طالب می یابد است
 هشدار که دیو را کمینهاست
 پیری که بر بیت امام است
 تخمی که درخت گردد نیست
 آب از سر وقت یافت حالش
 بر میوه دهد بهر که خواهد
 از سایه او رسد براحت
 در کعبه دین دم و قدم یافت
 رکنیت بهر مقام دانش
 نایب ز نور حجب و دور
 از باد محال فقر کز ندست
 از طبع و مزاج آشوب باد
 تا شمع دگر از او فروزد
 از تابش خود نباردش دور
 اول قدمش بود فوت
 او رحمت و خاص و عام گردد
 در از روی مرید بسود
 در مذهب اولیا می یابد است
 ز ناز طریقان جنبهاست
 در مسند فقر شرافت است

در عین عیان گشاده صد
اورانه مرید و نه مراد است
باید بحق است و فایز خوش
بینا حق است جسم جان
او رسته ناخروا و اول
خود رانه ز بهر خود گزیند
از سود و زیان نیند از راه
شاهنشاه دار ملک دین است
در دست عنان اختیارش
خورشید صفت هر چه هد نور
بحر نیست محیط پر جواهر
هم علم و عمل در و مصور
ملک و ملکوت شاه راهش
از طایفه در چهار غریبند
جز نام ندیده ز عنفت
طوطی شکر از دهان فشانند
طاووس بر بون پرید ازین باغ

دادند فراغت ز کونین
و از خود و ز خلق یاد است
از اصل غنی ز فقر در وین
گویند هم محو ز باطن
لیکن جوهر و نور ز دایه
خوش بود او بهر چه بیند
کز رد و قبول باشد آگاه
بر کعبه عطا ی حق امین است
او فارغ و عالمی نثارش
تدلیک همان بود که از دور
از آسته باطنش جو ظاهر
هم با نظرش قدم بر آبر
تحت جبروت تکیه گاهش
در حضرت کبریا نقیب اند
افسانه شد از حدیث حق
جز عمر بد مگر نمائنده
زان نعره زان می رود

ای که نشاز دل دهد کو
سرخ که نسیم این جمن یافت
تا ظن نبوی که هر کدای
تا آنکه طیب در دین اند
این مرد دکان عالم جمل
از پر و میدشان چه پریش
ز رخ داین خزان بی دمر
هان نای این خزان نگیری
گر جامه سیاه و کمر گداز
از حال سوار اگر خبر نیست
تا از دل و جان خبر نیازی
در بیت کران بها که سفتم
هم دهنه کلبه یقین نیست
از بس که فشانند بحر من در
این کلسکه کی که من سرشتم
شمعیت جوار دلم بر افروخت
ای که نکه او که جان کند شاد

مردی که ز خوش و ناهنگو
پرو ز حدیث ما و من یافت
از درد ترا دهد و آوی
فارغ ز حدیث آن و این اند
و حسی صفت اند جمله نا اهل
دجال و خرد بمرش و کریم
بسیار برتر ز دیو مردم
کاندر و کاه و جویمیر
پاک از خست از آن چه سود
از ایشان مرکت هنر نیست
از شاخ امید بر نیازی
در یاب که گفتی بگفتم
هم توشه روان دینیت
شد دامن آواز مان پر
در هشت مقالش نیست هم
هفتاد هزار پرده را سوخت
بر دل در هشت باغ بکشاد

فرغ من تحذیر کتاب زاد السالکین			
العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله العزیز			
نصیرن الحسن الحافظ المکی عفا الله عنه وعن			
والدیہ فی شهر الله المبارک رمضان سنه			
ثلاث وخمسين وثمانية حامدا لله تعالى			
ومصليا علی نبیه			
والحمد لله وحده			
والصلوة والسلام علی خیر خلقه			
والسلام علیک ایاها الطاهر			

روحه من حیث انما الیس		کوی همه باغ را بجا لیس	
روح نشاند و عقل پرورد		نادان بر این درخت که خورد	
انگیز کجاست اندک و دور		دانست که جور شکافتم روی	
لجست سنان ناسور ز		نیاردم است کون خور ز	
جون اهل خرد بهر دیاری		نیز خفته بر ندیادکاری	
این فز بر هر کس که تاب		می که بقیل صد که یاب	
زین کج که رایگان شادم		دارد بد عای خیر یاد م	

265

15-4-4-4

15-4-4-4

15-4-4-4

مرا از عالم تحقیق مرده سپردا هلا
 درین دریای بپاش که آید موج او خوش
 نهنگانند پی در پی چه می برسی نشان
 کرا با هیچ بی بردی زهر سوزی چه میگرد
 ترا اول قدم باید قدم را نیز دم باید
 کرت شور و قیق باید نخست در دین باید
 جوید باشد ترا آن غم مگو با هیچ نایح
 تو گددم را جرادانی درخت خلد روا
 جرد باشتن می پزیاموز از من این
 اگر باشی درین زندان آسیر طبع چون
 دلی کو نور حق جوید نه بر طبع و هوا پوید
 در آتش دان شیطان بجو آنوار رحمانی
 برافروز رزق تحقیق بسم الله مجربها
 فقا با دبان برکش تو کلمات علی المولی
 دروگون و مکان لاشه فقر و ساحل سدا
 جو غواصان اگر مردی مجرب شود خود عدا
 مسیح محتر مرا ید فلک سامک اناسا
 مبارک چشم کن باید که آید در صف هیجا
 مکر این بهر دم بهی در پیش نایبنا
 اگر نه نفس حیوانی قرین دیوشد حاشا
 درخت خلد و ملک دین قناعت کج
 بدست کی دهد رضوان کلید جنة الماوی
 کسی که شرع و دین کوید نسازد با مع و
 دلی کو خوشنارس آید بیاسود ستارین غوا

نه بند مرا قایل که عجبونی در آب و گل
 ازان شد جفت هر پرویز که جمع اندازان
 بحمد الله که از خلف بلند آمد مرا همت
 در خلق فرو بستم زینک خویش و از شرم
 درین رخ و خروبارت قدم زنا و هدایا
 تو نفی خود کن ای ابله شهادت از بود والله
 جود در بهان بسی کردی مگر آنکه کسی کردی
 نواز دلق و پندار و درویشان شدی ای
 نه هر کس را که جان باشد از راهش نشان
 جود و زافشیم از پر در که نه در دل نه مره
 جو بر قران نظر داری چه خود زاری از دار
 نمره شهوت و خشمت محبت از هوش
 تو و از ابحان بخشش بین بانگی مکن ناخو
 ترا هر بد که گوی شده همه از شد خویش
 دلائیک نه زین بکسل که بس خوار درین
 بجوی از مدح کس عزت که از دین یابی این
 توان گفتار هر غافل فلان الدینی ای جاهل

جو قطی آسینه شد دل نه بیند در دید پضا
 کمر بسته بد و جند زینت هر نور چون جونا
 قناعت دارم و عزتک همی از همه آبا
 ز بهر آنکه بنشستم بر آن کج که لا یقینی
 بقران داد صد بارت نوید جا هدا فسا
 به نیز کاند میان تو می هم لا و هر الا
 اگر با هر خشی کردی نباشی چیز کف دریا
 بر د جوهری بازی زمر نیست جز مینا
 نه هر عیسی جان باشد که در طفلی شود کوا
 جو باشم این چنین آنکه مسیحا هم نفس امارا
 کار معنی خبر داری بیندیش از لوا تر لانا
 جو گریان نیست دوجشت بروی خد بر شیا
 کدار دموم بر آتش شده پروانه نابروا
 که رخ زرد ارد و روی شده به پند کل غنا
 نه کل میگردد آخر کل جو خود را بر کند از جا
 نکر د پیر با قوت کس کوئی زهر بر نا
 که از معنی ترا حاصل همی نامست چون

اگر چه از آن صورت بادم می بری نسبت
 ز نقش صورتی بیک در پس آنکه یاد معنی
 جو نقش نیست در فرمان چه در کفر وجه دان
 سخن در بود یکسر چه در کفر وجه در منبر
 خدا گفت فرمان کنگر دی چاره آن کن
 مشو معرور می مری که لطف نیست بی قهری
 همه سودای سیم و در زیر این تست خیز
 دو کوز اندر دل عاشق بکنج کرد صفا
 جو هستت عقل و دین بر و در خود را کن
 نه زان عقلی که یونانی زد که شد بنادانی
 بران عقل این کن جل شد که وصف او بند
 از آن نوع آینه ی باید ز نفس و طبع می ناید
 ازین نه متهم باشد که با ایشان بهم باشد
 حکیم از راستی خیزد نه در گفت کج آویزد
 ستاری را جود و حکمت پیاف بود و شبست
 اگر چه دور نیز آمد نه اناهل بقدر آمد
 و دان علم کورند بدان معنی همه ز نرند

بر این نیست در قیمت کلیم گفته و دپسا
 نگر دی را فاف صدر بنوده عالم استا
 جو بود در دین در چرخ چه بوجهل وجه بود
 جو صادر بود پیغمبر چه در تربت در بطحا
 تو هضم فروز حدان کنگر همیشه ناردت
 بخشد شهد و زهری نه بی خاری دهد خرم
 از آن سرکشه سگر که سودا نیست بی صفر
 که در اندیشه و امت نالند جز عزم عذر
 چه سود از عذر اسگند جو جان شد ازین
 نداد از دین نیرد از نصیب دیو مستور
 سوز دین بگل شد برست از وحشت و اهو
 خرد هرگز نفرماید بر دوز از راستی استا
 که سر تا نیز آفر باشد جود ردی خواست
 جو بازهری در او نیز بکشد دست خردان
 چرا کردی عجب غیرت ز کار بو علی سنا
 خلاف شرع و دین آمد همه اقول ای حق
 ولی دین تا بهم نرند یا سستلا و استقصا

ریاضی و طبعی که کمال و حکمت آمده
 کسی کو فلسفی باشد در پیش خفی باشد
 هر آن نقشی که بنکار د جو در میزان خوش اند
 هم آنجا که پاسودی بر و صد آفرین بود
 و لیکن از آن اسما ز قرن د جو هر چه جشی
 خداز از کمان بد در آورده بر سر و حد
 جو شوری و بخت زد در معلول و علت
 دین مرگز در شخون شد که بسیار ازین
 همه جهلست تحسینش هم کفرست تا و
 مرا خرد و ان آمد حقیقت پیمان آمد
 ز حق دل را خطا است این خرد را فتح باب
 جوی پرد ارم از نظم مشن بیایم یکی
 محمد صاحب دولت که محمود آمد از بطور
 امان بخیزد دینی این بخیر عقی
 چراغ خود دل جمعش در خت با و در شرعش

کلی که بشکند در ری نشد بویشت جالبقا
 نشان کمره باشد نشان علیت و علی
 قیاسی چند برده ارد ز هستی همه اشیا
 نه بدعت نه همودی نکشی آن چنان رسوا
 بیان کرد شز هر قسمی که آن کشت مان اجرا
 برین نسبت عصا میرد جو شخصی کو در
 فلم در شرع و مکت زد نه او را دین و دنیا
 جو ان پر کار بر سر شد نگو سنا آمدان بالا
 انان تشیه و تمثیل تقالی ربنا الاعلی
 ز دین الملک بجا آمد مکر این ننگه غرا
 خرد از ام الکابست این روح القدس کرد
 بدان خاطر کم خمش که هم خمش و هم سدا
 قبول حضرت عزت نیم قرب او ادب
 قوام و صورت و معنی امام و کعبه و اقصی
 نه از در زهر فر عرش هزاران سدره و طوق

کنج دق مرثیه

رفت دور نشاط و عیش و سرور
بگذر از رنگ و بو اگر مردی
بر پرای مرغ دانه خوار از ک
جگنی خاکدان کوز فساد
علم داری مریعاً و قدس
تو جباری که اصل پاک ^{جست} ق
مالک از دانش تو رشک برد
تو بنیست خلیفه عهده
همچو قارون قدم و بر پیر
ای خلیفه مشور و خلاق
میل دینی نگر که با لعمه را
طالب خود شوی بسر که تویی
جوهر و جسم و سطح و نقطه و خط
همه بر تو در وجود آمد

وقت عذرا مده ایها الغرور
طفل باشد باز و آن مستور
جند باشی اسیر دام غرور
جه خویش در سرای ماتم و سور
کعبه باشت بگذر از بیاخور
ای سرشت خلاصه مقدر
ای بغفلت گراز و خوش و طیور
بصفت دیور شده مزدور
جو کلیم اللهی کابر طور
ناخلف هیچو بلعم با عور
جوز بدل میکند بکلی عفور
آنچه شد کاف و نوز بدان مقصود
آسمان و زمین و ظلمت و نور
زانکه هم ناظر و هم منظور

هم توئی کنج و هم توئی کجور
کوچه عام نامکن معور
دیو مست و ملک جین محنور
کان فلان از کابرست و صلور
جند سوزی بنام و نیک جور
همچو جیک و دق جه ناله شور
نیز کرده همیشه جز شاطور
همچو دوزاید از سر شاخور
شرم داری جود یو و در مجور
شعی تو نیست زین سبب مشکور
کشت آن جمله بر هب استور
عمالت بهر آن شد مبرور
ناصح نشت اگر نه گرو کور
ایحتمال چون نمی کند رجور
همچو موزی سودیه یوم تمور
باش ناچو شر بر زدن شور
سرو را ناکند و زوزور

هم توئی مادر و هم توئی ویران
حرم خاص را مدام خراب
آجرای و فاجه انصافست
تو بدان غم که کای کشت
کنده گشت از بخار معدن بخل
بهر نای کلو و طبل شکم
طبعیت بهر لقمه دندان را
انش خریصی از پر معدن
سنگ خوری خمیه مایه جمل
سکرت از راه شکر دور افکند
جهد کردی و این نفس و هوا
طاعتت بهر آن یافت محمل
اکثر و از کرها دم اللذات
گرچه عیشی بود طبعیت جنود
باش تا سر کشان بار صفت
یاد و طوفان بلد نماید سهل
کرد ناظر کشندی سرو پای

باد بهرام کور چند کبی
 این سمان جرخ بوفاست
 مرد خافان دویانه شد توفیع
 کو خزانه جیه جای تخت و سیر
 هر که اول نمر در شب جهل
 زنده انگس بود که پیش از مرگ
 روجومردان بکوش و عذر پیا
 تو بکش خوان بدانجه دست
 که ز کون خری شوی قدری
 توانی که چیست جبر و قدر
 علت خیر و شر تو بی نیان
 نزد ما و منست شود و زیان
 لاف ایمان مرز جو نامردان
 گزنا لهام خو خیر داری
 مرغ بایند ز دام خلق آزاد
 انکه دارد ز خاک آدم عار
 هو که خود را بهشت کی بود
 حال بهرام بر سر در تر کور
 که نه قیصر گناشت و نه قعود
 رفت سلطان و کشته شد منشور
 کوسپاه وجه رایت منصور
 زنده کی نیستش بر روز نشور
 جسم و جانش بلید بعث قبول
 عقل داری که داردت بعد
 خود سلیمان ز سید خانه موز
 که ز اشتر دلی شوی مغرور
 که علف خوردنست کار شور
 خیز تا بر خوری ز خیر امور
 حضرت کبریاست زین همه دور
 نفس او کا فرست و طبع کفور
 کوی نقوی طلب نه راه جور
 مرد باید ز جشم خود مستور
 انکه باشد ز ملک عالم عور
 اندوی بهشت و مایه حور

این جماعت بکفن دینا
 همه بر اوج آسمان شرف
 و تشراف زانه عینت و نه عور
 نه جو قوی بحراب و خود موصوف
 اولیاء الله است کنیت شاک
 هان حسینی ز غید اُمید یمن
 ترک دنیا و اهل دنیا کید
 شهید و امیر که در عقبست
 جو جراحند در شب دچور
 همه در صدر بارگاه حضور
 دور شان زانه فرقت و نه فتور
 نه جو جمعی آب و گل مشهور
 بود در لوج ایندی مسطور
 تا ناک نه مشکست و یار غیور
 برک عقبی بیان و یار صبور
 پیش هر روز و نعمه زبور

کلیه سیوم

طلب ای سالکان راه فنا
 نوشتان باد می ز جام الکس
 تو شم عیش و ماحین مجرور
 عالمی مست و ماحین محمور
 کف مونی شده بساط مزین
 تا کی از دست خویش بای بکال
 بشکیم این نفس که دم گیرست
 طلب ای سالکان کوی بقا
 ای همه خوش دل نصیب شما
 دوستان جمع و ماحین شما
 یک جهان شاد و ماحین شما
 دم عیشی شده نسیم صبا
 تا کی از تحت بدین ام بلا
 لبیل طبع را بگاه نسوا

وارهان این رهین حرص و امل
 تا کی این مهر تو در شند ر
 جندان بر صبح و شام و لیل و نهار
 بگردان گفت و گوی صیف و بحر
 جندان بر اختلاف آتش و خاك
 تا کی افسانه و ضیع و شریف
 جند باشد حکایت من و تو
 جند کوی ز جور دهر سخن
 باوه نازیت ابلق ایام
 چه کشتی تنک عالج فایه
 چیست از گهنة زالکی بر مگر
 ای نشسته ز بخودی تا کی
 حاصل از جمله چیست حیر و غم
 عاقل از خانه ساخت برك سفر
 شرط این کار چیست علم و عمل
 بنده شهوت و پیوند دیو
 خرد پاک را مگر دامن

مرغ جان زندام نفس و هوا
 تا کی این چار سوت پر سو د
 و دفران و نسیب از صوف و سما
 تا کی اندیشه ر بیع و شتا
 جندان بر اعتدال آب و هوا
 تا کی از آستان میر و کدا
 بس بوی د باز نامه من و ما
 جند جوئی ز دور جرخ و فضا
 مهر بازیت حلقه مینا
 چکی نفس کند خضر ا
 کیست از طره بیکر رعنا
 ای دویده ز جهل تا کیجا
 آخر کار چیست ریخ و عنا
 هم از امر و خود غم فدا
 برك این راه چیست صدق و صفا
 این نه راه خدا بود بخدا
 نقش خیزد بالک را بدور قفا

خرا و دایم بر برون بجزا
 غم و شادی تو ز منع و عطا
 که خدا را تراشت حید و ثنا
 آنکه قیمت نهاد نفق و غنا
 جنک در روز برون و وثقی
 آنکه و صفت گشت مدح و هجا
 چیست در گوی عشق جمله بنا
 از کلام الله آنک یافت شفا
 ای ندیده ره صواب و خطا
 چون در ای بصد ز صفت لا
 لام را محو کن توان الا
 تو خیالی حقیقت سدا
 نیست اگر ز لول و لا لا
 متحیر میان خوف و رجاء
 جمیعستی یکیت هر دو سرا
 چیست بهتر کنیم از عطا
 دوزان بر جا هلاک بود و دنا

بر در یوسفی ملازمت داشت
 تو نیایی ز تنگ خویش خلاص
 ز پیا بان تو شده حاصل خیز
 حیدری جوئی و الفکار بد
 دایه جوئی ابله امدا ای ابله
 پای تحت راجه جو گوید
 ای گرفتار لا يجوز و يجوز
 جهنم که ناله خود بر می
 اسم خود خواند بعبادت و رسم
 فعل تو هم ز اسم تو مشتق
 گویان نام او نشان یابند
 همچو اصف پیکرمان بیرون
 باطل از حوجکوه داجنه تو
 که من نفس را زینده خیری
 لیک اندر حجاب خود جویم
 وارد در جهل ره و او هو
 غول مردم فریب شوت تست
 جوزد ناید بمصر قط و با
 جز ناید رهنبرد بدست
 مترکت دوزخ حمت اعدا
 تا بر دوزخ رفت ز صف دعا
 نامه زینده ز صحنه صفا
 توده خشت خام راجه صفا
 تا کی از قبل و قال و جوز و جرا
 بس بدانی که علم جلیف هلا
 صرف خود کرده بروی و نیا
 لیک حرفت ز مصلد تو جدا
 نگی دل بدست دیورها
 تحت بقیعش راز شهر سبلا
 ز سینه بنفشه دل حقا
 زانکه او جوهر نیست برینها
 شیند از زبان عشق صدا
 گوید شعفت در خلایق
 در پیا بان عشق کرده بند

گفته این را به پیر نکوشت نکو
 عهد لا تقب دوست با تو مرو
 ای شروع تود در فروغ همه
 علم آب و کلت حجاب هست
 سر کشی که کمر و مگردن
 بلبل مست راجه خار وجه کل
 دل ز پیر غافل و زبان بر گفت
 جان مگر چون بدست نیست
 دل جویم که کنی منار بود
 انکه شکل صنوبری دارد
 بر تو عشق چون بر آوج سید
 داشت از نور ذات قوت و قوت
 او ست ماهی بطبع نور پذیر
 او کشاید خزینه ملکوت
 طایف این حرم شد از بی آنک
 این خیز نظری در یغ نمود
 ای که هستی شمر از بس و بیش
 گفته آنرا بخوار رواست روا
 جو خطاب تو از حقست پیا
 اصل علم تو نیست از اصل
 علی جان و دست کشته عطا
 از سر زرق طبلستان و زدا
 مردن راجه اطلس وجه عبا
 خانه خالی و در غوغا
 شه جو مانست خود مبارز غا
 و نه رنجت رسد ز پشت و تا
 دل بخوانش که نفسی است و غا
 دل جو بر تری بهجست از و رضا
 یافت از بار قهر نشو و نما
 او ست یکی حکم ز پیم
 او نشیند بیارگاه رضا
 بهتر است از خیر کعبه ترا
 کاخر کا و خر شود حاشا
 دست پیش تود اشم بدعا

گرچه نفسم بسی فضولی کرد	بر دل از فضل در بی بکشتا
چیت استاد تا کند از شاد	کیست ابلیس تا کند هوا
مزد در مده را خلاصی بخش	من تر کشنه را تو راه نما
مصطفی فاشد دلیل من امروز	تا شفیع هم او بود فردا
ای که از عکس تو طلعت تو	تو خورشید یافت جمله ضیا
ای که وصف تو بوده خلق عظیم	ای که در شان تست ثمر دنا
ای تو مقصود و عمر تو و فرط طیف	ای تو مطلوب عقل و روح کدا
جان عقلی و عقل و جان شک نیست	که تو کلی و کانی ترا جدا
ای خط عشق را تو نقطه فرد	پیش از این نیستی بر دانا
عاجز آمد حسینی از نعت	بست شد عقل شوی این بالا

کنج حکایات

جو تقدیر و قسمت خدا میکند	مگو این جگر داین جفا میکند
بند بر خود روز و شب غم	نه این بوالفضول هوا میکند
هوا جنبشی کرد پنداشتی	که عقل این چنین افضا میکند
نفرمود عقلت را بد و لیل	ترا جهل بگو ترا می کند
ای عقل دانا این کشور است	نه از امر این دقتا میکند

درین مسند از بهر آتش نشاند	که حق ناز باطل جدا میکند
صوابست گفتار و کرد از او	اگر منع کرد از عطا میکند
ولیکن جو یا زای نفس و هوا	در آسخت جگر خطا میکند
درین حال گفتند اهل ملک	که این بد همه نفس مایکند
جو این سخن هم بنقدیر اوست	یقین شد که جمله خدا میکند
هم این دایره مذهب جبر شد	همه او همه او ندای میکند
تو در قعر این درد و دریا مرو	که اینجا نهنگ استا میکند
بیک حمد برینک و بد میرسد	بیکدم جها نراقبا میکند
جو بر شاخ جلی خسلک می نشین	خرد همه بر این کفای میکند
خود اینجا نفس اختیار نداشت	شریعت بر روز ماجر میکند
جو در گوئی صوره می و تو نیست	حواله بما و شما میکند
زین یافت هر ذره خاصیت	که این خشنه کرد آن دوا میکند
در حکمت از فتنه پاکمال	تو گوئی بدین نوع وای میکند
سبب را بنشد سبب شنا	اگر دین بر خود جفا میکند
ز وحدت شوی شرکت انجا رود	خدا هرگز امت لا میکند
که آتش سوزد و جو خلیل	مع آتش بر سوز جفا میکند
شنیدی که ثعبان موسی جگر	تو پنداشتی کار عصا میکند

بگو ابر بارند را زینهار
 همه صنعت و قدر و حکمت
 مگو سعد اختر امیرش داد
 اگر مشرک است ماز میت
 مگر شیب و بالاحواله بعقل
 یکی از یکی زایدن قول اوست
 ز جهلی که دارد و بیند حکیم
 جمادند عقل و امر و تقس
 مرغ و مشوشاد مازان کیست
 اگر دشمن بد کند و زو شب
 نه خاصیت داد حق طبع را
 بیا شود از درد سر عافی
 خدا جمله را جان و تر میدهد
 یکی را خود از قهر یگان ساخت
 توان هیچ کس باز محنت مکش
 ازین منزل ای نفس بر بندخت
 نه این جرح کس را مان میدهد

که او برک و شاخ و کامیکند
 که از آب و خاک و هوا پیکند
 مگو محس جرح کد امیکند
 خدا محنت مصطفای کند
 که با از انجاد عیامیکند
 بپز کنجا است کامیکند
 چنین بر خدا افترا پیکند
 مگو عنصر این کرد یا پیکند
 اگر خجل کرد از سخا امیکند
 بجای تو یک کداز نامیکند
 که با دشر کرد از هاما پیکند
 که بر حکم حق التجا امیکند
 خدا جمله را دست و پا پیکند
 یکی را از لطفا شنا پیکند
 که پشت خرد را دو نامیکند
 که روح الا من مرجبا امیکند
 نه این دهر با کس و فاما پیکند

به عیبت نک کن که در زیر کل
 جو در میرسد دست بر آجل
 دمی چند اگر پیکد از می ترا
 کت شیر دندان نماید سپید
 بستی نفس را بندها داده ام
 توان هیچ رواستوار شد مداز
 حسنی ز طبع خود این نظم را

قضا را با قدر خوان جهانیکند
 سر کرد تا زین یا پیکند
 مینداز با تو صفا پیکند
 ز قهرشت نه از رضا پیکند
 خروست فرمان یکا پیکند
 اگر چه نعم گفت لا پیکند
 بشر از هفصد و هفت ادا پیکند

کلی بحیر

ای ترا از روز فطرت با نی آدم خطاب
 چون شد از نفس پستی و صف تو بل اضل
 شهوت و حرصت چنین در سلب بود
 روز شب آرام بود صحبت شیر القرب
 از او امر هر چه دانستی نکردی انقیاد
 با چنین وصفی کردی حیرم دار السلام
 از برای دانه محبوس ام دد شدی
 عمر کس بایدت قانع شود مازار کس

و خواند
 چند باشی همچو حیوان در هوای خورده
 باشد از دیو عزیزی جای تو دار العقا
 ای ترا در ملک معنی مستعد عالی جناب
 و اندک این حیوان صفت دل خواه تو نعم النوا
 بر مناهی نا توانستی نمودی از تکاب
 در چنین حالی باشی لایق چنین الماب
 سازگار آمد مگر مرغ ترا این خال باب
 کز بی حرص اند زین زود می میرد عقاب

دیو طبعت شیخ بر بلوانان ندید
 بر در انبار و نان خیر و زو هجو مور
 باش تا ان چشم عقلت در بر بایند این خیل
 تا توانی ان سر بار بار باین کیدان اندک
 بحر مزان بود ای کسیت مرد آخرت
 نعمت جاوید خواهی باشی اهل حضور
 که تو کشتی آشنا با این جهان پیکانه با
 قسم تو کردی راحت و سخت و گرفت و غنا
 کردی در این دنیای گشته ثابت قدم
 روزگار سرخوی خشک مغرت بعد از
 پیکشتی عذر خواه و خون کری تو زانک
 کاروان بیکدشت خیرای خفته در خوابی
 گوشمار مایه و سودت همی جارست و
 آسیای جرخ کردن عاقبت خاکت کند
 ملک نبود آنچه داغ ملک داد بر رفقا
 عقل را در کارها باشد نظر بر عاقل
 از خدا بر کدنت بدار مانت عهد

تا اثر بر افش خیر و شره سازد کباب
 بر سر جان لیماز شوخ جیتی چون دبا
 باش تا از روی جانت بر کشاید این نقا
 و بماند این همه صورت پریشان چون
 نیست این اصحاب دنا را اقبای چون
 اجرای نادان مگر کشیده مرغ خاکی
 جز تو معلوم شد دل کو شو عالم خرا
 پای در گشت سرینه و اخمد در گردن شای
 با قضا و حکم این چیست جندین اضطراب
 و ضرر کافوری نهد اندر میان ملک نا
 وقت عیش و مونس شادی و ایام شبان
 که کمین در دامد و بر آخه بود در خراب
 از زبان خویش سودای سوی یوم الحسا
 که همه روی تو و همه افراسیاب
 دور باشد آنچه اندوزی پذیرد انقلا
 پیکنی دعوی عقل آخر بندیش از عقاب
 که بر سندانان عهدای برادر کو جا

نفس رنگی طبع داری از برای آن بود
 طالب علمی و از جهل طینت روز و شب
 رخصت و تاویل را نفس فصولت علم
 علم اگر جان ترا آگاه نکرد از معرفت
 این همه صورت پریشان را که علم و عقل نیست
 جز پنهان راه یعنی هر چه پنداری خطا

مجرور لطف ز یکا نیت حالتی بر هیچ و تاب
 کشته مغرور قشر و مانده دور از لب
 از سرای هوس و این تشنه دورستان سرا
 در جهان عقل نامت نیست جز شرالدوا
 بر مثال خیمه دان و شش و زنی طناب
 جز برای قوت دین هر چه گوئی ناصواب

هان چسبنی همزهت عمرت خود را دمیده
 شرط بود کاهلی چون بیکد همه شبان

24.

100

20

سِرِّ نَامِ بِنَامِ آن خدای
 خداوندی که دانای نهانست
 نه وصف ذات باکش را شمارنی
 نه قیومیش را حد و نهایت
 بیان اندر پیانش حیل پناست
 نه و هم و فهم را در وصف و راه
 خرد در جستنش از ره بر و نیست
 از و شد نیستی را نام هستی
 هم مانند و هم هست و هم بود
 اساس شش جهت را کرده پرگار
 نه کاری را بر و ن زوی و روائی
 خداوندی که جان را روشنی داد
 که نتوان گفتش چون و جرای
 بیدارنده جمله جهانست
 نه بوقد بر او کردند کاری
 نه سلطانیش را بقضای و غایت
 نشان اندر نشانیش نشانت
 از را ندیشها زادت کوتاه
 خدا را کی توان گفتن که جوشت
 از و بالا گرفت این جمله هستی
 نگاهد هم جو ما و نیز نفرو
 بنای نه رواق از وی بیدار
 نه در ملکش کسی را که خدای
 در و ن دل هزاران گنج بگشاد

جوید آمد شد محکم واجب داشت
 که ای ز ابعاد نداشتا کرد
 یکی در نعمت پاییده استود
 روایی داد آب ناز و ناز
 یکی در آتش سوزنده فرسود
 کل را با کلی اسرار کرده
 شراب معرفت کرده بجامش
 اگر لطف خدایش بر نماند
 بعالم کرگرس ایمان نیاید
 خدا هر دو جهان را سازست
 ز اول کبر جهان جمله هیا بود
 جهان جور نیست کرد و باز بگند
 خداوندی که ما را بر توی داد
 کرامت کرد راه راست ما را
 چراغ شب روانه نور بخشید
 دل هر دو لستار بسته او
 کبر قمار غمش عالم کشایان
 هم او در سینه مجروح مرهم
 بخود داد آشنایی هر که خواست
 که گوید این چه بود از جبر اگر د
 یکی در آتش سوزنده فرسود
 مشرف کرد خاک و بهار را
 دو عالم را بر وایش ساز کرده
 حد خویشش بگشاد کامش
 چه کوی مشرب خاک این ره نبار
 خداوندیش را بقضای نیاید
 ز ما و طاعت ما و نیکی ازست
 خدا در عالم وحدت خدا بود
 تعالی الله هم او باشد خداوند
 ز لطف خویش بر جمله سری داد
 بود معرفت از است ماز را
 نیاز صبح خیز از امو دید
 حکمهای عز پران خسته او
 شده خیر از راهش نما یاب
 هم او در ریزه اسرار محرم

بنامش نامهای سرد از خال	پادشاهیهای عاشقان چال
زهر و صفتی که کویر بهتر آمد	تمدد دانش اینجا بر آمد
زبان در حدا و نازم کشود	خدا را تم خدا داد شود

خداوند احباب از راه بر کرد	حسینی را از لطف خویش بید کرد
طریق بندگیشان گز او را	لباغ در د خود در مان کرد او را
حسنودی خود بنمای راهش	همی خواهد ترا هو تو خواهش
جو مرغی را بنام خود فکندی	نمای همی زاده بلبندی
از پز زندان جدا هم ده بیکار	تو بر خاکم فکندی هم تو بردار
بکلی و ارهان از دست خویشم	بنام بخودی بیگار بشم
من از خاکم که دادی آب رویم	ز صنع خود نمودی رنگ و بویم
شب افروزی که از نور یقیسم	جها بنانی کن اندر ملک پیسم
گنه گانم تو دانی نه ساق	بخشای و بخش از آن که دانی
اگر در ایم امید دارم	وگر بگذارم جز تو ندارم
زیستی خودم هشیار گردان	ز خواب غفلتم بیدار گردان
دلی خشم که دیار تو جوید	زبانی ده که تو حید تو کوید

ناله را در زخمتی باور کن	مرایستان ز منظر نظر کن
مرانهد و عالم بی عینی ده	جو بنیادم نهادی بحکمی ده
لوا که کن بمعنی خاطر مرا	ز درویش کلاه تو سدم را
بدشتم ده ز خود نوائی	سرای خود در اموحم شنائی
جو داری در حرم حید جای	بغیت مصطفی همی منکای

بنام اینده هر سرخیل درگاه	زهی خلوه نشین چای مع الله
زهی جاک بک سوار مرکب عشق	ترا خواند صاحب مذهب عشق
تویی شاه سپاه عشق بازان	عهد عشق بر نام تو نازان
گان عاشقان بر بازوی نشست	بیالای تو آمدن قربت اجست
بگام دل زینده پرواست	فشانده هر یک در زنی روانست
توان مرغی ناکه بر بریدی	بیگدم نابه اوادنی رسیدی
توان شاهی که جور آمد خطابت	پرهیز جبریل اندر زکات
نه از عالم نه از آدم نشان بود	که بر نام تو مهر این و آن بود
نصیب عالم از کیج تو دادند	نامت نام هستی بر کشادند
نیاید بر بساط آفرینش	شهنشاهی جو تو در چشمش

تو در سخن زمین آن بادشاهی	که ملک هر دو عالم را پستی
شریعت راهمه سگه نامت	طریقت راهمه باده زجاست
نامت کرده شرح آیت عشق	و تو بالا گرفته رایت عشق
وجودت رهنمای جمله موجود	شده هم جای و هم نام تو محمود
بدست حکم تو داده خداوند	کلیده رواق و هفت دربند
نبودت جز خود از سایه نشانی	ولی از ابر بودت سایه بانی
نکدی جمله را چون سایه در ^{پیش}	نیفکندی بدیجای سایه خویش
لبت را اگر بخت اندر صف جلد	مسلمان گشت هم بر دست تو
یسمان از تو سفینه دراکرم	از آن در پستی آمد نام
جهان کرچه زیوسف بر شد ^{ست}	ولیکن از نمکدان تو در دست
دلم میخواست تا بخت تو کوید	بدیده خالک درگاه تو روید
زلطف تو مگر انعام یابد	حسینی همچو حسان نام یابد
نوشتم کرچه در وسیع من نیست	جو فرمودی تکلف در میان است
ندم چون ناتوانان دست دعا	چه گوید خشنه سرگشته رانی
تنای توجه جای مشت خاکست	مناکوی تو خود دیر از پاکست
درین نه لاف فرزند یارم	که خود را خالک پاست می شمارم
جو گمراهم دلیل راه من باشد	که گانم شفاعت خواه من باشد

زمین بوی ترادرجست جوید	خدا داد اند که جوشت آرزوید
جوا حرام تو کرد من افشان	در حمت آستینی من افشان
شفاعت کرچه در خودم نه	نه آخر رحمتی للعالمینی
از آن محروم مایدم اندر راه	ندانم تحفه شایان درگاه
مرادست قضا از یاد را فکند	بهندستان کی تو میداردم بند
جرا بر خالک هندستان نشینم	نه طاووسم که شهباز مهینم
نام تو بلند یافت نامم	اگر مرغ توام بر کس زدامم
مرا کرد حرم تو اشیا جی	که سلطان را نباید پاسبانی
چون مرغی ترا لا یق بود پس	که نفعت تو نکوید همچو من کس

در آن مدت که طبعم نازنین بود	سعادت یارود و لذت منین بود
شبی بودم از آن شهباز که دانی	خرامان در کلسان جوانی
شبی چون زلف جانان غیر الود	ز رنگ خود جبهان را مشک میسود
شده ماه در هفت عالم افروز	نه کس را یاد صبح نه غم روز
شد خاقان حیر از مملکت دور	سپاه رنگ بروی گشته منصوب
جود حقان ماند نه در خرمن	کشیده خوشه را در دامن خوش

جود هفتان مانده مدد رخس خوش
 فلک از بروج گردان باز مانده
 سماع زهره کشته مجلس آتای
 دران سودا بماند مشتری مست
 ز یکسو پاشان از خواب برده
 بنات النعش مانند شریکا
 دران شب که نور اختران بود
 مراند که کوشه خلوت نشسته
 شراب خامشی بر کار کرده
 نکرده در حدیث خویش صریح
 دلمراشته سودای معشوق
 خیال روی جانان همدم من
 نهال خوش دریل ز آب داده
 سخن زاینده بود و طبع آزاد
 سوار طبع بر یکران معنی
 غزل گفته بوصف هر غزالی
 دلمر می گفت با خود داستانی
 کشید خوسه را در دامن خویش
 نوای شب روان و ساز مانده
 دیر افتاده بر تدبیر و بی رای
 ردای طیلان افکند از دست
 سلاح نیر ز رایت برده
 فراهم آمده بهر تاشا
 جو بخری خاطر دم کوهستان بود
 دل از روز و شب عالم گشته
 سخن را بر زبان شمار کرده
 زانند جز حدیث عشق حریف
 حدیث عاشقی برده بیعت
 نگشته همدم من میخ من
 کند و عیبه را تاب داده
 خرد همخانه بود و عشق همزاد
 نهاده پای در میدان معنی
 قلم را ند بهر زلف و خالی
 که چون جام در آمد مهر بانی

جو ماه از ابر پاشد بشبگیر
 شکار عشق خیالان مجنون بود
 بسی تکرار کرده ایچد عشق
 ز عین عشق بوده آبخوردش
 بد در عشق برده سبق مطلق
 در آمدن دم جوز مرده خویش
 جو حلقه مانده بودم پای بر سر
 زبان عدو بگشادم زهر را
 که امین بادت او را در خاک
 پیا بنشین که بخت خفته بر خاک
 حدیث از هر دری افکند بنیاد
 جو کج ارجه نمیدادش نشاند
 جواش در دل من جو شمر داد
 بگفت ای همجو دولت دستگیر
 دلمر فلفل کران دارد بگردن
 دمی شست اندر زنجیر میگرد
 بر اسودای می سودی زان کرد
 جو آمد روی که بود شد دولت پیر
 چراغ بزم و شمع انجمن بود
 سفرها کرده عمری ز حد عشق
 شده با لای قاف عشق گردش
 همه فعلش را اسم عشق مشتق
 ز سوز عاشقی فعل را است
 کشیدم در برش چون حلقه را در
 بدو کفتر چه دولت بود ناکاه
 که ز در آتش را طریبات
 غم از دل رفت و آمد هر چه میخواست
 در کجینه عشق آمدش یاد
 و لیکن عشق که باشد نهانی
 ز سر دیک خود سر پوش بر داشت
 کلید بنده این کمان اسیرم
 تودانی چانه این بند گردن
 خان که تو سر ند پر میگرد
 جو سودای می شدم رخ را نهان کرد

ز من بیگانه کرد آشنای
 ز اول بام اندر پرده شکفت
 نه دست آنکه با غم پای دارم
 نه کس را می توان دادن پیای
 ز تو در خواستی دارم در کار
 که بهر من نمایی چنان سازی
 جو روی نامه من بر کشاید
 بنام شرح ده خور خور در آ
 پیارا از محراب کوهی چند
 ترا باشد ز نامه نامداری
 قلم در دست بود و خاطر من نیز
 عروس عشق را جلوه گری کن
 جان کن که توانی در پذیرند
 بدین یک نامه ناید کارشان را
 یک میوه همیشه که شنایند
 جو باغ طبع من زین گونه شکفت
 دلت چون عاشقان را نه نماید
 بی شور افکند شیرین لقای ه
 کمون در پرده رفت و رفت
 نه رفتن را ازین رای دارم
 نه اندور و شر توان گفت سلاهی
 گراز سرگشته ام مانند پرگار
 سرائی نامه در عشق بازی
 مگر ز حرف بر حرف من آید
 سحر خیزی و زاری که در آ
 مگر بکشایدم این آهنین بند
 مرا باشد خلاص از این قاری
 خرد می گفت هان نفسی را بکن
 درین عا شق از راهبری کن
 همه عالم از اینجا بهره گیرند
 ترا خود نامه های باید آراست
 تو باغی که گز و هر میوه یابند
 ز هر باغ سخن می باید مر گفت
 نکه گز که اندر زین تر جبه باید

بهر منزل بیاید نامه ساخت
 ترا سدی نام عشق گیری
 صواب آمد مرا این پای روشن
 جو بر لبم بدین فکر میازا
 ز دریا هر دری کامد بدستم
 یک رشته کشیدم سحر کهر را
 گش من تاج خواندم در خور آمد
 چنین قصری که من بنیاد کردم
 ملک زان دم که جو ز طاق خمید
 عروس عشق اگر چه هست دلیر
 نه هرگز هیچ بحر این کوه را رد
 اگر چه همچو جان پروردش
 من اینک جلوه دادم بر جهاش

ترا این مهر هر سو باید انداخت
 که ملک عشق باز از امیری
 شدم عواصم از در پای روشن
 کشادم قفل این بند کز آرا
 بنام این عروس عقد بستم
 که برداختم این تاج سدر را
 که چون تاج از سخنها بر سر آمد
 بسوی برج بلند آباد کردم
 آسانی جفت این ایوان بدست
 چنین زیبا بودش هیچ زیور
 نه هرگز هیچ کان این لعل دارد
 شاعر عشق باز آن کردش من
 مبارک باد بر خواند کاش

همیشه این کلین از کان خوری
 دل هر بی دلی در باز او باد
 شکفته باد در رستان خوری
 سر هر سوری در کار او باد

زمین بوسه درش خوبان بخت
 بخوان ای کلین باغ نکو بخت
 هزاران خدمت و صد گناه زاری
 بداند کاندازم بدامت
 دلم را چون ز حسن تو خبر شد
 بدم در غمت کراست خواهی
 نگار اجر خبر شنیدم از تو
 عجب کاری کردی کافکاز ما را
 رخت نادیده دل را سپهر جانست
 نگار نیات را که چه ندیدم
 نگار ابا تو خواهم آشنای
 حدیث کرد ما تا حلقه در گوشت
 مرا نام تو بر دانت و از نام
 بخوان این نام را که عهد نوشتی
 حدیث در دنا که جو زنجاری
 بدان از گفت و گویر را بجاری
 جان یاد توام در دل نشست

شکر خا از لبش موزان عشق
 سلاهی چون بهار از نان روی
 سپاسی که از درد دوستداری
 ندیده روی تو گشت علامت
 بدیدم من که کار من در گشت
 مرا خود حشم حیات از این کوهی
 که چندین محبت و غم دیدم از تو
 ندیده دیدم دل در دایه سازا
 دل نادیده را که صبر است
 ز سودای تو دیدم آنچه دیدم
 که باشد آشنای روشنای
 جو من زان توام از دنان بمفروش
 فسادم در غمت ناجار و ناگاه
 سخنهایش چون دل سرشته
 قبول کن شرط مهر با ف
 که آسان نیست کار عشق بازی
 که ز جگر شکای کسست

مرا که بخت و دولت یار بودی
 ترا دادم دل و جان عهد کردم
 جو جان عشق را دارم در آغوش
 دلم را از تو می باید چه ندیده
 سخن در شرح غم بسیار دارم
 نگار انا شنیدم شرح رویت
 ندارم محبتی هرگز چنین یاد
 مرا بردان چون خاک تو گشتم
 بشادی در زمانه کارمان
 حسنی پرده عشاق بواز
 ازین نادیده و دید زجه کوی
 خیال دیده و نادیده ناچند
 ز صورت بگذر از معیت باید
 برون پرده می سپم آسان
 فدای عاشقی که هر چه داری
 غم جانان بخور از جان چه خواهم
 مکن بازی که بازی نیست این کار
 از اول با توام دیدار بودی
 مرا ناچار بود زپیر بر نکردم
 بدین کوشش شو خواهی بدان کوش
 ز پا اندر فدا دهم دست من کیر
 ولیکن فی سر کفنا دارم
 که پیام در فست از رویت
 مرا هرگز غمی زینسان نیفتاد
 خوشم کرد آن جو غمناک تو گشتم
 بخور و در جهان صاحب قران
 بلند او آن کشتی برکش او از
 تو کار خوش کن که مرد او می
 ازین نادیده یسار دیده در بند
 که یکجا صورت و معنی نباید
 بر افکن پرده رای عشق می یار
 مگر خود را ازین زندان رازی
 تو سلطان جوی از میدان چه خواهی
 نکوش و بجای نیست این کار

دَرِین دُرّیا اگر عَوَاصُ کَرْدِی
ازین عالم بدان عالم کُذَر کُن
پاشاقی بد جام عقیقی

جو مَه بر آسمان رَقاصُ کَرْدِی
سین این عالم و در خود سَفر کُن
که بی بازم بدو عشق حقیقی

اَلَا ای سِرُّ قَد لَآلَه پَکَر
سَلَم بادت اَفلِس نَکوی
رُخْت از جوی خور آب خور باد
بخوان ای دَسْتِکِر دُستداران
بدانای قَبْلَه مَن خال کُوی
نهادم عِشْق را این ساز بانو
بخاک پایت ای شمع دلفروز
مراجون دیدن شُدروی جوما
تو بودی ماه کَر رُویت بدیدم
با خورشید نابانت رُویت
ز اندوه تو دل یک دم نپوشیت
اگر چه زاهدَم یا بُت پرستم

ز باغ جُشن و شاخ عُمَر رُخور
مباد اجز بگامت هرجه جوی
لَبَت از مَصْر شادی پر شکر باد
سَلامی جون نسیم نو بهاران
که سر گرد ام اندر جُست و جوی
کشادم پرده این زان بانو
ز غم جون شمع پیسوزم سوز
شدم سر کشته جون زلف سیا
جرامن هجوماه نو خیمدم
جودن زان نمی گردم بگویت
دل بر باد رَغمت روی بهیشت
تو کون نگار اهرجه هستم

نوشتن نامه آن جشم خُونبار
بدانی کز غمت جونت جالم
دل مسکین چنین آمد بگامت
بجان تو که دست از تو ندارم
دل را همچو دَف بر دُر ز بان
دریدم پرده را ای ماه خوابان
بروی شست دِل را از زویش
بودت جون سر معشوق بود
جو بودی و بر بودی دل من
پایان بر طریق دِلبری را
ترا دادند حسن بیگانه
از بی دانه واکس زده دام
ترا آن به که بامن سر زاری
دَرین عالم اگر چه باز جوی
دل من را ز خود بکشاد بانو
بخش آخرت خَشایشی هست
جنان مست توام ای عالم افروز

بخوان تا اگهی پای از نیکار
که دانه همد بر سنی از و باله
که کوئی ساهل بود ست رامت
کرانم بکسلای پان پادمر
جود سنت میدهد بردار و نواز
بهر پرده که خواهی پای کو بان
ز یک دیدن چنین حیران شود کس
نخست رخ بنالیشی نمودن
تو دانی جان مشکل من
که اصلی نیست کار سر سری را
بدی انصاف خود درن مانه
میان توجه فرق و نقش حمام
مرا از عشق بازی سر آری
بیای مجومز باهر که کوئی
نه کار سر سری فناد بانو
مبزر در من اگر آلاشی هست
که نشناستم درین سودا شب از دُر

خدنگی از گماز ابر و اندر
 جو صیدم کرده ای شرک چالاک
 ازین صیدم نمی بینم دل خوش
 اگر قصدی نمائی از کدانا
 مبادا جرخ گردان جز برایت
 حسین عشق بازی پیشه تست
 تاسر نامه عشقت در دست
 جو مرغان مسافر رخ برسد
 بهم نایند درویشی و هبستی
 طناب هر دو عالم بکسل از خوش
 ز جام هستی تر مستی باش
 جو عشقت سایه آمد دوست
 هر آن دردی که آمد صاف پیش
 مراد عاشقان در نامرادیت
 پیاسایه شراب ناب در ده
 زدی بر سینه و خستی روانم
 پند آخر شکاری را بفرست
 پیا باری خد نک خویش برکش
 روا باشد تو دانی خون بهارا
 هزاران جان فدای خاک پایت
 همان مهر که در اندیشه
 جراح زدی در شاید بران بست
 نشسته بر این دیار تلخت
 مسلمان بودن آنکه ت پرستی
 پس آنکه ز بر ملک دیو
 جو مظلومان کیست پستی
 دو صد دریا فروی کشیدم
 نه هر صافی که هست او یار من
 بشو غم کن که آن از عزیز شادست
 دی این خاک نه ناب در ده

الا ای تاج خود بر سر تو
 تو سلطان و خور بخت غلامند
 نگاری چون تو در عالم که بیند
 چه اندامی بکمال افتاب
 چه نامت خوانم ای آشوب جهانها
 کلت خاتم کارینا چه کوئی
 چه نیست مشک را با آن دو کیسو
 نه بینم طاق بروی ترا جفت
 شنیدم من که باشد مشک در
 سر لفت از آن رو بر شکست
 نه هرگز هیچکس همتاب باشد
 بدلداری دوز لفت بر نشانست
 ندارد کس سر زلفت مگر تاب
 نیامیزد از آن روی جو کلنا
 لب مک خوشه انکور دارد
 قبا ی لبر بانی در بر تو
 بشاد در عهد تو خوار گدایند
 بهار از باغ وصلت کل بحید
 که جز مهتاب بینم در تقاب
 خراب از دست عشقت خانها
 ریح کلدای که داد از خوب روی
 چه باشد در جهان یک ناف اهو
 نه جز رخسار تو یک کل شکست
 ترا در مشک می بینم و صد
 که بر مار سینه بالای کجست
 مگر زلفت که هم بالات باشد
 در و دلهای خلقان موکشانست
 بخت هیچ در ناید مگر خواب
 فکدی در دل سیرین و کل خار
 که و هر دم شکر صد شود دارد

به شیدای دو صد یوسف فرست ز مَن ناری تو خطیست ظاهر چه افتد بر رخت جز زلف و جلال بالم خوب دیوانی که هستد در زیر عهد اندک او بت می تراشد کرانه از روی که چون تو بباردی مگر جانا اگر یزدان شناسی تو خود دانی که بنود جز تو یاری چه حاجت افتاب آسمان را بمخدا که داری هر چه جوئی نکارینا جو جان میلا نمت دوست نیم شامنه لیکن میت لایق ز حسرتی گزانت چشم بدو حسینی عشق را شایان نباشی کدای عشق شو سلطان نیست اگر سودای این بازار داری دربین سودا گرت سودی برباید	که در چاه زخندان سرنگونست ز شب ناموی تو فتنیت آخند که بوسد پای تو پر ز زلف خال کز یکد هر یک از تو پشت دشتد جنان دانه ز تو آکه نباشد زخت انصاف حسن خود بدای بنعمتهای یزدان ناسپاسی ولیکن خود ستای نیست کاری که کوی میکند ز رخسارها وفا بخواهت با خوب روی نخ من با تو پرور گدازد اگر دستم دهی پشت بر آید همیشه چشم بدخواه تو مقهور اگر نقد و عالم را پاشی فدا کرد جان و دل ممانی نیست چنان باید که در کار داری دکاران هر دو کویت بر سر آید
--	--

دل کز عاشقی بوی نثار د معاذ الله که خود را چون تو داند دلی باید ز کار خویش نویسد اسا بر خوشدل در هم شکسته نه فرد و سر آمد در دل خوش او را همی از خویش در فریادم امرو یک ساقی می از حنانه عشق بجسم اهل دل روی نثار د عباری کرد ز خیزد من آفر نشسته برآمد و شست جاوید ز بند شک و نام خویش رسته نه از دودخ هبش آفر او را غلام یک دل از آدم امرو که هستم در جهان افسانه عشق
--

اکای مونس جانها خیالت تو شاهنشاه دارالملک جانی بدست تست حل و عقد کاره دعا بگویمت ای شمع جانها بدان ای رشک خورشیدان لب تو که عشقت بر سرم حکم خدا ترادرد امت افکند نقد توان باغی که بادت مشک پرده سیر کرد در گشتان شد پای مالت تو دانی که بخوانی کنیز این بدین روی ز دستت گدازد نه شمع جان که خورشید روانها شکسته کل شمع غیب تو نه از اندیشه و حرص هوا نیست اگر چه نیستیم لایق چه تدبیر من از خاکم که از کوی تو خیزد

تو می فتنه تا جو زو بهای را
 می بس که جز حال افتاده است
 تو جو ز بستان همه نقش و نگاری
 تو سلطان بیت امن با سپاه
 مرا که تر غلامی با دشاهیست
 قصای آسمانی که نبودی
 اگر مرغی شدی در عالم این دل
 نیکوی تو جانای من نیست
 تو میانی که در عشقت پیگار
 ز خاک پای خویش تاج سر کن
 بدشنامی ز تو خرسندم ای دوست
 نگار از در عشقت باید مریش
 خیالت که بصد جان رخ نماید
 چه گویم بنده را خود نیم جان نیست
 مرا بر گرسنگی تو خوانند
 و اشتهای نیم در ز کوی
 میزد در مفضل و خوار می من

مکن ای بنامت افتخار تو
 بدین خواری که افتاد کاری
 بخشد روزگارم دیده تو
 دل نه لای جون تو نگار نیست
 بسی گوشتیدم از دوزخین
 و لورفت و شکای ز من برود
 بسی دادم ز اولد و ز بندش
 باید تو خود را خود دیکند
 دلم لای زدن از تو بشهر کس
 نقیر دانه که خدمت را نشاید
 اگر بیکم بگویت بار باشد
 منم امروز در کوی تو خاکی
 مرا نلخت بی تو زدن کاری
 چنین خالک پای می کنان شو
 همیشه سر بلندی نا کارست
 بنر شاخی که از بر خسته آمد
 جو باد از هر کسی کرد زجه تانی

ز من کجاست عنت کردست جوادم
 عزیز بودم آخر دوزگاری
 از آن دامن ز من در چیده تو
 ولیکن نه در نیم اختیار نیست
 که بهر آب شکای نهی من
 قرارم رفت و خاطر از برم برود
 نیامد هیچ بنده شود بندش
 پیر سران خون جگر از رومند
 روا باشد که واگرد ازین
 بیاید ساخت با هر چند کاید
 کداز از این قدر بسیار باشد
 حکم خور کرده اندوهناکی
 تو بر محور ز کلزار جوانی
 و داور و سرور بر آسمان شو
 تو در شاخ نیکو کان بویه دار
 که ز خسته را سانشده آمد
 تو خاک شو مگر یک جرعه یابی

بِه شایسته شرب آتیشیم / که من با خاک پاست منیشیم

آلای مقصد امیند و از آن	سر کی بیت قران و قران
تویی سر د فخر خو بان عالم	کلی خون تو نه در بستان عالم
رخت رشک بیان از آمد	بیت استوب شهد و شکر آمد
بخوان ای بجز من صد جا کت پیش	سلام و خدمت از سر گشته خویش
دل افکاری که در مانش تو داری	چه کویر مژدل و جان تو داری
غریب شهر تو کس کدای	که در غمنا ندارد آشنای
بدان ای قیله صورت پرستان	خیال روی خوبت نقل مستان
که سودای دارم در سر امروز	بوجان مهر تو دارم در بر امروز
جواب دید در دستم مگر نیست	بجز رخشان با من هیچ در نیست
نباشد هیچ عیبی با دشوار	که بوازد با طیف خود کد ار
جو خورشید جهان گردد بدیدار	نه بیکسان نابد آخر کل و خوار
ز خوب چون نصیب کامل افتاد	کدایان از کانی باید داد
غم من یاد کرد در شادی خویش	بترسان از و مندی در و شر
غمت داف که بود منزل من	ولیک خود بر ادست این دل من

تویی سلطان ملک خوب روی	به ز پایی در صید خدا نیکو روی
دل ز کز نامه مهر تو خواند	بیشو شاه و کهن تاب ماند
چه نسبت با شدم با مهرت ای ماه	کدای را که داد ست افر شاه
دل ز راز روی توست در سر	کدایان میت شاهانه بیگر
نیم از مفلکی خوشی عنکبوت	تراز قیمت آن آمد مرا لپ
نماند عشق در ویشی و توانگر	شد با حقیت هر دو بر ابد
بکیم و ز دنیا شد عشق باری	که هست از رز و های مجازی
دلی از نفع عجم باید بدو نیم	و مای مهر روی خیز زرو نیم
یکی قلب شکسته به که صد بار	درین راه اندرست ز رخسار
جو در بار توام سیم و زیم نیست	جو بر خاک توام ناج سر هست
من از اول حدیث خود نمودم	که شایان عجم عشقت نمودم
ولیکن عشق از نیهای پذیرد	کدای با امیری در نگیرد
جو عشقت آتش بر می فروزد	بجاک خشک و تر زای بسوزد
بدید و وصل تو بگفت گشتم	بدیداری کون خرسند گشتم
شور جیش من جانا نهانی	هم رفت این قدر باری تو دانی
حسینی که عشق آسان نیاید	کراست این کهر از زار نیاید
بهم زن خشک و تر یعنی دل رود	اگر ز دانی خشک آرد و بیشین

بیا شایسته می اندر حال دردم لبالب کز و ما لا مال دردم

اکای رو تو آهوی تاتار
دهای در دمنده از باد بوییت
بحالتی حد و حشمت برافزوت
بوی خونی سخنهای پُر از آب
سند بر حال من کز در خمی آری
بین حاکم که در عشق تو جوشت
سرخویشم نمائند ناف تو ای
جنانه که پریشانی نداده
غمت خواهد که خون را بریزد
جوان باغ تو خرسندم بوی
کل وصل تو کرد در دست نایب
نظر باز پست در ابا جمالت
ممن ذره تو می خورد شید پر نور
خیال خویش را بفرست بر بام
بدین قانع شدم تا جا زونا کام
اگر بوی سیاه نیز شاید
اگر خود راست برشی با خیالت
همی کردم بگویت لیکن از دور
بدین قانع شدم تا جا زونا کام

روصلت

روصلت جو زبیدی آری صبورم دروغ آید که بمنای زد و دم

دلی دارم پیرانه حکم سوز
یکم دامت یا عشق بیکه از
بخشای جرایز خوار بر دار
نه از دل می شماری گفت و گویم
بسی خون کرد جسمه با فراقت
بیاجان که جای جان سادست
تو که ز کوه خواهی کرد کارم
نه با کار تو ام امروز فردا است
حسینی خون خور از سودای جانان
که داند شاخ امیدت براند
شکبایی که اندر غم زیار نیست
جهان دارد مهربان مهربانی
بد شایسته می که عمر زها ند
دینغ آید که بمنای زد و دم
همی شدم که در مانای بدین روز
بسوزم خرمیت پاینده بردار
مکن استوانی زار بر دار
ترا بازی نماید چیست و جویم
که جان برب لب رسیدن اشتیاق
غمت جان بخندد چه وقت بان
میزشکین پس امیدان که دارم
بجز ممت را غرق بیداشت
که دست باغم های جانان
جوان پا اندای سر در دارد
عمر و شادی و محنت جاودان
که بگذشت آنجا کس بلذرائی
ز عشق انصاف جان مرستاند

اکای شمع بزم آشنای دل را خالک پاست روشنای

علم بر جرخ زن عالم تو داری
 بکام خویش میکنی کار این
 بروی خود جهان ساز میکنی
 نکارتابی تو بر جرخستاهم
 بخوان از ناله لطف و مهر بانی
 چنین در خاک و خوف میکند
 نه آن یارم که از تو رفت سیرم
 منم یاری که ناجاز در شستم
 اگر پرستی بر آن مرد ز تشنه
 بحق آنک دل پرورد جان داد
 بدین هفت اختر و جرج و الا
 به روش چشمی جان خود مند
 بخاک پای مستقان درگاه
 بحق و حرمت هر پاك باری
 بشور عاشقان اندر جدایی
 بحق عشق و صدوق روانش
 قسم زانم بر پند و پنهان

برف تاب داد مشک رنگت
 بشیرنی لبها شکر نام
 بدان روی جو گلبدن بهاری
 محسن تو که حیرت حاصل است
 کزین پیمان نکشتم هم نکردم
 تو می و هم تو باشی یار غانه
 نه جز غمهاست کبر و هم قریب
 تیا از جانم بخاستم من
 نه معشوقی جو تو یا بهر در کار
 چرا باشد مرا چندین جفاها
 دمانی در غمت شادی مادم
 جو حشمت شادمانی کی گمان داد
 حسینی قدرا این گوهر تو دانی
 خشان بر روی دریا و شمارند
 بکف دارند ازین خجسته محال
 بلندست آستان عشق ز ادر
 طریق عاشقی ناکت و کوه است

بحسد بر خمار سوخ شکست
 که شیرینی شکر خواهد نمودام
 بدان ند جو سر جو بیاری
 بهر تو که در جان منزلت است
 در کبر کردم افروز باد دردم
 همیشه بانو باشد کار و بارم
 نه جز عشق تو خواهم همیشگی
 دل از بهر غمت از استم من
 نه چون من عاشقی یابی قادر
 که این صبر باشد بر بلاها
 تو هم دانی ز حشر اعتقادم
 دلم را با تو عشق جان داد
 که عواصی بدر بای معارف
 نه جو تو گوهری روشن تر ازند
 نهاده خوشتر ازین بحر نامی
 زهره دانی آید بدین در
 نشان عاشقان از دور پیداست

بِه سَائِه شَرَابِ مَحَلِّسِ افْعُذْ
دَرِ زَبَرْدَه خَالِفِ رَا مِی سَوَر

نکاد سنک دل ماه شمن بر	که رویش طعنه دارد برهن بر
بتی کشی و فانی رسم و کشت	ز کپتی در جفا و جور پیشست
کل اندای که خور و افراشت	سپهر اندر جفاها هم شراشت
جفا بر عاشقان هموان باشد	ولی کنی خیز بیکان باشد
سلام مزید و هر روز و هر دم	ز جازنی قرار و چشم و هر دم
دلهره او که خور می کشی تو	جفا از اندان پروز می کشی تو
دلت اندد دله نیست آگاه	جودر ماند بماند قدر آگاه
چشم سب از دل سلطان بر و نشت	که شب را با شباز داند که جوشت
تو معذری بیاس دانه و دل	منم از دست رفقه پای در کل
دل و رحمت از چه آهین است	اندیشی که اهم آهین است
نکار نیاجواش کرم کرد	نه اهر آخر از وی نرم کرد
لبت شهدست دل جو مو را	ز تو سکنی دلی نیگویناید
کری سنک کین دلی را پیشه ساز	مگر با صورت خود عشق بازی
از زانده کسر یادست نیارد	بدل داری ترا با و نثار د

جود را بردن از دست نور و نشت	ترا سنک کین دلی کرد ز نوست
و فاکن کرد و فانی و نشت	جفا را هم جفا باشد شراجم
نگ کن در زین خالک و کردم	بدر از آب چشم و آه سردم
کرت باور یاید این دلفروز	کواه اینک سخنها ای جگر سوز
بحوان این نامه را که سوزناکی	زند آتش در این ایوان خاکی
ز خون چشم من بر بود خامه	ترا خود بوی خون آمد ز نامه
نکار از گردانی خاکساری	جفا چندین چه باید کرد باری
من مشکین که هستم کمتر از کد	نی از زمریدین جور و جفا هم
ز پنداد تو فریاد از که خاتم	تو می فریاد در شد داد از که خواهم
نه جز سودای تو کاری شناسم	نه جز تو هیچ غمخواری شناسم
ازین غمها که می آید بدو بید	تو خود انصاف می ده با که گوید
بکپتی اند و گوشت بر کزیدم	بامیدی بگویت آرمیدم
شدم بیگانه و از آشنایان	نشتم در غمت همچون کدیان
دو ابا شد که با صد گونه غمها	کمی بر جان من چندین است تمامها
در غم آید گران شیرین لبانت	جواب تلخ بکشاناید ز بابت
مکن کاری که هرگز در خورت	پیر سزای جان که از من با و دست
رخت خور سپند نابان دل جو میغ	خیز رخسان با آن دل در نیست

بپنکویی ترا ممتا نبود
چینی کرو تا بودی تبارا
بودی هیچ باک از عشق بازی
بی گری کرشمه بر کد شبن
ببردی کس جفای خوب دیوان
وصال و فراق از دست دادی
اگر چشم تبار هشیار بودی
پار سنجاق پیاز آن می که داری

اگر خوی تو همچون روی تو بود
عتم بجز آن بودی عاشق از ا
اگر بودی بتا را دلنوازی
نیاز عاشقان پندانه کشتی
ندیدی کس و قای هر جو یا
در این کج بر کس کشادی
کرایا دمی و خمار بودی
که چون چشم تبار کشتیم خمار

سرافراز تبار شاه جفا جوی
نگار جالب و معشوق جالاک
بی کس حسن پرویز بر د نایم
بماند گز نکویان هر چه آید
زخوبان خوش بودم مهر هم
بتا را جز جفا کاری در گشت
جفا وجود باشد دلبر اسرا

سه با دام چشم غیر بی بوی
که از عاشق کشتی می ناید شالاک
جواند از من مش کپس سادی
اگر چه بد بود سپ کو نما بد
که هر چه از شکرا آید هست شیرین
ولیک از عشق پیدا می بر نیست
باید داد دل عشق گرازا

خلا
ایست

بسی

نگار نیامد روز کاری
کم با صبح هر شب زاری آخر
ستم هر شب بماند چشم بر راه
همه روز از غمت خوانم زانم
بتا شبها که بر یاد کنارت
اگر مقصود تو خون دل بود
در نیغای تو عمری رفت بر باد
جو کار شست با نا عشق داد
جفا این خوان باشد آری
در نیغای شک خورشید است رو
مشاطه جود جراع حسد افرو
چه ماند شبنم چنر یکبار خاموش
و ما کشتی جفا هائی نایم
مراد را انتظار دید خورشید
اگر زین به نخواهی شد بجایم
بدانم که آخر یا من کپست
ندیدم یکدم از تو دلنوازی

که با عشق تو دارم کار داری
جز در انتظارم داری آخر
که باشد روی بنام تو ناگاه
همه شب بر درت فریاد خوانم
بروز آمده ام در انتظارت
ز غم خود ز من اخود عمر فرود
مر از عشق هاست فریاد
و ما و مرزای کسو نهادن
خلاف وعده ز غم کشت باری
جود می کردی عشق خوشیت
بخش عشق ترا کاری نیا موخت
همانا عهد ما کردی فراموش
چیز باشد طریق دل باری
ترا ای زندگانی حال جو شد
بگو تا کرد کار خود بدایم
در ز محنت که هستم کار من نیست
بنام این روزی خوش عشق بازی

بشوم عشوه کشتی ناز دارم	نیکویی که باری در رج گانم
چه گویم من که نامم زندگانیست	و خود انصاف ده کبر میانیست
نه اکثرا جوستان و نه شانی	نه انستم جو سوزنده زبانی
شود عهد اگر زدن بر شانی	که اول هر بنا مش عهد بستی
و گرنه سر کشید ای بران مرد	جبهانی نازد سنت بر سران
همی ناهست عالم عمر یادت	خدا زین عشوها توبه دهدادت
همی ناکمی از عشوه خریدن	عمر و اندیشه هجران کشیدن
دل خون گشت ازین سودای بی سود	وزین عشوه کشیدن عجز فرسود
خیال وصل و هجران چندینی	بدین ماخلایانانگی نشینی
تو کار خوشتر باد و ست بکار	غبار خوشتر از راه بر دار
اگر هستی تو یی نایحرم اینجا	تو خود را دان ججاب اعظم اینجا
بیانایه پیار از ساعری می	غم خود جند و بار خوش ناکمی

نه کردند خورشید جهان تاب	که داد ماه و خورشید از رخسار
نکار لاله روی من که بیوست	جو کل کردند باشد دست برد
دلارای که دلداریت دارد	جو باغ گل و فاداری ندارد

فراوان آرد و مندی بخواند	فراوان زلف خود سر کشنده داند
در بیغ آید برین خونی جسمانی	کشاده پیش هر سوزید بحالی
ز آخر سپید خوان طین کده	که نیست لایق حاتم زنگری
نیکارینا اگر نه آفتاب	بهر روز زنگری از جه تاب
نه مر جندان زده نای بودند	رها کن مذهب هر جای بودند
جرا جند نه بهر جای خیرای	که این دل بود یار کزای
همانا نافه آهوست موی	که هر کس را نصیب آمد ز بوی
بکلاری شکفته مانی ای ماه	کند هر کوه مرغ انجا جراگاه
جبهانی نیم مست از جرعه مل	مثل گشتندیک شربت و یک کل
همی مانی یار تو بهاری	که بر شاه و کدایک ریک باری
رها کن ز تم بد عهدان و بنا	جو یک دل داده اندت با یکی با
پیکرده دلی تا کی توان کرد	که مرده دل از سودا زیان کرد
پیک بشان نمانا کن ندانی	جو خواهی جمله نا از جمله مانی
میرد لاه خلقان را ازین پیش	تا از آه دل حیند زین پیش
ز اهر خطه صدم غشت در دام	بسایل کن تو صبر ست و آرام
ندانه تا واد لبر کدماست	ازین بس دل شود ادن حرام است
تر آن به که در پرده شوی باز	و کره اشکارا کرد این را ز

تو رخ را بجزاز در پد بگذارد
 اگر چه ده دلی ده زبانی
 زاهر کس که دید ای غیرت جو
 تو معذرتی گشت صد یاز باشد
 ز من نه هوشنا که هوشنا
 زهر سویی جو من صد خسته دار
 و اگر عاشقند امروز بسبار
 نه بدی دهن کسی خورشید یابد
 از آن ترسم بشاکر دور ایام
 مدد دل را بکس دل را می باشد
 حبیبی یک جهان بینم ازین
 بگفت ناید ز خاک تیر جز باد
 نفس بشکن رها کردانه را
 نقی شهبان قدسی کرد ایانی
 همای منت جو سایه افکند
 چون سیمغ از همه عالم گران گیر
 سخن را عند لب خوش توانی

بکن جون بلبان فریاد بیا
 جوطوطی این سخن آهسته میدار
 بیایان که ستان تو عیوست
 بیاد آنی که جو چشم است

الا ای دلبر بد عهد بد مهز
 تو می کن دل زبانی نظیری
 فلک در کج روی پشت گریست
 بخوان ای طبل بر گشته من
 بیانا از من مسکن چه دیش
 یکی یازان زهمه یراز کردند
 میان دوستان می باشد ازان
 بشاکر دست تو خوانه خودم
 نشاندم کلین رباع امید
 جوقت آمد که کلین در بر آید
 کن خورشید من با بر پوست
 در ریغار رخ بدم روز گاری
 بدست دیکر است از دلفروز
 نگار یا سمن بوی سمن جمن
 جهان روی و فانی امیری
 جهان در عشق می بوند ترا
 سلامی ز دل سر گشته من
 که بر گشتی و یاز نو کردی
 و لیکن نه چنین بکار کردند
 و لیکن نه بدین زاری کشد کار
 ز نادانی تالسم چه کردم
 که بر خور دار خاتم بود جاوید
 مرا خورشید دولت رونماید
 ز کل خجرام نیست در دست
 بکام مانشد بیک روز گاری
 از آن در دل زده آه جگر سوز

بُرد اندر کام ای حکم خوار	که بایار نوبت باشد سرگاز
بنام این دین همی پیمان زنی عهد	ندانستم که داری زمر باشد
بجو در جهان بر کزیدم	درینا مکرو دستانت ندیدم
دل منیز جویندای مسافر	زهر خجده در کام بود آنم
ترا جز یار خود پنداشتم من	از آن مهر همه بکذاشتم من
جو بایاری در کردت سرگاز	بناسستی دلم برد ز سپکبار
مکن جانان ترس از چشم بر خور	که طوفانی برانگیزد هم اکنون
کر از هر که یاد عشقت آرد	ترا جز من کسی چون دوست دارد
کسی کو نام تو کیند ز بافت	بر انداز من از ملک جهانش
کمان من نگار نیانه ارب بود	ندانستم که بر کردی چنین زود
مرا بکند از اندر آتش و آب	نشینی از فتنه نو بخوش خواب
ندارم زهره و یاز کردت	خدایت خصم از پنداد کردن
ز پیمان نخستین یاد ناری	بنام ایند جبه و انصاف ناری
نگار نیاجو بد عهدی مودی	بد باری دلی گزمن ز بودی
مکن چنانا پیر از جاز پر غم	که هفت اقلیم را سودم بیکدم
مه آن گزاه من خرم نشینی	هم اکنون هر چه کردی بان بینی
حسینی شاعری کرد ز جبه کارست	سخن گز سوزاید ساز کارست

نه دایع عشق دارد هر سخن شیخ	دلی باید خراب از بهر این کج
نه هر کو آورد خجینه فراهم	بود در دار ملک عشق مجرم
کسی کو عشق را در حرف را ند	ز عشق او عین و شیر و قاف دادند
درین برم آنکه او را هستی هست	بدین پوشید کج او را بود دست
پاسا چینی بد آن جام نوشین	که هشتم در خمار دوردوشین

بنام ایند دینم جون جرخ کردو	مرا بس کرد غم های تور و زو
مبارک باد گزمن باز رشتی	بکج عافیت نه افشستنی
سلام من بخوان ای سست بودند	بدان گز تو دلو امید بر کند
تو جز عشوه نداری جیم نماید	مرا معشوق پر عشوه نباید
ترا هیچوز نویسم باید جفا کا	جبه دانی قدر یاز و فادار
وفا با یو و فایان عمر گاهد	مخواه آنرا که صید بارت خواهد
کلی کرد ملک او بوی می باشد	جو خازان بیکدی دست خراشد
ازین بس مهرت اندر دل ندانم	فراموش گم مادت نسازم
جنان سینه آمدم از عشق بازی	که ندیم دلی کرم صدق نواری
اگر خوانه باز ددی کام	غمت را یکدم اندر دل نما

ترا عهدی دین کار از نمودم	و لیک از عشق رویت مستی بودم
شکستم من خمار عشق بیکار	و کز آن مستی خود گشت هشیار
من اماده بدم چهری بفرقایت	کنو سیدار گشتم کوی انحراف
مراد یوی زنده بر دست بگند	بمحمد الله که گشتم آن دیودر بند
نخواهم بشیر افسوست بشیند	ز یاز دار دود و بان از مودت
کمان من بفر گشت ای ستمگر	که شاخ عشق تو کمر می دهد بر
از آن بیکان دل زابر گفتم	بقای صابری در بر کبر رفت
کشیدم پای خرسندی بدامن	که آهن را نکوید جز که آهن
نداری جز جفاوند خوئی	من این ناک گشتم باری نکویی
ندارم طاق محنت کشیدن	اگر مای نخواهم در تو دیدن
جو کاری بر نیامد از نیازم	بناز امروز با تو سر قرارم
جهان کردی بدین دل روز کاری	دل من را بگانی بود آری
نه قولت قول نه پیمانت پیمان	نه دردی را ز تو بیک روز در مان
پریشان جو زلف از پای تاستد	نیازیم جو زلف اندر تو دیگر
نه چون بروی تو با تو شوم جفت	نخواهم چون سخن لعل ترا سفت
نه چون زلفت به بستی تو نازم	نه در گوشت بود چون حلقه رانم
اگر چه دست بردت خواهدم گشت	بریدم از تو چون ناخن زانگشت

نخوا

نگردم بک جون آزاد گشتم	نیاموادم جو خود استاد گشتم
حسینی آنچه بچوئی خیالست	ازین یاز از تر ایازی محالست
تو بیکانه شوان یاز و خوششان	که دشمن به بود در کار ایشان
جو کل کرد با تو خداست پیوست	همه خار جفا دار بندیدست
زید عهدی همه جو زلفه نازد	ویند جو ابر تو بهار ند
اگر خواهی ازین غم شاد مانی	جو سر و از نیک و بد آنا دمانی
سر خود گیر و مسازی همی کن	جو سر و اندک سر افرازی همی کن
بدن سایه که محسوس آمد سراپا	قدح پر که جبهه پاک آید ز اغیار

دگر بان بهشت اندر فتادم	حدیث تو به را بگشود نهادم
شدم عاشق و لیک بی جوهر بار	ازین بادم دگر گور میشود کار
حقان عاشق خدیج ندیدم	دل خود را اجیر غم کن ندیدم
الا ای آیت خوبی بنامت	ز جان خسته میگویم سلامت
من این بار کاری مکل افتاد	بجان در ماندم ام عمر در دل افتاد
حدنک زهر ناک آمد بجایم	روان شد جوی خور اندید گام
دل می تو توانای ندانم	سر صبر و شکیانی ندانم

دگر را از روی شست درسد	مگر بچار د شیک باز دیگر
دگر را از تو می ماند چه کوی	سزد کن لطف خویشم باز جوی
دگر از کفهای خویش بر گشت	و اموشی هست از هر چه بگشت
دل من با سر حرف خود آمد	پای دوست بد رفت و بد آمد
دل بجان را زین پیش محشرش	جو دی رفت آنچه رفت امروز با
نه از تو من بدل بزار گشتم	نه با معشوق دیگر بایز گشتم
عتاب از صلح میکردم نه از جنگ	ندانستم که داری شیشه بر سنگ
مگر از من اگر آمد چنینها	بیان دوستان باشند از پسها
عتاب دوستان شرطت با من	که ناکرد داساس عشق محکم
پانادست با پیمان دوازید	ز سر عشق که هزاران دایم
بیان با از یاهمه عهد بندید	بر روی دولت از شادی خندیدم
پانادید خون باز پسینی	پاناسینه انگار پسینی
پاناه من پنی جگر سوز	پاناناله ام پسینی شب و روز
پاناجان من پنی جگر زان	که هستم راست چون صد ساله پنا
بکن رحمتی که دل ناز است جانا	نه این بادم جوهر بادست جانا
دوایی ده که پیمار تو ام	تو زان ناز غ که در کار توام من
بباد اگر تو دل از ازار کیرد	بناکان دل که جز تو یار کیرد

بکن با من ازین بر هر چه خواهی	کدای کوی عشق من تو ساهنی
تو خواهی دزد من شو خواه در مان	تو به دانی بدست تست فر مان
بدم جان از بد جز بد نیاید	تو پیکان تو پنی نشاید
من از نام کسان کویر و بال	تا اگر خون من زین جلاست
فشادم بر سر کوی تو بر دار	اگر چه من گنه کردم تو مگذار
بکش با و اریهان بسته چه داری	چه نقصان آیدت کرد کداری
نکو گفت آن سخن داز خردمند	کنه از بند و عفوان جداوند
اگر خرد آن کنه کار ندید پست	بزرگ زانم آخر رحمتی هست
کنه کارم بخشای ای دلفروز	که بخشایش بود بهر چنین روز
سر کوی تو باد آرام دهها	سر زلف تو باد آرام دهها
چینی پنج هستی بر کتی	اگر زین تو بها تو به کتی
جسود از تو بهای خوشمار	که جز تو به شکست نیست کار
نه ترشایی نه مو مز در چه کاری	نه دین داری نه دنیا بر چه داری
همیشه بر مراد خویش تاجند	هوای نفس کار و کیش تاجند
بیا سایدید جای که دانی	مگر از تنک خویشم و اریهانی

الا ای از کشته مایه ساز
 دعای کومیت هر صبح و شبی
 جو میدانی که شیدای تو کشته
 بگردان روی از بی روی آخر
 عجب تر آنکه میدانی که جوهر
 نگشتی بیکر مان دساز با من
 تو خود را اندرین معنی حکم کن
 بتاز آجله باشد ناز و بازی
 همیشه و لبر از آن باشد
 جوهر با تو همه عمر ای جگر خوار
 مراد و ناز تو عشق و پای بکنند
 بر افکند برده آنکه ساز میکن
 تر از پند بنام اینده همه ناز
 جو عشق بی یازان نامت است
 نمیکویم که با من ناز کر کن
 جفا ی عشق را اگر ناز خوانی
 جوداری پای مال غم که از ا

بدردم شان یا پرده بر انداز
 بخوان از من بشا هر دم سلامی
 بهفت اقلیم روی تو کشته
 نگو ناید تو بد بخوبی آخر
 ولیک از خوی بد گیری ز بون
 با این همه هم ناز با من
 نیاز من پیرو ناز کم کن
 ولیکن در راه سر فرازی
 که تا عاشق بیانا فرو نماید
 نیاز آورده ام تا آخر کار
 کشته تا کی آخر ناز نا چند
 محم بنمای رانکه ناز میکن
 ولیکن با بنایم نیز می ساز
 همان نازی که بی مهرت خاست
 ولیکن ناز را با مهر ضم کن
 بود و دوزخ طریق و لستانی
 حسابی باشد از جور و جوارا

جفا از مهتران کمتر بستند
 کرشم کن منت اندیشه ناید
 جز ای باشد از کردار هار ا
 نه از ناز تو ام باشد کراینه
 اگر صد بارم این محنت نمایی
 نه هرگز خواست پیماز شکستن
 نه عشق سرسری می باز رایی
 تو خواهی ناز کن خواهی غم افزایی
 نه عشقت اختیار می بود دیدو
 قصا در دامت افکند دست در ا
 بر افکندی بتاز خان و ماف
 نیکار نیاهون فریاد من رست
 نکاز ادر دل از کینه ترا چیست
 دروغی کرشیدم از بد آموز
 پنا ناسر گذشت خود بگو یه
 جراهو دم جیزی می باید آشفست
 ترا با دازد و لک شاد بودن
 مکن کین نام بد زادر تو بندند
 نه اندیشی که و د اهر در آید
 بجا خواهی فکند از بار هار ا
 بتا با ناز خواهی مهر بایند
 مدان کرد پست من یابی رهای
 نه ز کردم که هر زین عهد
 درین پرده بلند آواز ای ناز
 بنا گامی دآمد صبرم از پای
 نه کاری بر مراد خود کریدم
 قدر بسیار کرد ستان بجل را
 اگر کاری در گشت آن ندان
 اگر کردم که پاداشم این سب
 جو من هشتم بقرا این ماجرا
 صد عجز آمدم در پاست امروز
 تو انصاف از من و من از تو جوهر
 بیانا از میان بر خیزد این گفت
 بیاد اجشم بخت را غنودت

بکن آسان که دسوار است گارم	درین غم نه جوهر باریست گارم
حسینی ست عشق یار می باشد	ز کار خویش بیگاری باشد
رها کن توبه و زهد و زیارا	که مانی صوفیا نیست صفارا
چه سود از خرقه و سجاده بزدوش	عروس عشقی باید در اغوش
درین بالک بازی در میانه است	نه زهد خشک از زردان است
بیاسایه پیازان جام گلزنک	که آمدن نو بهار از اسپشه بر سنک

اکای تو بهار عیال دلک	کل سوزی حسنت مآثر دلک
نه جو ز قد تو سحر و جویاری	نه جو ز فصل و فصل نو بهار
بنفشه از مشک کیسویت مثالی	شمار اندوزی چون ماهت خیالی
سلام من بخوار ای دشنه کل	که هستم تو رخت بخور جو بلبل
ز تو بر کسی نه هر دم نوایی	زین بوسه همی گویم دعا یی
بتا عمر نیست کز روی تو دوزم	نداشت افتاب هیچ نو دم
برویت آرزو دارد دل زیش	مگو با من جدیت عشق ازین
بیجانا نه روزان نظار است	که بر زاهت دو چشم سوگوار است
نگار از بهر نو نوز است امروز	جو روی تو دلفروز است امروز

خجسته باد فصل نو بهاران	مبارک باد روز وصال یاران
عروسان جگر در جلوه دادن	همه آیینسان را وقت زادن
بر انداخته لبان غنچه هردم	ز گریه چشمهای بر پر دم
جگر گشته بران خوبان فغان	زیرک کل گرفته زین و فغان
جبهانی خرم از کلهای خود روی	کشاده هر یک از ایوان خود روی
بر عنائی رخ لاله فروزان	جو خورشید فلک در نیم روزان
دمید سبزه ها چون خط معشوق	رسیده نغمه مرغ از بعبوق
جو زلفین قوسیل چ در بیج	درین حوسم تویی بای در گریج
ز رویت روشنی ده انجمن را	خجل کن خود نمایان جبر را
مدا از چشم زخم هیچکس ناله	صبا خود میکند در دیده شان
ول خود را همی سوزم سبندت	اگر بخرامدان سدر و بلندت
ز سرم تو عرق بر کل دویده	ز تو بر کسی کبر بر کسی خدیده
گرفته ز کس از بهر تو جای	بنفشه کرده از دودت سلامی
رخ لاله ز عشقت خور گرفته	چه دعوی میکند از خون گرفته
همه کلهای عالم شفته تست	حکوم هر چه هست اشفته تست
مده عشوه که عالم عشوه جویست	مکوفردا که فردا تنک خویست
جو امروز آمد اسبابت مهیا	نشاید بود بر آید فردا

مرا امروزد و فردا خود چه کارست
همه پیرایه عشرت تمام است
بهار عشق را اینست باز از
پایانجام می در مجلس این
پیاهن کام شالوی و تماشا است
بهار آمدن کار ازان شد حال
بسی سبزی را مد باغ را با
سپاه تو بهاری گشته فیروز
رسیده بوستان را خار در بر
بصحن باغ اگر بنشینم
نگار اجوز بر اندیشم در نیکار
که خود شالی بنه نیست کار
مرا عمری بشد در حال کویت
کمی دعوی دلاری گویا نیست
مگر طعنه که دشمن صد زبانست
هنه در گشت و گوی و کار و باری
چو دردم داده در مان من شو

که فردای زمانه و شمارست
ازین آسان تر روزی کدام
تو حاضر شو فراموشد که کار
جو ساعه بالبات غم گزاف
نثار خوشدل در عمر بد است
جوان شد باز این بر کهن سال
روان شد لشکر سر مایه کار
شد سگ بنام مهر و نور
نشیند دوستان را یاد در بر
بحای تو گوی در که بیم
بخواری کمتر آید صد ز انکار
در آید عاقبت کل در کارش
نگار این ندیدم مرنگ رویت
اگر سر و خرامانی نشان چیست
پیا کامروز و فردا و شانت
مرا با تو بخان افشاد کاری
تحریر گویم که خود زان من شو

همه گارت بکام دوستانت
حیثی دامن جان بدست از
که کل بوییدن و دیدن هنر نیست
کسی قد ز کل و گلزار دانست
درین ز خود پرستان گزاید
پیا شایه صلاهی باده در ده
بحالت دشت باغ و بوستانست
همه عالم را باعست و گلزار
کسی را که ز رخ جوان خبر نیست
که سرگردان عشق و لبر است
ز کام و بوی عشق از هم جدا شد
چو هست اشباب عیش آماده در ده

مسلمانان مسلمانان چه ند پر
فلک بر خان جان من گم نیست
میان در دوانده کرد جای
خدا نک محنت در سینه بارد
جدا خواهد فکند از وصلانم
الا ای مردم چشم جهان پر
چه سوزست این که در جانم فکند
شیدم عزم رفتن داری امروز
و بان کردی همی سرور وانی
ندارم طاقت هجران چه تدبیر
جفای روزگارم پشت پشت
گشود ز بجز عمر در دست بایم
ندانم تا که او در سرجه دارم
از پر و پره دارد روزگارم
سلام من بخوان از جبار غمگین
جه زهرست این که در کام فکند
مرا از بهر گشتن داری امروز
غلط کردم بمهر و ماه مانی

جو میدانم نخواهی گشت ازین باز
 من بجان را کجاری در آموز
 مراد ریش تو مردن بهر حال
 بیک ضربت خلاصم ده ز هجران
 جو بر مرکب نشسته خاست نایت
 روان گشتی و ترک من بگفتی
 دل بجان صید گشت بکجا
 برانگر برده ناپیم جمالت
 مرا بگذارد تا پای تو بوسم
 نیاردی تو شاخ عمر من بر
 چه قلمای چه چارم چاره خویش
 اگر کس را بود بر آتش آرام
 کان هجر بر بازوی من نیست
 بجایهای نماید جرخ ناراست
 چه روز است این که دشمن شادمانست
 چه روز است این که عالم تیرم گردد
 بجا خواهند کرد از یارم امروز

بخشنید جاره این کار می شان
 بکنند پیر این آیه حکم سوز
 که بی تو زنده زنده بودن باطل
 بسختی جند خواهم گداز این جان
 تا آخر در دین هفت جایت
 تو هم خوی بر شک من کریم
 بفکر خود شربسته بگذار
 مگر مانند بچشم انداختی کالت
 که آید از رکاب تو فوسم
 مرا گرمی روی با خوشی من
 مگر بگرم بر آید باد دل ریش
 بشانم با غمت من نیز ناگام
 که رویه را شکوه کرد گشت
 فلک در خون من کرد آنچه بخواست
 مگر روز و دایع دوستانست
 مرا چشم جهان پر چین کرد
 بیانا ما فرمود دارم امروز

بشب ماندند تا فر کین چه روز است
 بجا خواهند شد از سر و گل انداز
 قیامت در جهان امروز پیدا است
 مسلمانان نکار من شد از دست
 نکازینا غم دل با که گویم
 بناگای رضادادم قضا را
 در لای عشق تو گای مراناد
 بدستان بیا از هجر و ماه
 حسی خور کی گریه یار دوزی
 بسا امروز باد زد جدایی
 جوابانید بیکان خوی یار
 بیایان می تلخ آور امروز

نشانده تخت باین چه روز است
 که بردار من قرار و صبر و امان
 که معشوق مرا عزم تماشا است
 مسلمانان درین شهر شما هست
 دواي درد در در مان چه جویم
 امانت داد مش لطف خدا را
 خدای در کنار من نشاند
 سعادت رهبر و اقبال همراه
 نکستی چون کنم در صورتی
 که هم با وصل یار آشنای
 مگر شاخ ایندت آورد باز
 تر روی من کن تلخ بیا امروز

الا ای مونس جان حبابم
 غم عشقت همیشه یار غارم
 جوار گوئی تو که یا بهر نشانت
 حیات همدم چشم پر آبم
 فراق خواجه تاش روزگارم
 پیامت سر زخم بر آستانست

حریف دیده پندار من تو
 ز من ناد و زنی ای سر و خرامان
 دود ستم برده عا هیج و جبار
 بنفشه دارم از عشقت خمیده
 جو باد مهرگان دارم دم سبزه
 گم هر شب نوای بلبلان ساز
 صبار اهر محروم کویر که جز
 مگر گزوی بر بوی رستاخیز
 ترا جز خانه کعبه نیست جای
 هم خاک درت بر دیده و سر
 زما و بر سر کویت بر آید
 چه گویم گویم ای در مان دردم
 بیانا با تو کویر قصه دل
 دلی دارم بر وی آرزو مند
 نگار ارفی و پیمان بریدی
 مراد در بند غم زین پیش مفکن
 گجائی ای چراغ شب فروزم

دوائی سینه افکار من تو
 جو کل در می در هر لحظه دانا
 جو لاله خور چشم در کار است
 باین نیلگون در بر کشیده
 زخمی دارم ز حسرت جو کل زنده
 جو ز کبر مانده است این چشم من
 یکی در دامن دلدارم آوید
 نماز قصه من که توانی
 دوم جو حلیا ز کرد سرائت
 جو ز حاش الا می سراسر
 ز ما و خون ز دیده بر کشایم
 غمت سر سبزی این روی زدم
 یکایک باز جویر غصه دل
 گوا هست اندین معنی خلاوند
 ز من جز بندگی کرد زجه دیدی
 جو میسوزم نمک بدیش مفکن
 که چون شام غریبان کشت دوزم

من چنان با این چشم پر خون
 در نیار و ز من از شب تیر زکشت
 در نیغ امیده ها نار و آید
 سیاه غم در آمد پشت بر پشت
 مراد از ره می از بهر غم را د
 لگا ز اجون ترادر بر ندازم
 چرا جان بر نیاید از تن من
 چه خواهد کرد عمر جاودانی
 هر انور بشوئی ای سرو آزاد
 نیم بی خاک پایت بکمر مان خوش
 من مسکین نمک بر زیش دارم
 منم چون آهن اندک تاب تو
 عجب می آیدم ای غیرت جو
 نگار ای تو خالی میگردارم
 اگر کا عد شود بر کدر خنان
 ز عین نامهای من بیارید
 سخن از طبع جو آتش بر افروخت
 هم هجرت کنم یا بار کردون
 جبر با شد کسی کشت بر کشت
 نغان از درد ها و دوایم
 در نیار در دوزی خواهد کشت
 نیم ناز بیکدم از بند غم آزاد
 چرا خاک درت بر سر ندازم
 جو ارد ز زندگانی تو تو دامن
 چه کار آید مرا جان و جوانی
 فلا ز بند بگوید او جان را داد
 که تو جان من با داد را نشد
 که آب و آتش اندر پیش دارم
 که از از جو نمک در آب تو
 نمک با تو من چنان در سوز
 که بیکدم را بنالی می شمارم
 و کرد کرد قلم ز یک پیا بان
 که از نگه یکی بر تو شمارد
 زبان و دست و کلام و خست

منم از بهر و سودای تو ای ماه	نشسته جو ز غریبان بر سر راه
همی رستم ز هر آید هر روز	خبر دارید آنان شمع شب افروز
کسی را از نگار من خبر هست	که داند هیچ بر عمرم سفر هست
که داند در غریب جلیست خالش	فروز با گم شدن جزو خالش
میاذاج برویت دیده روشن	جهازان پر تو حق تو گلشن
حسینی را که از شوریده خالی	بهر شد روزگار ت خد نالی
نصیب جاز تو در دجنا نیست	رضا بهتر که این گنا خدا نیست
قضا و اجز رضا داد ز چه ندی	نصف از این میان که ایبر کیر
پاشای تو باری حاکم درده	دوای در دجی انام درده

الا ای چشم مجسمه روشن از تو	همیشه باغ عمر و گلشن از تو
تو دانی اشک از او نهان	تو می چشم و دل و جان و جهان
جو داغ خود نهادی بر دل من	جرا سگانه از منزل من
مرا بر آتش سوزان نشانی	وزان ببر داشتار صبر خوانی
مرا با هر خرسند خیالست	تو دراز من مرا صبر این خیالست
پایا من حدیث صبر کم کوی	صبر ز جوی توان کردن آنان

نشان صبر که جوی از دل اکنون	جه جای صبر دارد قطره خون
زنی صبری شود عالم چنین را	مرا که صبر بودی به بدی کار
یکام خد به پندم هیچ کاری	اگر صابر نیم معلوم داری
ترا دارم نگار اهر چه دارم	بود عمری که بی تو بسکد از مر
کم جز تو کسی غمخوار بودی	ز کار من چنین دسوار بودی
نی ناسوده و چشمی پر از نر	دلی بر آتش و جانی پر از غم
شوم با این همه با صبر خرسند	ولیکن صبر کردن نیز ناجند
زنی صبر بودم این چنین را	که بی خوابی هم آید با سر کار
بجواب اندر همی بنیم خیالت	بدین خرسند بودم از وصلت
ر بودی خواب را زین چشم پیدار	خیالت هم در نفع آید هر کار
دو چشم جوی خون آمد سر آس	در مردم همیشه آشنا و ز
خیالت را بچشم من گذشت	که او را او ستا کرد ز هنر نیست
مرا از چشم من رخ در کشیدی	نما نامردم پیکانه دیدی
کنون در عشق تو جانا بپا زم	نکرد عشق تو جزو دیک بازم
غمت سیلی بخون دل برآکند	درخت خواب را از پنج برآکند
چه افسان خوانده کرد دست ای	همی بچم جزو لفت گاه و بپگاه
کهها بودند اندر زلف جون	تو خود خواب مرا بخوابستی ببت

چه جرم آخر برین چشم نهادی
ز تو کان سفته ام درهای مهر
کزین است خواب اندیده من
دلی پر آب دارم چشم پر خواب
نه صبر اندک با هجرت نسیم
شمار اختران کبر همه شب
بشیدائی گریبدم جو جو را
کمان جرخ از نه یک سلام
گم شدمست خود هر آخری را
دل کیوان ز من سیار کرد
بسوزم بیغ نادردست بهرام
شفق را رخ روی چشم داد
همی گویم پیادت هر شبان
همه شب تا سحر خونابه باز مر
جو باد بسج دارم بی قاری
عمت را از پی هر کس نهفتم
ز بامم را قلم آتش برارد

که خوابش بشی و خوش گشادی
بیانا بر تو آشفته پیکار
جو صبر از جان محنت دیده من
علی الله که توانی زود در یاب
نه روی آنک از دورت به نسیم
ز نمر بر سرد و دست از غم جو
برازم نغمه بر قوت و قیاس
درباب زهوه را و زخمه دنا مر
بدرم طیلان مشتری را
عطارد را قلم پیکار کرد
زاسم پنه کرد روی ایام
بکه خیزی بحر من گشتم اسناد
مبادا هیچ شب کردی بدین روز
روا باشند تو این چشم دارم
جو مرغان سحر ناله براری
درین نامه بکی از صد گفتم
لجا کاغد سز این حرف دارد

مر از هجر تو هر غم که آید
حسینی کج وصل از بایت خیز
اگر روشن دل خواهی درین کار
محبت بهر نیاز نیست بشاب
درخت خفته هرگز بر نکیر
پیا شایه درین جام شبانه

یکایک در خور خود گشته آید
یکی در جلوه پنداری آید
شب تازیک را زنده میگذارد
خیالست آنکه سپید خسته در خوا
جراغ نه روز هرگز نمیرد
صبوحی که در خون صبح نشانه

صبا عبیر فشان آمد سحرگاه
ازین رو عبیر کن شد دماغ
و کرد بان ز جرخ کامرانی
امید دید خوب ساز آمد
رسیدار خوشتر از جان و جهان
رسیدان آفتاب عالم افروز
رسیدان کمر فراش خسته بودم
رسید ز را ببارک باز گفتم
الا ای دلحت جانها خیالت

نسیم زلف یار آورد ناگاه
خوشی و خرمی برداد باغم
برآمد آفتاب شاد مایه
دوای سینه افکار آمد
جراز و شن نکرد دیدگاه
خجسته طالعی دارم من امرو
بدام حسرتش و البته بودم
پاکر خوشتر از گل شکفتم
مراد شب روز و روز و صالت

نکار اچار صجون ماه جونست	تن سمين ز رنج راه جونست
پاي خاك پايست اسد من	دعاي من ز شاپيت بر من
تو من چون بدی ای سز و آزاد	که من چي تو بودم بیکدی شاد
همی کردم شمار روز چي تو	جهاد دیدم من دلسوز تو
محمد الله علی غم بد اند	رسید من بمقصود دل خوش
گلستان امید و بار و رشد	شب اندوه را وقت سحر شد
دل از پیدار بخت خبر داد	درخت دولت و ناکاه برداد
غم هجرت اگر روزی کشیدم	بوصول کنون بکام دل رسیدم
همه امید من ناکه برآمد	دعاي صبح من کاری کرد آمد
از پدر و مادر کرد هیچ تو میند	نماند مرد در اندوه حار و بد
نکود داستان از مرد عابد	بصبر آمده مقصود حاصل
صبر و کرد و ماند در هجر بکند	کنون شود مندا آمده بکند
نگشت این جرخ گردنده پیک دست	بهرد شوار و آسای هست
بدیدم شاد ما و انغم خوش	که کل باخار باشد نوش با
بهویت چشم روشن بین کشادم	دل و جان من ده وصل تو دادم
تو بخاناندا نه یا خیالست	نیاید باورم کین خود محالست
دل حرم شد از وصل تو خالی	همایون طالع و فخره فالی

پای ای در عشقت یازگارم	نه روشنی تو روز و روزگارم
بنا عزم سفر کردی کربارم	مراد از محنت و هجرانم یکبارم
بوصله شاد میگردم هر زمانه	مگر زنده ایم اندیشه جانم
همی هست مهر و ماه و پیروز	جوهه نایب بادار و ستارم
حسنه کز نشان دوست جویم	قدم در نه جواد رفت و گویم
سری در خاک پای و روانیه	هر از نقدی که داری در میانم
بر نک و بوی حرف عشق رایم	مسلمان سوار پیکر نهانم
یکی را دوست دارا خرد و یی	درد نک ایجا نشان مذ هب کیم
پاشلیه یی جام کواران	رها کن زرد و سرخ شهر خواران

الا ای عشق رویت کار و بارم	غممت هر دم خوشی روزگارم
نهارد و دهم خاك كویت	جیات چشم و جانم ز نک و بویت
خراب اند ستانده است دل من	غم و اندیشه از تو حاصل من
سلام من بخوان ای رده جانم	دعا گوئی تو ام دیگر ندانم
پاکیز جاده ها پیمان کشم	بکام دشمنان آوان کشم
ز پای از محنت کشیدم	همین بودم ازین مثل بریدم

بشیمان گشته از رفتن بشیمان
ز کویت چون توانم ز رخت بر بست
اگر خواهم که کاهو پیش را نه
جه در مانست از رخت خون خوار
لجایم من که از خویشم خبر نیست
جدا مانگشته از نور روز کی چند
یقین دانه جوان شود و رسا کنم
چگونه من خبر یابم تو ناکاه
نه این رفتن مرا از اختیار است
ز جور جرح کج رفتار ناله
بنوادادم دل و بر دم غمت را
غمت جان منست اندوشت دار
جور فتم از درت ای زندگانی
کسی اگر ز من درد سری بود
وداعم کن که با صد محنت و سوز
بوی خوشدلی میدار یادم
بیا چون رفتم از شهر تو ز نهار

بدیدم بودم این خواب پریشان
ز جور جرح کرد از رفتن از دست
غمت و این گشت پیش رو اند
جور ز امان از فریاد بسیار
بلای بر من گشت این سفر نیست
خدا داد که چونم آرزو مند
بود دور از تو جانایم جانم
که جور شد حال اندر نیمه راه
حقای جرح و جور روزگار است
ندانه یان هجر یار ناله
نکوداری نگار اهدمت را
همین دارم من از تو بایز کاری
فراموشم مکن جور می توانی
محمد الله که باری خواهد آسود
کرای بر دم از شهر تو امرو
که بستم رخت و خون دل گشام
دل را در غریب نیل میدار

جلای و غریب سخت کار نیست
غری و غم عشق و جوافی
بودم که از بخت بد خوش
فغان دارم من از درد جلای
جه بودی که بودی نام امروز
پیاکنون بگو تدبیر من چیست
اگر خود زنده مانم روزی چند
اگر مردم به امانم میدار
کسی یارست کاری از اجل نیست
فراموشم نخواهد بود یادست
چینی پای بند خاک ناک
سفر کن ناپایانی در شهری
پیا ساینده ز می رطلم کمران کن
بماند درد من از آنکه یار است
بماند ز مرگ ناکه مانی
ندانستم که این روز آیدم پیش
لجاش افتاد بامن آشنای
بنودی دردم از جرح و سوز
میدانم که تو چون توانی
میان ماهیان عهد شویند
که مرد زنی که هست اندرین کار
رضا بهتر که این جای جلد نیست
دعا کنم نگار از خیر یادت
زدست این روان غمناک ناک
به پی ز غمت هر چه جویی
روان کردم بنام من روان کن

بی چهره نگار ماه پیگر
کهر بخش اند و لعل شکر آید
شکسته رونق خوابان آید
شکر یزد و یافت دلاور

جهان افروز شمع مجلس آرای
 مرادگار هر آینه و آری
 بی گنج بحر اونا لاله امرو
 دعا نیکویش نامیست و اند
 زیاد صبح جو میر بوی او را
 آلاهی روزگار مرتبه از تو
 نگار پایال مال شتیافتم
 فراهم کرد دل آوان را
 غریب را بگری یاد میکن
 دلی میده جگر پالوده را
 محور خشم نمان سوگند خوردی
 چه افتاده که پیش می پیر
 دل مسکین من از تو صبور است
 نمیگویم ترا سودای بی سود
 تری من همه شادی را بیا
 ندیم من شب و یار تو انجم
 مرا چون ناتوانان سر بیا این
 که در جان مهر او را کرده ام جای
 دواي درد هر شود یک کاری
 جگر سرکشنه و حیران از روز
 دعا گویم دعا گفتن چه داند
 زمین بوسم سگاز کوی او را
 شده چشم ایندم چرخ از تو
 مدد ددست غوغای فراقه
 بوصلت جان کجایم را
 ز دست افتاده را شاد میکن
 مرگ بر باد خاک الوده را
 جفا کرد کن با من عهد کردی
 یقین گشت این که طول العهد منشی
 زید را و دانندان که چشم دوست
 همان آمد که از تو در کمان بود
 مرا و تو کجا صبر و جگر از امر
 فقیر من و بای جرخ هفت
 غم دل گفته با خود او پر و پر

تو کرد و روی خیالت که نهانست
 بهر زمرش حریف خویش سازم
 لب شیرین تو هرگز نفد بود
 ز مانی صحبتش را جز از من
 در آن ساعت که بهر عیش خیزم
 که داند حال او مرده جوست
 اگر زنده است با داز وصل ما سازد
 نیکار نیافتد اناي حالست
 ترا اگر مهر بافی بیشتر نیست
 بحر می چندم آخر یاد میکن
 شرم بر خط و پیمانست پیوست
 نوشتن نامه در اشیانست
 یقین دانه که چون حریف جوانی
 بنامت نامه را عنوان کشیدم
 رسیدم ناز تو انصاف خواهم
 دلم در محنت هجران بیدار بود
 حسنی بر در دلداری باش
 آخر در میان دیدگانست
 برد تا صبح هر شب عشق بازم
 که آن سبک غریب شهر ما بود
 جو با ما بود در روزی یاد سازم
 یادش جرعه بهر حال زینم
 غم ما در دلش که با من است
 و کرد دست بر روی خاک خوشیاد
 که گریه مرا با زاری و بالست
 سلام خشک را چندین خط نیست
 دلم را که که از خود شاد میکن
 مدد یگار که چون حرفه اندست
 اگر باشد بخواند از اتفاق
 نمایی بر دل من مهر بانی
 بهودی در دنی نامه رسیدم
 دمی در سایه زلفت پناه هم
 عیان آمد آنچه در کمان بود
 ز تنک و نام خود پیزار می باش

لب معشوق کبر و صغر کلشن	دریغانه کوب رونق دشن
عنان عمر اگر بکست ز نهار	رکاب عشق را اندست مکنار
پاشایه که صبح اندر کبکست	تکح بر باد که فرصت
آلای راحت جان و دل من	جو جان و دل توئی خود حاصل
آلای آنکه بر دی عقل و هوشم	ز جانت ند و خلقه بگوشت
آلای روی خویش سجد گانم	بوصل خود دی بی نیازی ناهم
توئی مقصود منی گفت و گوی	ندارم جز وصال آرزوی
ز من بوس توام ای عالم افروز	هزاران سجد پیش آرم شب و روز
دل خون شد ز غم جان و سرت	کی قسم بار آخر بر در سرت
رسیدم بدرت دیدار جو بان	برسم حایان لبیک گویات
رسیدم بادی سخت آرزومند	جو مرغی که خلاصی باشد از بند
رسیدم داد خواهان از فراق	دلی پر خون دیدد اشتیاق
رسیدم دن سر امید و صالت	غزل گویان پیاد زلف و حالت
نگار ابی تو عیش خوش ندیدم	پیاد قسم لب و لبت دیدم
سفر کویدم مردم را بشاید	کز خود قیمت مردم فرایند

سفر کردن نماید گوهر مرد	سفر باشد همیشه زیور مرد
سفر بازی مرا جز رنج نمود	دل را بخت مجاز بقدر سود
ز سودای سفر جانافراست	من و عشق و سرگویی تو زین سر
توئی نیک و بد و سود و زیانم	سرگویی تو باشم نا تو اسم
سفر را مرد و غم نماید آری	بودم لا یقین کاز بازی
ولیکن باقضای ایند فرد	سر موی نگیند چانه سرد
کجا رخت از دلت بر لبی من	جو بادد تو خود بنیشتی من
کون دشن شد مر نام سفر را	که خون کردم از جگر و جگر را
سفر کردن منی کویر روانیست	ولیکن عاشق از اجر خطایست
دل در بند عشق و پای در راه	نگوی تا کجا خواهد شدان گاه
سفر را بهر کاری بر کن یدم	که در سودای تو سوزی ندیدم
من سرکشنه بازی درجه کارم	که سودای مجر و صلت ندانم
اگر چه روز و شب کوه جهارم	ولیکن بر در دستت آشیانم
نمان مرغی که اول شد گرفتار	بیوی دانه بان آمد دگر بار
سیر زلف پریشان دام او کن	ز رصلت دانه در گام او کن
مبادم جز سرگویی تو جانی	از پر خورشید نماند عایی
حسی برده بر روی جهان کش	رقم بر صفحه هفت آسمان کش

زنج و چاروشش بکاره بگذر	خطی میکنم فار خط بمکدر
بفکن گیسین هستی از دست	ازین ششدر بدین بازی توان دست
جو عشق آمد در برین بیاو انا	دعا تا چند مایان بهین باز
بدن ساجیه میسارم امروز	بیزم قلدروانم امروز

اکای شاه نطع دل بای	جه افتادست که رخ کمر نای
میان جان بساط غم کشادی	پاده کردیم از اسب شادی
دل من طاعت هجران ندارد	که بار پیل رایشه که دارد
جو فرزند باوصالت کز بر اندم	درین منصوبه مشکلم اندم
جهان ترست و روی جهانها	جودری باهر جور نشسته را آب
ز من نهان ندانم نایجه داری	درین پرده نگوی درجه کاری
سلام من بخوان ای من علامت	زبان من همه شبیخ نامت
شنیدم از بداندیشی چه دانم	چه میگویم که خاک اندر دهانم
ز چشم بد مگردد دست هست	مراد رد و ترا سر باد پیوست
بگو تا من بدانم که چه افتاد	جرا جو نشسته شد سر و آرد
نگار روی جو کلان رجوت	بگو کان غیرت کلان رجوت

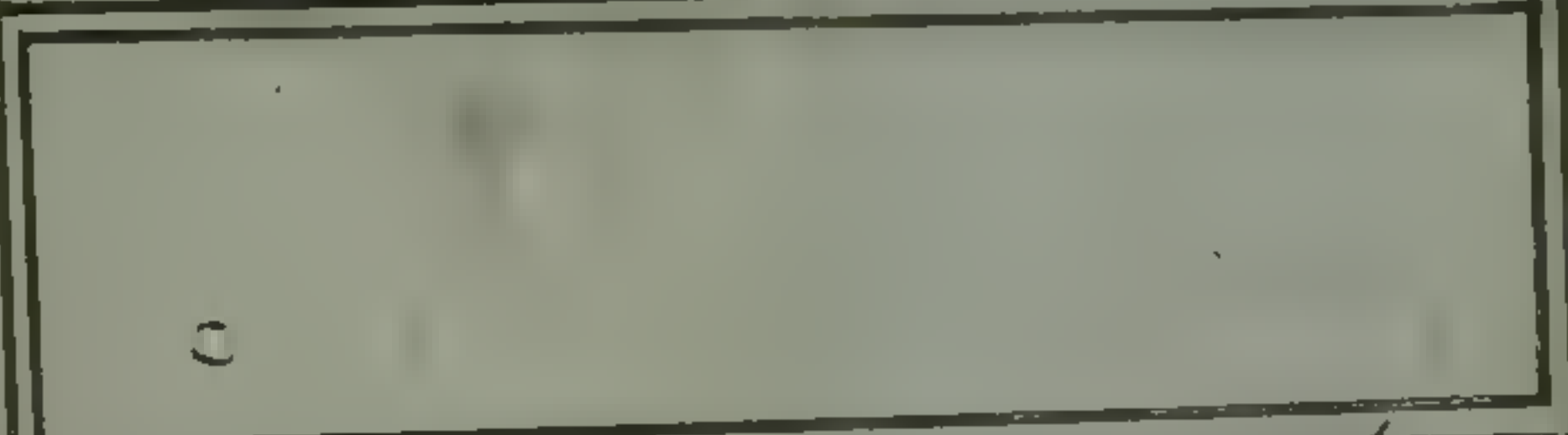
شکست آمد همی جز زلفت اندام	نه تو گشتی ای خورشید ایام
کدامین چشم بد در توان کرد	که حال تو بدین زودی اثر کرد
بیا آه کدامین دل رسیدت	بدین ناید کی چشم که دیدت
زاکفتم که با هر کس یامنه	نکو بود ز چشم بد پرهیزند
مشورین یک درون زنج و لنگ	که کار جرخ کرد از نیست یکرنگ
جهان را نا آسان تر نهادند	کسی بایکدی نه غم ندادند
چنین باشد نهاد آدمی را د	کهی غم میکنیم یک کرد کهی شاد
کمی کمتر بود و دور حیلوا	مثل گشتند با خاست خردما
بیان از رخ تو بر خوشتر میبرد	ترا هر بد که آید من بدین مرد
فدای تو منم خاک در شو	شوم انجان و دل کرد سرتو
بودی بیگانه از این ناتوانی	بهار ی نیست بی باد خزان
نه این رنج از طبیعت بر تو آید	ز توان صاف دلهامی رباید
برای آن دهند ناتوانی	که قلد ناتوانان هم بدانی
نه آن خالست بر کرد بلانست	فرغی ز درجای عاشقانت
رخت راه سوزانم مرا فروخت	بت از گری ز اهر اندر اموت
ز من دانی که می ناید در گکار	برای چشم زخمی با خودم دار
جهان تاهست جانت در آمان	سرت سبز و رخت سرخ و دلت شاد

حسینی چون نه شایان درگاه	مکن کتاختی اندر حضرت شاه
سلیمان نشینی بر تخت منتهین	نه خسر وجه جویی و وصل شیرین
زبان در گش فصول از راه بردار	جه بود این کفها بنشین بر کار
پیا ساقیه که کارم مشک کف افشا	یک جرعه مرا کن از خد آزاد

آلای مژه هر درد مستدی	دل در دست عشقت پای بندی
دم عیسی نهان اندر دهانت	کف مویشت روی دلستان
دوای درد عشق ناتوانان	بت دلدا زو ماه مهر بانان
جود رکوبی توام کمتر غلامی	برایم بدکار کفتم سلا می
سردگی سوزد بر جان مردل	که در خون میطیم چون مرغ بسمل
جوزلفت در سیمت امروز کارم	در بغا و در بغا روز کارم
کر فتم نزد مهر کز نیای	دی بیمار پرستی هم نیای
مراد و دان بود دل گرفت	غم اندر سینه ام منزل گرفت
دل شیز لب را طالب آمد	که سودا با تراجم غالب آمد
مرا بوس از لب جوز ناردان	ز بهر دفع صفر ناردان
نکار اجوز مرا قضیت بشنا	بدی داروی کاری زود در یاب

دلیل خرد جانی حیم نماید	که جان از نه هم اکنون بر آید
محر تسلیم کشن نیست کاری	یکی نبض مرا یک کز تو بازی
مناجی گم دارم ز انش عزم	بیار آب حیات وصل یکدم
مرا بیمار از درد جدا نیست	نه از گری و سردی هوا نیست
نمیداند علاج دردم من کس	وصالت در زمان لرز نیست
تو دانی خون من در گردن تو	قیامت دست من درد ام تو
طیب من نویسم در زمان تو دانی	دوای شیه سوزان تو دانی
لبت را هر هم بیمار خود کن	جان کن تو سرد در من نظر کن
فرست لعل بند مستلای	ز داروخانه وصلت دوای
شرادار الشفا میخوانم آخر	بر من ناتوان میمانم آخر
کران مرگ نیست کاری بر آید	مرا هم نیز مقصود تو باید
تو رخ بنمای نامن جاز فشانم	سیمن یک حیرتست اندر جهام
جو من روز و شب از تو دو بایم	عجب بود اگر رجود باشم
نکار نیاد در نیم آید این کار	دم عیسی مرا و من چنین خوار
جه دادی درد اگر در زمان سود	ز درد مرجه خواهد بود سود
پایکدم بیالپ نکر کن	بنظر آن دی در من نظر کن
جو برک پیدی اندم همه شب	نه زرنج و محنت دوزی نه از تب

دگر مانند در یای خوش شد	بهرین آخر که آن پیمان جور شد
نکتم حال خود زینسان که دارم	بگردم شرح خود خدا نیکه دارم
حسینی که ز عیش در دمندی	جرا در دامن هستی پای بندی
دو اگر جوی اگر داری سیر در	طیبت این در در دار و جیر کرد
ز شمع که مشو پیش از و بسوز	ز پر وانه مثال این درد آموز
بیا سائید خرابی را کن آباد	ید باده که عجمی رفت بر باد

آلای ناکه افکنده بیا م	درید پیردهای تنک و نام
ولی دارم بمهر عشق بسته	غمت چون نام تو بر من نشسته
تو مهر خاتم حسینی کارا	ز مهری من جز من مازا
بجان تو نگار اگر غم دل	طیان بودم جو مرغ نیم سمل
هم شب می بدم در ناتوانی	بود امید پیشم از جوانی
که ناکه صبح امیدم برآمد	نمایم منم از درد در آمد
بشارت داد باد صبح گامی	که غم را مرهم آمد خدا گامی
رسید از راه مرغی نامه نامی	جو طوطی در قفس شیرین دانی
جود و شکر گوهری در آب حیوان	سراسر می اندر آب بنهان

جود در یای پیراز لولو شهروار	جوبستای پیراز کلهای رخسار
پیامت را ز رویت رفتنای	سوادش را ز رفتن آشنای
بهر خریخته دوصدا آشوب دل بند	بهر سطر دی هزاران فتنه در بند
جور لطف عنبر افشان بر خند	خرد حیران بماند در روغنش
باب دیدگان مهرش کشاد	نایب صید هزاران بونه داد
شکفته کشت باغ روزگار	کمانه شد که هستی در کنار
عزب افتاد تا این پیش نماند	مکر در شور کشتی بر روان
بنا دیشم بهر خرفی که خواندی	پذیرفتم بجان جگر که رانیدی
نبودت یار من زوی دین کار	نماند از نجات افتاد این کار
نگار نیافریدم رسیدی	بمانا قصه در دم سپیدی
دقای دردم مرشد نامه شو	که سر کرده از بدم جو خاتم تو
اگر چه در فراقه بند کردی	یک نامه دلمو خرسند کردی
سلام تو دم عیش پیشت مانا	گذردا شدم امروز جاننا
جولفت شکر بیتای دلفروز	سرم بر آستان می شاید امروز
شب و روز از دنت امیدوانم	کزین بهر نظر داری بکارم
بدین نامه که بودت دلتوانی	بزرگی دادیم در عشق بازی
چه دارم جز دغا ناخفته آرام	که باشم تا اثر من حق کن از مر

چه شکر آید بهم پیش رسوالت	دل و جان هست اگر افتد بوقت
ز لطف خویش دادی آب رویم	خداوندی نمودی من جگریم
بدین نامه دگر گشت از غم آزاد	دلت بر بندۀ ناباد اجنبی باد
چینی نامه کرد از خود بیز	جو مرد از کار گزیند بافت و پیش
ز گفت دیگران کبر اعتباری	ز بهر چیست جندی گفت باری
پاشا فی دشتخانه واکن	دی مرغ دگر زابانوا کن

آلای دیده نازیک و نور	ز روی دلستان جسم بدو
تویی دیده جانها جو مرد	گرفت که رسان جسم مرد
خیالت زاکه دافری پرستم	نهان دغای جی فرستم
حدیث عشق را من دافرو تو	جواب نامه را من خوانم و تو
در پرده هم او ازی ندادم	در پرده افسانه هم ازی ندادم
خود شریستانم و خود می توانم	کسی را محرم خود می سازم
کسی را چون کنم در عشق ابد	که از خود نیز نهان کارم این باز
غممت را در جهان نام کشود	غممت جانت و جان توان نمود
یارم بر زبان نام و صالت	نهانی عشق بانم با خیالت

چنان خواهم نگارنیا من این کار	که با مادون نکند هیچ گفتار
زبان کس حدیث ما سخوات	شراجن من مراجن تو نداند
دیرین از سرستی بر اینم	نهان دارم عشقت تا تو اینم
جهانی دشمنند از بهت ای دوست	نهان کردن مرا مهرت از از دوست
غم خویش بنا جندان نذارند	دگر این مهر عشق تو نگارند
بناید کار حدیث از بر دوست	مرا از آن جان فدای خال کویست
مرا آنجا بود ددل ندانم	که با غیر تو باشد روزگارم
شرا دارم غم دل با که کویر	خلاص جان میکنم از که جویر
میان در بستم اندر کار عشقت	نهان کردم جویان اسرار عشقت
مرا هر کس که بیند با رخ زرد	دل مجروح دارد جان بر درد
ز من پرسند کین داع از که دار	دگر کوشت حالت در چه کاری
بهر پرده ز نه بانوشد آنه	نهانم که کسی داند نهان
کفش سودا کفش صفا کنم نام	کهی گویم که از پندار ایام
نکویر داع عشق دلستان نیست	که سودای لب شیرین با نیست
فراق دلبری خور کرد حاتم	چیز سرکشده و رجود از اف
بیاد پرده مانی جو خیال	که من در وقت میجو هلال
اگر پرده دری ناید ز ایام	ندادم زار عشقت را سر انجام

نیکه دار جهان در پیرده داند	نه و خورشید با دانه دانت
حسینی هر چه هست آن خود بدرد	از پنه پنه پنه پنه پنه پنه
علم در دار ملک و نشان زن	سر پرده و رای لامکان زن
زبان در کس سخن زن پیش من	جوانان تو عشق آمد تو خاموش
می فکر ساقی جام می اندست	کز غمها هم می می توان

آلای مردم در دل من	غم از هر دو عالم حاصل من
هوای وصلت افکند بدامم	پاد عشق داده تنک و نامم
دردان من که سوای جهانم	بزدنی کرای تر ز جانم
نیکی نیاجه تدبیر است ازین	جور از عشق ما دانست هر کس
یقین کرد نه هر یکا نه خویش	که دامن در غم عشقت دل ریش
دل خورده سودای عشقت	وجودم غرقه در یای عشقت
جو پدا گشت هر پیر و جوانا	جرا نه از گم از داستان را
جرا نه ای سرو سمن بر	ز عشقت اشکارا چیست
چیز گفت آنکه خیم عاشقی کا	که مشک و عشق را توان نهان دا

پاد ر ساز با مرای دلفروز	بدید آید و فاداری چنین روز
اگر شیر و خسرو را ندیدی	حدیث لیلی و مجنون شنیدی
نکرد در هر جور آفتاب گشتند	برین آتش همه پنهان گشتند
نهان تا کی توان رفت از قدر را	دل باری بجز از د علم را
ازین قصه جو که گشت هر کس	نیازم عشق نهان ازین سب
جو پدا شد چرا پدا نکو یه	که هست از خال کویت ای دیر
مرا عشق تو با داجا و دانی	ز بهر عشق خواهی زنده گانی
بداغ عشق تو قرار کردم	درین دعوی جرا انگار کردم
جو نهان تو میرفتی درین راه	کنون بر کردم از این جاش لله
نه خود را کشتم از عشق تو یک	سرم کو در سر آستان رو
بگفت و کوی دارندم جهانی	ز با تو کوی اندر هر دهانی
جو پیر از من از یکا نه خویش	جه با تو باشد از کف بداند
جه گفت آن پر هنر پر قلندر	که عاشق در جهان بد نام خوشتر
مرا عاشق ترا خواست دلدار	مرا خست ازین قصه ترا عیار
اگر چه بستم شایان عشقت	بنازم مرگ میدار عشقت
بنام تو همی داندم آخر	نه سوای تو بخواهم آخر
مکن از کف هر کس روی به	دهان خلق را بر بست توان

بجز کویت نخواهم کرد منزل
 مرا من دوست دارم کوی بداند
 ز کویت کس نخواهد خاکم
 مباد از جان که جانانت بخواند
 حسی پرمه برد از سر گار
 نهان ناکی کی این بت برستی
 بنگه کن آنچه گویند و چه گویند
 پیاسایه ی کلر نک در ده
 علی رعم بداند بیسان بددل
 بصد زاری ز شرم کوی برانند
 تو بامن باش از نیهانیت باکم
 مباد آن دل که بویاد تو ماند
 چه پوش خرمه بالای ز ناز
 که گفتند آن نما خود را که هستی
 که این نیک بود بسیار پویند
 نیم در بند نام و تنه دارد ه

الا ای دوستانم دشمن از تو
 آید پیر کار مشکیل من
 بخوان ای از تو بر جانم جفاها
 جان در دام تو وابسته ام من
 چه بخواهد ز من کیستی ندانم
 اگر نیغ اجل خونم بیدیرد
 ز بی یاد تو سحر خواهم فروخت
 همی تار یک جسم روشن از تو
 گرفتار غمت میکنم دل من
 فراوان از من میگیرند عاها
 که از یاد تو عالم رسته ام من
 اگر سود و دگر سازد سمائم
 دل از سودای عشقت برنجیزد
 ز جز عشق تو کاری دیگر اخ

درین عالم تو داری کار و بارم
 ملامت میکند پیکانه خویش
 چرا بگریه آواز کنی را
 چرا باز روزگار خود بسازی
 منوهای هوای جید خوانی
 دمی هشیار شوزن مستی آخر
 ممکن یاد کسی کت یاد نازد
 دهد ده چرخ ز کوه پند
 نگار اهر چه گویندم زیان نیست
 ملامت جلوه گاه عاشقانت
 نداند عشق را مرد سلامت
 چه افتاد است یاری مرد و زن را
 ندانم ای عجب کز خود چه چاش
 معاذ الله که دل بر کیر و زانو
 بتو سادت جان غمکش من
 نهالی را که عشقت می نشاند
 زان بچینه را ساز کشادم
 در آن عالم تو خواهی بود یارم
 که یاد عشق او کز کن ازین پیش
 زها که ز غمت و پیماری را
 نه کار است کار عشق بازی
 بر ماه خود مرا نا چند رانی
 دل مارا و خود را خستی آخر
 کداز از آن که بر خاکت گذارد
 ولیکن نیست پندی شود سدم
 که عشق و ملامت در جهان
 گمانم که تر دامن است
 به کار زاده شد عشق و ملامت
 که برانکت بچندین سخن را
 حدیث توبه مانتد محالست
 که شد یگاری تدبیرم از تو
 زهای میزد آتش من
 نه هر باد تر زین کردن تواند
 ز این بینا دهر بادی نهادم

ملا مت پیکشم جندایک جان
اگر دشمن شدی از حسنت آگاه
نه از گفت کسان پنهان نشیم
کلشنات شکفته باد بویست
حسینی کریشان عشق داری
صلای عشق بازی در جهان ده
اگر جوای عشقی درد باید
باشد عشق را سالوین و طامات
شراب از ساقی لب شکر
بدن شایسته کلام امروز

ز تو آگاه نیند و جای از هست
صد عذر آمدی در پیش ای ماه
ملا مت را بگام دل گزیند
تو باشی جان جانان نا جهان هست
جرا گفت کسان در دل گذاری
که مرد عشق و سوا جهان به
ز گفتن هیچ کاری بر نیاید
میان در بند در کو و خرابات
خدا نک غمهاشان در جگر گیر
که کشته شد دل هشیارم امروز

1

الا ای پیر کشته روزگارم
مگر قصد من بجان داری
جرا داری چنین تار یک روزم
ز تو روزم جویت شب اسیر منی
نه صبر آنکه با جور ت سبزم

جرا ایگم بیا شمساز کارم
که در بند غم بیکان داری
جرا کشتی چراغ دلفروزم
ز تو جانم جو دل دل از چین
نه پای اندک اند دستت گزیرم

نه بینم من بحر از جرخ پیداد
شکایت دارم از تور و زکارا
بودت لطف آن کرم مهر باجی
الا ای باغ عمر مرا بهار آن
بخدمت میکنم هر لحظه نصیب
بناکام از تو دوزی می نمودم
همان کمتر شک کوی تو ام من
اگر در بند کی نصیب گردد
ز جانم آتش عشق تو نشست
همی خواهم که عمری با تو مانم
یار دیدم با تو ز مانی
دهان خلق را بر من کساید
چه کینه دارد آخر جرخ با
اگر یک قدم بر ازم با تو ناگاه
اگر تو شم شراب وصل روزی
روگرد بر زبان نام و صیال
جو با تو شاد مانم دید یکد

ندارم از تو جز فریاد فریاد
که دود افکند از یار مسارا
ز جان نام بگام دل رسانی
غمت شادی جانم روزگار آن
ز لطف خوش عذر بند پذیر
بجان تو همانم مر که بودم
همان آشفته روی تو ام من
شرکاری در گزند پیر کردم
همان سوزی که بود اندک ام
اگر مهلت دهد کرد و ز بجانم
شدم گردید اندک هر زبانی
ز تو گام دلم شکل براید
که دارد عیش شیرین تلخ با من
بر آید از من آن دم صد هزار آه
ز پیش غم نهاد در سپه سوز
کند در دست هجران پای مالم
علی رغم من از من دورت انگد

بود روزی که با تو خوشتر بر ایام
 اگر چه کمتر آید کرد گویت
 ز دست دشمنان یکدم نیم نماند
 اگر چه خدمتی ناید ز دست
 دعا گویم همه شب بر دیارت
 حسیب از زمانه جند نالی
 ترا از خود رسد هر بد که بینی
 فلک را همچو خود سرکشه بیند
 اگر بردست کرد و هست کاری
 در روز پرده کوئی حقه باریست
 بزور کعبه نیر ماه و خورشید
 که این سوخت و جارا نسوخت و بج
 تماشا می کن و اندیشه بیکار
 مکن در دیدن بازی خود تاش
 بد سایه و بستان تو ز من هوش
 فلک نداشت بر خود نما میر
 دل را به جنان هست آرزو
 بگویم ز که دشمنی ز بان با
 ولیکن بنده ام هر جا که هستم
 که خرم یا ز روز و روزگار
 نه در بند جبهان و جاه و مالی
 و ها که خوشتر و ناخوشتر
 محکم اندر دشواری و آسایش
 ز سرکشتر چرا آسود باری
 چه میدانم در روز و هر چه چست
 برین قطع این چیز کرد ندجاوید
 نزار و اکنون بردار و می سیخ
 که ز شش در فرم ماندند بسیار
 در بر معینه تو مست و خجسته باش
 بدل گردان تو این نشیمن بان

الا ای از تو جانها با خبرها
 ز بهر تو بدی و فتنه بلاها
 الا ای و در مانده از بر من
 سلام و خدمت جند انک دانه
 خبر داری که از تا آمدگان
 همی گفتم که دشمن بد شکالست
 بناید که جراحت سر کند زود
 خصمی و دشمن دوست بر خاست
 بگام خوش میباید قدم امرو
 مرا زلف تو زنجیر بر پای
 جو ماری کرد من بچیده زنجیر
 غمت بر جان من کجاست جانا
 می آهر خطه اندوهی فروست
 مراد دشمن شده هم خاص رهم
 مرا خار جاد در دیده روید
 که فتم خود مرا خود کام کردند
 در ربع این قصه را هر کس شنید
 ز عشقت خوان شد جان و جگرها
 بنام تو بسندیدم جفاها
 جفا که تو نیامد بر من
 همی گویم ترا نا هست جفا
 بدست دشمنان گشتم گرفتار
 در زیر آسمان هر کس را خیالست
 همان آمد که در اندیشه می بود
 بخواری می کشیدم آنجی
 جو در دار بسته میداندم امروز
 بجای کوی تو ندان شد و جای
 چرا باری جو کردم خورده ام
 نیکباز آمدست این مار مانا
 ز تو که نیم جانا که جو نیست
 تو جوئی با جفا و جور ایام
 ترا از بهر من هر کس جگوید
 ترا از جه بگوید نام کردند
 بداندیشان بگام دل رسیدت

مرا ندان به از خلد نیست
 بنادوری ز تو اندوهم آرد
 بجز هر آن تو نتواند محبت
 مرا از کشتن خود نیست باکی
 گراویدم از بهر تو صد بار
 مرا خوشتر کنی بشمارم
 درین عالم نیامد منزه گام
 چه گویندم جزوینشان بود بنیاد
 نه بر عشق تو مرد تمامم
 بخون عاشقی کنز پشیده دارم
 خجاری کشته ام از جام عشقت
 برای مردن آمده که اوزاد
 حسنی تا اگر فتار هوای
 نخستین بکمال از خود بند هستی
 قدم بر جای نه از جان نشان خواه
 ز مستی هر دو عالم را بهم زن
 پیاسایه بر افشان آستین را
 که در چشم خیالش منشی نیست
 غم این بند و این زندان که دارد
 نه آن مرغم که بیم کشتم هست
 فدای عشق شو کو مشت خاک
 بر ایمن پای کوبان بر سر دار
 که در عشق تو نایم برده باشم
 که نافه از این همه برین گام
 ز هر عاشق که جان در عشق داد
 که بود اندیشه از تنک و نامم
 که از کشتن جوی اندیشه دارم
 هزاران جان فدای ام عشقت
 شد در عالم خویش با باد
 طمع داری ز کار خدای
 بس آنکه همه مهرم از رو
 در از در یا طلب کو هر زان خواه
 لبالب جام کبرو دم بدم زرت
 قدح بردار و دور و آسین را

ستم آن سحر پر داز عجب کار
 بساخون جگر کن دیدن بالود
 بنو قیو خدای وجهه خامه
 بفرخ طالعی از چشم بد دور
 عوشتی بود بهار در نقابی
 من از مشاطه ام امروز یعنی
 دل انداخت پیمانش نهاده
 بدست عاشقان تسلیم کرده
 اگر چه گفته پیشین بلند است
 بقدمت کرجه داری اعتنایی
 بنوعهدی عمو سر روزگار است
 جو طبع من بدعوی این سخن گفت
 سخنهای کهن زال و مظهر است
 درین محضر که طبع افکند بنیاد
 ولیکن با جبین درد جگر خوار
 که بستم نخل از خرمای بی خار
 ز بهر بخت جز جالوی بی دود
 شدم طغرائی این عشق نامه
 دسامد در پیاض این در منور
 جگر یه زبیری آفتابی
 که جلوه داد مشراندوی معنی
 که از کاین عوشتی جلوه داد
 نه این عقد انبرای سبب کردم
 ولیکن گفته بانوا پشند است
 ولیکن ذوق این نیست باری
 نه پستی هر چه بسیار است خوار
 نظایم در کباب خوشتر گفت
 اگر زال نمرست انکار عنقا است
 سخن رایج و تابی خواستم داد
 تکلف را ندیدم روز باز از

نگردم صنعتی جند انک با است
 ز صنعت دست از پر معنی کشید
 سخن باید ز راه عشق صافی
 دور نکی ز ادب زین نیست زکی
 روان گفت سخن ناهنج حالی
 او خوانده را بود ملاکی
 سخن جو ز کشت موقوف تکلف
 باشد ذوق را بر وی تصرف
 سخن گزنی غم آید از بود سرد
 سخن بهتر که باشد از سرد
 ستایش نیست نظم خویش با
 سخن گویند غواصت پیوست
 سخن دان همچو از کوه شنا
 جوید داند زیان و سود ازین روی
 نداندا و که فرو این کهر چیست
 به بند کردش جرخ کهر سال
 شکر یابی سراسر و شیرین است
 اگر چه خوانش و عیب خالی
 نمیکویم که سهوی در میان است
 و لک سر مست بود و طبع شیدا
 که مرد عاشق او شود وید را است
 که عاشق را سر صنعت ندیدم
 نکند صنعت و وز و قوائی
 روان کرد و سخن با و در نکی
 او خوانده را بود ملاکی
 باشد ذوق را بر وی تصرف
 سخن بهتر که باشد از سرد
 سخن دان از شناسند این سخن را
 برارد کوه را ز دریا بهر دست
 که فرق اندر کهرها و قیاست
 سخن دان بهتر آمد از سخن کوی
 یکی بانصد می آرد یکی نیست
 عروس عشق را از خط و این حال
 صدق یا بیایی و نهی کوی
 ولیکن از خطا تم نیست خالی
 که هرگز لقمه و استخوان نیست
 بودم آله از امر و دوزخ را

سخت

بنشتم هر چه آمد در زبانه
 عزیزان مست بودم در پدید
 نه این کوه را یاد غیر ستم
 جو طبعم کشت جفتی ساز گارم
 نخواهم یاد کاری بچ پیوند
 نکو خریست پر لولو شهروار
 ز دشو مهرش بهر دلنوازان
 نه هر کس را بود این تحفه در خون
 درین باز از هر کس را گذر سپ
 حلالست این همه بحر حسینی
 بدانند قیمت آن هر که داند
 کسی گز عاشقی پر کشت جاش
 حدیث عشق بازی سر سری است
 نخواهد عشق جز پاک و صافی
 کسی که بهر خو بان دردمند
 بحق آنک را از دلخواه گفتند
 کدام است این مجازی هیچ دا
 ز مستی تا جها کفتم ندانم
 اگر سهوی بود از من مگیرید
 همه در حبس حال خویش گفتند
 سخن بهتر که باشد یاد کارم
 مبارک باد این شایسته فرزندان
 ز چشم بد خدا بادش ننگدار
 تخلص هم بنام عشق بازان
 که اعمی اجسود از دیدن خود
 ز کای راز بوی کل خبث
 نماند زهی شعر حسینی
 شکر بریزش کند هر کس که خوا
 نه آن عشقی که شهوانیست نامش
 که اصل دلربایی دلبری نیست
 قدم مردانه نه تا چند لایه
 بنزد عاشقان سر بار بند
 مجازی راهی همراه گفتند
 مران حوصی که باشد در جوانی

جَنَانِ كَانْدَر حَقِيقَتِ مُرْدَر دَرُو	دُو عَالَمِ رَا نَمِ سَجْدِ يَكْ جَو
بَكَلِ جُونِ بَرْدِ آسَاشِ اَز رَا هُ	تُو اَنْدِ مَحْرِي كَرْدَنِ بَسْ اَنگاه
جَو شَرْطِ اَنْدَر حَقِيقَتِ يَكْ بَا ز	هَمَانِ شَرْطِ حَقِيقَتِ دَرِ بَجَا ز
كَسِي كَانْدَرِ بَجَا زِي يَكْ دَرِ كَشْتِ	حَقِيقَتِ رَا سَلَمِ كَشْتِ وَ بَكْدِ شَت
بَجَا زِي جَزْ تَمَاشَايِ نَظَرِ نِشْتِ	نَظَرِ دَرِ تَرْدِ مَعْنِي هَم كَدَرِ نِشْتِ
بَكُو يَمِ بَعْدِ اَزِ بِنِ بَا تَوِجِدِ وَ جُونِ	پَا زِ قَصْدِ لِي كَلِي وَ مَحْمُونِ
بَعِشَقِ اَنكسِ كِه اِي مَقْتَدَارِ كَرْدِ	حَرِيفِ دَرِ دُو مُرْدِ كَارِ كَرْدِ دُ
اَكُو مِيرِدِ شَهِيدِ رَا هُ بَاشَدِ	زِ سِرِّ عَاشِقَانِ آگِه بَاشَدِ
بُودِ عُنْوَانِ اِي نَامِ بِنَا مَشَرِ	كِه صَافِستِ اَنْدَرِ بِنِ مَحْمُودِ جَا
عَزِيزِ اِي خُودِ دَرِ زِي مَثَلِ يُونِيدِ	حَسِينِي رَا دُعَايِ خِيَرِ كُونِيدِ
كِه يَارَبِ يَادِ بَاشَرِ اَنِي نِ نَوَارِ	تُو اَنكَرِ كُنِ مَعْنِي اِي نِ كَدَارِ
رِصَايَةِ دِهْ دَرِ اَنجِه اَز تُو دِيدِ	بَدِستِ خَوِشِ رُوشِ دَارِ دِيدِ

بَدِستِ خَوِشِ رُوشِ دَارِ دِيدِ

بَدِستِ خَوِشِ رُوشِ دَارِ دِيدِ

